

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU POLİTİKASI BİLİM DALI

**HAKİKAT SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER
KAPSAMINDA SİYASİ PARTİLERİN GÖÇ ANLATILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fethi Ufuk ÖZİŞİK

Hazırlayan

Mert YENİ

İSTANBUL, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU POLİTİKASI BİLİM DALI

**HAKİKAT SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER
KAPSAMINDA SİYASİ PARTİLERİN GÖÇ ANLATILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fethi Ufuk ÖZİŞİK

Hazırlayan

Mert YENİ

İSTANBUL, 2023

ÖZET

Suriye’den Türkiye’ye kitlesel göçün başladığı 2011’den bu yana Türkiye resmi kayıtlara göre yaklaşık 4 milyon Suriyeli göçmeni kabul etmiştir. Buna bağlı olarak Türkiye’deki siyasi partiler kendi göç anlatılarını oluşturmuştur. Göç konusuna seçmen davranışını göz önünde bulundurarak farklı perspektiflerden bakılması ise nihai olarak göçmen karşıtı ve göçmen yanlısı iki anlatının oluşmasına neden olmuştur. İki anlatı, siyasi çatışmaların ve kamuoyu desteğinin kazanılması için çeşitli argümanlar üretmişlerdir. Oluşan bu ortamda ise hakikatin değer kaybı yaşanmaktadır. İdeolojik motivasyonla üretilerek dolaşıma sokulan sahte haberler Suriyeli göçmenlere karşıtlık bağlamında geniş kitlelere yayılabilmektedir. Siyaset, medya ve sosyal medyanın varlığında toplumun sürece dahil olması hakikatin önemsizleşmesini hızlandırmıştır. Hakikate karşı saldırı çok yönlü olduğunda ise çeşitli sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu çalışma, Hakikat sonrası dönemde Türkiye’de siyasi partilerin rekabet eden göç anlatılarının analizini kapsamaktadır. Çalışmanın amacı, Hakikat sonrası söyleme örnek oluşturabilecek içerikleri siyasi partiler özelinde ele alarak tartışmaya açmaktır. Hakikat sonrası çağda rekabet eden göç anlatılarının kamusal söyleminde duygulara nasıl atıfta bulunulduğunu ve rasyonel-irrasyonel ve olgusal duygusal ayrımının yapıldığı bir analizi amaçlanmaktadır. Odaklanılan konu ile çalışmanın, hakikatin önemsizleşmesine paralel olarak gelişen süreçte Suriyeli göçmen karşıtlığına dikkat çekmesiyle literatüre ve politika yapıcılara ve bunun yanında siyasal iletişim kampanyalarının yönetim sürecine katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışmanın kapsamı, Suriye’den kitlesel göçün başladığı 2011 yılından itibaren siyasi bir argüman olarak sunulan Hakikat sonrası içerik ve söylemlerin analizi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; literatür taraması yapılarak, kurum ve kuruluşların yayınladığı teknik raporlardan yararlanılmış konu özelinde uzman görüşlerin alındığı mülakatlar yapılmıştır. İçerik ve söylem analizi tekniğiyle ortaya çıkan veriler değerlendirilerek çalışma bu kapsamda getirilen önerilerle sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç politikası analizi, Hakikat sonrası, Siyasi partiler, Suriyeli göçmenler

ABSTRACT

Since the onset of mass migration from Syria to Turkey in 2011, Turkey has officially accepted approximately 4 million Syrian refugees. Consequently, political parties in Turkey have developed their own narratives regarding migration. Considering voter behavior in relation to the migration issue has ultimately led to the formation of two narratives: one anti-migration and the other pro-migration. These narratives have produced various arguments to gain political conflict and public support. In this context, the devaluation of truth is occurring. Fake news, produced with ideological motivations, can circulate widely in the context of anti-Syrian refugee sentiment. The involvement of politics, media, and social media in this environment has accelerated the depreciation of truth. When attacks on truth are multifaceted, they bring about various issues. This study encompasses the analysis of competing migration narratives of political parties in Turkey in the post-truth era. The aim of the study is to discuss the contents that can serve as examples for the post-truth discourse by focusing on political parties. The study aims to analyze how emotions are referred to in the public discourse of competing migration narratives in the post-truth era and to make a distinction between rational-irrational and factual-emotional aspects. The study is expected to draw attention to anti-Syrian refugee sentiment in parallel with the depreciation of truth and contribute to the literature, policy makers, and the management process of political communication campaigns. The scope of the study is limited to the analysis of post-truth content and narratives presented as a political argument since the onset of mass migration from Syria in 2011. The study employs a qualitative research method; a literature review is conducted, technical reports published by institutions and organizations are utilized, and interviews with experts on the subject are conducted. The data obtained through content and discourse analysis are evaluated, and the study is concluded with recommendations in this context.

Keywords: Migration policy analysis, Post-truth, Political parties, Syrian refugees.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
Çalışmanın Konusu ve Amacı	1
Faydalanılan Teorik Çerçeve ve Ön Bulgular	2
Çalışmaya Yön Veren Sorular (Problematic)	3
Çalışmanın Hipotezi	3
1.BÖLÜM.....	4
1.1. HAKİKAT SONRASI ÇAĞ KAVRAMI VE POLİTİKA ANALİZİNDE DUYGULARIN ROLÜ4	
1.1.1. Hakikat Sonrası Çağın Temel Dinamikleri.....	5
1.1.1.1. Gerçeklerin ve Verilerin Analitik Yorumlarına İlişkin Fikir Ayrılıkları	6
1.1.1.2. Fikirler ve Gerçekler Arasında Bulanıklaşan Çizgi	8
1.1.1.3. İletişim ortamında fikirlerin ve kişisel deneyimlerin kapsayıcılığının ve etki alanının artması	9
1.1.1.4. Gerçeğe dayalı bilgi kaynakları olarak eskiden saygı duyulan kurumlara olan güvenin azalması	11
1.1.2. Hakikat Sonrası Siyasetçisine Genel Bakış	13
1.1.3. Hakikat Sonrası Çağda Hikayelerin ve Duyguların Rolü.....	16
1.2. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER.....	18
1.2.1. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Göç Hareketinin Tanımlanması.....	19
1.2.2. Türkiye'deki Mevcut Suriyeli Göçmen Verileri	20
2.BÖLÜM.....	23
2.1. TÜRKİYE GÖÇ POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE GÖÇ ANLATILARI VE SİYASİ PARTİ POZİSYONLARI.....	23
2.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi	23
2.1.2. Cumhuriyet Halk Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi	28
2.1.3. Milliyetçi Hareket Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi	32
2.1.4. Halkların Demokratik Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi	34
2.1.5. İYİ Parti Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi	36
3.BÖLÜM.....	39
3.1. HAKİKAT SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE'DE GÖÇ ANLATILARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ.....	39
3.1.1 Karşıt Göç Anlatıları.....	41
3.1.1.1. İkinci Sınıf Vatandaş Söylemi	44
3.1.1.2. Suriyeliler Üniversiteye Sınavsız Giriyor Söylemi	46
3.1.1.3. Suriyeliler Vergi Vermiyor Söylemi.....	47
3.1.1.4. Doğum Oranı Söylemi	47
3.1.1.5. Vatandaşlık Söylemi	49

3.1.1.6. <i>Harcama Hesabı Söylemi</i>	51
3.1.1.7. <i>Bir Aktör Olarak Medya</i>	52
3.1.1.8. <i>Zafer Partisi'nin Muhalif Anlatıya Katkısı</i>	54
3.1.2 Toplumun Yarışan Anlatılarda Pozisyonu	57
SONUÇ	61

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu ve Amacı

Modernizm sonrası dönemde bilime şüpheli yaklaşılması ve alternatif hakikatlerin varlığına işaret edilmesi çeşitli sorunların doğmasına neden olmuştur. Söz konusu çağda siyaset ile popülizm arasında kayda değer bir yakınlaşma gerçekleşmiştir. Nitekim hakikat söz konusu olduğunda duygular ve ideolojik pozisyonlar bilimsel gerçeklerin önüne geçmiştir. İlk defa 1992 yılında kullanılan ve 2016 yılında Oxford Sözlüğü tarafından yılın kelimesi seçilen Hakikat sonrası kavramı ise hakikatin değer kaybı yaşadığı bu dönemle birlikte anlam kazanmaya başlamıştır. Kavram, günümüzde kişilerin ya da grupların kitleleri harekete geçirmek için hakikatleri eğip bükebildikleri bir ortamın varlığına işaret etmektedir. Bu yapısı ve duygulara hitap etmesi noktasında aslında propagandaya benzetilebilmektedir. Ancak Hakikat sonrası kavramı, propagandanın tek bir yerden pompalanmasının aksine, internet sayesinde kitlelerin liderleriyle birlikte yalanı üretme ve yaymasına işaret etmektedir. Modernizm tarafından bugüne kadar hiçbir konuşması ve argümanı kabul edilmeyen kitleler kendi kendilerine söylem üretmeye başlamışlardır. Sosyal ağ algoritmalarının ise kullanıcıları yalnızca kendi görüşleriyle uyumlu içeriklerle karşılaştırması, üretilen söylem ve içeriklerin hızla yayılmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim bu durum alınan iletinin kişinin kendi görüşlerine uyumluluğundan dolayı sorgulamadan kabul edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Ancak bu dönemin ortaya çıkmasına katkı sağlayan sadece alınan iletiyi eleştirme yeteneğinden yoksun kitleler değil aynı zamanda buna zemin hazırlayan, bir ileti zincirinin pompalanmaya devam etmesidir.

Hakikat ile yalan arasındaki zayıflayan sınırlarına dikkat çekmek önemlidir. Nitekim bu kapsamda kamusal kurum ve kuruluşların raporları aksini ortaya koymuş olsa dahi siyasetçiler ya da medya organları, suç ve şiddetin artmasının, ekonomik sıkıntıların ya da sağlık problemlerinin nedeni olarak belli grupları hedef gösterebilmektedir. Olgulara değil vatandaşların duygularına hitap eden bu söylemler ise genellikle toplumun “öteki” olarak belirlediği gruplara yönelmektedir. Türkiye’de öteki olarak işaret edilen kesim ise çoğunlukla son 10 yılda kabul edilen Suriyeli göçmenler olmaktadır. Suriyeli göçmenleri bir grup olarak gösteren söylemler, onların bireyselleşip topluma kaynaşmalarının önünde bir engel oluşturmaktadır. Nitekim “Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem” (2019: 18) başlıklı raporda yıl içinde ulusal ve yerel basında yer alan içeriklerde “Suriyeliler” söylemi nefret ve ayrımcı dil çerçevesinde 760 defa kullanılmıştır. Bu kapsamda Suriyeli göçmenler, terör, güvenlik ve ekonomik sorunların kaynağı olarak görülürken “biz ve onlar” karşıtlığı oluşturulmuştur. Ayrımcı dilin göçmenlere karşı nefreti ve düşmanlığı arttırdığı görülebilmektedir. Kutuplaşma, sosyal medya aracılığıyla Hakikat sonrası söylem ve içerik üretimini tetiklemekte ve kısa sürede toplum geneline yayılabilmektedir.

Siyasi partiler ise göçmen konusuna farklı açılardan bakmaktadırlar. Türkiye’nin göçmen meselesi çözümünün uzun vadede olacağına inanan görüş, Suriyeli göçmenleri uyum politikaları ile topluma kazandırılmaları gereken kişiler olarak görmektedirler. Bunun yanında eğer gideceklerse bunun güvenli görülen bir bölgeye olması gerektiği üzerinde uzlaşmışlardır. Nitekim güvenli bölge oluşturulduktan sonra kademeli olarak gönderilmeleri planlanmaktadır. Bir kesim ise göçmenlerin Türkiye için bir tehdit oluşturduğu ve hızlı bir şekilde geri gönderilmeleri gerektiği görüşünü benimsemektedir. Bu kapsamda AK Parti göçmenlere yönelik söylemde ılımlı pozisyon sergilerken; Milliyetçi Hareket Partisi önce karşıt ittifak sonrasında ise konuya nispeten sessiz kalmıştır. Halkların Demokratik Partisi etnik temelli yaklaştığı göçmen konusuna insan hakları vurgusu yaparak ırkçılığın ve faşizmin varlığını iddia etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi ve İYİ Parti ise milli güvenlik temelli baktıkları göçmen konusuna daha göçmen karşıtı bir pencereden yaklaşmaktadırlar. Suriyeli göçmenlerin toplumun huzur ve güvenliğine, kültürel dokusuna zarar vereceğine yönelik bir anlayışın benimsendiği görülmektedir. Bu noktada, göçmen karşıtı bir pozisyonun siyasi partiler nezdinde ortaya çıkması ise toplumdaki tehdit algısını sürekli diri tutmaktadır. Söz konusu durum siyasiler ve onların destekçileri tarafından göçmen karşıtlığına dönüşebilmekte ve içerik paylaşımlarının arasına Hakikat sonrası içerikler kolaylıkla girebilmektedir.

Tehdit algısı gibi korku, tikslenme vb. duygusal süreçlerden kaynaklanan değerlendirmelerin sadece duygusal ifadeyi değil, aynı zamanda düşünceleri, kararları ve politik davranışları da etkilediği savunulmaktadır. Yarışan iki göçmen anlatısının varlığında ise bu duygusal değerlendirmeler etkili

olabilmektedir. Nitekim siyasi kampanya süreçlerinde olumsuz kampanyaların olumlulara göre doğal üstünlüğü göz önüne alındığında muhalif anlatının olumsuz doğası göç politikalarını baskı altına alabilmektedir. Demokratik bir değer olarak muhalif anlatının ortaya çıkması ve baskı aracı olması doğal bir süreç iken; muhalif anlatının güç kazanmasında hakikat sonrası ortamının katkısı analiz edilmesi gerek bir soru olarak önümüzde durmaktadır. Bu soru çalışmamızın da odak noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacını, rekabet halindeki göç politikaları anlatılarının sosyal ve politik anlamlarının aydınlatılması ve hakikat sonra çağıın getirdiği araçlardan yararlanıp yararlanmadığının analizi oluşturmaktadır. Bu açıdan müzakereci politika analizi çerçevesinde rekabet eden anlatılara odaklanılarak, hakikat sonrasının değerleriyle duyguların manipülasyonunu amaçlayan göç anlatıları analiz edilecektir.

Faydalanılan Teorik Çerçeve ve Ön Bulgular

Açık Toplum Enstitüsü'nün 2018'de yayınladığı bir rapora göre Türkiye'de kamuoyu 35 Avrupa toplumu arasında dezenformasyon ve yalan habere en savunmasız 34. toplumdur (2018: 3). Dijital medya uygulamalarına sahip mobil cihazlar nefret içeriğinin yayılması, dezenformasyon, yanlış bilgilendirme ve artan terör eylemleri gibi bazı dijital nefret içeriklerinin üretilmesi ve tüketilmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Van den Bulck ve Broos 2011: 196). Dezenformasyon ve yalan haber kişilerin belirli siyasi, ekonomik vb. motivasyonlarla kasten bilgiyi saptırma niyeti olsa da buna muhatap olan kitlenin yanlış bilgi üzerindeki psikolojisi de önemlidir. Nitekim Kahreman (2015: 26-27) beynin iki sistemli çalışma prensibine değinerek şunları belirtmektedir: "1. Sistem, hızlı işleme, hiçbir çaba gerektirmeyen ya da çok az gerektiren ve hiçbir bilinçli denetimi içermeyen bir özelliği var, 2. Sistem ise dikkati, karmaşık hesaplamalar dahil, çaba isteyen zihinsel işlere yönelir" Çevrimiçi platformlar ise yoğun bilgi akışıyla dikkati sürekli dağılan bireylerde bilgiyi yüzeysel işleme eğilimi yaratmaktadır (Loh ve Kanai 2015: 11).

McDermott (2019: 220) basit yalanlara inanmanın, karmaşık gerçekleri değerlendirmekten çok daha kolay olduğuna işaret etmektedir. Hakikat sonrası çağ bu dinamiklerle ortaya çıkmaktadır. Nitekim Keyes (2017: 230-258) teknolojik gelişmeler ve iletişim ağının genişlemesiyle Hakikat sonrası çağıın temel özelliklerinden aldatma ve yalan söylemenin daha kolay hala geldiğini belirtmektedir. Bu bakış açısı incelendiğinde ise yüzeysel bilgilerle kendini besleyen alıcı kitlesinin, o yüzeysel bilgilerin kaynağı olan sosyal medya içerikleri vasıtasıyla manipüle edilmeleri ihtimal dahilindedir. Hakikat sonrası dönemin temsil isimlerinden ABD eski başkanı Donald Trump bu konuda iyi bir örnek oluşturmaktadır. Trump'ın 2016 seçimleri öncesinde Twitter'da yaptığı paylaşımlar incelendiğinde basitlik, duygusallık ve kaba/saldırgan olmak üzere üç özelliğin öne çıktığı belirtilmektedir (Ott 2017:64). Ancak bazen manipüleye gerek kalmamaktadır. Kullanıcılar bireysel ilişkilerini önceleyerek mevcut değerlerini, görüşlerini, inançlarını pekiştiren bilgi içeriğini tüketmeyi seçmekte ve diğer anlatılarla uyumlu olmasa dahi kendileri için uygun olan haberlere odaklanmaktadır (Chernenko 2017: 81; Laybats ve Tredinnick 2016: 204; Zhao ve Rosson 2019: 247). Literatüre "yankı odası" olarak da geçen bu durumu Han (2020:86) "İletişim, benzerin benzere tepki verdiği durumda en yüksek hızına ulaşmaktadır. Ötekiliğin ya da yabancılığın direnci ve inadıysa aynaların pürüzsüz iletişimi bozar" şeklinde açıklamaktadır.

Bireylerin kendi haberini filtrelediği haber kaynağından alması sürekli aynı görüşün haber içeriklerine maruz kalmasına neden olabilmektedir. Böyle bir ortam ise popülist politikacılar için uygun kutuplaşma zemininin oluştuğuna işaret etmektedir. Nitekim söz konusu politikacıların düşük ücretlileri daha iyi maaş alanlara ve göçmenlerin insanların ellerindeki mesleği alacak düşüncesiyle korkutma yoluna çok sık başvurdukları bilinmektedir (Suiter 2016:26). Kakutani (2019: 93), Brexit ve Trump kampanyalarına örnek göstererek göçmenlerin getirdiği tehlikelere duyulan korku veya azalan iş imkanlarından dolayı kitlelerin öfkelerine hitap eden popülist söylemlerin, ekonomik belirsizlikler zamanlarında daha fazla karşılık bulduğuna değinmektedir.

Covid-19 salgını sonrası gelişen süreçte küresel ekonomik belirsizliklerin ortaya çıkması ve Türkiye'nin de bunu derinden hissetmesi ise aslında belirtilen kriz anlarının oluşabileceğine işaret etmektedir. Sadece ekonomik olarak değil göçü ilgilendiren başka kriz anları da ortaya çıkabilmektedir. Nitekim Taşdelen (2020: 566), Twitter özelinde yaptığı bir araştırmada 2019'da Barış Pınarı Harekâtı sırasında şehit haberlerinin gelmesiyle göçmenlere yönelik içerik sayısında artış gözlemlemiştir. Söylemlerin

ağırlıklı olarak “barbar sürüsü, istilacılar, vatansızlar” gibi negatif içerikli olduğu görülmüştür. Resmi rakamlara göre yaklaşık 4 milyon Suriyeli göçmen barındıran Türkiye’de, kitlesel göçün başladığı 2011 yılından itibaren geri döneceklerine duyulan inancın azaldığı dönemlerde tepkiler artmaktadır (Erdoğan 2019: 16). Dönemsel olarak Türkiye’de canlanacak kitlesel bir göçmen karşıtlığının ise geri dönülemez sonuçları olacaktır. Böyle bir ortamın varlığı ise göçmen karşıtı popülist siyasetçilerin ve kamuoyunu etkileme gücü olan kişilerin yükselmesine neden olacaktır. Söz konusu durum aslında dünyada birçok ülkede görülebilecek bir olgu olsa da içinde yaşadığımız Hakikat sonrası dönem bunu daha tehlikeli kılmaktadır. Nitekim böyle bir ortamın varlığı rasyonel bir göç politikasının da önünü kapayabilmektedir.

Suriye’den kitlesel göçün başladığı ilk yıllardan beri hükümetin duygusal motiflerle işlenen yardım kültürü çerçevesinde oluşturduğu göç anlatısı zamanla güç kaybetmekte ve muhalif anlatıdaki göçmen karşıtlığı toplum genelinde yer bulup göç politikaları üzerinde baskı oluşturmaktadır. Pek çok kilit politikanın karar süreci ne bilimsel rasyonalite uygulamasının sonucu ne de müzakere süreçlerinin bir sonucu olduğu düşünüldüğünde (Gottweis 2007: 237), göç anlatılarının duygusal söylemine odaklanmakta fayda vardır. Majone (1989: 63) bir politika argümanının yapısını olgusal ifadeler, yorumlar, görüşler ve değerlendirmelerin karışımı olduğunu savunur. Bu çerçevede göç politikalarının analizinde rekabet eden anlatıların, politika söylemlerinin değerlendirilmesi, duygusal süreçlerin bu yarışta öneminin belirlenmesi ve söz konusu sürece hakikat sonrası çağın değerlerinin ne kadar etki ettiği tartışma konusunu oluşturmaktadır. Hakikat sonrası çağda rekabet eden göç anlatılarının kamusal söyleminde duygulara nasıl atıfta bulunulduğunu ve rasyonel-irrasyonel ve olgusal duygusal ayrımının yapıldığı bir Türkiye göç politikaları analizi amaçlanmaktadır.

Çalışmaya Yön Veren Sorular (Problematic)

- Türkiye göç politikalarına etki eden ve rekabet halindeki göç anlatıları, hakikat sonrası çağın temel dinamiklerinden beslenmekte midir?
- Göç politikalarının oluşturulmasında duygusal içerikli söylemlerin etkileri bulunmakta mıdır?
- Türkiye’de Suriyeli göçmenlere karşı oluşturulan Hakikat sonrası söylemler hangi parti veya partilerde ortaya çıkmakta veya destek görmektedir?
- Siyasi partilerin göçmen karşıtı konumlanışı seçimde göçmen karşıtı Hakikat sonrası içeriği ve söylemi arttırmakta mıdır?
- Suriyeli göçmenlere yönelik oluşturulan alternatif gerçekliklerin toplumdaki yansımaları hangi boyutta olmaktadır?
- Suriyeli göçmenlere yönelik yayılabilecek nefretin temelinde hangi göç anlatısı bulunmaktadır? Hakikat sonrasının dinamikleri buna katkı sağlamakta mıdır?

Çalışmanın Hipotezi

Çalışma, siyasi partilerin ve liderlerin, medya organlarının, kamuoyuna mal olmuş kişilerin söylem ve içerik analizi çerçevesinde gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda çeşitli kurum ve kuruluşların raporlarının yanında medyaya yansımış içeriklerden ve söylemlerden yararlanılacaktır. Nitekim bu alanda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, yaratıcı veri manipülasyonu ve olgu icat etmek, insanı doğrunun dünyasının ötesine, anlatısal gerçeğin dünyasına taşıyabilmektedir. Yalanların samimiyetle çelişmediği düşünülen Hakikat sonrası çağında, gerçeği itibarsızlaştırmak adına söylenen yalanların propagandanın dahi önüne geçtiği düşünülmektedir. Bunun yanında Türk toplumunun dezenformasyon ve yalan habere savunmasız konumda oluşu ise Türkiye’de manipüle edilebilir kitlelerin varlığına işaret etmektedir. Göçmen konusu ise şu an ve yakın gelecekte Türkiye’nin en önemli sorunlarından biri olacaktır. Toplumsal uyum çerçevesinde gelişen göç yönetimi bazı noktalarda iyi niyetli olan ya da olmayan bazı göçmen karşıtlarınca tehlike altına girebilmektedir. Hakikat sonrası çağda oluşan sosyolojik ve psikolojik durum ise hem toplumun hem siyasi partilerin üreticisi olduğu bir göçmen karşıtlığının ülke genelinde genişlemesine yol açmaktadır. Siyasi partiler Hakikat sonrası söylemin Türkiye’de göçmenler özelinde oluşmasında önemli bir rol almaktadırlar. Bu açıdan muhalif kanatta yer alan göçmen anlatısı ise Hakikat sonrası çağın getirdiği temel dinamiklerden beslenebilmektedir. Anlatı yarışında bu kazanımlar baskı aracı olarak kullanılmakta ve göç politikalarının şekillenmesinde etkili olmaktadır.

1.BÖLÜM

Bu bölümde çalışmanın kapsamını oluşturan hakikat sonrası çağ ve bir diğer ögesi olan Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye göç süreci ve verileri açıklanacaktır. Söz konusu kavramların bağlantı noktasında gördüğümüz ve göç politikalarına etki eden, müzakereci politika analizi uygulaması aktarılarak; rekabet eden siyasi parti anlatılarında duygulara yönelik analiz araçları ortaya konacaktır.

1.1.HAKİKAT SONRASI ÇAĞ KAVRAMI VE POLİTİKA ANALİZİNDE DUYGULARIN ROLÜ

Hakikat sonrası¹ (Post-truth) kavramı, kronolojik bir okumayla oyun yazarı Steve Tesich'in 1992 tarihinde The Notion'da "Government of Lies" (Yalanlar Hükümeti) adıyla yayınlanan makalesiyle literatüre kazandırılmıştır. Tesich, Reagan ve Bush dönemlerinde söz konusu liderlerin sık sık yalana başvurduklarını ve buna karşın insanların da aslında hakikate dair bir isteklerinin olmadığını vurgulamak için hakikat sonrası kavramını kullanmıştır. Keyes ise 2004 yılında *Hakikat Sonrası Çağ* adıyla kavramı ilk defa kitaplaştıran isim olmuştur. Literatürde yaygın kullanımı ve asıl popüleritesini kazanması ise 2016 yılında Oxford sözlüğün kelimeyi yılın kelimesi olarak seçmesiyle gerçekleşmiştir.

Oxford sözlük 2016 yılında yaptığı tanımda kavramı "*nesnel gerçeklerin kamuoyunu şekillendirmede duygulara ve kişisel inançlara hitap etmekten daha az etkili olduğu*" durumları işaret etmek için kullanılan bir sıfat olarak tanımlanmıştır (Oxford Dictionaries 2016). Aynı yıl Alman Dili Topluluğu (GfdS) da Almanca'da "postfaktisch" olarak bilinen kavramı yılın sözcüğü seçmiş ve nüfusun açık yalanları dahi kabul etmeye hazır olduğu, hakikatten ziyade duyguların geçer akçe olduğu bir siyasi kültürü tanımlamak için kullanılmıştır (Deutsche Welle 2016).

Post-truth'un Türkçeleştirilmesi noktasında ise kavramın henüz yeni olmasından dolayı ihtilaflar bulunmaktadır. Türkçe literatürde "post-gerçek, post-hakikat, gerçek ötesi, hakikat ötesi, hakikat sonrası, hakikatin önemsizleşmesi veya değer kaybı" şeklinde birçok çeviri söz konusudur. Bu kapsamda aslında İngilizce'de bir ön ek olarak gelen "post" ekinin hakikat kavramına "hakikatin sonrası" anlamını kattığı görülmektedir. Ancak Oxford Sözlük (2016) tanımına bakıldığında "post" ön ekinin, önüne geldiği kelimenin sonrasına değil söz konusu kelimenin değer kaybına işaret ettiği görülmektedir.

Hakikat sonrası kavramına yönelik literatür tartışmalarında ana hatlar çizilmeye başlasa da kavram üstünde tam bir uzlaşma söz konusu değildir. Bu kapsamda literatürdeki tartışmalara girmeden önce hakikatin ne olduğuna ilişkin bir tanıma ihtiyaç duyulmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK), hakikati; gerçeklik, doğruluk olarak ele almakta "*yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat*" cümleleriyle açıklamaktadır (www.sozluk.gov.tr). Türkçede her iki kavram birbiri yerine kullanılsa da aslında farklılık söz konusudur. Bu bağlamda hakikat ve gerçeklik kavramları, İngilizce'de "truth" ve "reality" şeklinde ayrılırken, Fransızca'da "vérité" ve "réalité" kelimeleriyle Almanca'da ise "wahrheit" ve "realität" şeklinde ayrı olarak ele alınmaktadır (Zabcı 2021: 14-15). Hakk kökünden türeyen ve dilimize Arapça'dan geçen hakikat sözcüğü, gerçekliğin yanında sabit olan, doğruluk ve adalet gibi sözcüklerle de tanımlanmaktadır (www. islamansiklopedisi.org.tr).

Alpay (2020: 26-27) bu noktada gerçek ile hakikat arasına bir ayrım koyarak, gerçeğin nesnel gerçekliği; hakikatin ise gerçeğin insan zihnindeki yansıması olan doğruluğu temsil ettiğini belirtmektedir. Buradaki ayrımı bir ifadenin hakikat olabilmesi için yargı taşıması gerektiğine işaret ederek, "*“Dünya” ifadesi gerçek, “dünya yuvarlaktır” yargısı ise hakikattir.*" şeklinde örneklendirmektedir. Ulusoy (2021: 52-54) ise ilahi ve beşerî olarak ayrımı gittiği hakikat kavramını, beşerî düzlemde görünür olandaki doğruluk olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda hakikat ve gerçek ayrımını "*odada kayın ağacından yapılmış bir masa düşünelim. Masa gerçektir. Onun kayın ağacından yapıldığı da gerçektir. Kahverengi olması onun sıfatıdır dolayısıyla gerçekliktir. Çünkü insan gözü onu kahverengi olarak görecektir. Odada kayın ağacından yapılma bir masa olduğunu söylemek hakikattir.*" şeklinde

¹ Bu çalışmada Post-truth kavramı için "hakikat sonrası" kullanımı tercih edilmiştir. Hakikatin değer kaybına yapılan vurgunun hakikat sonrası kelimeleriyle anlaşılacağı inancındayız.

örneklendirmektedir. Ona göre gerçek olan, değişken, dönüşebilir ve bilimsel bir mesele iken; hakikat sabittir.

Antik Yunan Sofist öğretisinde ise hakikat, evrensel ve kalıcı değil; bireysel ve geçici olarak tanımlanmaktadır. Çünkü herhangi bir insan için hakikat basitçe ikna edilebileceği şeydir ve herhangi birini siyahın beyaz olduğuna ikna etmek mümkündür. Bu kapsamda hakikat bir inanç olabilir ancak asla bir bilgi olamaz şeklinde yorumlanmaktadır (Guthrie 1977: 50-51). Bu ise, aslında toplumsal bir ikna olduğu takdirde hakikatlerin de değişebileceğini vurgulamaktadır. Nitekim hakikat sonrasının tarihi de hakikate ilişkin bu tartışmalarla başlamaktadır. Bu noktada kavram, ikna sanatıyla ilişkilendirildiğinde Arent (2016: 12) yalan, uydurma, gizlilik ve insanların siyasi amaçlarına ulaşmak için yaptıkları sahtekarlıkların yazılı tarihin başından itibaren görülmeye başladığı belirtmektedir. Harari (2021: 216-221) ise daha geriye götürerek, hakikatin tarihin hiçbir döneminde Homo Sapiens gündeminin tepesinde yer almadığını vurgulamaktadır. Harari, savını yalan haberle dini bir tutmadığını belirterek şu sözlerle desteklemektedir: “*Bin kişi uydurma bir hikâyeye bir ay inanırsa bu yalan sayılıyor. Bir milyar kişi böyle bir şeye bin yıl inanırsa bunun adı din oluyor...*”.

Özetle hakikate ilişkin tartışmalar geçmişten günümüze istikrarlı bir şekilde gelmektedir. Ancak kelimenin anlamının değil değerinin değiştiğine ve azaldığına yapılan vurgu son dönemde artmıştır. Nitekim hakikatin önemsizleştiği bir çağa geldiğimizi işaret eden birçok bulgu söz konusudur. Söz konusu durumun basit bir söylemde bulunan yalandan ayırmakta fayda vardır. Söylem aslında tek başında yalan ya da yanlış bilgiyi ifade ederken, söz konusu siyasi söylem olduğunda popülizmi içinde barındırmakta, tekrar tekrar söylendiğinde propaganda ortaya çıkmakta neticede toplum bu söylemi sürekli olarak üretmeye başladığında ve üretilen bu yanlış bilgiye kayıtsız hale geldiğinde ise hakikat sonrası ortam oluşmaktadır. Bu anlamda hakikat sonrası ortamı oluşturan temel dinamiklerin incelenmesinde fayda vardır.

1.1.1. Hakikat Sonrası Çağın Temel Dinamikleri

Hakikat sonrası çağ sade bir yalan değildir. Bunun yanında tek yönlü bir anlatı bombardımanı olan propaganda da değildir. Bundan dolayı sadece yalan ve propagandanın açıklanmasıyla anlatılabilecek bir dönem gibi görünmemektedir. Hakikat sonrası aslında bir ruh durumuna, toplumsal bir psikolojiye, insanoğlunun bilişsel yönüne işaret eden bir olgudur. Bu açıdan kavramın ortaya çıkmasını sağlayan ortamın analiz edilmesi önemlidir. Nitekim tek değil birçok nedenin bir araya gelmesiyle hakikatin önemsizleştiği görülmektedir.

Enfield (2017) hakikat sonrasının bir söylem olduğunu vurgulayıp temel normlarına işaret etmektedir. O, yeni normalimizde uzmanların görevden alındığını, alternatif gerçeklerin açık bir şekilde savunulabildiğini ve halka açık figürlerin her şey hakkında fikir sunabildiklerinden bahsetmektedir. Sosyal medya ise hemen hemen herkesin kitlelere sesini duyurabildiği bir mekân olarak yükselmiştir. Kamusal söylemde kanıtlara olan ilgisizlik artarken, hesap verebilirliğe dair beklentimiz azalıyor.

Lewandowsky, Ecker ve Cook, hakikat sonrası çalışmalarında bu dünyanın ortaya çıkışını 6 maddeyle açıklamışlardır (2017: 357-360):

1. *Sosyal sermayede düşüş ve değişen değerler*
2. *Büyüyen eşitsizlik*
3. *Artan Polarizasyon*
4. *Bilime güvenin azalması*
5. *Politik olarak asimetrik güvenilirlik*
6. *Medya Manzarasının Evrimi*

Hakikat Sonrasının temellerinde Alpay (2020: 36) ise postmodernizm; yeni medya düzeni, demokrasiye olan güvenin azalması, popülizmi görmektedir. Efron ve Helgason (2022: 1) hakikat sonrası insanını, partizanlık, hayal gücü ve tekrar şeklinde karakterize etmişlerdir. Toplumda siyasi kutuplaşmanın ve alternatif gerçeklerin ortaya çıkmasını bu açıdan değerlendirirken, dezenformasyonu güçlendiren teknolojinin de çağın yükselmesinde etkili olduğunu savunmaktadırlar.

Kapsamlı bir hakikat sonrası araştırması olan düşünce kuruluşu RAND'ın hazırladığı raporda hakikatin çürümesi olarak adlandırılan bu döneme ait dört itici güç veya sebep şöyle sıralanmıştır (Kavanagh ve Rich 2018: 21-40):

1. Gerçekler ve verilerin analitik yorumlarına ilişkin artan fikir ayrılıkları.
2. Fikirler ve gerçekler arasındaki bulanıklaşan çizgi
3. İletişim ortamında fikirlerin ve kişisel deneyimlerin kapsayıcılığının ve etki alanının artması
4. Gerçeğe dayalı bilgi kaynakları olarak eskiden saygı duyulan kurumlara olan güvenin azalması

Her biri kendi içinde anlamlar barındıran, sosyolojik ve psikolojik birçok tartışmaya konu olan bu alanların bir araya gelmesi hakikat sonrası dönemin anlaşılmasında tartışma konusu olmuştur. Bu açıdan hakikat sonrası dahil birçok sorunun temel kaynaklarından olan büyüyen eşitsizlik, sosyal sermayedeki düşüş, popülizm vb. gibi olguların varlığını kabul ederek RAND'ın çürüme olarak gördüğü değerlerin aşınmasına odaklanmak ve tartışma konularına girmek yerinde olacaktır. Nitekim raporun işaret ettiği konular diğer yazarların konu başlıklarını içine alabilecek şekilde genişletilebilir.

1.1.1.1. Gerçeklerin ve Verilerin Analitik Yorumlarına İlişkin Fikir Ayrılıkları

Hakikat sonrası çağın hakikate ilişkin görüş ayrılıkları ve yoruma dayalı doğası en belirgin özelliklerindendir. Söz konusu dönemde görüşler yükselirken bilimsel verilere ve kanıtlanmış olgulara duyulan ihtiyacın azaldığı yorumları yapılmaktadır. Bilimsel verilere ya da kanıtlı raporlara ilgi azalırken; söylemin gücü ön plana çıkmaya başlamaktadır. Kişiler ya da politikacılar bu değerler yerine duygulara hitap edebilecekleri bir söylemi üretmeyi seçebilmektedirler. Bu ise aslında hakikate ilişkin parçalı bakış açısının oluşmasına, alternatif gerçeklerin çoğalmasına neden olmaktadır. Hakikat sonrasının yazarları ise bunun temellerini postmodern teori bağlamaktadırlar.

Keyes (2017: 180), postmodernizmin hakikati tek görmediğini vurgulayarak; toplumun hakikat olarak etiketlediği her şeyin bu değere sahip olabileceğinden bahsetmiştir. Toplum, bu açıdan hakikate yön verebilecek bir güce sahip gibi görünmektedir. Alpay (2020 36-40) postmodernizmi hakikat sonrasının temelleri arasında gördüğünü belirterek öznelliğin nesnellığe üstünlük sağladığını işaret etmiştir. Bu açıdan postmodernizm açıklamasını “her şey öznenin bakış açısına göre değişmektedir, kısacası her şey görelidir ve hiçbir kesinlik iddiasında bulunamaz” şeklinde yapmaktadır. Erdoğan ve Uyan Semerci (2020: 98)’e göre postmodernizmin göreliliği, her bireye kendi gerçeğinin üstünlüğünü savunabileceği bir ortamı sağlamıştır. Chen (2017) postmodernizmle hakikat sonrası arasında bir neden sonuç ilişkisinin kurulmasının anlamsız olduğunu belirtirken; McIntyre (2019: 134,138) postmodernizmi hakikat sonrasının atası olarak değerlendirmiştir. O, bilim inkarcılığının, hakikat sonrası ve postmodernizmin temel dinamiklerinde yer aldığını ve bu bağ ile birbirlerine bağlandıklarına değinmektedir. Hakikatin Ölümü adlı kitabında Kakutani (2019: 44), postmodernizmin bilimi değil ideolojiyi, bilim insanının ne söylediğini değil kim olduğunu vurgulamasına işaret ederek aslında hakikatin ölümünü postmodern görüşe bağlamıştır.

Hakikat sonrası çağda gerçek olana ilişkin görüş ayrılıkları hemen hemen her alanda yaşanırken; en tedirgin edici boyutu üzerinde neredeyse tam uzlaş sağlanan konularda da yaşanabilmesidir. Nitekim muğlak bir durumda olmayan küresel ısınma, iklim değişikliği, sigaranın sağlığa zararı gibi ispatı yapılmış konular dahi yeterli argümana gerek duyulmadan yalanlanabilmekte, eğilip bükülebilmektedir. Nitekim dünyanın düz olduğuna ilişkin iddialar bu arka planda ciddi taraftar toplayabilmektedir. Uzman görüşlerin kanıtlarını sunduğu olgular karşısında sadece görüşler yer alabilmektedir. Bu kimi zaman siyasi motivasyon kimi zaman bir önyargıdan ortaya çıkabilmektedir. Timothy Synder (2017: 144), iklim değişikliği gibi bir şeye dair kanılarımız halihazırda bilişsel önyargılarımızdan ve siyasi ideolojimiz tarafından belirlenmişse, bizi ne değiştirebilir ki? sorusunu sormaktadır. Nichols (2017: 13), “Onlar, kişisel özelliklerine, statülerine bakılmaksızın her yerdeler ve ortak özellikleri uzmanlardan kendilerini daha bilgili görmeleri. Profesörlerden daha yetkinler ve saf kitlelere göre daha zekiler. Onlar aslında uzmanlaşmamış alternatif uzmanlar olarak karşımıza çıkmakta ve geniş kitlelere “doğru yolu” gösterme çabasındadırlar. Bunu yaparken de yalan söylemekten çekinmiyorlar.” Çağın insanını Baudrillard (2021:32) “Eskiden bir skandal gizlenmeye çalışılırdı; günümüzde ise tam tersine bunun bir skandal olduğu gizlenmeye çalışılmaktadır.” şeklinde yorumlamaktadır.

Keen 2007 yılında yayınlanan Amatör Kültü adlı kitabında, politik ve kültürel elitin yerini almak isteyen anlayışa dikkat çekerek; uzmanlığın yerine kalabalığın bilgeliğinin tercih edildiğinden bahsetmektedir. Sıradan bir insanın bütün politik meselelerde tam yetkin olamayacağı düşünüldüğünde ise cahil demagogların uzman yerine koyulabildiği tahmin edilebilir bir durumdur (Nichols 2017: 11). Nitekim bu konuda iki görüş söz konusudur. Partizan bir kitlenin halihazırda politik konularda seçimini kendi tarafından yana yaptığı bir yandan savunulurken; diğer yandan kitlelerin manipülasyonuna odaklanılmaktadır. Rasyonel olgulara değil; kitlelerin duygularına hitap eden söylemin avantajlı olduğu görüşü söz konusudur (Pennycook ve Rand 2019). Her iki değerlendirme de kendi içinde anlamlar barındırmaktadır. Nitekim kutuplaşmanın yükseldiği yerlerde partizan fikirlere sahip bireylerin “bizden” olarak düşündüğü görüşü benimsemesi anlaşılabilir bir durumdur. Diğer taraftan insani kodlarımız yalnızca rasyonel fikirlerden beslenmemekte. Zihnen tembel olduğumuz yönünde tartışmalar bulunmaktadır.

McIntyre (2019: 50)’e göre biri kanıtların ne söylediğinden ziyade hangi tarafta olduğuyla ilgileniyorsa olgular önemsizleşmektedir. Böylelikle hakikat değersizleşmekte ve alternatif doğrular çoğalmaktadır. Açık ve basit konularda dahi yaşanan yorum farklılıkları belirli konularda rasyonel karar alınmasının da önüne geçebilmektedir. Tipik seçmen, seçici olarak filtrelenmiş küçük miktarlardaki bilgiler üzerinde kararlar alır. “Eşitlikçilik” gibi soyut kategorileri çok az kullanırlar. Sahip oldukları görüşlerde çok az tutarlılık olabilir ve “bizim gibi insanların” aynı konular hakkında nasıl düşündüklerini ve hissettiklerini nasıl hayal ettiklerinden güçlü bir şekilde etkilenebilirler (Luskin, 2002). Kişilerin politik seçimlerinde rasyonel düşünce sistemiyle değil yakınlık duyduğu çevrenin fikrine yönelik kararlar alması hakikat sonrasının partizan insanın da görülebilmektedir.

Bilişsel sistemimizin tembel olduğuna dair görüşler de bulunmaktadır. Kahneman (2015 26-27)’a göre insan akıl yürütmesi bilişsel hatalar ve önyargılar yüzünden rasyonel karar alma konusunda o kadar da iyi bir dinamiğe sahip değil. O, beyni iki sistemli düşünce sistemi olarak tanımlamaktadır. Sistem 1. Otomatik olarak çalışmakta ve hızlı işlemektedir; çok az gerektiren ya da hiç çabaya gerek duymayan bu aşama sezgisel olarak zihinsel kısayollar üzerinde çalışmaktadır. Beyin daha önce geliştirdiği tepki kalıplarını kullanarak anında problem çözme, anlık kararlar, bilinçaltı tepkileri vermektedir. Sistem 1. bu aşamada aktif durumdadır. Sistem 2. ise dikkati daha çok çaba isteyen zihinsel aktivitelere vermektedir. Bu noktada karmaşık hesaplamalar dahil zorlu ve daha yoğun düşünce gerektiren bir süreçte aktiftir. Sistem 2. bu açıdan daha yavaş çalışır ancak daha bilinçli çalışan bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Yanlış bilginin psikolojisinin açıklanmasında Kahneman’ın bu sistem yaklaşımı değerli görülmektedir. Nitekim herhangi bir politika üzerinde seçmen kitlesinin seçim yapacağı konu hakkındaki bilgisi veya ilgisi sınırlıdır. Seçim süreçlerinde belirli politika konularında onlara aktarılan söylem üzerinde her birine zaman ayırıp yeterli analiz yapamayacakları için anlatılara güvenmek zorundalar. Bu anlatılar ise sistem 2’nin değerlendirmesinden değil sistem 1’in anlık cevaplarından geçmektedir. Sezgisel olarak alınan kararlarda ise duygusal içeriklerden etkilenme ihtimali artmaktadır. Özetle, duygular, kararlarımızda bizi etkileyen asli unsurlardandır.

Akıl süreçlerinde hislerin en az akıl kadar devrede olduğuna işaret eden Damasio (2006: 252), bunun olumsuz bir şey olmadığını savunmaktadır. Damasio, insanı, duyguları olan düşünce makineleri değil; düşünebilen duygu makineleri şeklinde tarif etmektedir. Duygular bir taraftan insanların en derin tutum ve değerlerine sadık kalmalarını sağlarken diğer yandan; insanları harekete geçirebilir, alışılmış değerlerini ve sözlerini terk etmelerini sağlayabilir. Öfke korku ve tiksinti gibi aşırı duygular belirgin davranış farklılıklarının ortaya çıkmasını sağlayabilir. Duygusal süreçlerden kaynaklanan değerlendirmelerin ise sadece duygusal ifadeyi değil aynı zamanda düşünceleri, kararları ve politik davranışları da etkileyeceği savunulmaktadır (Marcus 2000: 224). Durnova ve Fischer ve Zittoun (2016: 50)’a göre ise duygular politika süreçlerine her aşamada girer: kararların önerildiği bilgiyi etkiler, bu kararlarda yer alan aktörler hakkındaki görüşlerimizi etkilerler ve son olarak bu kararların sunulma biçimini etkilerler. Duyguların akıl ve mantık karşıtı manipülasyona açık doğasına yönelik eleştiriler Descartes’tan bu yana aydınlanma düşüncesinin temelinde yer alsa da son dönemdeki psikoloji ve sinirbilim araştırmalarında duyguların karar alma süreçlerinde olumlu etkilerinin de olabileceği savunulmaktadır. Nitekim duyguların etkisiyle insanlara empatik yaklaşımın yardım davranışını başlatmada etkili olduğu öne sürülmektedir (Marcus 2000: 227). Yine de Isbell ve Wyer 1999 yılında yaptıkları çalışmada ruh halleri manipüle edilmiş deneklerin siyasi adaylar hakkında manipülasyona

uğramayan deneklere göre daha radikal kararları alabildikleri gözlemlenmiştir. McIntyre (2019: 70) de bize ait olan bilişsel önyargılarımızın karar verme süreçlerinde manipülasyona açık olduğuna işaret ederek “belirli şeylere inanmayı arzu etmek üzere güdülendiyseniz eğer, hele değer verdiğimiz kişilerin de inancı bu yöndeyseniz, bunlara inanmak çok da zor olmayacaktır” demektedir.

Özetle hakikate ilişkin fikir ayrılıklarının yaşanması partizan fikirlerin ürünü olabileceği gibi hatalı bilişsel sistemimizin de çıktısı olabilir. Nitekim duyguların karar alma süreçlerine etkisi ve partizan düşüncelerle alınan kararların manipüle edilebilmesi daha olasıdır. Marcus (2000: 222-223) bazı durumlarda hükümete duyulan öfkenin halkın düşüncesine egemen olmasıyla belirli konularda rasyonel bir düşünme ortamının olmadığını, olamayacağını açıklamaktadır. Buna göre anlatı yarışında sadece akla değil kalplere de hitap etmenin önemi anlaşılmıştır. Araştırmamız özelinde ilerleyen bölümlerde örneklerle değineceğimiz Türkiye’de göç anlatısı buna örnek oluşturacak niteliktedir. AK Parti Hükümeti kitlesel göçün başladığı ilk yıllardan itibaren “savaştan kaçan mazlumlar, ensar, muhacir, din kardeşi” söylemiyle kalplere hitap ederek süreci yönetmiştir. Hükümet kanadının göç anlatısı, kutuplaşmanın artmış olması ve hükümete duyulan öfkeyle ilişkili olarak toplumun geneli tarafından kabul edilmemektedir. Suriyeliler konusu hükümet ile özdeşleştirilip siyasi bir konu olarak kutuplaşma ortamında yer alırken; göçmenlere ilişkin veriler toplum genelinde kasten çarpıtılabilmekte ya da çarpıtılmış olana kolay bir şekilde taraftar bulunabilmektedir. Söz konusu durum ise gerçek verilerin ideolojik bakış açısıyla yorumlanabilmesi olanaklı hale gelmektedir. Göçmenler konusunda hakikat bu anlamda eğilip bükülebilir bir duruma gelmektedir. Politika analizinde duyguların rolüne odaklanırken göç politikasının analizinde seçmen davranışının rasyonel olmayan boyutlarına odaklanmak bu kapsamda önemlidir.

1.1.1.2. Fikirler ve Gerçekler Arasında Bulanıklaşan Çizgi

Hakikat sonrası çağa özgü olan bir diğer şey kişinin neyin doğru olmasını istediğine bağlı olarak bazı olguların diğerlerinden daha önemli olabileceğine dair fikrin yaygınlaşmasıdır. Burada söz konusu olan gerçeği bilme düşüncesine bağlı kalmak değil hakikatin belirleyicisi olmaktır (McIntyre 2019: 31-32). Araştırmalara göre kişiler entelektüel yeteneklerini gerçeği keşfetmek değil; gerçek olmasını istedikleri şeylere kendini inandırmak için kullanıyorlar (Pennycook ve Rand 2019). Üstelik Nyhan ve Reifler (2010: 323) çalışmalarında yanlış ve yanıltıcı iddialar doğrulandığında dahi kişilerin kendi inançlarına dayandırdıkları içeriklerden vazgeçemedikleri görülmüştür. Lewandowsky, Ecker ve Cook (2017: 335) da bazı durumlarda, yapılan düzeltme insanların dünya görüşüne meydan okuduğunda, yanlış bilgiye olan inancın ironik bir şekilde arttığına değinmektedir. Söz konusu durumda fikirlerini gerçeklerin yerine kasten koyabilen bir insanın çağında yaşadığımıza ikna olabiliriz.

McDermott (2019:220) insanların gerçek/gerçek dışı ayrımı yaparken kullandıkları kriterlere dikkat çekmektedir. Birinci kriter olarak uyumu (compatibility) sunar. İnsanlar karşılaştıkları bilgilerin daha önce bildikleriyle, dünya görüşleriyle ve en önemlisi sahip oldukları kimlikle uyumlu olmasını isterler. Bunlarla uyumsuz olanları büyük ihtimalle yanlış olarak kodlanmaktadır. İkincisi tutarlılıktır (coherence). Yeni bilgiler kendi içinde tutarlı ve hoşla gider olmalıdır. Bu açıdan basit hikayelerin daha tutarlı olduğu düşünülebilir. Kaynak (credibility) ise yeni bir bilginin doğru/yanlış ayrımı için hayati öneme sahiptir. İnsanlar beğenmedikleri bir kaynaktan gelen bilgiyi yanlış olarak tasnif etme eğilimindedirler. Uzlaşma (consensus) çevredekilerin bu bilgiyi ne kadar kabul ettikleriyle ilişkilidir. İnsanlar yakınlarının kabul ettikleri fikirleri kabul etmeye daha çok meyillidir. Destek (support) ise diğer bilgiler tarafından gelen içeriğin ne kadar desteklendiğini belirtmektedir. Nitekim bir söylem, büyük bir anlatı ya da bir başka anlatı tarafından destekleniyorsa bunun kabul oranı artmaktadır.

Çağımızda insan psikolojisinin yanında hakikati değersizleştiren bir diğer durum ise gerçeklerin aşınmasından kar sağlayan çıkar gruplarıdır. Tütün ürünlerinin sağlığa zararlı olmayacağı yönünde propagandayı ortaya çıkaran tütün sanayi lobisini düşünelim. “Şüphe bizim ürünümüz” sloganını kullanılmaktadır (Oreskes ve Conway 2010: 34). Bu sözle amaçlananın gerçeğe yönelik bir ikna değil, hakikate ilişkin değer yok edilmesi olduğu görülebilmektedir. Olgusal gerçeğe şüphe düşürerek insanların düşüncesine “ya doğru değilse” fikrini sokmaktır. Nitekim karşıt görüşlerin eşit söz sahibi olduğu değerlendirmesiyle yönetilen medya organları ise bu görüşleri tartışmalarda işlemektedirler. Ancak bu noktada eleştiri, fikir birliğine varılan konularda küçük itirazların kanıtlarla bir tutulduğu

yönünde olmaktadır. Kakutani (2019: 59) buna, küresel ısınma konusunda yüzde 99,9'luk bilimsel kanıt ile minicik bir itirazın eşit büyüklükte yer aldığı örneğini vermektedir.

Siyaset kanadında ise görüşlerin gerçeklerin yerini alması çok daha kolay olabilmektedir. Kalpokas (2019: 11, 76) politikacılar tarafında niteliksel olarak yeni sahtekarlık olarak açıkladığı hakikat sonrasını, kişinin kendi anlatısını desteklemek için gerçekleri uydurması kapsamında karakterize etmiştir. Ona göre politik anlatıların dinleyicileri de pasif değil aktif konumdadır. Anlatı taraftarları da liderleri gibi politik anlatılar ve özelemler üretebilirler. Buna örnek olarak ise komplo teorileri gösterilebilir. Bora (2019) hakikat sonrası denen çığır içinde, komplo teorilerinin gündelikleştiğinden, doğrudan haberin kendisi haline geldiğinden bahsetmektedir. Hayatın her alanında her düzeyinde işitilen komplo teorilerine “bir arkadaşımın duydum, çocuklarının ODTÜ’yü kazanamama sebebi Suriyelilermiş” anlatısını örnek göstermektedir. Nitekim toplum kendi gerçeklerini üretip yaymakta ve bunun yaygın dolaşımıyla da kendi görüşünü tekrar onaylamaktadır.

Siyasi söylemde ise popülist politikacılar ve hareketler için bu bulanıklaştırılabilir gerçeklikler beslenme noktasıdır. Nitekim onlar, konumları hakkında hissettikleri küskünlük ve öfkeyi bastırmak zorunda kalan güçsüzlere yönelirler. Eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerinden yararlanan, vatandaş olmayan olarak algılananlara karşı bir düşmanlık manipölasyonu içine girebilirler (Hoggett ve Thompson 2012: 15-16). Arent (1973: 474)’in işaret ettiği, doğru bilgi ile yanlış bilgi arasındaki ayrımı göremeyen totaliter rejimin ideal özne konumundaki insanları ise bundan kolayca etkilenebilirler. Çalışmamız kapsamında değerlendireceğimiz vatandaş olmayan Suriyelilere karşı söylem de bu anlayışla üretilebilmektedir. Toplumda onlar hakkındaki gerçekler ve görüşler, liderlerin ve onların taraftarlarının söylemleri veya içerikleriyle karışabilmektedir. Bunun en büyük sebebi ise gelişen teknolojiyle birlikte iletişim ağının önemli güçlenmesidir. Sosyal medya, insana, söylem ve içeriklerinin üretilmesi ve yayılmasında tarihte görülmemiş bir hız kazandırarak aslında hakikatin bulanıklaştırılmasına zemin hazırlamıştır.

1.1.1.3. İletişim ortamında fikirlerin ve kişisel deneyimlerin kapsayıcılığının ve etki alanının artması

Keyes (2017, ss. 230, 256, 258) iletişim teknolojilerinin gelişmesini hakikat sonrası çağın temel özelliklerinden yalan söyleme ve aldatmayı daha kolay hale getirdiğini incelemektedir. İnternet, yoğun bilgi akışıyla dikkati sürekli dağılan bireylerde bilgiyi yüzeysel işleme eğilimi yaratmaktadır (Loh ve Kanai 2015:11). Bohn ve Short (2012: 989) 2008 yılında yaptıkları bir hesaplamayla insan beynine günde 34 GB veri aktığını bulmuşlardır. Bu hesaplama 2022 yılında günde 74 GB’lık bir veriyle karşı karşıya olduğumuza değinmektedirler. 500 yıl önce yaşayan bir insanın tüm hayatı boyunca aldığı bilgi, kültür ve donanımın modern insanın tek günde aldığı göz önüne alınırsa gelen bütün girdilerin filtrelenebilmesi imkânsız hale gelmektedir. Kahneman’ın Sistem teorisini doğrular nitelikte aklın sınırları aşılmakta ve deneyimler ve duyguların yer aldığı hızlı karar mekanizmasıyla bilgileri işlemekteyiz. Bu açıdan yüzeysel bilgilerle kendini besleyen bir alıcı kitlesinin, o yüzeysel bilgilerin kaynağı olan sosyal medya içerikleri tarafından kolaylıkla manipüle edilebilir olması ihtimal dahilindedir. Çevrimiçi bilgi alma kolaylığı, bilgiyi belleğe derin işleme ihtiyacını azaltmaktadır. Bu olumsuz özelliğine rağmen -elbette ki birçok avantajıyla- sosyal medya platformları git gide gündelik yaşamdaki popülaritesini arttırmaktadır.

Son yıllarda çoğu insan, haberleri Facebook, Twitter, Snapchat, Youtube, Reddit, bloglar ve podcastler gibi sosyal medya uygulamalarından almakta. Örneğin ABD özelinde yapılan bir araştırmada yetişkinlerin yüzde 67’si haberlere sosyal medyadan ulaşım sağlıyor (Shearer ve Gottfried 2017: 2). Sosyal medya ise herkesin içerik üretip dağıtabileceği ve bunları paylaşırken de yorumlarını olgusal gerçeklerle birlikte sunabildiği bir ortam olarak görülmekte. Bu açıdan aslında sosyal medya çok sesliliğin olduğu bir mekân. Ancak editöryal bir işleminden geçmeyecek tüm fikirlerin de alıcısına ulaştığı bir ortam. Geleneksel medyanın iyilik elçisi olmadığını kabul ederek aslında sosyal medyadaki kontrolsüzlüğe dikkat çekmek istiyoruz. Marwick (2018: 503, 507), sosyal medyanın geleneksel medyadan farkını açıklarken, herkesin içerik üretip dağıtabildiğine, içeriğin sosyal ağlar aracılığıyla ve sosyal bağlamlarda paylaşıldığına ve bu platformların algoritmik yapıları sayesinde görüşlerin benzer görüşlere çok hızlı ulaştığına değinmektedir. İnternet sayesinde bilgi ve görüşlere evrensel erişim memnuniyetle karşılanırken, aynı zamanda sadece ana akım medyanın bilgi ve görüşleri iletmediği,

bunun yerine artık herkesin doğru olsun ya da olmasın çok çeşitli ifadeleri destekleyebileceği anlamına da geldi. Sahte haberlerin ortaya çıktığı yer burasıdır; haber gibi görünüyor, ama haber değil (Pina 2017). Reel hayata kıyasla sosyal medyada görünürlüğün az olması insanlarda sorumluluktan kaçabilecekleri bir ortamı yaratmaktadır. Nitekim kişiler sahte haberin yayılmasında çok daha az sorumluluk hissedebilmektedirler. Loveless (2021: 72) bu açıdan sahte haberlerin bilgi ve demokrasi arasında kopukluğu ortaya çıkardığını savunmaktadır.

Alpay (2020: 41-42) kronolojik bir okumayla, postmodernizm öncesi dönemde geleneksel ana akımın entelektüellerin elinde olduğuna değinmektedir. Çarpıtma, gizleme, abartma ve asparagasların bu dönemde de olduğunu kabul ederek yine de tüm bu sahte haberlerin belirli bir meşruiyet zeminine oturtulması zorunluluğuna işaret etmektedir. İnternetin yaygınlaşması sonrası haber alma kaynağı olarak sosyal medyanın ortaya çıkması ise basın ilkelerinden ve rasyonel akıl yürütmeden uzak, sorgulamadan habersiz, entelektüel özellikler taşımayan sıradan insanlar da istediği gibi haber ve bilgi yayıcılığı yapmaya başlamışlardır.

Sosyal medya sayesinde hemen hemen herkes halka açık bir figür haline gelebilmektedir. Kamusal düzlemde kanıtlara dayalı söylemin ve hesap verebilirliğe dair güven böylelikle azalmaktadır (Enfield 2017). Söz konusu durumda partizanlığın ve kutuplaşmış bir dünya görüşünün yaygınlaşması da daha olası hale gelmektedir. Çünkü bu yeni medya düzeni, kişiye, inanmak istediği her türlü bilgiye ulaşma fırsatı sağlamaktadır. Filtre balonu adı verilen ve her daim kişinin kendi görüşünden olan fikri tüketmesine olanak tanıyan algoritmik düzen farklı seslerin görünürlüğünü azaltmaktadır (Laybats ve Tredinnick 2016: 204). Eli Pariser 2011 tarihli TED konuşmasında ilk defa kavramdan bahsettiğinde onu: *“kişiselleştirilmiş sosyal ağlar ile aslında farklı düşüncelerden izole, sadece ilgi alanlarımız ve kendi görüşlerimiz çerçevesinde içeriklerle karşılaşan bireyler olmaya başladığımız”* şeklinde aktarmıştır. Çeşitli sosyal medya platformlarının algoritmalarının içerik olarak yalnızca kendi görüşlerinize yakınları önünüze sunmasında itirazın olmadığına değinerek, algoritmanın bilgiyi, doğru ya da yanlış olduğuna göre de değil söz konusu platformda daha uzun süre kişileri tutmaya odaklandığına değinmiştir. Aslında kişiler de bunu talep eder pozisyonda görünmektedir. Nitekim günlük yaşamda insanlar, diğer anlatılarla uyumluluklarına bakılmaksızın, tipik olarak kendileri için anlamı olanlara odaklanarak, mevcut endişelerine ve isteklerine uyup uymadıklarına göre haberleri fark eder veya görmezden gelirler (Chernenko 2017: 81). Haberleri sosyal medyadan alıyorsak, siyasal görüşlerimizle uyuşmayan insanları arkadaşlıktan çıkardığımız gibi, hoşlanmadığımız kaynakları da gözümüzün önünden çekebiliriz (McIntyre 2019: 96).

Alpay (2020: 49-51)’a göre önümüze devamlı kendi dünya görüşümüzle ve ilgi alanlarımızla alakalı ve kendi önyargılarımızı onaylayan içeriklerin düşmesi, bizi bir süre sonra gerçek dünyadan koparmaya başlanmaktadır. Sonsuz özgürlük vaadindeki internet ütopyasının bir distopyaya evrildiğine işaret edilmektedir. Nitekim sosyal medya şirketleri de kullanıcıların her sayfada bıraktıkları bilgileri kullanarak büyük bir bilgi elde etmektedirler. Çağın insanına performans öznesi olarak algılayan Han (2020: 46) ise sadece sosyal medya platformlarına değil kişilerin sosyal ağlarında sağladıkları çok özel bilgilerle iktidarlara da iktidarın zor kullanmasına gerek kalmadan bütün bilgilerini verdiklerini iddia etmektedir. O, *“kendimizi kendi isteğimizle sergiler hatta çıplaklaştırırız”* demektedir. Bu açıdan Microsoft Türkiye Genel Müdürü Levent Özbilgin’in gazeteye verdiği demeci incelemekte fayda vardır (www.gazeteoksijen.com/ 2022). Özbilgin verilerin depolanmasının ve işlenmesinin önemini şu sözlerle aktarmakta: *"Sizin telefonunuzda 1000 fotoğraf var diyelim, dünyada 1 milyar Iphone var 1000 çarpı 1 milyar dediğimizde 1 trilyon fotoğraf demek. Veri merkezi bu fotoğrafları her gün işliyor. 2019'da güz mevsiminde çınar ağacı önünde kaç kişi fotoğraf çekmiş diye sorarsanız o fotoğraflar saniyeler içinde size getirilebiliyor."* şeklinde açıklamaktadır. Özbilgin’in bir teknoloji avantajı olarak açıkladığı bu durum Han’ın tam olarak nasıl şeffaf hale geldiğimize dair yorumunu doğrular nitelikte.

Platformların, kullanıcıların neredeyse her hareketi kayıt altına alan doğası çeşitli olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. İnsanlar yakın ve güvenilir olduğunu hissettikleri bir bireyden gelen mesajları kaynağın o alanda uzman olup olmadığına ya da çıkar çatışması nedeniyle söyleyip söylemediğini analiz etmeden gerçek olarak kabul etmeye yatkındırlar (Schwarz ve Newman 2017: 5). Bu bilgi doğrultusunda sadece kendi fikirlerine yakın olan kişilerin içerikleriyle karşılaşan bir kullanıcının manipülasyonu da daha basit hale gelebilmektedir. Sosyal medya platformlarının, bu denli bilgileri elde etmeleri ve kullanıcılarına her zaman kendi görüşlerine dair içerikleri yakınlaştırmaları

uygulamanın kullanım süresini uzatırken farklı fikirlere kapalılığı da tetiklemektedir. Nitekim kendi görüşüne sürekli olarak destekçi bulan kitlelerin radikalleşmeleri de olasıdır. Kitleler kendi görüşlerinin daha şiddetli birer temsilcisi haline gelip ideolojik temelli fikir yayıcılar haline gelebilmektedirler. Bu açıdan önemli olan artık hakikatin ne olduğuna ilişkin soru değil kimden olduğuna dair sorudur. Keen (2007: 92-93)'e göre Web 2.0 dünyasında kalabalık neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda otorite haline gelmektedir. Baudrillard (2021: 120) da hakikat düzeyinde iletişim aracı ve gerçeğin artık birbirinden ayrılması olanaksız bir nebula dönuştüğünü savunmaktadır. Bu kapsamda teknolojik gelişmeler ve yeni medya düzeniyle hakikate ilişkin hem bir platform manipölasyonuna uğramaktayız hem de kendi fikirlerimizi destekleyebilecek bir kitleyi elde edebilmekteyiz. Bu ise öteki olan fikre karşı nefret söylemini tetiklemekte, dezenformasyonu arttırmakta ve yanlış bilgilendirmenin önünü açmaktadır. Örneğin Almanya'da 2017 yılında yapılan sahte haberlerin ait olduğu konu başlıkları, göçmenler ilk sırada görölmektedir. Ankete katılanların yüzde yetmişinden fazlası, ankete katılmadan önceki on iki ay içinde mülteciler ve göç konusunda yanlış bilgilerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (www.statista.com 2022).

Böyle bir iletişim ortamında komplo teorileri sosyal medya üzerinde çok büyük rahatlıkla viral hale gelebiliyor. Aşırı basitleştirilmiş kışkırtıcı siyasi mesajlar, göçmenlerin getirdiği tehlikelere duyulan korku veya giderek azalan iş imkanlarından dolayı öfke gibi içgüdüye dayalı duygulara hitap eden popölist söylemler, ekonomik belirsizliklerin yaşandığı zamanlarda (2008 finansal krizinin sonrasında çığ gibi büyüyen gelir eşitsizliği gibi...) ve sosyal/kültürel değişimin görüldüğü (küreselleşme, sarsıcı boyutta teknolojik inavasyon gibi...) dönemlerde daha fazla karşılık buluyor (Kakutani 2018: 93).

Van den Bulck ve Broos (2011: 196) dijital medya uygulamalarının, nefret içerikli paylaşım, dezenformasyon, yanlış bilgilendirme ve artan terör eylemleri gibi uygulamalarının üretilmesi ve tüketilmesinde yaygın olarak kullanıldığını savunmaktadırlar. Müller (2016: 216) postmodern olarak işaret ettiğı yeni medya düzeninde fanteziler, şüphe taşıyan, eğlenceli, batıl inanışlı, skandal veya kötü niyetli mesajların kontrolsüz yayılmasının sonucunda kişinin kendisinin gerçekleri seçme ihtimalinin düşük olduğunu belirtmektedir. Bunun ise gerçeklere ulaşmada modern toplumu tekrar Ortaçağa taşıdığını vurgulamaktadır. Kutuplaşmış ve siyasi düzlemde sürekli olarak nefret içeriğine yönelen kitleler ise siyasi liderlerin hedef kitlesi olabilmektedir. Nitekim siyasi liderler bu durumlardan beslenebilmektedirler. Popölist liderlerin hedef kitlesi rasyonel düşünmekte güçlük çeken halk kitleleri olmaktadır. Gelişmiş iletişim teknolojileri vasıtasıyla haber bombardımanına tutulan kitlelerin her konuda uzmanlaşmaları mümkün olmadığı düşünöldüğünde haber kaynağı belirledikleri kişilere veya iletişim ağlarına güvenmek zorundadırlar (Alpay 2020:29). Bu kapsamda kendilerine yakın kaynaklardan gelen içeriklerin doğruluğunu analiz etmeye zamanları olmayan kitleler yönlendirilebilmektedirler. Siyasi liderlerin uzun vadede oluşturdukları bir politika anlatısına destek bulmak adına bu içerikleri manipöle edebildikleri ve kitleleri anlatılarına ortak ettikleri görölebilmektedir.

1.1.1.4. Gerçeğe dayalı bilgi kaynakları olarak eskiden sayğı duyulan kurumlara olan güvenin azalması

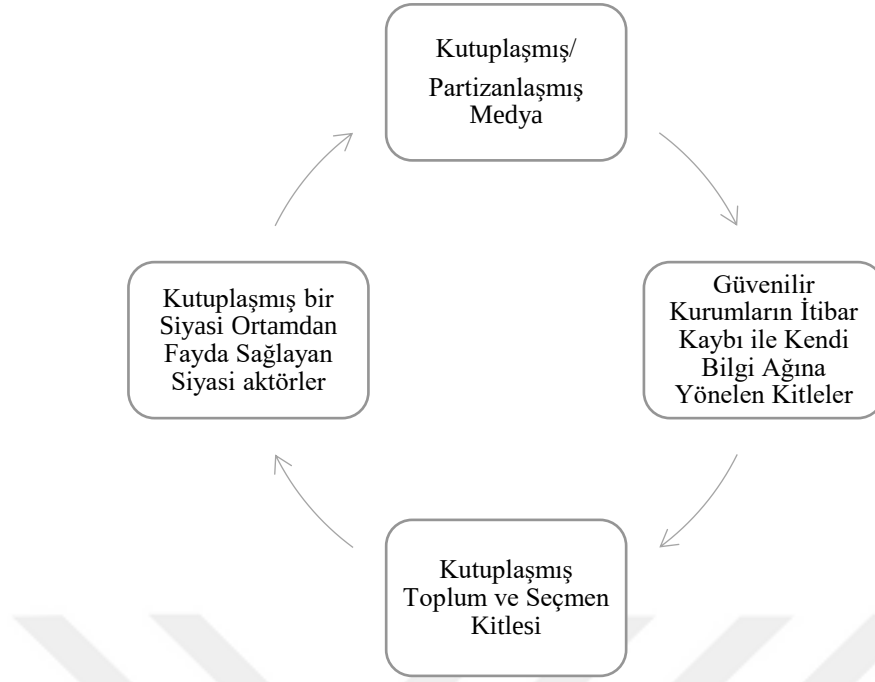
Hakikat sonrası çağın bir diğör unsuru demokratik, tarafsız ve bağımsız kurumlara olan güven kaybıdır. İnsanlar kendi görüşleri ile örtüşen kişi ve kurumları takip etmeye ve onlardan gelen mesajların doğruluğuna güvenmeye meyilliler (Zhao ve Rosson 2019: 247) ancak bunun yanında giderek artan sayıda ideolojik temelli haber kuruluşları doğru bilgiyi almak isteyen insanların umutlarını yitirmelerine neden olmaktadır. Anaakımda haber kanallarının artmaya başlamasıyla tarafsızlığın değil tarafın sesi olmaya başlayan kuruluşlar çeşitli konularda alternatif doğruları halkla buluşturmuştur. Örneğin alternatif doğruları olan iklim değişikliği inkarcılarının söylemlerine yer verilmesi demokrasinin gereğı görölürken bu aynı zamanda bilime güveni aşındırıcı etki yapmıştır.

Medya tarafından oluşturulan anlatıların kitlelere ulaşma hızının keşfedilmesiyle bu gücü siyasi organizasyonlar da arzular olmuştur. Bu açıdan Noam Chomsky ve Edward S. Herman'ın Rızanın İmalatı kitaplarının konusunu oluşturan medya ile kitlelerin manipölasyonu devlet eliyle gerçekleştirilebilmektedir. Öyle ki manipöle edilmesi arzulanan kitleye bir hikâyenin aktarılması ve sürekli olarak pompalanması hikayedeki yanlışların, hataların göz ardı edilmelerine sebep olmaktadır. Kitle medyası objektif değildir; özgür ve tarafsız değildir, devlet ya da özel sektörün çıkarlarına uygun

hareket edebilir. Haber ve bilgi üreten, yayan platformların çeşitlenmesi ise karmaşık bilgi alıcısı olan seçmen kitlesi üzerinde kalıcı etkiler bırakabilmektedir. Bu açıdan Özdemir ve Çokluk (2021: 234)'a göre devletin ideolojik bir aygıtı olarak görülen medya, hakikatin yitirilmesinde ciddi etkiye sahiptir. Hakikatin medya gücüyle değiştirilebilir, eğilip bükülebilir konumu ise popülist ve otoriter liderlerin yükseldiği ve medyada dezenformasyonun kurumsallaştığı bir dönemin varlığı şeklinde yorumlanmaktadır. Halk da popülist liderlerin kutuplaştıran siyaseti çerçevesinde cemaatleşerek kendi fikirlerine yakın uzmanları desteklemekte aksi görüşü görmezlikten gelmektedir (Dönmez 2021: 352-354). Bunun için yeterli sayıda partizanlaşmış geleneksel medya ya da sosyal medya yapıları hakikat sonrası dönemde her ülkede bulunabilmektedir. Anlatısına taraftar bulmak isteyen liderler ve yanlış bilgilere ve komplo teorilerine sahip kitlelerin birleşmesi hakikat sonrası çağa özgü değildir. Daha önceki dönemlerde propaganda buna benzer bir işlevi görebilmiştir. Ancak dönemimizde medya ve yeni medya düzeni bunu farklı boyutlara taşımıştır.

Yaşadığımız çağda kurulan medya düzeninin hakikat sonrası etkisi, COVID-19 virüsü dönemi analiz edilebilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Başkanı Tedros Adhanam Ghebreyesus “biz sadece bir salgın hastalıkla uğraşmıyoruz; bir yandan bir enformasyon salgınıyla da uğraşıyoruz. Sahte haberler bundan daha hızlı ve kolay yayılıyor” açıklamalarında bulunmuştur (www.twitter.com 2020). COVID19 salgını döneminde enformasyon salgınına inceleyen Disinformation Dozen adlı rapora göre salgınla alakalı yanlış içeriklerin yüzde 65’inin sadece 12 tarafından üretildiği ortaya konmuştur (CCDH 2021). Yanlış ve sahte içeriklerin aslında DSÖ gibi ulusüstü kuruluşların sağladığı bilgi ağından daha hızlı yayılabildiğine dikkat çekilmektedir. ABD’deki Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) tarafından yürütülen bir çalışma sosyal medya ortamında yalan haberlerin doğru haberlere oranla altı kat daha hızlı yayıldığı belirtilmektedir. 2006-2017 yılları arasında toplam 126. Bin haberin incelenmesi sonucunda kullanıcılar tarafından yalan haberin, doğru habere göre daha uzağa, daha hızlı, daha derin ve daha geniş yayılma potansiyeline sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Vosoughi, Roy, Aral 2018: 1050). Kitleler artık güvenilir bilgi ağına ulaşamayacaklarını düşündüklerinden kendi haber kanallarındaki en güvenilir iletiyi benimsemekteler.

Bu bir yandan sosyal medyanın gücünü ortaya koyarken diğer yandan güvenilir kurum ve kuruluşları tarafından aktarılan bilgilere kitlelerin itibar etmediğini de ortaya koymaktadır. Yine bununla bağlantılı olarak devlet açıklamaları dahil olmak üzere paylaşılan resmi ya da bilimsel verilere inancın azalması kitleleri kendi açılarından güvenilir bilgi kanallarına yönlendirmektedir. Kişilerin kendi bilgi kanalları ise genelde kişisel inançlara ve fikirlere göre filtrelenen bir ortama işaret etmektedir. Bu açıdan aslında Hakikat sonrası çağın bileşenleri, her biri birbiriyle bağlantılı ve birbirini tetikleyen dinamik bir süreç. Kutuplaşmış ve partizanlaşmış medya ortamı bireylere güven vermezken; bireyler kendi bilgi ağlarına yönelmekte, o bilgi ağları sayesinde daha da kutuplaşmakta ve siyasi aktörler de bu açıktan faydalanabilmektedir. Siyasi aktörler ise kendi kutuplaşmış ve partizanlaşmış medya ve seçmen kitlesini oluşturma çabalarıyla sürece etki etmektedir.

Şekil 1: Hakikat Sonrası Çağın Bilgi Döngüsü

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin 44. Başkanı Barack Obama 2017’deki veda konuşmasında çağımızı şu sözlerle özetlemektedir:

“Çoğumuz için, bizim gibi görünen, aynı siyasi görüşü paylaşan ve varsayımlarımıza asla meydan okumayan insanlarla çevrili ister mahallelerimizde ister üniversite kampüslerimizde, isterse ibadet yerlerimizde veya özellikle sosyal medya yayınlarımızda kendi balonlarımıza çekilmek daha güvenli hale geldi. Çıplak partizanlığın yükselişi ve artan ekonomik ve bölgesel tabakalaşma, medyamızın her zevke uygun bir kanala bölünmesi- tüm bunlar, bu büyük sıralamayı doğal, hatta kaçınılmaz hale getiriyor. Ve giderek, baloncuklarımızda o kadar güvende oluyoruz ki, fikirlerimizi oradaki kanıtlara dayandırmak yerine, sadece doğru olsun ya da olmasın, fikirlerimize uyan bilgileri kabul etmeye başlıyoruz.” (www.nytimes.com 2017)

Harari (2021, 216) propaganda ve yanlış bilgilendirmenin yeni olmadığını savunmaktadır. Ona göre siyonistlerin “halksız toprağa dönüş” söylemi ve Japonların savaş gerekçesi için Manchukuo adlı sahte bir ülke yaratması kitlesel yanlış bilgilendirmenin ürünüdür. Bu açıdan istenilen anlatının oluşması ve halk nezdinde taraftar bulabilmesi medya yönlendirmesiyle mümkün olabilmektedir. Özellikle medya okuryazarlığının gelişmediği ve uygulanmadığı ülkelerde enformasyon, günlük tüketim nesnesi haline gelmektedir. Orwell böyle bir ortamdaki tehlikeye dikkat çekmektedir. O, hakikatin bu denli parçalı ve göreceli konuma gelmesinin, bazı liderlere neye inanılıp inanılmayacağını dikte etme yolunu açtığını vurgulamıştır (www.orwellfoundation.com 1943). Bu açıdan komplo teorilerini, yanlış bilgi ve sahte haberi anlatılarının odak noktasına koyan liderler ve hareketler dünyanın çeşitli noktalarında yükseliş gösterebilmektedirler.

1.1.2. Hakikat Sonrası Siyasetçisine Genel Bakış

Fuchs (2018: 175)’e göre hakikat sonrası rejim, uzmanlara ve yerleşik politikacılar güvensizlik ve argümanların ve kanıtların saf ideoloji ile değiştirilmesi anlamına gelir. Bu anlamda bu dönemin en dikkat çeken lideri ise ABD’nin 2017-2021 yılları arasında görev yapmış 45. Başkanı Donald J. Trump’tır. Trump’ın cümleleri hakikat sonrası bir politikacı olduğunu doğrulamaktadır:

“Ben, bir kere, halk pahasına siyasi partilerin çıkarlarına on yıllardır hizmet eden bir sistemi savunmakla ilgilenmiyorum. Kulübün üyeleri – danışmanlar, anketörler, politikacılar, uzmanlar ve özel çıkarlar – zenginleşir ve güçlenirken, Amerikan halkı daha da fakirleşir ve yalnızlaşır. [...] Küçük bir avuç seçkinin on yıllarca süren yıkıcı yönetiminin tek panzehiri, cesur bir popüler irade aşılmasıdır. Bu ülkeyi etkileyen her önemli konuda halk haklıdır ve yönetici seçkinler haksızdır. Seçkinler vergiler, hükümetin büyüklüğü, ticaret, göç ve dış politika konularında yanıılıyorlar.” (www.wsj.com 2016)

Bu anlamda 45. ABD Başkanı, Amerikan toplumundaki partizan bölünmelerden ve beyaz işçi sınıfı seçmenlerin değişen dünyaya ilişkin korkularından yararlanmışır Kakutani (2019: 42). Trump’ın söylem analizi çalışmaları onun temalarını: yurtseverlik, düzen karşıtı, anti demokratik, çeşitlilik karşıtı, otoriter popülizm, yabancı düşmanlığı, vatanseverlik coşkusu seçkinlerin komplosu vb. şeklinde olduğunu belirtmektedirler (Montgomery 2017: 5). Hakikat sonrası çağın siyaset ortamını Karadut (2021: 129), tarihin en gelişmiş iletişim teknolojileri vasıtasıyla popülizm ile iş birliğinin bir sonucu olarak içeride elitlerle dışarıda düşmanlarla savaşılan bir ortamın varlığı şeklinde özetlemektedir. Bu bakımdan kitlesel desteğin yanlış bir dünya görüntüsü ile sunulması bu tarzı benimseyen siyasetçilerin ana özelliğini oluşturmaktadır. Fish (2016: 211)’e göre de hakikat sonrasının siyaset biçimini, uzman görüşlerine, gerçeklere ve kanıtlara yönelik duyarsızlığın karakterize etmektedir. Gerçekleşme olasılığı olan olayların gerçek bir anlamı olup olmadığına bakılmaksızın uyarı vermeye isteklilik, tutmaya yönelik gerçek bir taahhüdün bulunmadığı sözler vermek ya da doğru olduğuna inanmak için gerçek bir nedenin bulunmadığını iddia etmek bu siyaset anlayışının temelinde yatmaktadır.

Saygı duyulan kurumlara güvenin azalması, kutuplaşmış bir medya ortamında haber kuruluşlarının partizanlaşması hakikat sonrası liderlerinin oluşturmak istedikleri ya da var olmasını avantaja çevirecekleri bir başka atmosfer. Bu açıdan Trump örneği incelendiğinde, hakikat sonrası siyasetçisinin alternatif gerçeklerini üretmesinin ve yaymasının daha kolay olduğu görülmektedir. Bağımsız olgu denetleyici Politi-fact, Donald Trump’ın 2016 ABD başkanlık kampanyası sırasında yaptığı tüm açıklamaların %70’inin yanlış veya çoğunlukla yanlış olduğunu belirtmektedir (www.politifact.com 2022). Ancak yanlış olduğuna dair kanıtlar ortaya çıksa da Trump alternatif gerçeklerini mitinglerinde, konuşmalarında ya da kendi sosyal medya hesaplarında sıklıkla savunmaya devam etmiştir.

Fuchs (2019: 63,251) kendine karşı eleştirel olan medyayı sahte olmakla suçlayan ve sıklıkla ampirik kanıtları sorgulayan Trump’ı ideolojiyi, yanılsamayı ve hayali gerçeklerin üzerine koymakla eleştirmektedir: “Trump ülkenin göçmen şiddetiyle sarsıldığını öne sürüyordu, halbuki araştırmalar ABD’de doğmuş vatandaşların suça göçmenlerden daha fazla karıştığını gösteriyordu. Göçmenler ülkeye yükettir ve ülkeye alınmadan önce çok daha dikkatli incelenmesi gerekir, diyordu, ancak 2000’den bu yana Nobel Ödülü kazanmış 78 Amerikalıdan 38’i göçmendi. Göçmenler ve göçmen çocukları, toplam ederi dört milyarı bulan, en iyi konumdaki Amerikan teknoloji şirketlerinin yüzde 60’ının kurulmasında yardımcı olmuştur. Kısacası Trump ülkenin büyük sıkıntı içinde olduğunu ve bir kurtarıcıya ihtiyaç duyduğunu ifade etmişti.”

Kakutani (2019: 25)’ye göre Trump, siyasi kariyerine Obama’nın ABD dışında doğduğu ve başkan olamayacağı iddiasıyla ve komplo teorilerine kucak açarak başlamıştır. O, başkanlığının ilk yıllarından itibaren aydınlanma karşıtı prensipleriyle kararlarını iç güdülerine dayanarak, kafasına estiği gibi, önceden düşünmeden ve hata dünyanın nasıl işlediğine dair kendi inandığı birtakım hayali kurallara göre alıyordu. Trump’ın bu gücünü ortaya çıkaran etkenlerden biri ise güvenilir kurumlara olan itibarın ve halkın politik konulara ilgisinin azalmasıydı. Nitekim gerçek ile doğruyu ayırt edilemez duruma getiren medya dezenformasyonunun varlığı insanları ilgisizliğe itmekte ya da inançlarına yönelik kararlar almalarına neden olmaktadır (Pennycook ve Rand 2019). Bu anlamda bir örnek olarak Trump’ın seçimlerde 3 milyon yasadışı oy kullanıldığı yönündeki iddiası verilebilir (www.washingtonpost.com/ 2017). Gopnik (2017)’e göre bu kadar büyük bir yalan bir kez dolaşıma girdi mi konuşmayı rasyonel argüman alanına döndürmek imkânsız hale gelmektedir. Bu açıdan sosyal medya güvenilir haber döngüsünü aşındırıcı etkide bulunurken, otoriter popülizm arzusunda olan liderlere ciddi bir güç sağlayabilmektedirler. Nitekim Trump söz konusu iddiasını, anaakım medya aracılığıyla bir noktaya kadar yayabilecekken kendi ve onu destekleyen kitle yardımıyla Twitter ve Facebook vb. platformlarla geniş kitlelere ulaşmışlardır.

Fuchs (2018: 251-257)'e göre öfke, günah keçisi, nefret ve saldırı gibi duygusal ve ideolojik politikalar için en uygun ortam geçiciliği, kısıllığı ve hızı sayesinde Twitter'dır. Argümanlar, kanıtlar ve bilgiler yerine duygu, inanç ve mantık dışılığı dayalı siyaseti destekleyen Twitter, Trump gibi liderlerin elinde ciddi bir silah olabilmektedir. Nitekim Trump duygusal yüklü ideolojik Twitter siyaseti sayesinde önemli derecede taraftar toplamıştır. Ancak bunu sadece duygusal temelli ideolojik mesajlarla değil alternatif gerçekleri de ortaya atarak yapmıştır. Trump, bilim insanlarının üzerinde uzlaşmaya vardığı iklim değişikliğine şüpheci bakışını 2011-2015 yılları arası 115 defa tweetlemiştir. Burada sorun şüpheci bakış açısında değil o şüpheciliğin temelini kendi inançlarıyla doldurmasıdır. Nitekim 6 Kasım 2012 yılındaki bir paylaşımında Trump, "küresel ısınma kavramı, ABD üretimini rekabetçi hale getirmek için Çinliler tarafından ve onlar için yaratılmıştır" ifadelerini kullanmıştır (www.vox.com 2017 Erişim: 05.11.2022).

Güvenilir kurum ve kuruluşların yerini kutuplaşmış ve partizan yapılar aldığı, kişisel inançlar ve ideolojiler gerçeklerin yerine geçebildiğinde ve sosyal medya sayesinde her fikrin milyonlara ulaşma gücü olduğunda hakikat sonrasının liderleri ortaya çıkmaktadır. Herkesin kendi gerçeği bulunuyorsa bu ortam sayesinde siyasetçiler kendi gerçeklerini kendi seçmenine satabilecektir (Erdoğan, Uyan-Semerci 2021: 97). Trump'ın aktif sosyal medya ve özellikle Twitter kullanımı üzerine yapılan incelemeler, onun yazılarında kullandığı üç özelliğe işaret etmektedir: Basitlik, duygusallık ve kaba/saldırgan tavır (Ott 2017: 64). Milyonlara ulaşma iddiasında olan bir Amerika Başkan adayı ve başkanı için Twitter bu kapsamda değerlendirilmiş, yüksek hız, tek boyutluluk ve yüksek yüzeysellik üzerine kurulu popülist ve ideolojik iletişimi kitlelerle bu sayede kurmuştur. Twitter, argümanlar, kanıtlar ve bilgiler yerine duygu, inanç ve mantık dışılığı dayalı siyaseti destekleyen bir mecra, bu da Trump'ın duygusal olarak yüklü Twitter siyasetinin önemli bir parçası olmuştur (Fuchs 2018: 253-255).

Trump, basını Twitter aracılığıyla yazdığı tweette "kamu düşmanı" ilan etti. Geleneksel ve ana akım medyayı yalancılıkla, sahtekarlıkla, taraf tutmakla sıkça suçladı (Townsend 2017: 45). Bu açıdan aslında bir siyasetçi sosyal medya gücü ile nispeten daha güvenilir bulunan anaakım medyaya karşı bir duruş sergileyerek her paylaşılan habere "sahte haber (fake news)" olarak cevap vermiştir. Sürekli, hızlı ve istikrarlı bir şekilde, açıklanan her kanıtlı bilgiye yönelik verdiği savaşta Trump kaybetmiş gibi görünmemektedir. Bu açıdan partizanlar çoktan inanacakları tarafı seçerken; doğru bilgiye ulaşamayacağını düşünen kitleler ise kendi bilgi kanallarına yönelerek dolaylı olarak gerçeklerden mahrum kalmışlardır.

Alpay (2021: 76)'a göre, Trump'ın hakikate saldırısını sadece entelektüeller ve gazeteciler değil aynı zamanda kamuoyu da fark etmekte. Ancak Trump'ın söylediklerini kendi haklarını savunmak kapsamında değerlendiriyorlar. Kamuoyu delillendirilmiş iddialarda dahi duygu ve algı yaratmaya yönelik spekülasyonlu söylemleri satın almak istiyor. Trump ise bu talebi görmüş durumda: hakikatlere değil duygulara oynuyor. Weissman (2017: 46) bu dönemi gerçek gibi hissettiren ancak gerçeğe dayanmayan ifadelerin nesnel ve gerçek olanın önüne geçtiği bir çağ olarak değerlendiriyor. Bu anlamda seçmen kitlesine bulan siyasetçinin yanında; siyasetçisini bulan bir seçmen kitlesi de söz konusu. Böyle bir siyaset ortamında hakikat bölünmüştür, partizandır ve ideolojiktir; özellikle toplumsal çıkarlara bağlıdır. Hakikat arayışı, seçkin yalanlara karşı popüler gerçekleri yeniden onaylamakla ilgilidir (Waisbord 2018:29).

Montgomery (2017: 4-5), otoriter popülist siyaset anlayışının sadece Amerika'ya özgü olmadığına değinmektedir. Birleşik Krallık'ta AB'den ayrılma lehine yapılan referandum kampanyasında Trump'ın kullandığı temalara rastlandığına işaret ederek, göçmenlikle ilgili ve azalan güç ve egemenlik konusundaki endişeler, seçkinler ve uzmanlara güvensizlik konuları işlenerek "kontrolü geri alma" sloganı sahiplenilmiştir. Loveless (2021: 68-70), sadece bu ülkelerle sınırlı kalmayıp dünyanın çeşitli bölgelerinde bu anlayışın güçlendiğine de işaret etmektedir. Bölgesel özerklik hareketleri, Doğu Avrupa'da yumuşak diktatörlerin yükselişi, göç sorunu, hem aşırı hem de yeni partilerin yükselişi ve terörizm gibi konuların hepsi kutuplaşmış siyasete, vatandaşlar üzerinde artan ekonomik sorunlara bunun yanında gelen siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlere yol açmakta. Nitekim 2008 mali krizinin gecikmiş bir siyasi tepkisi, çözülemeyen ekonomik sorunlar ve hızlanan mülteci akınlarının göçmen krizlerine neden olması ve bunun neticesinde söz konusu siyaset anlayışının (Nigel Farage, Marine LePen, Victor Orban vd.) yükselmesi buna örnek teşkil etmektedir. 2022 yılında koltuğa oturan İtalya Başbakanı Giorgia Meloni de komplo teorileriyle çağa katkı sağlayanlardan. Resmi Twitter hesabından

“büyük ikame” teorisini savunabilmektedir (www.twitter.com/giorgiameloni 2022). Bu teoriye göre elitler tarafından kurulan oyun neticesinde göç teşvik edilerek Avrupa’nın Hristiyan kültürü seyretilecek ve neticesinde Avrupa ulusal ve cinsel kimliklerinden mahrum bırakılarak akılsız tüketicilere dönüştürülecektir. Duygusal yıpratma yoluyla seçmenlerin hareketsiz bırakılması ve diğerlerini ise gerçek olan sorunlardan uzaklaştırmak adına yapılan siyaset bu çağın yükselen değeri ve söz konusu siyasetçiler bu değerleri sahiplenmiş durumda.

Literatür genelinde hakikat sonrası siyasetçisine örnek Trump ve birkaç lider özelinde verilse de dünya genelinde bu siyasetin yükseldiği görülebilmektedir. Bu siyasetçilerin yükselmesi de korku, öfke, nefret gibi duygulara yönelik söylemlerin artmasında etkili olmaktadır. Nitekim hakikat sonrası dönemde belirli anlatıları seçmenlerin duygularına yönelerek kurabilen liderler bu ortamın talep ettiği söylemin gücünü keşfetmişlerdir. Türkiye de hakikat sonrası çağın siyasetinde dikkat çeken ülkelerden. Analizler (Erdoğan, Uyan, Semerci 2018: 143-144), kutuplaşmanın arttığı, doğru habere ulaşma umutlarının düşük olduğu ve kendi inançlarına, değerlerine partizanlaşan bir toplum görüntüsünün varlığına işaret etmekte. İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV) tarafından hazırlanan raporda ise siyasi kutuplaşma toplumdaki en büyük karışıklık (www.ingev.org 2022). Bunun yanında çalışma konusunu oluşturan Suriyeliler-Türkler arasındaki kutuplaşma ise siyasi kutuplaşmadan sonra gelmekte. Bunun yanında Türkiye’de her iki kişiden biri sosyal medya ortamında yalan haberle karşılaştığını belirtmektedir (Yanatma 2018: 26). Koçer (2019), çarpıcı olanı, çoğu öznde haberin doğru olmamasına karşı bir tepkinin uyanmaması şeklinde belirtiyor. Ona göre kutuplaşmış haber alma ortamına karşı bir farkındalık söz konusu ancak bu kabullenilmiş bir çaresizliğe dönmüş durumda.

Türkiye kapsamında hakikat sonrası siyaset için toplum yeterince hazır konumdayken, siyaset de bu talebi karşılayacak argümanlar üretebilmektedir. Bu aşamada hakikat sonrası siyasetçileri duyguların ve hikayelerin gücünü anlatılarında kullanabilmektedirler. Hakikat sonrası değerleri barındırması ve duygusal bir retorik kullanılması ise yarışan politika anlatılarında avantaj sağlayabilmektedir. Nitekim bu hakikat sonrası çağda söz konusu siyaset ortamını kendi lehine çevirebilen liderler ve hareketler ülkemizde de görülebilmekten bunu özellikle öteki olarak görülen gruplara yöneltmeleri de ihtimal dahilindedir ve araştırmamızın konusunu oluşturmaktadır. Politika anlatılarında hikâyeleştirme ve duyguların rolüne bu kapsamda değinmekte fayda görülmektedir.

1.1.3. Hakikat Sonrası Çağda Hikayelerin ve Duyguların Rolü

Duygulara yönelik söylemin kamusal alanda tezahürü politika analizinde yeni bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Hakikat sonrası çağın dinamikleriyle de bu tür söylemlerin kitleleri etkilemede önemli etkileri olduğu görülmüştür. Durnova (2019: 447), “uzmanlığa karşı öfke içinde olmanın meşru sayıldığı bir siyasi duruş olarak defalarca vurgulandığı zamanlara geldik” derken aslında bilimsel verilere, kanıtlara ya da gerçeklere karşıtlığın döneminde olduğumuza işaret etmektedir. Devletlerin politikaları da bu siyasi atmosferden etkilenebilmekte ve politika yapım sürecinde duygular, her aktör ya da kitleler için manipüle edilebilmekte, sahte haberler, dezenformasyonlar bu duyguların harekete geçirilmesinde kullanılabilmektedir. Majone (1989, 63) en nihayetinde bir politika argümanının olgusal ifadelerden, yorumlardan, görüşlerden ve değerlendirmelerden oluştuğundan bahsetmektedir. Bu açıdan bir devlet politikasının çok aktörlü, çok etkenli doğasının, her aktörün duygularına yönelik söylemlerin ve hakikat sonrası değerlerinin buna etkisinin incelenmesi önemli görülmektedir.

Duygulara yönelik söylem, toplum ve siyasi liderler arasında yeni cazip bağlantı noktasını oluşturmaktadır. Yalnızca bu nokta bile dünya genelinde popülist sağ siyasetin yükseldiğine dair yorumları ve kanıtları dikkate almamız gerektiğini göstermekte. Hükümet ve karşı anlatılara sahip muhalefet politikalarının bir anlatı yarışında olduğu düzlemde duygulara yönelik hitap ve hikâyeleştirme avantaj sağlayabilmektedir; bu düşünce ise kitlelerin duygularına yönelik söylemin artmasına neden olabilmektedir. Öyle ki duygular bir noktadan sonra nihai kararların en büyük etkileyeni olmaktadır. Politikaların kamuoyuna bu sayede kabul ettirilmesi ve meşrulaştırılması da yarışan siyasi anlatıların amaçlarından birini oluşturmaktadır.

Politika sürecine duygusal yaklaşım, rasyonel olarak çerçevelenen politika süreçlerinin doğasını sorgulamasıyla 1990’ların başından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Durnova, Fischer ve Zittoun

(2016: 50)'a göre duygular, politika süreçlerine her aşamada girmekte; kararların önerildiği bilgiyi, bu kararlarda yer alan aktörler hakkındaki görüşlerimizi ve son olarak bu kararların halka sunulma biçimini etkilemektedir. Hoggett ve Thompson (2012: 4-9), geçmişte istikrarlı bir şekilde göz ardı edilseler de karar alma süreçlerinin açıklanmasında duyguların çok daha aktif olduğunu belirtmektedirler. Nitekim kamusal yaşamda endişe, öfke, korku vb. duyguların bir defa hız kazanmasıyla kontrol edilmesi zor güçler olduğu düşünüldüğünde, duygulara yönelen popülist siyasetçilerin bu alanın konforundan uzaklaşmaları zor olabilmektedir. Bu açıdan seçmen davranışının rasyonel olmayan tarafını algılamak için duygulara odaklanmak gerekli görülmektedir. Bir politika anlatıları yarışında duygulara odaklanan politika analizi böylece değer kazanmaktadır.

Marcus (2000: 230-231)'a göre çağdaş siyasi yargılar duygulardan etkilenebilmektedir. Söz konusu bu etki ise ikna için bir kanal olarak kullanılmaktadır. Duygusal değerlendirmeler bilişsel değerlendirmelerden daha büyük stratejik önemde görülmektedir. Bu nedenle duygulanıma dayalı siyasi kampanyalar bilişsel olanlara göre avantaja sahiptir. Özellikle ödüle dayalı mesajlara kıyasla tehdit mesajlarının alıcı kitlesi üzerinde daha etkili olduğu düşünüldüğünde (Feldman ve Stenner 1997: 965), konumuzu oluşturan göç anlatılarının yarışında göçün ve göçmenlerin bir tehdit olarak işlenmesi seçmen kitlesi üzerinde açık bir avantaja sahip olabilmektedir. Bu açıdan seçmen davranışının rasyonel olmayan tarafını algılamak için duygulara odaklanmak gerekli görülmektedir.

Sadece zihinleri değil kalpleri de kazanmanın gerekli olduğu politika konularında söylem ise önemli işlev görmektedir. Nitekim duygulara hitap retorik sanatının önemini tekrar ortaya çıkarmaktadır. Kavrama yönelik algı, çoğunlukla manipüle etme, bir şeyi örtbas etme veya gerçek olaylar dizisinden dikkati dağıtma gibi olumsuz nitelikteyken; Gottweis (2007: 240-244) retoriğin politika çalışmalarının birçok kilit noktasına ışık tutması açısından önemli olduğunu savunmaktadır. Ona göre retoriğin önem kazanması, stoanın müzakere ve hitabet ortamı olarak ortaya çıkmasıyla gerçekleşmiştir. Bu açıdan çağımızda ise bu yükseliş yeni medya düzeniyle ortaya çıkmaktadır. İletişim ağının genişlemesi toplum genelinde siyasi liderlerin ya da kanaat önderlerinin geniş kitlelere ulaşabilmelerine olanak sağlamıştır. Vatandaşların çıkarlarının söylemsel inşasının yanında onların direkt katılımı da bu anlamda önem taşımaktadır (Fischer 2007: 206, 224-225). Teknolojik gelişmeler ise politika süreçlerine direkt katılımın önünü açmaktadır. Çağın teknolojisi, liderleriyle beraber hareket eden kitlelere de söz hakkı vermiştir. Nitekim hitap ettiği kitleyi etkileme arzusunda olan popülist siyasetçiler de böyle bir ortamda duygulara yönelmenin avantajını keşfetmişlerdir. Retoriğin kişilere sağladığı aynı konu üzerinde zıt yargılarda bulunabilme gücüyle (Meyer: 1994:52) de bu avantajlarını devam ettirebilmeleri kolaylaşmaktadır. Bu anlamda retorik, hakikat sonrası siyasetçisine bu konfor alanını tanımaktadır.

Müzakereci yaklaşım söylemsel alanın incelenmesi açısından önem kazanmaktadır. Rekabet halindeki politika söylemlerinin sosyal ve politik anlamlarının ve bunlarla beraber ortaya çıkmış argümanlarının aydınlatılması sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda duygulara yönelik söylem, belirli bir politika alanındaki tüm aktörlere politika sürecine katılma hakkı tanınması kapsamında değerlendirilmektedir. Söz konusu politikayla ilgili korku, umut veya merhamet gibi duygulardan yararlanılarak söylemsel olarak bilgi üretimine ne ölçüde katkı sağlandığının değerlendirilmesine dikkat çekmektedir (Durnova, Fischer ve Zittoun 2016: 40-43). Bu bağlamda söylem, aktörlerin sadece gerçekliğe getirdikleri bir yorum değil aynı zamanda bu gerçekliği şekillendirebildikleri bir araç olarak algılanmaktadır. Nitekim bu biçim verme gücü, hakikat sonrası siyasetçisine sunulan bir fırsat niteliğindedir. Talep ettikleri seçmen kitlesini, siyasi atmosferi ve gelişmiş teknolojileri rahatlıkla bir silah olarak kullanabilmekte ve bu sayede belirli politika konularında çok güçlü sesler çıkarabilmektedirler.

Söylemin kalıcı bir ikna sağlaması için ise politikanın hikâye konusuna dönüşmesi gereklidir. Söylemsel bir süreç tarafından yönlendirilen ikna ve gerekçelendirme, kitlelerin söz konusu politika konusunda fikirlerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır (Fischer 2007: 226). Polletta ve Callahan (2017: 396) bu açıdan Trump'ın zaferinde hikayelerin gücünü görmek gerektiğine işaret etmektedirler. Nitekim kolektif kimlik oluşturma ve hikayelerin ima gücü hakikat sonrası siyasetçisi Trump'a avantaj sağlamıştır. Bu hikâye anlatımının dinamikleri ise; muhafazakâr siyasi yorumlardan oluşan bir endüstrinin büyümesi ve kullanıcı tarafından paylaşılan dijital bilgilerin yayılması. Bu dinamikler derin anlatıların varlığına işaret ederek kitlelerin aklında büyük bir komplo teorisi benzeri bir anlatıyı canlı tutmayı başarmışlardır. Türkiye kapsamında ise Tıpkı Trump tarafından orta sınıf beyazlarının hikayesinin yaratılması gibi göçmenlere kıyasla daha geri planda bir Türk vatandaşı

hikayesinin muhalif göç anlatılarında görmek buna bir örnektir. Bu açıdan Polletta ve Callahan (2017: 393) insanların farklı kaynaklardan aldıkları bilgileri nasıl bütünleştirdiklerini daha iyi anlamamız gerektiğini savunmaktadırlar. Nitekim Trump'ın izleyicileri TV izledi ve radyo dinledi; çevrimiçi hikayeler okudular ve yorumladılar bunları paylaştılar ya da iş arkadaşlarıyla konuştular. Türkiye örneğinde de bu algının oluşumunda hangi dilin katkı sağladığı inceleme konusu olup ileri bölümlerde irdelenecektir.

Aynı politika konusu üzerinde farkı yorumları ve politika anlatılarını incelemek bu kapsamda önem kazanmaktadır. Müzakereci politika analizi ise göç alanındaki yarışan anlatılara dikkat çekerek değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Müzakereci politika analizinde yoğunlaşma noktası sadece politika kararları değildir. Bunun yanında aynı zamanda politika konularının ve seçimlerinin halka açık hale getirildiği dile de odaklanılmaktadır. Nitekim müzakereci yaklaşımda politika analizi, birden çok bakış açısının yer aldığı kabul edilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu çok taraflı anlatı ortamı sayesinde duygulara yönelik söylem avantaj sağlamak isteyen politikacılar tarafından benimsenebilmekte ve politika süreçlerine rahatlıkla girebilmektedir. Bu da gerçeklerin çarpıtılması ve genel anlatının bu yönde kurulmasına katkı sağlaması dolayısıyla avantajlı görülebilmektedir. Hakikat sonrası ile bağlantı noktası da buradan doğmaktadır. Hikayelerle kurulan belirli anlatılar komplo teorilerinden beslenmemiş olsalar dahi, yalanların üzerinde şekillenebilmektedirler. Bu da toplumların bazı konularda kafalarında yer eden hâkim düşünceleri etkilemektedir. Toplum geneline yayılan bu düşünce yalanlanmış ya da yanlışlığı ispatlanmış olsa dahi toplum içinde kemikleşebilmektedir.

Bonilla-Silva, Lewis ve Embrick (2004: 567)'e göre hikâye bir defa paylaşıldığı takdirde anlatıcının kendisi bu olayı yaşamamış dahi olsa bunu kişisel bir deneyim olarak aktarabilmektedir. Toplum içinde yer eden büyük anlatılara sahip kişiler anlatılarını yine çevrelerine yaymaktadırlar. Nitekim yapılan çalışmalarda bu duruma benzer söylemler Türk toplumunda Suriyelilere yönelik söylemler olarak bulunabilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu gibi söylemlerin aslında doğrudan yaşanmış bir olaya değil toplum içinde paylaşılan hikayelere yerleşmiş olabileceğine dikkat çekecektir. De Fina (2003: 401) bu hikayelerin oluşturulmasını, kendi adına, grubun oluşturulmasına, değerlerin pekiştirilmesine ve sınırların çizilmesine yardımcı olduğuna bağlamaktadır. Kişinin kendisinin yaşamadığı bir olayı aktarması hakikat sonrasına işaret ederken; kutuplaşmadan faydalanılması hikâyeleştirmenin de gücü ile ötekine karşı 'benim gibi olan'ın' gücü de vurgulanmaktadır. Türkiye özelinde Suriyelilere yönelik öteki algısı düşünüldüğünde; duygusal karar alma, kutuplaşma, ötekine nefret söylemlerinin politika yapım süreçlerinde ne kadar etkili olduğunu bu kapsamda araştırmakta fayda görülmektedir. Politikacıların bu araçlarla halkı ne kadar etkileyebildiği ve bununla birlikte politikaları ne yöne yönlendirebileceklerine dikkat çekilmesi bakımından liderlerin ve seçmen kitlesinin politika anlatılarının irdelenmesi önem kazanmıştır.

Totaliter liderlerin kendi alternatif doğrularını duygulara odaklanarak ve hikayeleştirmeden yararlanarak üretmeleri bu dönemin aslında ne kadar tehlikeli bir yöne evrilebileceğinin ipuçlarını vermektedir. Nitekim tek adamlığa giden yolun hakikat sonrasının dinamiklerinden geçtiği belirtilebilir. Çünkü alternatif gerçeklerin sunumuyla istenen kutuplaşma ortamı sağlanabilmekte ve kararların partizan şekilde alınmasına zemin hazırlanmaktadır. Nitekim çağın siyasetçisinin dünyanın her noktasında yükseldiği görülmektedir. Türkiye'de de bu tür siyasetçilerin, siyaset alanı olup olmadığının incelenmesi anlamında bu odaklanma önemli görülmektedir. Nitekim Synder (2017) "hakikat sonrası faşizm öncesidir" uyarısında bulunmakta. Hakikat sonrası çağın siyasetinin en belirgin özelliklerinden birinin toplumdan olmayanlara, göçmenlere, ötekilere odaklandığına dikkat edildiğinde aslında Synder'in işaret ettiği tehlike yanı başımızda olabilir. Bu kapsamda Türkiye'ye 2011 yılından itibaren kitlesel göçlerle gelip yaşamaya başlayan Suriyeliler toplumun doğal ötekileri. 10 yılı aşkın süredir yaşadıkları yerde ise siyasetin çeşitli dönemlerde ana gündemini oluşturmaktadırlar. Suriyelilerin Türkiye'de siyasete ve topluma etki seviyelerinin araştırılması için demografik verilerinin incelenmesinde fayda görülmektedir.

1.2.TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER

Bu bölümde önce Türkiye'deki Suriyelilerin tanımlanması sorununa değinilerek güncel Suriyeli göçmen verileri açıklanacak ve siyasi arenada göçmen söylemlerine ve göç anlatılarına yer verilecektir. Hükümetin göç politikalarının karşısında yer alan ve yarışan göç anlatıları irdelenecektir. Bu sayede bu

bölüm hakikat sonrası söylem ve içerikleri oluşturan argümanların incelenmesi bölümüne alt yapı niteliği oluşturacaktır. Nitekim Türkiye’deki Suriyelilerin, göç anlatılarında abartılı rakamlarla ifade edildiği görülebilmektedir. Bu açıdan Suriyelilerin mevcut demografik özelliklerinin aktarılmasında fayda vardır.

1.2.1. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’ye Göç Hareketinin Tanımlanması

Göç hareketliliğinin uluslararası bir boyut kazanması ile oluşturulan Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göç kavramını, bir kişi ya da grubun; süresi, yapısı, nedeni dikkate alınmaksızın devlet içi ya da uluslararası yer değiştirmesi şeklinde tanımlamaktadır (IOM 2013). Göç kavramına, Türk hukukunda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 3. Maddesi içerisinde yer verilmiştir. Yasa, yabancıların yasal ya da illegal yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını ve Türkiye’den çıkışını göç kapsamında değerlendirmiştir (YUKK 2013). Lee (1966: 49) göçü, hareketin uzaklığına veya eylemin gönüllü veya istem dışı niteliğine bakılmaksızın kalıcı ya da yarı kalıcı ikamet değişikliği şeklinde tanımlamıştır. Daha geniş bir perspektiften konuya bakan Kılınç (2019: 26) da göçü, yaşamsal tüm fonksiyonlarla taşınarak başka bir yaşam alanına geçiş olduğuna değinmektedir. Daha iyi bir yaşama ulaşma isteği ile bireylerin ve toplulukların hareketi şeklinde tanımlamalar da bulunmaktadır (Usta ve Ergün 2020:1064).

Göç zorunlu veya zorunlu olmayan, ülke içi ya da uluslararası boyutlarda olmak üzere birçok kapsamda değerlendirilebilmektedir. Göçün itici gücü fark etmeksizin yapılan genel tanımlamaların yanında literatürde söz konusu yer değiştirme hareketini gerçekleştiren kişiler, göç nedenlerinin iradi olup olmamasına göre; mülteci, sığınmacı, göçmen, geçici koruma statüsü altındaki kişiler olarak sınıflandırılmaktadır (IOM 2013). Türkiye’de Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından 2019 yılında yayınlanan “Türkiye ve Göç” başlıklı raporda ise IOM’un tanımlamasına yer verilip söz konusu hareketliliğin gönüllü veya zorunlu sebeplerle gerçekleştirebileceği vurgusu yapılarak, kavramın kapsamına mülteciler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler, düzensiz göçmenler ve farklı sebeplerle yerinden edilmiş insan toplulukları dahil edilmiştir (GİB 2014:6-7). Göç eden kişilerin bulundukları ülkede tanımlanmalarına göre yasal statüleri değiştiğinden dolayı; mülteci, sığınmacı, göçmen ve geçici koruma tanımlamaları ayrımının bilinmesinde yarar vardır.

Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1951 tarihli Sözleşme, mültecilik kavramının kapsam ve sınırını oluşturmaktadır. Sözleşmeye göre mülteci, “ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi görüş nedeniyle zulme uğrama konusunda haklı gerekçelere dayanan korku nedeniyle vatandaşı olduğu ülkesine geri dönemeyen veya geri dönmek istemeyen kişi” olarak tanımlanmaktadır (www.unhcr.org 2022). Ancak bu tanım 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli New York Protokolüne imzacı olan devletler için geçerlidir. Sözleşmeye taraf olmayan devletler için göç eden kişi veya topluluklar tanımlamaya uysalar dahi mülteci olarak kabul etme zorunluluğu bulunmamaktadır (Usta ve Ergün, 2020). Türkiye ise Sözleşmeyi coğrafi sınırlama ile sadece Avrupa’dan gelenleri kapsayacak şekilde imzalamıştır. 6458 sayılı Yasa, mülteciliği Avrupa ülkelerinden gelen yabancılar için tanımlarken; Avrupa dışından gelen ve koruma talebindeki insanlar için şartlı mülteci tanımı kullanılmıştır (YUKK 2013).

Sığınmacı kavramı, zulüm ve kendine gelebilecek zararlardan korunmak amacıyla bulunduğu ülke dışında bir ülkede, ulusal ve uluslararası kapsamda mültecilik statüsünü elde etmek için yapılan başvurunun kabul edilmesi sürecinde olan kişiler için kullanılmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü 2013: 74). Her sığınmacının bir mülteci olması beklenmez ancak her mülteci başlangıçta bir sığınmacıdır (Uluslararası Göç Örgütü 2019: 14).

Göçmen kavramı ise, evrensel bir tanımı bulunmamakla birlikte dar anlamda göç etme kararını alan, zorlayıcı dış faktörlerinden bağımsız, özgür iradesiyle yaşam alanını değiştiren kişi olarak tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü 2013: 37). Ancak ulusal ve uluslararası belgelerde göçmen, bir şemsiye terim olarak zamanı, yeri, sebebi fark etmeksizin göç eden kişi olarak tanımlanabilmektedir (GİB 2020; Uluslararası Göç Örgütü 2019: 132). Türk hukukunda ise 5543 Sayılı İskân Kanunu’nda göçmen, sadece Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olanlar için ifade edilmiştir (İskân Kanunu 2006). Ancak GİB tarafından yayınlanan resmi raporlarda ülkeye göç etmiş Suriyeliler için göçmen ifadesi kullanılmaktadır (GİB 2020: 11).

Geçici koruma ise UNHRC kaynaklarında, ülkesini terk etmek zorunda kalan, acil ve geçici koruma talebinde bulunmak amacıyla toplu halde veya bireysel olarak sınırları geçen, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen ve uluslararası koruma talebi bireysel değerlendirme kapsamına alınamayanlar olarak tanımlanmaktadır (UNHCR 2017: 1). Genelleşmiş çatışma ve insan hakları ihlallerinin olduğu bölgelerden kaçan insanların kalıcı bir çözüme kavuşmak için bekletildikleri süreler içinde tanımlanmalarıdır. Acil ve kitlesel bir boyutta insan akınlarının olduğu dönemlerde bu uygulama, hükümetleri çok zaman harcayan bireysel izleme yükümlülüğünden kurtarmaktadır. Bu korumaya sahip kişiler mültecilere sunulan sosyal hakların bazılarında (mali yardımlar, eğitim, çalışma hakkı) yararlanamamaktadır (UNHCR 2017). 2011 yılında AB tarafından şekillendirilen ve 1990'lı yıllarda özellikle Bosna-Hersek'ten gelen sığınmacıların kitlesel göçünü yönetmeyi amaçlayan Avrupa Geçici Koruma Konsey Yönergesi² örneğinden esinlenerek hazırlanan ve 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği'ne istinaden Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı geçicilik ilkesiyle birlikte anılmıştır (Kaya 2022: 11-12; Olejarova, 2018: 121).

Suriye'de iç savaş nedeniyle çok sayıda can kaybı yaşanırken, bunların önemli bir kısmı güvenliği sağlamak için başta komşu ülkeler olmak üzere çeşitli ülkelere göç etmeyi tercih etmiştir (Quinn, 2016: 277). 2011'de krizin ilk başladığı andan itibaren Türkiye, açık kapı politikası izlemeye başlamış ve can güvenliği olmadığı için sınırına gelen insanları kabul etmiştir. Şimdiye kadar hiçbir AB ülkesinde uygulanmayan Direktif'e göre koruma, uzatma olasılığıyla 1 yıllık süre için verilir ve kitlesel akın durumlarında etkilidir (Olejarova, 2018: 121).

4 Nisan 2013 tarihinde yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Suriyelilerin Türkiye'ye girişleri, kalışları ve çıkışlarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. 2013 yılında çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Kanunu, Geçici korumayı, 91. Madde'de, "*ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla, kitlesel olarak sınırımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ...*" yabancılar sağlanabilecek bir hak olarak tanımlanmaktadır. Bir sene sonrasında ise geçici koruma yönetmelik olarak düzenlenmiştir. 22 Ekim 2014 tarihine gelindiğinde ise 6458 Sayılı kanunun uygulanmasına dair esasları içeren Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle "Geçici Koruma", "*ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancıların haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılar uygulanan*" koruma olarak açıklanmıştır (İrdem vd 2020: 43). Bu düzenlemeye göre, Türk makamlarına koruma talebinde bulunan Suriye vatandaşları, Suriye'den gelen mülteciler ve vatansız kişiler geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilirler ve böylece Türk hükümeti tarafından sağlanan geçici korumadan yararlanabilirler. Gönüllü olmadığı sürece normal şartlar altında Suriye'ye geri gönderilemezler (UNHCR 2022).

Bu bağlamda Türkiye, daha önce de değinildiği gibi Cenevre Sözleşmesi'ne yönelik olarak coğrafi sınırlamayı sürdürmekte ve yalnızca Avrupa kökenli kişilere mülteci statüsü vermektedir (Erdoğan 2019: 3; Kaya vd. 2021: 17). Suriyeliler bu anlamda mülteci tanımına uymalarına rağmen geçici koruma statüsünde yer almaktadırlar. Ancak bu durum, Suriyelilerin statülerinin belirlenmesi noktasında bir tanım sorunu doğurmaktadır. Literatürde mülteci, sığınmacı, misafir, muhacir gibi tanımlamalar yer alsa da bu makale çatı kavram olarak göç eden kişileri işaret eden göçmen kavramını kullanmaktadır.

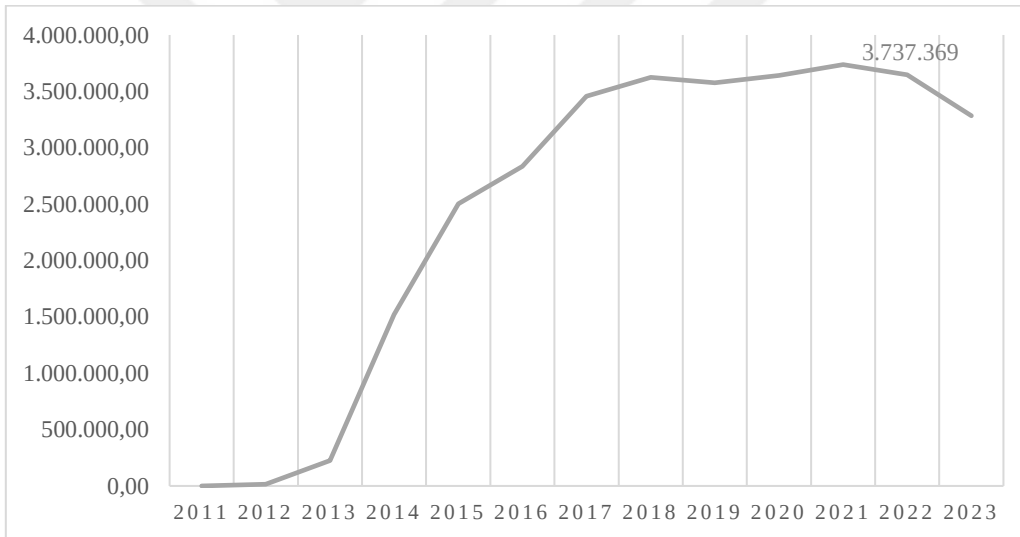
1.2.2. Türkiye'deki Mevcut Suriyeli Göçmen Verileri

Suriye'de 2011 yılında halk ayaklanmalarıyla başlayan ve daha sonra bir iç savaşa dönen insani kriz birçok ülkeye göç akını başlatmıştır. Türkiye'de bu kitlesel göçe hedef olan ülkeler arasındadır. Bu süreçte Türkiye, sınır kapılarına gelen Suriyeli göçmenlere açık kapı politikası uygulamıştır. Krizin başladığı tarihten itibaren, önce 100 bin kişilik bir kabul sayısı belirlenmiş olsa da Türkiye açık kapı

² Avrupa Birliği Konseyi. (2001). Kitlesel Yerinden Edilmiş Kişi Akınları Durumunda Geçici Koruma Sağlamak için Asgari Standartlar ve Bu Kişileri Kabul Etme ve Bunun Sonuçlarını Üstlenme Konusunda Üye Devletler Arasında Çabaların Dengesini Teşvik Eden Tedbirlere İlişkin 20 Temmuz 2001 tarih ve 2001/55/EC sayılı Konsey Direktifi. Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi L, 212(12).

politikasını uygulamaya devam etmiştir (Ağır ve Sezik 2015: 96). Bu süreçte Türkiye göç politikaları, göçmenlerin ülkelerindeki iç savaşın bitimiyle geri dönecekleri düşüncesi üzerine kurulduğu yönünde eleştirilere sebep olmuştur. Bu kapsamda Türkiye göç politikasını Erdoğan (2016) “*Türkiye’ye gelen Suriyelilerin kısa zamanda ülkelerine döneceklerine ilişkin beklenti öylesine yüksekti ki, açık kapı politikası uygulanırken Suriyelilerin merkezi bir sistem çerçevesinde kayıt altına alınmalarına ve yerleştirilmelerine gerek görülmedi*” şeklinde yorumlamıştır. Açık kapı politikası ile Türkiye, Cumhuriyet tarihinden 2011 yılına kadar kabul ettiği yaklaşık 2 milyon kişilik yabancı kabul rakamını geçtiğimiz 10 yılda aşmıştır (Acar 2019:1212). Bu durum Türk nüfusunu ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan etkilemektedir (Kirişçi 2014: 12). Nitekim söz konusu etkilerin olumsuz olması ise göçmen karşıtlığına yol açabilecek ortamın doğmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda göçmenlerin uyumu ise son yıllarda Türkiye göç politikalarının ana temalarından birini oluşturmaktadır.

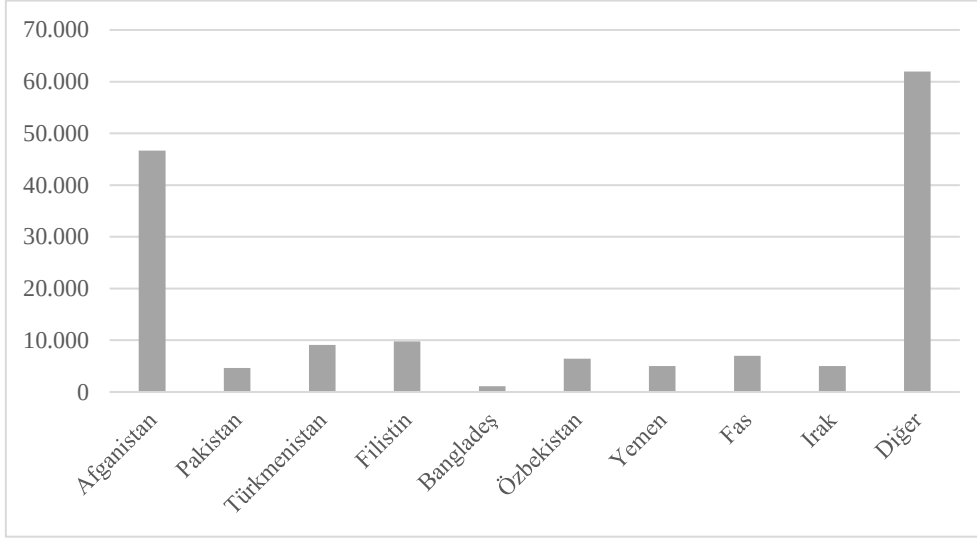
Toplumun devamı ve bütünleşmesi ancak sosyal hayatın temel dinamikleri tarafından ortaya çıkan din, ahlak ve hukuk kurallarına uyulması neticesinde sağlanabilmektedir. Türkiye göç politikaları ise oluşabilecek göç karşıtlığını önlemek amacıyla uyum politikaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Nitekim Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’un 96. maddesinin “uyum” başlığını taşıması bu minvalde değerlendirilebilir. Türkiye’de göçmenlerin geçici olarak değerlendirilmelerinin yanı sıra, kitlenin yoğunluğu kalıcı çözümlerin aygıtı olan uyum politikalarının gündeme alınmasını zorunlu kılmıştır. GİB verilerine göre (Grafik 1), Türkiye sınırları içerisinde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli göçmen nüfusu 3,5 milyonu geçmiştir. Geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli göçmenlerin %53,79 erkek %46,21 kadınlardan oluşmaktadır.

Grafik 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Statüsü Kapsamındaki Suriyeli Göçmenler

Kaynak: (www.goc.gov.tr, 2023)

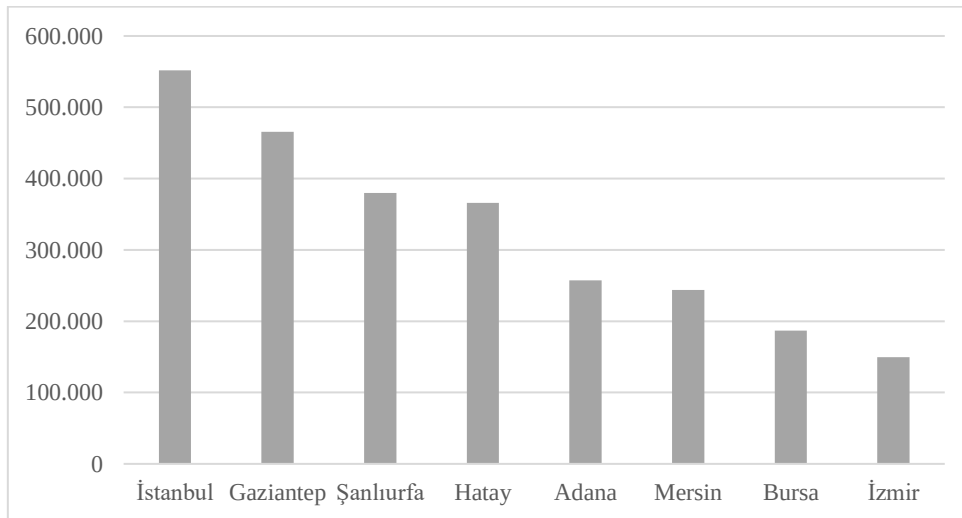
Suriyelilerin yanı sıra, Afganistan, Irak, İran, Somali gibi ülkelere Türkiye’ye uluslararası korumadan yararlanmak maksadı ile gelen 250 binden fazla uluslararası koruma başvuru veya statü sahibi yabancı ülkemizde bulunmaktadır (GİB 2020: 9). Göç İdaresi Başkanlığı’nın, yakalananlar kapsamında yayınladığı düzensiz göçmen sayısı da uyruklara göre Grafik 2’de verilmektedir.

Grafik 2: Yakalanan Düzensiz Göçmen Verileri

Kaynak: (www.goc.gov.tr 2023)

Söz konusu düzensiz göçmen verileri, toplum içinde ne ölçüde farklı milletten vatandaş olmayanın yaşadığını göstermesi açısından önemlidir. Bu açıdan Göç İdaresi Başkanlığı Uyum ve İletişim Genel Müdürü Gökçe Ok, Türkiye’de ikamet iznli, uluslararası koruma, geçici koruma kapsamında toplam 5 milyon 506 bin 304 yabancıнын bulunduğunu belirtmektedir (www.dha.com.tr 2022). Toplumun en çok etkileşimde bulunabileceği ve sayısal üstünlüğün bulunduğu millet Suriyelilerdir. Geçici koruma statüsü altındaki Suriyeliler, Türkiye’nin bütün kentlerine yayılmış durumdadırlar. 5 ildeki 7 barınma merkezinde yaşayan 48 bin kişi haricinde tüm Suriyeliler Türk vatandaşlarıyla etkileşim halinde olacakları şehirlerde yaşamaktadırlar. Bu açıdan illere göre dağılımda ise en fazla Suriyeli göçmeni İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Mersin gibi iller barındırmaktadır (Grafik 3). 10 yıl gibi kısa bir sürede bu seviyelerdeki kitlesel göç, söz konusu il yönetimleri ve orada yaşayan vatandaşlar için çeşitli sorunların yaşanmasına da neden olmuştur. Nitekim bu göçmen karşıtlığını doğurabilecek bir olgu olduğundan illere göre göçmen sayılarının paylaşılmasında fayda vardır. Nitekim bu sayı bazı il ve ilçelerde mevcut Türk vatandaşlarının nüfusunu dahi geçebilmektedir. Şehir yönetimlerinin yükümlü oldukları nüfusa göre aldıkları kaynaklardan, daha büyük bir nüfusa hizmet götürmeye çalışmaları ise yine vatandaşlara hizmetin aksamasına neden olabilmektedir. Bu, toplumda Suriyelilere karşıtlığı da tetikleyici bir unsur olmaktadır.

Grafik 3: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerin büyük bir bölümü kırsal alandan geldiklerinden ortalama eğitim seviyeleri düşüktür. Suriyelilerin %38'i daha önce okula gitmemiş, %24'ü ise temel seviye okuma yazma bilmemektedir. Bu sebeple çocuk ve gençlerdeki okullaşmanın oranı büyük önem arz etmektedir (Şentürk 2020: 20). Türkiye'deki okullaşma oranlarına bakıldığında ise geçici koruma statüsündeki 5-17 yaş aralığında bulunan göçmenlerin 2020-2021 itibarıyla oranı okullaşma %64,4'tür. Bu veri suç oranlarını yükselttiklerine dair yorumu destekleyecek bir argüman olarak günlük hayatta Suriyelilere yönelik söylemde karşılaşacağımız bir argüman olduğundan dolayı önemlidir. Nitekim Türk toplumunun göçmen anlatısında, Suriyeliler gelişmemiş toplumdan geldikleri için birçok suçun potansiyelleri olarak görülebilmektedirler.

Türkiye'deki Suriyeli nüfusu, ne kadar eğitilmiş oldukları ve hangi şehirlere dağıldıklarının bilinmesi toplumun onlara bakış açısını ve dolayısıyla siyasi partilerin onlara bakış açılarını etkilemektedir. Bu açıdan ele aldığımız nüfus verilerinin, politika anlatılarında çoğu zaman çarpıtılmış bilgilerle aktarılabildiğini belirtmekte fayda vardır. Nitekim siyasallaşmış bir Suriyeli göçmen konusunun çeşitli partiler tarafından farklı istatistiki verilerle değerlendirilmesi ise tehlike unsurunu ve hakikat sonrasını içinde barındırmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'de siyaset düzleminde Suriyelilere bakışın aktarılması hakikat sonrasının araştırılması açısından önemli görülmektedir. Çeşitli siyasi partilerin ortak anlatıları sahiplendiği, karşıt anlatılardan beslendiği, bazen de diğer tüm partilerden ayrı rota çizbildiği Türk siyasetinde Suriyeli göçmen konusu bu anlamda incelenecektir.

2.BÖLÜM

2.1. TÜRKİYE GÖÇ POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE GÖÇ ANLATILARI VE SİYASİ PARTİ POZİSYONLARI

Bu bölümde, siyasi parti anlatılarının ayrıştırılması amacıyla TBMM'de bulunan partilerin göç politikaları ve söylemleri incelenecektir. Bu anlamda partilerin göç politikaları ve söylemlerinin, Türkiye'deki Suriyeliler anlatılarının hangi kutbunda bulunduğu işaret edilecektir. Göçmen yanlısı ve göçmen karşıtı söylem ayrımı yapılarak partilerin hangi anlatıdan yana söylem tercih ettikleri ortaya konacaktır. Bu, göç anlatılarını duygular üzerine kuran ve bunların içine hakikat sonrası söylemi katan partilerin ortaya çıkarılmasında belirleyici bir nokta olarak görülmektedir.

2.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi

Suriye krizinin başladığı günden bugüne kadar iktidar partisi olarak Türkiye'yi yöneten Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), sürecin başından itibaren tarafını ortaya koymuştur. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan "*Suriye meselesi bizim iç meselemizdir*" ifadelerini kullanmış ve ardından Suriye'de olanlara sessiz kalamayacağını ve gereğinin de yapılabileceğini vurgulamıştır (www.trthaber.com). Yine dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ise bir Esed hükümetinin çok zamanının kalmadığını "*yıllarla değil aylar ya da haftalarla ifade etmek gerek*" şeklinde aktarmıştır (www.ntv.com.tr). Erdoğan'ın 7 Haziran 2012 tarihindeki bir konuşmasında "*Esed gidici olduğunu bir kez daha gösterdi*" (www.t24.com.tr) ifadelerini beklentinin hükümet tarafında ne yönde olduğunu göstermiştir. Kriz öncesi her iki ülke yönetimlerinin ailecek görüşecek yakınlıkta bir diyalog zemininde buluşabilmesine karşılık, kriz sonrası AK Parti yönetimindeki Türkiye ayaklanma taraftarı bir tutum sergilemiştir (www.tccb.gov.tr 2019). Milli Savunma Eski Bakanı Fikri Işık daha sonra bu durumu "*Suriye'de demokrasi taleplerini insanların tepelerine bomba yağdırarak bastırma gibi bir esef verici tutuma Esed girmeseydi, Türkiye'nin Esed'le ilişkileri bozulmazdı*" şeklinde tanımlamıştır (www5.tbmm.gov.tr 2016).

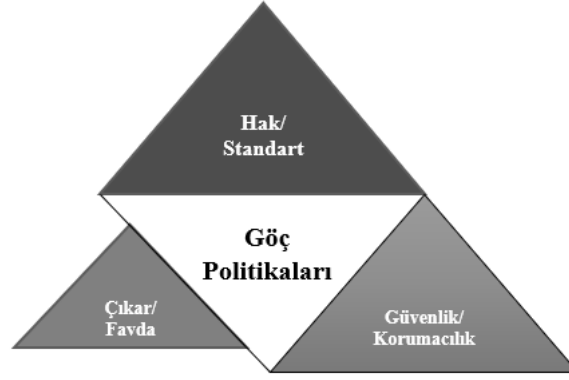
Kirişçi (2014: 1), Türkiye'nin, Esed rejiminin sona ereceği ihtimaline dayanarak çatışmadan kaçan Suriyeliler için Açık Kapı Politikası ilan ettiğini belirtmektedir. Bu politika kapsamında da ülke Suriye'den kaçanlara kapılarını açmıştır. Açık Kapı Politikası, gerekli belgeler (kimlik, pasaport, vize vb.) olmasa bile Suriye'den gelen herhangi bir kişinin Türkiye topraklarına erişimi anlamına gelmekteydi (Tolay 2016: 140). Erdoğan'ın 15 Temmuz 2012 tarihli konuşması ise göç eden Suriyelilere yönelik yaklaşımın ilk ipuçlarından biri olmuştur. Başbakan Erdoğan konuşmasında:

“Şu an 40 bini aşkın Suriyeli misafirimiz var... bugün, bölgesine, komşularına sırtını dönen, kardeşlerinin acısına sırtını dönen, sağır-dilsiz bir Türkiye yok, Suriye’de, bu kukla diktatöre, bu taşeron rejime karşı, özgürlük, bağımsızlık, demokrasi mücadelesinde Suriyeli kardeşlerinin yanında olmaya devam eden bir AK Parti iktidarıyla Türkiye var. Türkiye evini, barkını, toprağını, akrabalarını ve kardeşlerini terk eden, Suriyelilere kucak açmaya devam edecektir” sözleri ile konuya nasıl yaklaştığını göstermiştir (www.sabah.com.tr).

Erdoğan (2018: 74)’a göre Türkiye’nin ülkeye göç eden Suriyelilere karşı tavrı da geri döneceklerine duyulan beklenti çerçevesinde belirlenmiştir. Misafir söylemi ve duygusal söylemin bir arada işlendiği dönemin Başbakanı Erdoğan’ın söylemi ise hükümetin ilerleyen süreçte Suriyeli göçmenlere bakış açısının ipucu niteliğindedir. Bu kapsamda, Suriye savaşının hızlanması ve Suriyelilerin Türkiye’ye kitleler halinde gelmeye başlamasıyla iki ülke arasındaki söylemlerin ekonomik ve siyasi temadan; misafirperverlik, devlet yardımseverliği ve din kardeşliğiyle bağlantılı sıcak bir kültürel söyleme dönüştüğü yorumları yapılmaktadır (İçduygu vd. 2017: 459). Buna göre, “Suriye rejiminin zulmünden” kaçan Suriyeliler, 7. Yüzyılda dini zulüm nedeniyle Mekke’den Medine’ye taşınmak zorunda kalanları ifade etmek için İslami bir terim olan “muhacirler” olarak anılmaya başlanmıştır (Polat 2018: 7).

Njaim (2018: 30), uluslararası göçe verilen tepkinin her zaman iki yönlü olduğuna işaret etmektedir. Bir yandan göç, ev sahibi ülkenin istikrarını etkileyen kimliği ve kültürüne yönelik bir güvenlik tehdidi olarak görülürken; öte yandan göç, ihtiyacı olan insanlara uluslararası koruma sağlamak için insani bir görev olarak görülmektedir. Türkiye’ye girişlerin önünde bir engel tanınmayacağına duyurulması, hükümetin geri göndermeme ilkesine saygı duyduğunun, Suriyeliler için optimum yaşam standardını ve insani yardımı sunacağına tahhütü olarak algılanmıştır (Kirişçi 2013). Ancak aksi yorumlar da yapılmaktadır. Bu kapsamda Yanaşmayan, Üstübeci ve Kaşlı (2019: 37)’a göre krizin başından itibaren Suriyelileri kabul eden Türkiye’de, hükümet söyleminin misafir vurgusu, uluslararası hukukta karşılığı olmayan bir tanımdır. Bu onların mülteci ya da sığınmacı olmadıklarının üstünün çizilmesi anlamına gelir. İçduygu vd. (2017: 460) AK Parti tarafından kullanıldığı şekliyle misafir kavramının, dini kardeşlik yoluyla meşrulaştırılan konukseverlik olarak geçici bir kalış beklentisine işaret ettiğine değinmektedirler.

Suriye konusunda anlaşılmayan Birleşmiş Milletler üyeleri ise rejimden yana, karşısında ve inisiyatif almaktan kaçınan 3 gruba bölünerek olayların hızla iç savaşa doğru sürüklenmesine seyirci kalmışlardır. Söz konusu durum ise 2014’ten itibaren IŞİD vb. kontrolsüz örgütlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Batı’nın kayıtsızlığı karşısında Erdoğan hükümeti ise dini kardeşlik retoriği çerçevesinde kitlesel göçlere karşı olumlu tutum sergilemiştir (Yanaşmayan, Üstübeci ve Kaşlı 2019: 40). Ülkelerin göçü algılayış biçimleri servet, sorumluluk ve güvenlik odaklı üç farklı yaklaşım temelinde ele alındığında; Türkiye’nin, Batılı devletlerin aksine sorumluluk ve güvenlik odaklı bir yaklaşım izlediği görülmektedir (Şekil 1). Türk Devleti Göç konusuna “mülteci krizi” olarak yanaşmamıştır. Sürecin başından itibaren AB ülkelerinin “sadece yeterli sayıda göçmen kabulü” vurgusu, sürece servet ve tehlike odaklı yaklaşıldığını göstermiştir. Türkiye’de ise geçicilik vurgusu güvenlik odaklı; açık kapı politikası uygulanması sorumluluk odaklı bir yaklaşımın tezahürüdür (Daoudov 2015: 30). Bunun yanında YUKK ile kurulan Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), güvenlik odaklı faaliyet göstermeyen bir merkezi birim olarak uluslararası göç konusunda yetkilendirilmiştir (Şentürk 2020: 8). GİB yasada kullanılan “Uyum” başlığına değinerek, çalışmalarının ne asimilasyon ne de entegrasyon şeklinde olacağını; toplum için karşılıklı bir ödev ve sorumluluk çerçevesinde hareket edileceğini belirtmiştir (GİB 2014: 24-25). Kurum bu ifadesinde, ne ev sahibi toplumun diline, kültürüne ve kimliğine uygun yaşamayı içeren asimilasyon politikalarının ne de yeni kültürün eski ev sahibi kültüre uyum sağlaması, eklenmesi anlamına gelen entegrasyon politikalarının uygulanacağını belirtmiştir. Uyum vurgusu ile kültürlerarası bir etkileşim ve ahenk içinde birlikte yaşama işaret edilmektedir (Çakırer-Özservet 2015: 93; 2016: 50). Suriyelilerin ülke içindeki uyumlarının yanında çalışma hayatları da 2016 yılında Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelikle düzenlenmiş sınırlı da olsa çalışabilmelerinin önü açılmıştır (İrdem vd. 2020: 43). Yine de Olejarova (2018: 121) tarafından Geçici Koruma herhangi bir yasa üzerine inşa edilmediğinde, yerine getirilmesi siyasi ve idare muhakemelere dayanan geçici bir önlem olarak da görülmektedir.

Şekil 2: Göç Politikalarında Türkiye'nin İzlediği Hâkim Model (Daoudov, 2015)

İçduygu (2020)'a göre Avrupa bir yandan Türkiye'deki göç rejimini daha liberal hale getirmesi için Türkiye'yi zorlarken aslında Avrupa'daki sistem daha tutucu hale gelmiştir. Erdoğan bu açıdan Avrupalı devletleri de eleştirmektedir (www.tccb.gov.tr 2019):

"Suriye'ye baktığında petrol veya güç temerküzü fırsat değil de sadece insan gören, sadece can gören, sadece kardeş gören tek ülke Türkiye'dir. Biz insan olmanın, Müslüman olmanın Türk olmanın gereği olarak bu onurlu duruşumuzu sürdüreceğiz. Gerekirse bedel ödeyeceğiz, ama asla çocuklarımızı mahcup edecek, onların yüzlerini kızartacak, ecdatlarından utanmalarına yol açacak bir yanılsa düşmeyeceğiz."

Bu açıdan Erdoğan hem Batılı devletleri eleştirirken hem de çıkar ve fayda gözetmeyen bir anlayışla konuya eğildiklerine işaret etmektedir. Bunun yanında AK Parti liderinin ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'ni eleştirirken kullandığı sözler ise Osmanlı geçmişinin vurgulanması ve Cumhuriyet ve laik tarihin öneminin eleştirisiyle işlenmiştir (www.cumhuriyet.com.tr):

"İşte biz böyle bir ecdadın torunlarıyız. Sayın Kılıçdaroğlu sen kimin torunusun bilemem. Biz böyle bir ecdadın torunuyuz. CHP'nin bugün Suriye'den sığınan mültecilere takındığı çirkin tavır aslında kendi tarihinden tevriüs ettiği bir tavidir. Bugün Suriyeli mültecilere karşı çok çirkin, kaba bir tavır takınan CHP, kendi tarihinde de zaten bunu defalarca tekrarlamıştır. Şöyle CHP'nin tarihine bakalım bunu görürüz."

Burada ise AK Parti'nin Suriyeli göçmen anlatısını şanlı tarih olarak gördüğü Osmanlı geleneksel kültürüne bağlayarak meşrulaştırdığı ve kendi kitlesinin duygularına hitap etmeyi amaçladığı belirtilebilir. Hükümetin bu pozisyonu ise Balkanlar'daki Osmanlı topraklarından gelen mültecileri memnuniyetle karşılayan, ancak etnik Araplara kapılarını kapatan modern Türk devletinin yaklaşımından açık bir sapma olarak görülmüştür (Aydemir: 2022: 4). Çok yakın bir zamana kadar Türkiye, sadece Türkçe konuşan ve eski Osmanlı nüfusunun Sünni/Hanefi soyundan gelenleri kabul etmekteydi (Kirişçi 200: 4)

AK Parti bu anlayışla, ülkeye gelen Suriyelilere yönelik vicdan, din kardeşi, misafir çatı kavramlarıyla göç politikalarını yönlendirmiştir. Duyguların anlatılardaki gücünün kavranmış olması muhtemeldir ki AK Parti söylemi bu yönde seyretmiştir. Bu açıdan birçok söyleme rastlamak mümkündür. Dönemin İçişleri Bakanı Efkân Ala'nın, "1. sırada olan bir yardım anlayışıyla bu kardeşlerimize ve dışardaki insanlara, mazlumlara yardım ettik, ediyoruz" demeciyle (www.tbmm.gov.tr 2016), Erdoğan'ın "canları, malları, özgürlükleri tehdit altına giren herkesin yanında olmak da bizim hem tarihi hem de insani görevimiz" çıkışı bu söyleme örnek oluşturmaktadır (tbmm.akparti.org.tr 2019). Yine Erdoğan'ın 2019 tarihli konuşmasında duygulara hitap eden mazlum, acı çeken çocuklar vb. söylemine rastlamak mümkündür(www.tccb.gov.tr):

"Dünyanın neresinde olursa olsun Suriye'nin acısı bizim acımızdır. Hayır, ben bunu duymazlıktan gelirim diyemeyiz, duymaya mecburuz. Bütün imkânlarımızla yanlarında olmaya mecburuz. Ve unutmayalım: haksızlık karşısında susan sadece dilsiz şeytandır. Zulüm ve adaletsizlik karşısında herkes sussa, şunu bilelim ki biz susmayız. Suriyeli bir çocuğun acısını,

Gazzeli bir yetimin yürek sızısını, Yemen’de, Somali’de evlatlarına bir kuru ekmek dahi götüremeyen babaların hüznünü, Keşmirli kardeşlerimizin sıkıntılarını biz kalbimizde hissediyoruz. Tarih boyunca olduğu gibi bugün de Türkiye kimliğine bakmadan zalimin karşısında, mazlumun yanındadır.”

Bu söylemde hem sorumluluk odaklı yaklaşım hem tarihsel dini kardeşlik anlatısı kurulmuştur. Bunun yanında söylem acıma vb. gibi duygulara hitap edilerek kurulmuştur. AK Parti Milletvekili Radiye Sezer Katırcıoğlu da zorda olana mezhebi, dini ırkıyla ilgilenmeyerek elini uzatan bir Türkiye’yi işaret etmiştir (www.tbmm.gov.tr 2016).

AK Parti Suriyeli göçmen anlatısını, Türk misafirperverliğini yücelterek iç siyasette meşrulaştırırken, Batı karşısındaki manevi üstünlüğünü de vurgulayacak şekilde kurgulamıştır. AK Parti Milletvekili Mehmet Muş’un, *“Batı dünyası Suriye’de ölen çocuklara kör, sağır, dilsiz kalarak çürümüş zihniyetini gösterirken Türkiye büyük bir ensar bilinci sergileyerek bu coğrafyanın mazlum çocuklarına kucak açmıştır”* ifadeleri de bu anlatıya hizmet etmektedir (www.tbmm.gov.tr 2017). Bu anlatı batı karşısında ahlaki üstünlüğün savunulması açısından hem iç hem dış siyasette etkili olmaktadır. 25. Yasamanın ikinci yarısının açılış konuşmasında Erdoğan, bu açıdan Avrupa ülkelerini onlara sığınan birkaç yüz bin karşısında panik olmakla suçlarken; Türkiye’nin 2 milyon insana misafirperverliğine işaret etmiştir. (www.tbmm.gov.tr 2015). Bu söylem, sayı yıllar geçtikçe artsa da AK Parti tarafından sahiplenilmeye devam edilmiştir. 2017 yılında Recep Akdağ *“3,5 milyona yakın Suriyeli kardeşine milletimiz sahip çıkmıştır”* ifadelerine yer vermiştir. 2019 yılında genişletilmiş il başkanları toplantısında Erdoğan da *“dünyanın hiçbir ülkesi kendi nüfusunun yüzde 5’i kadar sığınmacıya yıllar boyunca ev sahipliği yapmamıştır, yapmaz”* söylemini kullanmıştır (www.tccb.gov.tr 2019). 2020 yılına gelindiğinde duygulara yönelik göçmen söylemi etmiştir (www.tbmm.akparti.org.tr):

“Rejimin artan saldırılarından kaçan ve sayıları 400 bini bulan İdlibli kardeşlerimiz ülkemiz sınırlarına doğru harekete geçti. 3 yaşında, 4 yaşında, 5 yaşında, kadın, yaşlı demeden o çocukların çırılçıplak ayaklarıyla o çamur yollarda nasıl çırpındıklarını televizyon ekranlarında hep birlikte izliyoruz değil mi? Vicdanı olanların acaba bu tabloya seyirci kalması mümkün mü, olmaması gerekir. Ama vicdansızlar var mı bu dünyada? Var. Ama elhamdülillah Türkiye gibi, bizler gibi vicdan sahibi olanlar da var.”

Özetle AK Parti hükümeti göç anlatısını çok geniş bir anlatı üzerine kurarak duygulara yönelik bir retorik geliştirmiştir. Bu kapsamda tarihi bir gelenek olarak misafirperverlik vurgusu, ensar, muhacir, kardeş söylemleri ile dini değerler vurgusu ve insani değerler adına yapılan yardımdaki insanlık vurgusu değerlendirilebilir. Göç edenleri karşılama biçimi olarak kullanılan söylemin hak temelli bir karşılama olmadığı yönünde eleştirilere de neden olmuştur. Suriye’deki iç savaş uzadıkça mali yükün artması ve terör eylemlerinin Türkiye’ye sıçramasıyla bu politikadan uzaklaşarak pozisyon değişikliğine gidilmiştir. Hem Suriye’deki savaş hem de Suriyeliler tarafından en güvenli yer olarak görülen Türkiye’ye yönelik göç dalgası, Türkiye’nin sınır güvenliğini ciddi şekilde etkilemiştir (Uzman 2016: 135). Özellikle 2015 ve 2016 yıllarında sınırın diğer tarafı kaynaklı terör saldırılarının ardından göçün güvenlik boyutu gündeme gelmiştir (Karakoç-Dora 2022: 507).

İŞİD gibi terör örgütlerinin Suriye ve Irak’ta yayılmaya başlaması ve Rusya’nın Suriye devletini desteklemek için müdahalesi bölgedeki güç dengelerini değiştirerek savaşı uzatmıştır. Savaş uzadıkça AK Parti’nin Suriye hükümetinin düşmesine ilişkin iyimserliği de azalmaya başlamıştır. Bu da hem Türkiye’ye sığınanların sayısının gün geçtikçe artmasına hem de ülkelerine geri döneceklerine dair umutların azalmasına neden olmuştur (Bélanger ve Saraçoğlu 2019: 8). Türkiye 2016 yılından sonra fiilen Açık Kapı Politikasına son vermiş ve hem terörle mücadele hem de düzensiz göçü azaltmak amacıyla Suriye, Irak ve İran sınırlarına 900 km’yi aşan duvar örmeye başlamıştır (Erdoğan, 2019a: 3). 2015 yılında Avrupa’ya göç rotalarının aşırı yoğunlaşması ise Avrupa’yı da harekete geçirmiş ve Türkiye’yle anlaşma yollarına gidilmiş ve 18 Mart 2016 yılında AB ile Türkiye arasında AB’ye yönelik düzensiz göçün sona erdirilmesi adına bir mutabakat³ imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Türkiye üzerinden

³ Bakanlığı, T. C. A. B. (2016). 18 Mart 2016 Tarihli Türkiye-AB Zirvesi Bildirisi.

Yunan adalarına ulaşan Suriyelilerin geri gönderilmesi ve bunun karşılığında Birleşmiş Milletler'in hassasiyet kriterlerine uyan Suriyelinin (1 kişiye 1 kişi olacak şekilde) AB'ye yerleştirilmesi üzerine anlaşılmıştır. Türkiye bu göç rotalarını engelleyecek ve bunun karşılığında toplam 6 milyar Euro'yu bulan bir mali destekle Türkiye lehine vize kolaylığı ve vize muafiyeti sağlanacağı üzerinde anlaşılmıştır (İrdem vd. 2020: 44).

Anlaşma sonrası Türkiye'den Yunan adalarına deniz yoluyla ulaşan göçmen sayılarında ciddi düşüş görülmüştür. 2015 yılında deniz yoluyla toplam 856.723 kişi Yunan adalarına ulaşmışken; 2016 yılına gelindiğinde sayı 173.450 kişi düşmüş %80 oranında bir azalma görülmüştür. 2016 Aralık ayında Yunanistan'a ulaşanların sayısı aynı yılın Ocak ayına göre ise %97 oranında azalmıştır (UNHCR 2016). Bu açıdan Türkiye'nin büyük bir mülteci nüfusunu, aldığı finansal destek karşılığında kontrol ettiği ve AB sınırlarına girişi engelleyen tampon ülke olduğu yorumları yapılmaktadır (Kaya 2022: 11). Adamson ve Greenhill (2021: 91)'e göre ise Türkiye gibi devletler konumlarını kullanarak tampon bölge ya da konteyner devlet olarak güçlü devletlerin göç endişelerinden yararlanmaktadır. Bu anlamda yazarlar, 6 milyar Euro'luk yardım paketi, vize serbestisi taahhüdü ve AB üyelik müzakerelerini yeniden başlatma sözüne işaret etmektedirler. Aydemir (2022: 5) ise AB'nin sınırlarının ötesinde yasadışı göçü önleme sorumluluğunu güvenli üçüncü ülkelerden biri olan Türkiye'ye verdiğini belirtmektedir. Ancak geçen 6 senede 3 Milyarlık ödeme haricinde AB'nin yükümlülüğünü yerine getirmediği görülmüştür.

Bu süreçten sonra AK Parti göç söylemi de bu yönde seyretmeye başlamıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan 2019 tarihli konuşmasında: *"Ülkemizde bulunan 3,5 milyonun üzerinde sığınmacı ve sınırlarımızda yol açtığı ciddi güvenlik tehditleri yanında, siyasi ve ekonomik geleceğimiz bakımından da bu meselenin üzerine kararlılıkla gitmek zorundayız."* ifadelerine yer vermiştir (www.tbmm.akparti.org.tr 2019). Dönemin Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak:

"Türkiye'de 3,6 milyon mülteci var. Bölgede DEAŞ ve YPG terörüyle uğraşıyoruz. 40 Milyar dolardan fazla harcadık. Bu da ekonomiyi etkiliyor. Dünya düzeninin çatışmalar ve terörle tehdit edildiği ortamda kimsenin başarılı olamayacağı aşîkâr. Bu yüzden yeni bir dünya düzenine ihtiyaç var. Teröre karşı mücadelede ortak bir tavır ortaya konmalı"

ifadeleriyle Suriyeli göçmen meselesini hem uluslararası arenada değişim için baskı aracı olarak kullanmış hem de Türk ekonomisi üzerindeki ağır etkisinden bahsetmiştir (www.apara.com.tr/ 2019). AK Parti lideri Erdoğan: *"Suriye'den kaynaklı her gelişme hem terör boyutu hem göç meselesi hem siyasi sonuçları itibariyle ülkemizi doğrudan ilgilendiriyor"* şeklinde açıklamalarıyla bu değişimi göstermektedir (www.tccb.gov.tr, 2020). Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ise yine Suriyeliler için 37 milyar doların harcadığını söyleyerek bu söyleme katkıda bulunmuştur (www.hukukihaber.net 2019).

Söylem değişikliğinin yanı sıra Hükümet, 2016'da Fırat Kalkanı Harekatı ve 2018 yılında Zeytin Dalı Harekatı'yla da terör operasyonları gerçekleştirmiştir. Bununla ise göç eden Suriyeliler için güvenli ortam oluşturulması ve ülkelere gönüllü geri dönüşleri için gerekli ortamın sağlanması hedeflendiği belirtilmiştir. Erdoğan bu amacı Kayseri Toplu Açılış Töreninde şu sözlerle aktarmaktadır:

"Ne diyoruz biz? Ülkemizdeki Suriyelilerin evlerine güvenle dönüşü için gereken şartları oluşturacağımızı söylüyoruz. Peki, bunun için ne yapıyoruz? Siyasi, diplomatik ve askeri olarak ne gerekiyorsa onu yapıyoruz. Görüşmek, konuşmak, müzakere etmek gerekiyorsa onu yapıyoruz. Askeri olarak vurup geçmek gerekiyorsa onu da yapıyoruz. Böyle bir ortamda beklentimiz teröre karşı samimi duruş sahibi herkesin bize destek olmasıdır. Aynı şekilde ülkemizle birlikte Avrupa dâhil tüm bölgemizde giderek büyüyen bir sıkıntı haline dönüşen Suriyeli sığınmacıların evlerine dönüşleri için bize destek verilmesidir."

Kaya (2022: 12)'ya göre, Hükümet anlatısı, siyasal olarak kurulan ensar ve misafirlik söylemlerinin toplumsal karşılık bulmamaya başlamasıyla birlikte geri dönüş söylemine dönmüştür. Bu aşamadan sonra AK Parti'nin Suriyeli göçmenlere ilişkin çözümü gönüllülük esasına göre geri dönüş olarak kurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği de güvenli, onurlu ve gönüllü geri dönüş uygulamalarını zorunlu göç edenler için en iyi yollardan biri olarak görmektedir

(www.unhcr.org/tr 2017). Cumhurbaşkanı Erdoğan da bu dönüşe işaret etmektedir (www.tccb.gov.tr: 2019):

“Bombalardan kaçanları biz Suriye’ye göndermedik, öyle bir niyetimiz de yok. (...) Ve şu an itibarıyla de kendi evlerine, kendi topraklarına dönmek isteyenler gönüllülük esasına dayalı olarak oralara döneceklerdir. (...) gönüllülük esasına dayalı olarak biz bunları geri göndermekten yanayız.”

Zaman zaman yetkililerden geri dönüşe ilişkin açıklamalar da gelmektedir. Nisan 2022 yılında Çavuşoğlu tarafından yapılan açıklama bu kapsamda değerlendirilebilir. Bakan, 500 bin Suriyeli göçmenin Türkiye tarafından askeri hareketlerle oluşturulan güvenli bölgelere geri döndüğünü belirtmiştir (www.trthaber.com 2022). İçişleri Bakanlığı halen Göç İdaresi Başkanlığında gönüllü geri dönüş programları⁴ yürütmektedir.

AK Parti söylem itibarıyla Suriyelilere yardım eli uzatma ve insani sorumluluklarını vurgulayarak uluslararası itibarını artırmaya çalışır görünmektedir. İktidarın göç anlatısı toplum tarafından göçün başladığı ilk dönemlerde kabul görmüştür. Bu, Suriyeli göçmenlerle kültürel ve dini yakınlığın duygusal bir retorikle vurgulanmasıyla mümkün olmuştur. Ancak geçici olduklarına yapılan vurgu bunun zaman içinde değişmesine katkı sağlamıştır. Göçmen karşıtı söylem bu algıyla güç kazanmıştır. Ancak muhalif anlatı gücünü yalnızca bu söylemden almamıştır. Bu açıdan göçmen karşıtı anlatıyı destekleyen parti söylemlerini incelemekte fayda vardır.

2.1.2. Cumhuriyet Halk Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi

Suriye krizinin başladığı tarihlerde AK Parti tarafından ortak kültür ve dine dayalı insancılık söylemini muhalefet partileri de benimsemişlerdir. Açık kapı politikasının uygulanmasına ve etkilerine yönelik eleştirinin yanında muhalefetin de bölgede süregelen akrabalık bağlarına hassasiyet gösteren söylemi Suriyelilerin nihai öteki olarak görülmelerini engellemiştir (Yanaşmayan, Üstübcü ve Kaşlı 2019: 44)

Erdoğan (2020: 75-76)’a göre muhalefet partileri, bu noktada temkinli bir politika izleyerek Suriyelilerden çok göçmen politikalarının eleştirisine odaklanmıştır. CHP lideri bunu şu sözlerle aktarmaktadır (www.chp.org.tr 2020):

“Suriye konusunda biz çok iyi niyetlerle yola çıktık, çok iyi niyetlerle. Hiç büyük laflar etmedik. Sorduğumuz soru şuydu bakın: “Bizim Ortadoğu bataklığında ne işimiz var? Akıllı olan herkes bu sorunun ne kadar doğru bir soru olduğunu biliyor. Neden bizim o bataklıkta işimiz var?”

CHP lideri bunun yanında mezhepsel bir yaklaşımla Suriye politikasının uygulanmasına yönelik de eleştirilerde bulunmuştur (www.chp.org.tr 2016): *“Dış politikada tam bir açmazın içerisindeyiz. Elli sefer uyardık. Mezhep endeksli dış politika olmaz. Bunu yaparsanız bu doğru değildir.”* Komşularla sıfır sorun dış politikası neticesinde komşunun kalmadığı eleştirileri yapılmıştır (www.chp.org.tr 2017).

Suriye’de çatışmaların devam etmesi ve Suriyelilerin geçici olmadığının anlaşılmasıyla ise CHP çağdaş ev sahipliği pozisyonunu değiştirmiştir. 2015 manifestosu, Suriyelilerin eğitime, sağlık hizmetlerine ve barınma olanaklarına erişimi iyileştirmek için çeşitli önlemler alınması gerektiğine işaret etse de nihai olarak geri dönmeleri gerektiğine dair vurguyla sonlandırılmıştır (Yanaşmayan, Üstübcü ve Kaşlı 2019: 41). İçduygu vd. (2017: 460)’a göre geçici olduklarına dair yapılan resmî açıklamaların siyasi girişimlerle örtüşmemesi sebebiyle bu değişim gerçekleşmiştir. Bu kapsamda 2015 tarihinde

⁴ Launching Project on Supporting Turkey’s National Assisted Voluntary Return & Reintegration System - <https://www.icmpd.org/news/launching-project-on-supporting-turkey-s-national-assisted-voluntary-return-reintegration-system>

Kılıçdaroğlu göç anlatısına “geri gönderme” söylemini eklemiştir: *Sözüm söz, Ortadoğu'ya barışı getireceğiz. Hiçbir ülkenin iç işlerine karışmayacağız. Suriyeli kardeşlerimizi de geri göndereceğiz. Kusura bakmayın. Her insan doğduğu toprakta mutlu olur, her insan ülkesinde mutlu olur*” (www.ihha.com.tr 2015). Bu aşamadan sonra ise CHP'nin göçmen anlatısı karşıt olarak yorumlanabilecek bir seyrinde devam etmiştir.

Kılıçdaroğlu 2016 tarihli TBMM konuşmasında, “*yani burası mülteci bakımevi mi? Yarın burada ne olacak (...) Türkiye başına nasıl bir bela aldığının farkında mı? Bir felaketi devralıyoruz arkadaşlar. Bu insanlara nasıl bakılacak? Nasıl beslenecek bu insanlar.*” açıklamalarıyla ülke ekonomisi üzerinde etkiye işaret etmiştir (www.chp.org.tr 2016). Ancak kullanılan söylem noktasında hükümet politikalarının yanı sıra Suriyeliler de hedef gösterilmiştir. CHP'nin bu anlatısı diğer taraftan Suriyelileri Türkiye’de diğer yerel gruplara rakip göstermektedir. 2015’te Parti manifestosunda Suriyeliler, vergi ödemeden veya yasal prosedürlere uymadan işgücü piyasasına girmeleriyle haksız rekabete yol açtıkları şeklinde sunulmuşlardır (İlgi ve Memişoğlu 2017: 6).

CHP Lideri, Türkiye’nin yoğun göç alan şehirlerinden olan Kilis için de açıklamalarda bulunmuştur. Sınır politikaları sebebiyle hükümet politikalarını eleştirirken; Suriyelileri de işaret etmiştir:

“Kilisli bağıyor; 'Nerede bu devlet' diye. Devlet yerinde duruyor da Kilisli kardeşim soracaksın 'Nerede bu hükümet?' diye. Ortada hükümet yok. Bütün devletlerin istihbarat örgütleri cirit atıyor. Kimin ne iş yaptığı belli değil. Sınır tamamen açık. Gidip gelen belli değil. (...) Kilisli hastanede sağlık tedavisi göremiyor. Suriyelilere hizmet veriliyor. Elbette verilsin. Ama bu tablo Kilislilerin kaldırabileceği bir tablo değil. İki üç evlilik çok evlilik çıkmış. Kadına yönelik şiddet artmış durumda. Aile kurumu derinden sarsılıyor.”

Bu anlamda CHP lideri tarafından Suriyelilerin potansiyel sivil kargaşaya ve kültürel yozlaşmaya neden olabileceğine değinilmektedir (www.milliyet.com.tr 2016). Aslında söylem, bir ötekinin varlığına işaret etmesi kapsamında değerlendirilebilir ve bu da CHP’nin göç anlatılarının bütününe ipucu niteliği taşımaktadır. Nitekim Kilis’te yaşayan Türk vatandaşlarının ötekisi olarak görülmeleri bu anlatıya yansımaktadır. Bu karşıtlık çeşitli parti açıklamalarda kendine yer bulmuştur. Ülkedeki Suriyeli göçmen sayısı arttıkça ve kamusal alanlarda daha görünür olmalarıyla onlara yönelik eleştiriler CHP anlatılarında artmıştır. Sınır ötesi operasyonlar sonrası ise bunlar karşıtlık anlatıları şeklinde de verilmiştir. 2017 yılında yaptığı bir meclis konuşmasında Kılıçdaroğlu, “*değerli arkadaşlarım, bizim gençlerimiz, çocuklarımız Suriye için Suriye’de şehit oluyor. Bizim çocuklarımız, bizim evlatlarımız, Anadolu’nun gariban ailelerinin çocukları Suriye için gidiyorlar, Suriye’de şehit oluyorlar onların gençleri Türkiye’de. Nasıl oluyor bu?*” söylemlerine yer vermiştir (www.chp.org.tr 2017).

Söz konusu karşıtlık vatandaşa sağlanan tüm hizmetlerde CHP anlatısı tarafından işaret edilmiştir. Ancak yine hükümet politikalarının eleştirisi üzerinden kurulmuştur. Bu kapsamda CHP Milletvekili İrfan Kaplan’ın 2018 tarihli meclis konuşması örnek gösterilebilir (www.tbmm.gov.tr 2018):

“Suriyeli mültecilere eğitimden sağlığa, barınmadan istihdama kadar birçok hak tanınıyor, tanınmalı da. Cumhuriyet Halk Partisi olarak bizim Suriyeli mültecilerle bir problemimiz yok; aksine, savaştan kaçan, evinden, ailesinden, anılarından, yurtlarından olan bu insanlara yardımcı olmak, kucak açmak hepimizin insani görevidir ancak AK Parti, yanlış politikaları ve öngörüsüz tavırlarıyla Suriyeli mültecilerle vatandaş karşı karşıya getirdi. Kayıt dışı çalıştırılan Suriyelilerle birlikte Türk vatandaşının işsizlik seviyesi yükseldi, hastanelerde tüm sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanan Suriyeliler ile 14 kalem ücret ödeyerek sağlık hizmeti alan vatandaşlar karşı karşıya geldi. Kiralar yükseldi. Suriyeli mafyalar türedi. Kapkaç olayları arttı. Gaziantep’te, Kilis’te her gün Suriyeli-Türk vatandaş kavgasına şahit oluyoruz.”

Böyle bir söylemin tamamen olumsuzlanması ne kadar yanlışsa bütün anlatıyı bunun şekillendirmesi de o kadar hatalı olacaktır. Nitekim vatandaşların karşı karşıya geldiği bir öteki olana dikkat çekilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu söylem kapsamında radikal olmamak kaydıyla Suriyeliler nedeniyle

çıkan sorunlara işaret edilerek ılımlı bir karşıtlığın korunduğu görülmektedir. Ancak CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun söylemleri ılımlı tondan uzaktır. 2018 CHP grup toplantısında konuşan Kılıçdaroğlu:

“Hastaneye başvurduğunuzda 14 ayrı ödemeyle karşı karşıya kalıyorsunuz, 14 ayrı ödeme! ilaç alırsanız tamam, muayene olursanız tamam, erken muayene olursanız tamam, ne adım atarsanız para ödüyorsunuz. Ama bir şey var, hiçbir Suriyeli bunları ödemiyor, tamamını biz ödüyoruz, bizim insanlarımız ikinci sınıf, onlar birinci sınıf vatandaş. Ben bunu söyleyince vay sen Suriyelilere karşı mısın? Ben önce kendi ülkemın insanının çıkarlarını savunmakla görevliyim, önce benim ülkemın ve ben kendi insanımın çıkarlarını savunmak zorundayım.”

ifadelerine yer vermiştir (www.chp.org.tr 2018). Bu söylem ileride aktarılacağı üzere göçmen karşıtı anlatının sık kullanılan retorığı olacaktır. Türk vatandaşları için “İkinci sınıf vatandaş” değerlendirmesi pek çok göçmen karşıtı söylemde bulunabilmektedir. Bu söylem öteki olarak görülen grupları toplumdan uzaklaştırmaya hizmet ederken aynı zamanda vatandaş olanlara haklarının gasp edildiğine işaret etmesi bakımından önemlidir. Kurulan göç anlatısı da bu söylem üzerinden topluma aktarılmaktadır. Yine bir grup toplantısında Kılıçdaroğlu buna örnek oluşturan söylemi tercih etmiş vatandaş göçmen karşıtlığını besleyecek bu konuşmanın içeriğine gerçek olmayan söylemler de girmeye başlamıştır (www.chp.org.tr 2018):

“Bizim vatandaşımız hastaneye gider sıra bekler, Suriyeli sıra beklemmez. Bizim vatandaşımız hastanede, eczanede para öder, Suriyeli ödemez yani bizim vatandaşımız kendi ülkesinde ikinci sınıf vatandaş. Sevgili vatandaşım, bu düzene hala “Hayır” demeyecek misin?”

Bu dil sadece lider söylemine değil aynı zamanda parti milletvekillerinin, -ilerleyen karşılaştırmalı analiz bölümünde görüleceği üzere- belediye başkan adaylarının ve cumhurbaşkanı adaylarının söylemlerine de yansımaktadır. Mehmet Güzelmansur 2019 yılındaki bir konuşmasında Suriyeli nüfusunun yoğun yaşadığı Hatay’ı işaret ederek vatandaşların adalet beklediklerinden bahsetmektedir: *“Hatay’da hastalar adalet bekliyor çünkü vatandaşlarımız sağlık hizmeti almak için sıra beklerken, katılım payları öderken, Suriyelilerin sırasız, ücretsiz sağlık hizmetlerine ulaşabilmesini adil görmüyor”* (www.tbmm.gov.tr 2019).

Söz konusu vatandaş göçmen karşıtlığı işsizlik üzerinden de dillendirilmiş ve işsizliğin sebepleri olarak Suriyeli nüfus işaret edilmiştir (www.tbmm.gov.tr 2019): *“Hatay’da 400 bin Suriyeli var ve bu 400 bin Suriyeli yüzünden gerçekten şu anda her 3 kişiden 1’i işsiz. Yani işsizlik o sanıldığı gibi yüzde 15’lerde, 16’larda falan değil, Hatay’daki işsizlik değerli arkadaşlar, yüzde 35, samimi bir şekilde söylüyorum.”*. Karşıtlık anlatısı ticari meseleler üzerinden de oluşturulmuştur. Milletvekili Baha Ünlü, Suriyelilerin ruhsatsız, vergi vermeden, kayıtdışı işyeri açmalarından ve kayıt dışı ticari faaliyetlerinin Türk esnafı için ciddi sorunlar doğurduğuna işaret etmiştir (www.tbmm.gov.tr 2019). Zaman zaman da Türk askerlerinin onlar adına savaştığı söylemiyle karşıtlık anlatısına katkı sağlanmıştır. CHP’li Erdoğan Toprak bu anlamda şu ifadelere yer vermiştir (www.gazeteduvar.com.tr 2021).

“Bu 4 milyon Suriyeli içerisinde 18-41 yaşları arasında 890 bin kişi var. Bu 890 bin kişiyi ben yıllardır besliyorum, sağlığına her şeye destek veriyorum ama nöbet sırası onlarda, Kendi vatanını kurtarması gereken o. Bir an evvel eğitilip, donatılıp Özgür Suriye Ordusu’na katılmaları lazım. Çünkü o coğrafyayı onlar bilir, o coğrafyadaki araziye, iletişimi onlar bilir. Onlar burada oturacak, benim Mehmetçiğim, 20 yaşındaki eli kınalı çocuğum şehit olacak; o burada yan gelip yatacak, devlet ona para verecek (...)”

Ancak bu anlatıya CHP’li tüm vekiller aynı tonda katılmamaktadır. Parti dokümanları da bu anlatılardan uzak bir yaklaşımla Suriyeli göçmen politikaları önermektedir. Ahmet Ünal Çeviköz’üz 2019 tarihli konuşması bu kapsamda örnek gösterilebilir (www.tbmm.gov.tr 2019):

“Gerçeklerle yüzleşmek kalıcılık konusunda politikalar üretmek gerekmektedir, bunun adı da uyum politikalarıdır. Mültecilerin geçicilik duygusu ve algısı toplumsal olarak sürdürülebilir bir politika değildir. Kalıcılığın düşünüldüğü ama geri dönüş için çabanın gösterildiği bir süreç modelinin özellikle kayıp kuşaklar bakımından daha az risk taşıdığı açıktır.”

Göçmenler konusunda ağırlıklı olarak sert ve popülist retoriğe rağmen seçim beyannameleri aynı tonda değildir. CHP’nin 2015 manifestosunda *“Suriye’deki savaş nedeniyle ülkemize sığınan kardeşlerimizi insanlığa yakışır koşullarda, düzenli bir şekilde misafir edeceğiz.”* ifadelerine yer verilerek ılımlı bir ton izlenmiştir. Kasım manifestosunda sığınmacılar mülteci olarak ifade edilmiş ve *“Suriye’deki savaş nedeniyle ülkemize gelen Suriyelilere insanlığa yakışır koşullar sağlayacağız. Suriyeli mültecilerin temel ihtiyaçlara (yiyecek, giyecek, yakacak, vb.) erişimini güvence altına alacağız”* ifadeleriyle haklara vurgu yapılmıştır. 2018 yılında ise aynı ton devam etmemiş mülteci bakış açısı yerine geçici koruma öne çıkarılarak Avrupa’ya koz olarak kullanılmamaları ve geri dönmeleri gerekliliği vurgulanmıştır. CHP özellikle 1 Kasım seçimleri öncesinde, parti, Suriyeliler konusunda somut adımlar atmış Eylül 2015’te Göç ve Göçmenleri izleme komisyonu kurulmuş ve komisyon üyeleri göçmenlerin hukuki şartlarından sosyo-ekonomik kırılganlıklarına kadar pek çok konuyu kapsayan bir rapor⁵ kaleme almışlardır. Raporda Türkiye’deki tüm göç edenlere yönelik ırkçı, ayrımcı ve yabancı düşmanlığı içeren söylemlere tolerans gösterilmemesi gerektiği ve önleyici tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak Ilgıt ve Memişoğlu (2017: 7)’a göre ironik bir şekilde partinin yapıcı belgelerinin yanında parti lideri Kılıçdaroğlu, bazı milletvekili ve CHP’li belediye başkanlarının söylemi Suriyelileri dışlamakta, günah keçisi ilan etmektedir. Bu kapsamda Kılıçdaroğlu’nun *“Onlara 6 milyar verelim, Suriyelileri, Afganları, Pakistanlıları kendileri alsın”* söylemi dikkat çekmektedir (www.aljazeera.com.tr 2016). 2018 Seçimlerinde CHP tarafından Cumhurbaşkanı adayı gösterilen Muharrem İnce de katıldığı bir televizyon programında, Suriyelilerin bayramda ülkelerini dönmelerine yönelik eleştirilerinin bulunduğu cümlelerini vatandaşın işsizliğine bağlayarak karşıt anlatıyı besleyerek sonlandırmıştır (www.haber7.com 2018): *“On gün geri dönebileceksen neden geliyorsun? Türkiye? Burası aşevi mi? Vatandaşlarım işsiz”*.

Kılıçdaroğlu karşıtlık anlatısının yanı sıra “bela” söylemini de öne çıkarmaktadır. Reyhanlı yaşanan patlamaya yönelik açıklamalarında da bu anlatıya yer vermektedir (www.chp.org.tr 2016):

“Güvenlik riski var. Kimin terörist olduğu, kimin masum olduğunu kimse bilmiyor (...) Bakın Reyhanlı’da 2 Suriyeli bomba yaparken patladı ve öldüler.” 2020 tarihli konuşmasında, *“bu Suriyeliler emin olun vallahi de billahi de milletin başına bela olacaklar kardeşim, söyledim ya, elli sefer söyledim”*

CHP söylemlerinde ise nihai çözüm önerisi Suriyelilerin gönderilmeleri gerektiği yönünde olmuştur. Parti temsilcileri Suriyeli göçmenlerin gönderilmeleri gerektiğine dair tavsiyelerini yıllar içinde sürekli olarak yinelemişlerdir. Aytağ Atıcı bu kapsamda 2016 tarihli konuşmasında, *“Suriye’de karışıklık bitecek, Suriye’de iç savaşın bitmesine katkı sağlayacağız ve Suriye’de iç savaş bittikten sonra bu insanlar kendi yurtlarına, kendi vatanlarına dönecekler”* söylemine yer vermiştir (www.tbmm.gov.tr 2016). Parti lideri Kemal Kılıçdaroğlu da AK Parti politikalarını eleştirerek CHP’nin Suriyelileri gönderecek parti olduğuna değinmiştir (www.chp.org.tr 2018):

“Suriye’de iyi yer yapıp, onları Suriye’ye gönderecek olan parti Cumhuriyet Halk Partisi’dir, bunu yapacağız. (...) Türkiye için de Suriye için de Ortadoğu barışı için de Avrupa barışı için de çok önemlidir. Bunu yapacak olan siyasi irade sadece ve sadece bizde vardır.”

Bu söylem parti liderinin çeşitli konuşmalarında çözüm olarak kendini tekrar etmiştir: *“Evet, CHP iktidar olduğunda Suriyeli kardeşlerimizi Suriye’ye gönderecek, gizlemiyoruz ki”* (www.chp.org.tr

⁵ Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Toplumsal Kabul ve Uyumlarına İlişkin Rapor- <https://chp.org.tr/yayinlar/bilim-platformu-yayinlari>

2019). Suriyelilere ilişkin gönderilme çözümünü nasıl gerçekleştirileceği sorulduğunda ise CHP Lideri “Hiç meraklanmayın, en geç 2 yıl içinde bütün Suriyeli kardeşlerimizi davulla zurnayla memleketlerine göndereceğiz” söylemine yer vermiştir (www.yenisafak.com 2022).

Özetle CHP Suriyelileri yardıma muhtaç kişiler olmalarının yanı sıra Türk halkı ile haksız rekabet yaratanlar olarak kurgulamaktadır. Demirtaş (2020: 161) tarafından Suriyeli göçmenlerin temel haklardan yararlanmaları gereken ama aynı zamanda Türk halkına haksız rekabet yaratan kişiler olarak bakılmasını çelişkili olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca partinin dokümanlarının aksine geliştirilen söylemin ise dikkat çektiği belirtilebilir. Bu söylem kapsamında hükümet eleştirisi üzerinden göçmen karşıtı bir anlatının oluşturulduğu yorumu yapılabilmektedir. Nitekim Türk vatandaşları ile çoğu defa karşı karşıya getirilen Suriyeliler, vatandaş söyleminde de karşıtlık anlatısında işlenmektedir. Bu ise Türkiye’de iki karşıt göç anlatısında CHP’nin göçmen karşıtı anlatıya katkı sağladığını göstermektedir. Güvenlikçi perspektiften göç konusuna eğilen CHP, çözümü ise Suriyelilerin vatanlarına dönmesinde görmektedir.

2.1.3. Milliyetçi Hareket Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi

Suriye’de krizin başladığı yıllarda muhalefet partisi konumunda yer alan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Suriyeli göçmenler konusuna -diğer tüm partiler gibi- ilk olarak yardımseverlik anlayışıyla söylem geliştirmiştir. Ancak parti, hükümetin Suriye politikalarına sert eleştiriler getirmiştir. Suriyeli göçmenler meselesine güvenlikçi perspektiften bakılmış ve kitlesel göçe misafirperverlik tavrı Türk kültür ve medeniyetinin gereği olarak çerçevelenmiştir (Demirtaş 2020: 162). MHP’nin Suriyelilere yönelik kimlik temelli söylem geliştirdiğine görülmektedir. Parti tarafından 2015 yılında verilen bir önergesinin “*Suriyeli göçmenler ve Osmaniye ilimizde bulunan Cevdetiye Türkmen kapında yaşayan soydaşlarımız ...*” adıyla meclise sunulması bu bakış açısını yansıtmaktadır (www.tbmm.gov.tr 2015). Ilgıt ve Memişoğlu (2017: 7)’na göre MHP etnik temelli yaklaşımı ile seçici bir dayanışma göstermektedir.

Parti lideri Devlet Bahçeli’nin de Türkiye’ye kaçanlardan ziyade Kuzey Suriye ve Kuzey Irak’taki Türk azınlıkların sorunlarına birçok gönderme yaptığı araştırmalara yansımaktadır. Bahçeli’nin de göçmen anlatısına yansıyan, Partinin modern Türk devletinin kuruluş felsefesi tarafından benimsenen Türklük kriterlerini taşımayan Arap göçmenler üzerinde dışlayıcı söylem dikkat çekmektedir. (Aydemir 2022: 11). Bahçeli 2015 yılındaki açıklamasında da Türkiye’nin, sayıları 2,5 milyonu bulan Suriyelilere 9 milyar doların harcamasını eleştirmiş ve AB’nin sığınmacı odasına dönüştürülmek istendiğine işaret etmiştir. Bunun yanında sokakların Suriyeli dilencilerle dolduğuna değinerek, “*Suriyelilerin ilave külfet ve maliyeti sosyal ve ekonomik hayatımızı tarumar etmektedir*” ifadelerini kullanmıştır (www.mhp.org.tr 2015). Bu anlatıyı vatandaşa çıkan ağır fatura olarak işleyen Bahçeli, hükümet eleştirisi üzerinden Suriyeli göçmenleri yük anlatısı içine yerleştirmektedir. Bu anlamda dönemin Başbakanı Davutoğlu’nu Suriyelileri mazlum olarak gösterip 3,5 milyar harcamasıyla övünmesi üzerinden eleştirmektedir. Mazlum olanın Türk vatandaşları olduğuna işaret ederek Suriyelilere harcanan 5,5 milyar doların keyfi bir harcama olduğunu öne sürmüştür (www.mhp.org.tr 2015). Bu söylem sahibi Türk vatandaşı olan paranın Suriyelilere harcanması yönünde kurulmasıyla vatandaş göçmen karşıtlığını beslediği yönünde değerlendirilebilmektedir.

Bahçeli, Suriye’de yaşanan krizi Türkiye açısından değerlendirerek, “*ülkemizi Suriye ve Irak yapıp etnik ve mezhep temelli bölme planları dolaşımdadır*” şeklinde karşılamaktadır (www.mhp.org.tr 2016). Nitekim Türkiye’ye yönelen Suriyeli göçmenlerin kabulü ve ülkeye dağılımı noktasında da güvenlik odaklı söylem kullanmaktadır (www.mhp.org.tr 2016): “*Bilhassa Suriyeli mültecilerin sağlıksız, plansız ve gelişigüzel kabulü ve ardından ülke içine dağıtımı çok ciddi sosyal, ekonomik ve güvenlik risklerine yol açmaktadır.*”

Parti’nin genel başkan yardımcısı Şefkat Çetin, hükümetin AB ile kurduğu göçmen politikasını, “*Türkiye AB’ye daha fazla para vermeli ve mültecileri Avrupa’ya göndermelidir*” ifadeleriyle

eleştirilmektedir (www.milliyet.com.tr 2016). Başdanışman Ruhi Ersoy ise “Avrupa’nın özellikle bu, sığınmacılara göstermiş olduğu dirence karşı, biz, sığınmacıların ve mültecilerin taşeronu konumuna indirgenen bir ülke olmamalıyız” cümleleriyle politikanın yanlış olduğunu belirterek; aksi halde problemin etnik kimlikler ve grup hakları konusunda Hatay sorununu gündeme tekrar getireceğinden bahsetmiştir (www5.tbmm.gov.tr 2016).

MHP’nin Haziran 2015 seçim beyannamesinde söylemle tutarlı olarak ekonomik bir yük olarak görülen Suriyeliler; hırsızlık, isyan, dilenme, hastalıkların yayılması, uyuşturucu kullanımı, fuhuş, çocuk yaşta evlilikler, kayıt dışı çalışma, kontrol edilemeyen kira artışlarından sorumlu tutulmaktadır. Bu durumun hem Suriyeli hem de Türk vatandaşlarını sosyal, ekonomik ve psikolojik etki altına aldığından bahsedilmektedir. (MHP 2015). Ancak MHP’nin konuya yaptığı söz konusu vurguların 2016’daki darbe girişiminden sonra AK Parti ile ittifak kurmasıyla zayıfladığı vurgulanmaktadır. Parti lideri Bahçeli’nin de 2018’de AK Parti ile Cumhur İttifakı altında iktidara gelmesiyle orijinal ideolojik pozisyonundan saptığı görülmektedir. Bu açıdan Arap kökenli göçmenlere yönelik muhalefet vurgusu MHP söyleminde kaybolmuştur (Aydemir 2022: 13).

Yanaşmayan, Üstübeci ve Kaşlı (2019: 42)’e göre söz konusu sapma parti manifestolarına da yansımıştır. 2018 de yayınlanan parti beyannamesinde 2015 yılında yayınlananla karşılaştırıldığında; Suriyeli göçmenlere yönelik hırsızlık, fuhuş, uyuşturucu ticareti vb. ilişkilendirmelerden uzaklaşmıştır. Göçmenlere yönelik ifadeler yalnızca sağlıklı yaşam şartları ve hızlı bir şekilde vatanlarına geri dönmeleri gerekliliğiyle sınırlandırılmıştır (MHP 2018):

“Ülkemize yönelik toplu göçlerin kaynağında çözülmesi ve ülkemize kabul edilenlerin geldikleri ülkeye sınır olan alanlarda ikametlerinin sağlanması, sığınmacıların yurt içine dağılımlarının kayıt altında ve belirlenen yerlere yapılması, yeme, içme, barınma ve giyinmelerinin sağlıklı şartlarda temin edilmesi, sığınmacılardan süratle vatanlarına kavuşturulmaları yönündeki politikalarımız aynen devam ettirilecektir.”

Bunun başlıca nedeni, MHP’nin AK Parti ile kurduğu fiili koalisyonun ortağı haline gelmesidir. Cumhur İttifakı’nı oluşturan iki partinin söylemsel olarak yaklaşma isteği çerçevesinde Suriyeli göçmenlere yaklaşım MHP’de değişiklik göstermiştir (Demirtaş 2020: 162). Bu noktadan sonra parti ve lider söyleminde geri dönmelerine yapılan vurgunun öne çıktığı görülmektedir. Yine de milli güvenlik çerçevesinde yaklaşımdan uzaklaşmamıştır.

2018 yılında meclis konuşmasında MHP’li Sermet Atay: “kaygımız şudur ki: bu şahıslara ülkelerine dönme yolunda inisiyatif verilirse bunların birçoğu ülkesine dönmeyecek olup bu durum ülkemiz açısından ciddi bir sıkıntı doğuracaktır” ifadelerine yer vermiştir. Atay, Suriyelilerin ülkenin en büyük sorunlarından biri olduğuna dikkat çekerek altyapının çökmesi, hayat pahalılığı, sosyal dokunun bozulmasını sebep göstererek ülkelerine geri dönmelerinin gerekliliğinden bahsetmiştir (www.tbmm.gov.tr 2018). Parti lideri Bahçeli de tonu daha ılımlı açıklamalarında geri dönüşün gerekliliğini Türk milletinin refahı üzerinden açıklamıştır (www.mhp.org.tr 2020):

“Ülkemize sığınmak isteyen mazlumları sahipsiz bırakmayız, ama Türk milletinin ve Türkiye’nin de geleceğini yabana atmayız, atamayız, atmayacağız (...) Gelecek nesillere, henüz yeni doğmuş Türk çocuklarına tertemiz bir vatan bırakacağız, huzur ve refah bırakacağız, güvenli ve gelişmiş bir ülke bırakacağız, ama yük ve kambur asla bırakmayacağız”

MHP Suriyeli göçmenler için çözümü ise sorunun başından itibaren duruşunu bozmadığı gönderilmeleri gerekliliği üzerinden kurgulamaktadır (www.youtube.com 2018):

“Türkiye Türk milletininindir. Anadolu Türk vatanıdır. Ülkemizde Suriyelilerin güvenli ve süratli şekilde asıl yurtlarına sevki acilen planlanıp hayata geçirilmelidir. Sınırlarımızda dikilen duvarların aşılması, yeni göç akınları Millet varlığının geleceğini karartacaktır.”

Bahçeli, “parti olarak ülkemizde misafir edilen Suriyelilerin aşama aşama ülkelerine dönmelerini milli beka ve demografik istikbalimiz açısından mecburiyet gördüğümüz de bir gerçektir” açıklamasıyla

çözüme işaret etmektedir (www.twitter.com/mhp_bilgi 2018). MHP Lideri, ittifak kurulmasıyla Suriyelilere yönelik açıklamaların tonunu ve sürekliliğini azaltsa da geri gönderilmeleri gerektiği yönündeki çıkışlarına devam etmektedir (www.aa.com.tr 2022):

“Suriyeli sığınmacıların ülkelerinden kopuşlarına neden olan şartlar ortadan kalkar kalkmaz güvenli ve gönüllü şekilde geldikleri gibi uğurlamak da bizim asıl önerimiz, asıl önceliğimiz ve şaşmayacağım hedefimizdir”

Bu kapsamda MHP anlatı kanadının her iki tarafında yer alabilse de ağırlıklı olarak Suriyelilerin gitmeleri yönünde kurguladığı anlatısıyla göçmen karşıtı pozisyonda yer almakta ancak ittifak ortağı AK Parti’yle ters düşmemek adına söylem sıklığına ve tonuna dikkat etmektedir. Güvenlikçi perspektiften hiç ayrılmayan partinin, ittifak anlatısı sebebiyle çoğu göçmen tartışmasında tarafsız tutumu ise önemli görülen özelliklerdendir.

2.1.4. Halkların Demokratik Partisi Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi

Halkların Demokratik Partisi (HDP) başlarda MHP’ye benzer şekilde konuya etnik temelli yaklaşmıştır. Bu kapsamda MHP Türkmenleri sahiplenirken; HDP Kürt halkını sahiplenici bir tutumda meseleye eğilmiştir. Yaşanan göç sınır illerindeki Kürt nüfusunun oranını azalttığı ve demografik yapıyı değiştirdiği vurgusuyla HDP milletvekilleri sorunsallaştırılmıştır. Ancak diğer tüm partilerin içinde HDP, Suriyeliler için mülteci sıfatını savunan tek parti olmuştur (Yanaşmayan, Üstübcü ve Kaşlı 2019: 43-45).

HDP hem 2015 hem 2018 manifestolarında Cenevre Sözleşmesi’ndeki kısıtlamanın kaldırılmasına değinmiş hem de Suriyeliler için eşit vatandaşlık, anadilde eğitim gibi konulara işaret etmiştir. Seçim beyannamelerinde öne çıkan diğer konu ise nefret söylemi ve şiddet içeren saldırıları dikkat çekilmesidir. Dönemin HDP eş genel başkanı Selahattin Demirtaş da parti dokümanlarındaki içeriğe uygun söylem geliştirmiştir (www.cumhuriyet.com.tr 2015):

“İktidara geldiğimizde Suriye’deki iç barışı sağlayacağız. Buraya gelen Suriyeli kardeşlerimizi geri dönmek isterlerse onları vatanlarına geri göndereceğiz. Kalmak istiyorlarsa vatandaşlık dahil Türkiye’nin neresinde isterlerse istesinler onlara sahip çıkacağız. Aramıza çekilmiş sınırları tanımak zorunda değiliz. Sınır ötesindeki köy de bizim akrabamızdır. Bizim görevimiz onlara da sahip çıkmak. Suriyeli mültecileri ortada bırakmayacağız. Orada da barışı sağlayacağız burada da barışı sağlayacağız”

Parti milletvekilleri de Suriyeli göçmenler yanlısı tutum sahiplenilmiştir. Gülsüm Ağaoğlu: “Suriyeli sığınmacıların yeniden ölüme sürüklenmelerine veya yeni savaş suçlarına dahil edilmelerine karşı güçlü bir muhalefet yürüteceğiz” şeklinde politika tutumlarını ifade etmektedir (www.hdp.org.tr 2018). Yine dönemin HDP Milletvekili Sibel Yiğitalp de mültecilere yönelik oluşturulan nefret dilinin siyasetçi, medya ya da kanaat önderleri tarafından oluşturulduğuna dikkat çekerek gereken çalışmanın yapılmasını işaret etmektedir (www.hdp.org.tr 2018). Bu anlamda HDP, vatandaşlık dahil her seçeneğin değerlendirilebileceğini de belirtmektedir. Ancak bu anlayış, Suriyeli göçmenleri de içeren evrensel bir insan hakları kavramına bağlılıktan ziyade, Suriye topraklarında diğer Kürtleri güvende tutmaya odaklanıldığı yönünde eleştirilere de maruz kalmaktadır (Aydemir 2022: 10).

HDP, Suriyelilerin pazarlık kozu olarak kullanılmamaları gerektiğine de dikkat çekmektedir. Mithat Sancar, savaşın ağır bedelini ödeyenler arasından yer alan, toprağını terk etmek zorunda kalan insanlar için çağrıda bulunarak onların haklarını savunmaları gerektiğine işaret etmektedir (www.hdp.org.tr 2020). Mahmut Toğrul ise bir yandan Suriyelilerin gelmelerinden kaynaklanan sorunlar varken; diğer

yandan Suriyelilerin de yaşadığı sorunlara dikkat çekmiştir. Bu göçmen yanlısı anlatının, konunun diğer tarafından bakabilen anlayışın tezahürü olarak nitelendirilebilir (www.tbmm.gov.tr 2020):

“Aslında sorunlar iki yönlü: Bir, Suriyelilerin, bu mültecilerin Türkiye’ye girmesiyle beraber yarattığı sorunlar; iki, gelen mültecilerin de yaşadığı ciddi sorunlar var. Bakın, yarattığı sorunlar: Dediğim gibi, plansız programsız içeriye dâhil edilmeleri, ucuz iş gücü kullanımına gidilmesi sonucunda birçok yurttaşımızın işsiz kaldığı doğrudur (...) işte, kiraların arttığı vesaire gibi bilgiler, esnafın çeşitli zararlara uğradığı bilgileri doğrudur ama aynı şekilde, Suriyelilerin de çok ciddi sorunlar yaşadığı, özellikle en kırılgan kesim olan Suriyeli kadınlar ve çocukların birçok sorun yaşadığı, ucuz iş gücü olarak kullanıldığı ve bunun için çoğunun bin bir zorluğu göze alarak Avrupa’ya gitmeye çalıştığı da bir gerçektir.

HDP çözüm önerilerinde de uluslararası mülteci hakları temelli bir yaklaşım dikkat çekmektedir. Nitekim 2016 yılında hazırlanan “Mülteciler, Hakları, Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlıklı raporda parti, misafir söyleminin Suriyelileri statüsüzleştirmekte olduğuna işaret ederek bu durumun Türkiye’ye yüklenen mülteci sorumluluklarının yok sayılması anlamına geldiği belirtilmektedir. Yine aynı raporda “mülteciler nerede ve nasıl yaşayacakları konusu kendi kararlarıdır” ifadeleri yer almaktadır. Geri dönmek isteyen Suriyeliler için güvenli geçiş koridorlarının uluslararası örgütler eliyle açılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda devletin yerleştirme politikaları da eleştirilmektedir (HDP 2016):

“Dünyadaki mevcut uygulamalarda da mülteciler iç kamplaşmaları önlemek için topluca aynı bölgeye yerleştirilmez. Keza kendilerini güvende hissetmedikleri ve oradaki koşullardan dolayı sığınma talep ettikleri ülkenin sınırına da, çatışma çıkması ihtimaline karşı tampon bölge şeklinde yerleştirilmezler. Özellikle Suriye sınırı boyunca demografik yapıyı değiştirmeyi hedefleyen bir yerleşim politikası uzun vadeli toplumsal ve bölgesel sorunlara yol açacaktır. Siyasi iktidarın bölge halklarını karşı karşıya getirecek bu tür planlara sahip olduğu açıktır. Bu planlar karşısında halkları eşit ve insani koşullarda bir arada yaşamaya yönlendirecek politikalar ve söylem geliştirilmelidir”

Bu kapsamda dikkat çeken ifade ise Suriye sınırı boyunca uzanan bir koridora devletin Suriyelileri yerleştirme politikasıdır. Bölgedeki Kürt nüfusun korunmasını amaçlayan bir bakış açısının söyleme yansıdığı görülmektedir. Nitekim burada yukarıda da işaret edilen Kürt demografisinin öncelenmesi eleştirisinin parti belgelerine de yansıdığı görülmektedir. Ancak bunun yanında HDP halen Suriyeli göçmen politikalarında en radikal göçmen yanlısı tutumunu sürdürmektedir. 2022 yılının haziran ayında HDP Mülteci ve Göçmen Komisyonu tarafından yayınlanan bildiride bu anlayışı görmek mümkündür (www.hdp.org.tr 2022):

Türkiye’de en temel haklarına ulaşamayan mültecilerin hayatlarının sık sık bir tehdit ya da pazarlık unsuru haline getirilmesine, seçim kampanyalarında kullanılmasına, Türkiye ile AB arasındaki ilişkide ya da Türkiye’nin Suriye ve Ortadoğu’daki yayılmacı politikalarında bir koz olarak kullanılmasına tanık oluyoruz. Mülteciler, medyada siyaset esnafları tarafından ise sadece suçla ilişkilendirilerek veya nefret nesnesi olarak gündeme getiriliyorlar, hedef gösteriliyor, bir topluluk veya halk olarak kriminalize ediliyorlar.

Genel tutumda insan hakları temelli bir göçmen anlatısı üzerinde duran HDP göçmen yanlısı anlatının besleyicisi konumundadır. Ancak konuyu ele alış biçimi kapsamında Kürt bölgelerinin demografik özelliklerinin korunması çerçevesinde konuya yaklaşması ise dolaylı bir ayrımcı tutumu işaret etmektedir. Çözüm için önerilen entegrasyon ve gönüllü geri dönüş uygulamaları ise yine uluslararası düzlemde kabul edilen anlayışla örtüşmektedir.

2.1.5. İYİ Parti Göç Politikası ve Suriyeli Söylemi

İYİ Parti, Suriye iç savaşı ve kitlesel göç akınlarının sonrasında, ağırlıklı olarak MHP kökenli isimler tarafından 2017 yılında kuruldu. Milliyetçi bir motivasyonla yola çıkan Parti, Suriyeliler konusunda en radikal çıkışlarıyla dikkat çekmektedir. 2018’de bir konuşmasında Ahmet Kamil Erozan, “Suriye’deki gelişmelerin yan ürünü olarak yurdumuza sığınmış 4 milyona yakın Suriyeli bir saatli bombaya dönüşmüştür” ifadeleriyle Suriyelilerin bir sorun olduğunu aktarmıştır (www.tbmm.gov.tr 2018).

İYİ Parti, Türk vatandaşlarının Suriyeli göçmenler ile yaşadığı toplumsal bölünmelere, hoşnutsuzluklara dikkat çeken bir parti görünümünde olmuştur. Göçmenlerin Türkiye ekonomisine bir yük olarak değerlendirildiği ve geri dönüş politikalarının öncelendiği bir söylem benimsenmektedir (Yanaşmayan, Üstübcü, Kaşlı 2019: 42). Parti programında da işaret edildiği gibi (www.iyiparti.org.tr); “*milli menfaatlerimizi her alanda ön planda tutmak*” söylemiyle partinin Türk kültürü ve yaşamını öncelediği bir göç politikasını benimseyeceği belirtilebilmektedir. Nitekim İYİ Parti göçmen söylemi de bu çizgide ortaya çıkmıştır. Bu anlamda örnek söylemlere bakıldığında İYİ Parti göç anlatısı daha iyi anlaşılacaktır. 2019 yılındaki bir meclis konuşmasında Halil İbrahim Oral,

“Türk milleti, tarih boyunca, kendisinden aman dileyen, sığınan hiçbir millete kapısını kapatmamıştır: dil, din, ırk gözetmeksizin her mazlum insana kucak açmıştır. Biz, büyük Türk milleti olarak, Suriye’de yaşanan insanlık dramını görmezden gelmedik ve Suriyeli sığınmacıları misafir ettik ancak bu misafirliğin süresi uzamış ve artık ülkemizin geleceğiyle alakalı sorunlar yaratacak hale gelmiştir. Ülkemize sığınan Suriyeliler, Türk vatanının, Türk devletinin ve milletin geleceğine dair haklı kaygılara yol açmaktadır; bunları aşırılığa kaçmadan, akliselimle düşünmek zorundayız”

ifadeleriyle İYİ Parti göç politikaları çizgisine ışık tutmaktadır (www.tbmm.gov.tr 2019). Nitekim bu söylemde hem Türk milletinin misafirperverlik anlatısı yer alırken hem de bir sorun olarak Suriyeliler aktarılmaktadır. Ancak aşırılığa kaçmamak da bu anlatının ve Partinin genel söyleminin içinde. Milli güvenlik sorunu olarak görülen Suriyeli göçmenler meselesi, İYİ Parti söyleminde ağırlıklı olarak hükümet politikalarının eleştirisi yönünde olsa da Suriyeli göçmenleri hedef gösteren bir anlatıya katkı sağlayan örnekler de bulunabilmektedir. Dönemin İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı olan Ümit Özdağ partinin göç anlatısında en yoğun açıklama sürekliliğine sahip isim olmuştur. Özdağ sosyal medyayı etkin kullanımı ve paylaşımlarıyla söylemini geniş kitlelere yayabilmiştir. Bu anlamda göçmen karşıtı yaklaşım partinin resmi Twitter hesabından Özdağ’ın video paylaşımında görülebilmektedir. 2018’de de yapılan bir paylaşımda videoda konuşan Özdağ, Türkiye’nin en büyük sorunu olarak Suriyelileri işaret etmektedir (www.twitter.com 2018). Bir diğer konuşması ise “ABD, Avrupa Birliği, Sorosçu vakıflar ve IMF, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalmasını istiyor. Amaçları; Suriye’nin kuzeyini boşaltıp PKK’ya alan açmaktır” sözleriyle paylaşılmıştır (www.twitter.com 2018).

Parti lideri Meral Akşener ise Suriyeli göçmenlerin hem suç hem de kültürel dokuya etkisine dikkat çekerken bir sorun olarak nitelendirmiştir (www.twitter .com 2019):

“Suriyeli sığınmacılar hem kriminal manada hem de sosyolojik manada ülkemiz için büyüyen bir sorundur. İktidar çok hızlı bir şekilde aracı devletleri aradan çıkarıp, Şam’la görüşmeli ve Esed’in kendi insanlarını geri almasını sağlamalıdır.”

İYİ Parti göç anlatısı, milli güvenlik sorunu anlatısı etrafında liderden, milletvekili ve parti dokümanlarına her düzeyde istikrarlı bir biçimde görülmektedir. Parti milletvekillerinden Dursun M. Dervişoğlu, “Suriyeli sığınmacılara geri dönecekleri bir vatan vermek Türkiye’nin görevi olmalıdır. Bu şartları sağlayacak dış politikayı uygulamak, Türkiye’nin milli güvenlik meselesidir” ifadeleriyle hem milli güvenlik anlatısı içinde bir değerlendirme yapmış hem de geri dönüşün gerekliliği için her şartın

Türkiye'nin görevi olduğunu vurgulamıştır (www.tbmm.gov.tr 2019). 2018 Seçim manifestosunda da Suriyelilere karşı olumsuz yaklaşım söz konusudur. Manifestoda, “Suriyeli misafirlerimizin memleketlerine dönmelerini sağlayacağız” ifadeleri yer almaktadır (İYİ 2018).

Göçmen karşıtı söylemde ılımlı bir ton tercih eden parti lideri Akşener, Suriyelilerin geri dönmeleri gerektiğine inancını “inşallah 2019’un Ramazan ayında Suriyeli kardeşlerimizle Suriye’de iftar açacağız inşallah” sözleriyle aktarmıştır (www.hurriyet.com.tr 2018). Ancak bunun yanında Akşener, göçmen anlatısında karşıtlığı, hükümetin göç politikalarının yanlış olduğu üzerinden kurgulamakta ve Suriyelilerin suçlarının olmadığına dikkat çekmektedir (www.twitter.com 2018):

“Bugün yaralı şehir Hatay’dayız. Reyhanlı’ya bombalar düşüyor. Hatay insanı ki farklılıkları, sevgiye, kardeşliğe, üretime, birlikteliğe çeviren insanlardır. Buradaki Suriyeli mültecilere sözümüz yok. Ama Suriye konusunu bu hale getiren iktidara söyleyecek çok sözümüz var”

Ilımlı ton partinin diğer söylemlerinde ise yerini sert hatta ırkçılık boyutuna bırakabilmektedir. Bu anlamda 31 Mart 2019 Seçimlerinde İYİ Parti İstanbul Fatih Belediye Başkan adayı İlay Aksoy “Fatih’i Suriyelilere teslim etmeyeceğim” pankartıyla seçim propagandası yapmayı seçmiştir (www.sozcu.com.tr 2019). Parti milletvekillerinden Lütfü Türkkan ise Suriyelilerin yanında Afganlarında Türkiye’ye gelişini işaret ederek Türkiye’nin göçmenler tarafından istila altında olduğuna değinmektedir (www.t24.com.tr 2021):

“Ülkemiz silahsız bir istilayla karşı karşıya şu anda. Türkiye orta doğunun göç merkezi haline gelerek milli güvenliği tehdit edilirken, Avrupa ise Türkiye’yi sığınmacıların kendi memleketlerine gelmesini engelleyen bir duvar gibi görüyorlar. Türkiye, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin yanlış dış politikası sonucunda dünyanın en büyük göç merkezi konumuna geldi”

Sungurlu Belediye Başkanı İYİ Partili Abdülkadir Şahiner ise gönderilmeleri gerektiğini daha sert tonda, aşağılayıcı ifadelerle aktarmaktadır (www.yenisafak.com 2021):

“Nerede asalak, işe yaramaz adam varsa Türkiye’de. Vatanı olmayanın namusu da olmaz. Suriyelileri çok sevenler alıp evinde baksın. Bunların yanına eşantiyon olarak 1 Afganlıyı da belediye olarak biz vereceğiz.”

Suriyeli göçmenlerin ülkelerine dönüşü ise gönüllü olup olmadığına bakılmaksızın gereklilik olarak sunulmaktadır. Aytun Çıray “Suriyeli Sığınmacıların Ülkelerine Dönüş Çalıştayı” adlı çalıştayda bunu şu cümlelerle aktarmaktadır (www.sputniknews.com.tr 2019):

“Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönüş planını uygulamaya koyacağız. Bu projede kritik husus Suriyelilerin bireysel gönüllülük söz konusu olmadan ülkelerine dönecek olmalarıdır. Burada bir insan hakları ihlali, dayatma ve zorbalık kesinlikle yoktur”

Hoğan ve Haltinner (2018: 528)’e göre özellikle Batı demokrasilerinde görülen ve göçün hacmi ne olursa olsun sağcı siyasi partiler tarafından göç tehdidi anlatıda benimsenen ortak özellikler söz konusudur; göçmenleri ekonomik ve sosyal bir tehdit olarak temsil etmek, suçun ana nedeni olarak suçlamak ve düşman olarak şeytanlaştırmak. Bu anlamda yapılan çalışmalar İYİ Parti’nin göçmenlere karşı tavrının Batı aşırı sağcı partilerle kıyaslandığında onlara yakın bir seviyede olduğunu göstermektedir (Kimya 2022: 22). Bu anlamda Partinin Suriyeli göçmenlere yönelik söylemleri, milli güvenlik sorunu olan ekonomik ve kültürel tehdit temasında değerlendirilmektedir. Ancak İYİ Parti, Suriyeli göçmen anlatısında partinin radikal söyleme sahip isimleriyle yolları ayırmasıyla ılımlı bir tutuma evrildiği görülmektedir. Bu anlamda Akşener, hem göçmen yanlısı söylemlere hem de göçmen

karşıtı ırkçı boyuta varan radikal söylemlere eleştiri getirmektedir (www.serbestiyet.com 2022): (www.serbestiyet.com 2022):

“Biz, sığınmacılara vicdansızlık edilmesini istemiyoruz. Sığınmacıların bu ülkeye gelmesinin tek sorumlusu Sayın Recep Tayyip Erdoğan’dır. Sığınmacılara karşı kullanılan, ayrıştırıcı ve düşmanca dilin de karşısındayız. Düşmanca söylemler, ırkçı eylemler, sorun çözmekten acizlerin yöntemidir. (...) Bir tarafta, “ensar” diye diye ülkeyi yol geçen hanına dönüştüren Bay Kriz var. Diğer tarafta da adeta yabancı düşmanlığını körükleyen, bir orta çağ kafası var. (...) Bu iki kirli zihniyet, Türkiye’nin önüne iki seçenek sunuyorlar. Ya vicdanlı olup, armut gibi bekleyeceksin. Ya da vicdansız olup, sığınmacılara söveceksin, döveceksin. Türkiye sığınmacı sorununu, işte bu iki sığ düşünce etrafında tartışın istiyorlar.

Bu eleştiri hem partiden ayrılan Ümit Özdağ, İlay Aksoy gibi radikal göçmen söylemine sahip kişilerin anlatılarından uzaklaşıldığını göstermesi açısından önemliyken diğer tarafından hükümetin göçmen politikalarına da getirilen eleştiri niteliği taşımaktadır. Bu kapsamda İYİ Parti’nin göçmenlere yönelik söylem pozisyonu göçmen karşıtı taraftadır. Parti belgelerinde paylaşılan ve partinin söylemlerine de yansıyan Suriyelilerin acil biçimde geri gönderilmeleri gerekliliği ön planda tutulmaktadır. İYİ Parti tarafından 2022 yılında paylaşılan Milli Göç Doktrini ve Stratejik Eylem Planı bu anlamda Suriyelilerin “her hal ve şartta ve mümkün olan en makul sürede” geri gönderilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Parti lideri Akşener ise bunu şu şekilde açıklamaktadır (www.iyiparti.org.tr 2022):

“Suriyeli sığınmacıların her hal ve şartta ve mümkün olan en makul sürede, biz 3 yıl olarak öngörüyoruz, ülkelerine dönmelerini planlıyoruz. 1 Eylül 2026’da tüm Suriyeli sığınmacıları memleketlerine kavuşturmuş olacağız”

Özetle bu bölümde, Türkiye siyasetinde göçmen anlatıları partiler kapsamında ayrı ayrı incelenmiştir. Parti söylemleri aktarıldığında göçmen yanlısı ve göçmen karşıtı iki anlatıya katkı sağlayacak içeriklerin partiler tarafından sahiplenildiği görülmekte. Bu da göçmenlere yaklaşım temelinde Türkiye’de iki farklı bakış açısının Türk siyaseti tarafından yönlendirildiğine işaret etmektedir. Siyaset tarafından belirlenen söylem temasının topluma kolayca yayıldığı ve genel kanaatlerini belirlediği düşünüldüğünde, siyasetin göçmenler konusundaki söylemleri göçmenler için belirleyici olabilmektedir. Nitekim toplum dinamiklerini etkilemek, iyi bir entegrasyon çalışmasını da toplumsal kabulü de etkileyecektir. Bir sonraki bölümde çalışmanın nihai irdemesi olan göçmen anlatılarında partiler sınıflandırılacak ve hangi anlatıda hakikat sonrası çağın dinamiklerinin avantaj olarak kullanıldığı araştırılacaktır. Bu anlatılar, politika yapım süreçlerinde etkili olan aktörleri etkilemesi kapsamında değerlendirilip kamuoyunun bu anlatıların hangisine riayet ettiği ortaya konacaktır.

3.BÖLÜM

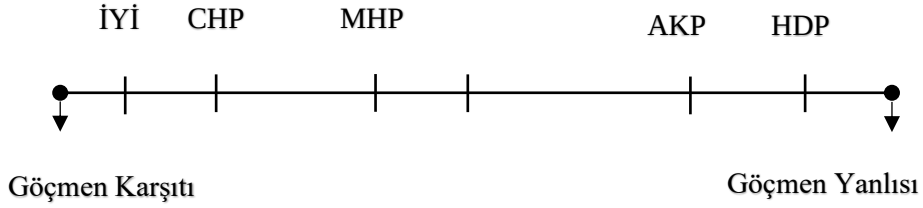
3.1. HAKİKAT SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE’DE GÖÇ ANLATILARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Göç konusu son yıllarda siyasetin bir parçası haline gelerek kamuoyu görüşlerini etkili bir şekilde dikte etmek için gittikçe politize edilen bir konu haline gelmiştir (Krzyżanowski, Triandafyllidou, Wodak 2018: 5). Türkiye’de de göç anlatıları her siyasi partinin ajandasında bulunmaktadır. Türk siyasetinde göçmenlere yönelik anlatılar işaret edildiğinde farklı anlatıların iki farklı sonuca işareti ortaya çıkmaktadır. Çözüm yolları farklı olsa da anlatılar ya göçmenlerin gitmesini ya da ülkeye entegre edilmelerini belirtmekte. Bu anlayışla yukarıda verilen parti söylemlerinin temaları dikkate alındığında; radikal göçmen karşıtı, ılımlı bir karşıtlık ya da ılımlı bir destek, radikal savunuculuk kapsamında sınıflandırılabilir. Söylem temaları, çözüm önerileri bu kapsamda göçmenlere yaklaşımın açık işaretlerini oluşturmaktadır. Önceki bölümdeki söylem özetleri kapsamında Türkiye’deki siyasi partilerin sınıflandırılması ise Tablo-1’de gösterilmektedir.

PARTİ	SÖYLEM TEMASI	ÇÖZÜM ÖNERİSİ	GÖÇMENLERE YAKLAŞIM
AK PARTİ	Ensar-Muhacir-Misafir Çerçevesinde İslami Söylem	Gönüllü Geri Dönüş, Güvenli Bölge Vurgusu, Uyum Çalışmaları	Göçmen Yanlısı
CHP	Güvenlikçi Bakış Açısı, Bela Olacaklar Söylemi, Vatandaş-Göçmen Karşıtlığı Vurgusu	Gönüllü Geri Dönüşün Teşviki ve Geri Dönüş için Suriye Yönetimiyle Anlaşılması	Göçmen Karşıtı
HDP	İnsan Hakları Temelli Söylem, Kürt Demografisini Koruma	Gönüllü Geri Dönüş, Entegrasyon Çalışmaları, Vatandaşlık Verilmesi	Göçmen Yanlısı
MHP	Türk Kültürünün korunması, Güvenlikçi Bakış Açısı, Gönderilmeleri Gerektiği Vurgusu (İttifak Sonrası Azalan Söylem Sıklığı)	Geri Dönüş için Sınır Ötesi Operasyonlar ve Geri Dönüşün Teşviki	Göçmen Karşıtı
İYİ PARTİ	Güvenlikçi Bakış Açısı, Türk Kültürünün Korunması	Geri Dönüş için Suriye Yönetimiyle Anlaşılması, Her Hal ve Şartta Suriyeli Göçmenlerin Gönderilmeleri	Göçmen Karşıtı

Tablo 1: Türkiye Siyasi Partiler Göçmen Politikaları

Partiler göçmenlere yönelik yaklaşımlarda söylem birliğinde olmasalar da yaklaşımları itibariyle oluşan iki anlatıdan birine katkı sağlayabilmektedirler. Bu ise seçmen kitlesi gözünde radikal seçenekleri daha görünür kılmaktadır. Nitekim göçmenlerin Türk vatandaşlarına kıyasla daha elverişli şartlara sahip olduğunu belirten bir söylem ev sahibi toplum üzerinde göçmen karşıtlığını görünür kılmakla; uyum politikalarına “asimilasyon” vurgusu yapan bir söylem ise göçmen yanlısı söylemin en uçlarına toplumu yönlendirebilmektedir. Bunun yanında ılımlı savunuculuk ya da karşıtlık da iki karşıt anlatıya katkı sağlayabilmektedir. Anlatıların inşasında ise tüm bu katkıların analizi önemlidir. Bunun için öncelikle partilerin söylemlerinin radikal ve ılımlı olarak karşılık gelebilecek bir tabloya yerleştirilmesini sağlıyoruz (bkz: Tablo-2).

Tablo 2: Partilerin Politika ve Söylemleri Kapsamında Göçmenlere Yaklaşımları

Türk siyasetinde etkisi olan partiler göçmenlere yaklaşım tablosuna yerleştirildiğinde; İYİ Parti'nin söylem temasının partiler arasında en radikal göçmen karşıtlığını barındırdığını görebiliriz. Uzmanlar bir partinin göç hakkındaki duruşunu 0 partinin göç konusunda liberal bir politikayı kuvvetle tercih ettiğini ve 10'un partinin "göç konusunda kısıtlayıcı bir politikayı kuvvetle tercih ettiğini" gösterdiği skala üzerinden ölçüyor. Partinin göçmen ve iltica isteyenlerin entegrasyonuna yönelik pozisyonunu ölçmek için yine 0'ın partinin "çok kültürcülüğü kuvvetle tercih ettiğini" 10'un ise partinin "asimilasyonu kuvvetle tercih ettiğini" gösterdiği benzer bir ölçek kullanıyor. Bu veriler ışığında 2019'a kadar olan söylem ve parti temasında İYİ parti göç ve çokkültürcülüğe yönelik tutumlar açısından Avrupa'nın en radikal partileriyle benzer puanlara ulaşmaktadır. CHP de parti argümanlarında daha ılımlı bir dil kullansa da söylemsel olarak göçmen karşıtlığını göstermektedir. Nitekim çalışmada göçmenler konusunda kısıtlayıcı politikayı İYİ Parti'den sonra aynı oranda reddeden iki partiden biri de CHP'dir. MHP başlarda milliyetçi argümanlarla bir karşıtlık gösterse de ittifak sonrası gösterdiği yumuşama ile değişim gösterim söylem yoğunluğunda azalmaya gitmiştir. Ancak ton olarak CHP ve İYİ Partiden sonra en radikal tonda göçmen karşıtı bir çizgide yer almaktadır. Yine de bu karşıtlık ılımlı bir duruşa yakın olarak değerlendirilebilir. (Jolly vd. 2022: 22). Çizginin diğer tarafına bakıldığında ise AK Parti sahiplenici tutumda bir göç politikası yürütmektedir. HDP ise söylemsel olarak başta karşıt tutum sergilese de daha sonra radikal bir tutumla göçmen yanlısı duruşu benimsediği görülmektedir. Göçmenler konusunda her bir partinin bakış açısı farklı olsa da iki taraflı bir göçmen anlatısından bir tarafa katkı sağlayan tutumlar göstermektedirler. Nitekim seçmenlerin karşıtlık ya da göçmenleri savunucu tutumları bu partilerin ülke gündeminde oluşturduğu söylemsel temalardan beslenmektedir.

Siyasi partiler birbirlerinden farklı duruşları benimsemiş, söylemsel olarak farklı çizgide durmuşlardır. Ancak seçmen kitlesi genel olarak analitik düşünme yeteneğine sahip olmayan, siyasi okur-yazarlığı gelişmemiş ya da siyasete ilgisini yitiren kişilerden oluştuğunda bu anlatıları iki taraflı olarak kolayca algılayabilmektedirler. Nitekim bir tarafta göçmen karşıtları bir tarafta göçmen yanlıları kutuplaşması oluşabilmektedir. Genellikle parti dokümanları rasyonelliğe daha yakın olsa da söylem kapsamında bu kutuplaşma giderek körüklenmektedir. Nitekim görüşü destekleyen parti elitleri her zaman partinin dokümanlarıyla uyumlu anlatıda değillerdir. Araştırmalar, partinin bakış açısını gösteren parti seçkinlerinin göçmenlere sergiledikleri tutumların parti taraftarı olan kişiler tarafından da benimsendiğini göstermektedir. Bireyler parti elitlerinden aldıkları ipuçlarına güvenerek bilişsel kısayollar yaratarak göçmenler konusunda ideolojik tutum sergileyebilmektedirler (Zaller 1992: 4; Hellwig ve Kweon 2016: 715).

Tarafların göç konusundaki söylem pozisyonlarının tablolar ile belirlenmesi, irdelenen ve karşılaştırılacak olan anlatılar için destekleyici niteliktedir. Bu anlamda hakikat sonrası ortamdan beslenen anlatının ya da anlatıların görünür kılınması ve açıklanabilmesi kolaylaşacaktır. Nitekim Suriyeli göçmenler kapsamında Türkiye'de radikal tutumlar ilk anda yüksek ses bulmamıştır ancak

zamanla radikal göç fikirlerinin ortaya çıktığı ve hakikat sonrasında destek aldığı görülebilmektedir. Türkiye göç politikası kapsamında hükümetin göç anlatısında Suriyeli göçmenler, topluma zor durumda olan misafirler, muhacirler, din kardeşleri, mazlumlar vb. duygusal söylemlerle tanıtılmışlardır. Bu anlatı Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söyleminde hala görülebilmektedir (www.tccb.gov.tr 2019)

“Arakanlı, Suriyeli, Türkistanlı mazlumlar bizim kardeşimizdir. Hani birileri diyor ya; Suriyeliler gitsin. Asla biz bunlara eyvallah diyemeyiz. Bizim Peygamberimiz muhacirdi, unutmayın. Medine Müslümanları ensardı. Şimdi Allah bizlere ensar olmayı nasip etti. Bombalardan kaçan Suriyeli kardeşlerimize de muhacir olmayı, evet nasip etti. Bunu birileri anlamayabilir, ama biz bunun idraki içerisindeyiz. O kardeşlerimizi evlerine, topraklarına inşallah oradaki durumlar hal yoluna girdiği zaman zaten kendileri de gidecektir. Ama biz kovamayız, onları bombaların altına gönderemeyiz. Çünkü bizim kardeşlik anlayışımız bu ...”

Türk hükümeti, 2011 yılından itibaren Suriyeli göçmenlere koruyucu bir yaklaşım benimsemiş, onların sorun oluşturduğu söyleminden kaçınmıştır. Dini veya kültürel dayanışmanın (ensar veya muhacir) vurgusu yapılmıştır. Muhafif anlatıda ise Suriyelilerden çok Suriyelilere yönelik izlenen politikalar eleştirilmiştir ancak bu anlatı toplum tarafından pek karşılık bulmamıştır (Erdoğan 2020: 75-76). Burada hükümet tarafından duyguların etkileme gücü kullanılarak toplumun Suriyelileri kabullenmesi sağlanmıştır. Ancak zaman geçtikçe Suriyelilerin geçici ve misafir olmadıkları yönünde anlatı güç kazanmaya başlamış ve bu da toplumdaki yardımseverlik duygusunun yerine göçmen karşıtlığının yükselmesine ve nefret ve öfke gibi duyguların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak bu dönüşüm yalnızca bu bakış açısının değişiminden kaynaklanmamıştır. Toplumdaki bakış açılarının değişiminde anlatılar büyük rol oynamıştır. Muhafif anlatı tarafından toplumdaki güvenlik tehdidi olarak işaret edilen Suriyeliler bir siyasi sorun haline getirilmiştir (İlgıt ve Memişoğlu 2017:6). Söz konusu muhafif anlatı ise içinde barındırdığı öğelerle radikal tutumdaki görüşlerin toplumda yer etmesine katkı sağlamıştır. Nihai olarak Zafer Partisi gibi göç konusunda radikal tutumlara sahip bir parti, muhafif anlatının bayraktarlığını dönemsel olarak yapabilmiş ve hakikat sonrası dönemden faydalanabilmiştir.

Bu bölümde her iki anlatının bileşenleri verilerek partilerin bu anlatılara yaptıkları katkılar işaret edilecektir. Nitekim nihai hakikat sonrası dönemden faydalanarak anlatısını güçlendiren tarafın belirlenmesi sağlanacaktır.

3.1.1 Karşıt Göç Anlatıları

Türkiye’de göçmenler konusunda muhalefetin anlatısı hükümetin öngörüsüzlüğü, komşu ülkenin iç işlerine karışmak ve mezhepçilik yapıldığı suçlamalarını barındırmaktadır. Erdoğan ülkeye sığınmacı yığılmasından sorumlu olarak aktarılmıştır. Hükümet, Osmanlı İmparatorluğu’nun eski topraklarında hüküm sürmeyi amaçlayan bir dış politika izlediği yönünde eleştirilmiştir. Hükümet Suriyeliler politikasının insani, vicdani ve demokratik gereklilik olduğunu ifade ederken, muhalefet ise sorunu Erdoğan’ın yanlış ve mezhepsel tercihlerinin sonucu olarak Türkiye’nin başına sarılan bir bela olarak değerlendirmektedir. Muhafif anlatıda çok sık görülen iki kalıp ise çok sayıda Suriyeli göçmenin varlığına atıfta bulunmak ve bunun yanında geri dönüş gerekliliğine yapılan vurgudur. HDP ise iktidar partisinin müdahaleciliğini, bölgedeki demografiyi Sünni Arapların lehine ve bölgedeki Kürt etnisitesine karşı değiştirme girişimi olarak yorumluyor. Bu anlamda göçmenler konusu muhalefet için dönemsel olarak, Erdoğan’ı eleştirmek için insani dramı göz ardı eden boyutlara gelebilmiştir (Aydemir 2022: 9; Erdoğan 2018: 76).

Bekir Berat Özipek göçmenler konusunu göçün başladığı tarihten itibaren şu şekilde değerlendiriyor:

“Türkiye demokrasi rüzgarları estiği bir dönemde böyle özellikle de bölgede demokrasilerin teşvik edildiği daha doğrusu kendisinin bölgede demokrasiyi istediği ve önerdiği bir dönemde Suriye’de bu geçişin kolay olması için yardımcı olmaya da çalıştı (...) Neo-Osmanlıcı diyenlerde var, bölgede demokratikleri destekleme yönündeki talebi doğrultusunda hareket ettiğini söyleyenlerde var ama sonuçta pratiğe bakmak lazım. İsterseniz buna neo-osmanlıcılık deyin isterseniz demokrasi havariliği deyin, isterseniz sadece demokrasileri desteklemek deyin, Türkiye’nin o dönemde yaptığı, Suriye’de yönetimin bir şekilde değişmesi gerekiyordu ya bu

şiddet yoluyla olacaktı ya da barışçıl yollarla demokrasiye evrilecekti (...) Türkiye bazı konularda mesela büyük laflar etti; mesela “Emevi Cami’de namaz kılacağız” gibi ama bir hatayı yapmadı; ABD Türkiye’yi Suriye’de tek başına savaşa girmesi için teşvik ediyordu. Türkiye ‘ancak dünyayla beraber hareket ederiz’ dedi. Büyük laflar etti ancak büyük adımlar atmadı. Başarılı ve doğru bulduğum şey açık kapı politikasıydı. İnsanlar can havliyle sınıra geldiklerinde Halep’in falan görüntülerini görmüşsünüzdür bütün bir şehir bir tür Grozny tarzı yok edilirken yapılması gereken oydu. Açık kapı politikası izlenildi 2015’e kadar. O konudaki suçlamalar daha çok ben hatırlıyorum iktidar-muhalefet tartışmaları içerisinde muhalefet tarafından dile getiriliyordu. İşte sınırların yol geçen hanına döndüğü falan. Şimdi bölgede bütün afet kriz savaş süreçlerinde uluslararası sınırlarda böyle eski pasaport kontrollerine benzer şeyler için rahat rahat düzenleme yapalım inceleyelim demek kolay değil”.

Emre Erdoğan (2022) ise bu göç politikalarına yorumu şu şekilde yapmakta:

“2011’de açık kapı politikasına geçtiğimizde hiçbir altyapımız yok. Yasa yok. Mesela bizim de imzalamış olduğumuz ve çekincelerimiz olan Cenevre Sözleşmesi var onun dışında Türkiye’deki yabancılara nasıl davranılacağına dair bir yasa yok. Altyapı yok yani o insanlar nerede ağırlanır nasıl bir eğitim vermeliyiz gibi bunun yanında fiziksel altyapı yok, bütçe yok bunları karşılayacak ancak daha önemlisi yeterli siyaset yok. Dolayısıyla şöyle bir mesele: açık kapı politikasıyla beraber biz belki de tabiri caizse tek ayak üzerinde yakalandık. Kapıyı açık tutmak o insanları ağırlamaktan daha adil geliyor ki olabilir. Çünkü bahsedilen şey normal bir göç değil. Şu an bahsettiğimiz göç yasada da tarif edildiği üzere geçici koruma dediğimiz bir göç. Geçici koruma dediğimiz şey doğal afet, iç savaş vs. gibi durumlarda ortaya çıkan geçici bir göç. Mültecilerle aynı değil. Dolayısıyla dünyada da buna hazırlıklı olunması mümkün değil. Hazırlıksız yakalandık yasal altyapı arkadan geldi, mülteci olmadıklarını kabul ettik ve uluslararası anlaşmaya koyduğumuz çekince bunu gerektiriyor. Onu takip ederek de işte eğitim, sağlık ve barınma gibi temel konularda yasal düzenleme çıkardık yani yasal düzenleme arkadan geldi. O dönemde dahi bir siyasi öncelik yoktu. Yani bunları tartıştığımız zaman belki de siyaseten de bu tercih ediliyordu: “geri dönecekler ve geri döndükleri zaman da Türkiye muhibi⁶ olacaklar çünkü zaten belirli bölgeden geldiler böylelikle biz kendimize orada doğal coğrafya yaratalım, dost coğrafya yaratalım” dan 3,5 milyon kişi sayısı artıyor ne yapacağımıza geldi konu. Ad hoc dememizin sebebi o yani sürekli doğaçlama yapmak zorunda kaldık.”

Her iki görüşe göre de iktidar açık kapı politikasıyla üzerine düşen ahlaki sorumluluğu yerine getirmiş bulunmakta. Özipek bu anlamda muhalefetin açık kapı politikasını desteklemediği yönünde görüşü sorunsallaştırıyor; Erdoğan ise Türkiye için yasal, fiziksel ve yönetsel eksikliklere değiniyor. İktidar ve muhalefetin Suriyeli göçmen anlatıları değerlendirmelerinde ise iki isim farklı noktalara değiniyor.

Emre Erdoğan:

“Ama buna rağmen nasıl politikalar kuruldu. Söz konusu hoşgörüsüzlüğe rağmen AK Parti bu (Suriyelileri barındırma siyasetine) siyasete sahip çıktı. Zaman zaman zikzaklar çizdiler, “göndeririz” gibi ama genel olarak durdu. Bunun çeşitli sebepleri var. Ak parti liderlerinin kabul etmesi ve “Ensar” söylemine sarılması tabanını frenledi. Yani yeni de gördük geçenlerde arka arkaya açıklama yaptılar; misafirimizdir din kardeşimizdir vs. tabandaki hoşgörüsüzlüğü biraz baskılıyor. Bu Ak Parti politikası çünkü. Kendi partinizin politikası, ensar söylemi, imrendirici bir söylem din kardeşi söylemi. Kendisini iyi hissettiren bir söylem. Bir de bunun maddi bir tarafı var. Buradan giren maddi kaynakların partizanca dağıtılması var. Gibi gibi. Bu hükümetin politikası olunca muhalefet de tam tersi konumlanma ihtiyacı hissetti. Yani hükümet Suriyelilere sahip çıkıyorsa biz de yüklenelim. Ancak buradaki sorun şu: partilere hangi düzeyde bakacaksın, parti tabanlarının alerjisi var muhalefet tabanı sevmiyor. Parti liderlerinin söylemlerine bakıyoruz. Akşener’in de Kılıçdaroğlu’nun da olumsuz söylemleri var. Ama sorun şurada partilerin dokümanlarına bakıldığında özellikle CHP’nin çok ilerici bir göçmen ve mülteci politikası var. Şimdi hangisi? Bir yerde Tanju Özcan var Bolu belediye başkanı, ırkçılık yapıyor. Partide kırılmalar yaratıyor. Buradaki sorun ne biliyor musun parti

⁶ Muhibbi sözcüğü Arapça olup manası ise "muhabbeti bol olan, sevgiliye yakışır tarzda, dosta ait" şeklindedir.

tabanının burada sorunu var parti liderleri de bunun farkında dolayısıyla liderler buna yanıt veriyor. Bunu boş bırakamıyor.”

“Bir sebep sonuç ilişkisi mi?” diye sorulduğunda ise Emre Erdoğan:

“Tabi bunu boş bırakamıyor boş bıraksa daha radikal, daha ırkçı bir parti gelirse oy kaybetme ihtimali var. Bu çok tanıdık bir senaryo olduğu için de şöyle söylemeliyim genel olarak Ak Parti’nin yaptığı her şeye karşı olmak bir kenara bırakılırsa CHP’nin politikalarının çok olumsuz olacağını düşünmüyorum ama CHP söylemi CHP Liderlerinin söylemi çok olumsuz (...) Yani Suriyeliler özelinde biz bunu gözlemliyor olsak bile bu turnak içinde geri. Arap kültürüne karşı Batılılaşmış kültür arasında bir gerilim var. Ak parti tabanının bu geri olarak belirtilen kültür ile bir sorunu yok çok fazla. Baktığımız zaman daha muhafazakâr kesim yani oranın kültürel kodlarıyla bir sorunu yok. Orasıyla kültürel kod sorunu olanlar zaten muhalefete oy veriyor. Türkiye’deki bu kültür çatışmasının tezahürü Araplara karşı bakış açımızda aslında. Dolayısıyla Ak Parti kendi seçmeni üzerinde ahlaki üstünlüğü koruyor. Burada bir sorun yok. Ancak CHP de “bunları göndereceğim” dediği zaman o da ahlaki üstünlüğünü koruyor ya da Zafer partisi de kendi tabanında ya da hedef kitlesinde ahlaki üstünlüğünü koruyor. Ki bu ayrıca bir tartışma noktası Rakam çok büyümüş milyonlara yaklaşmış buna benzer bir şey yok. Dolayısıyla bu bir güvenlik sorunu. Bu istisnai bir durum. Bunu mülteci rejimi ile çözelim demek çok safiyane kalıyor. Çünkü mülteci rejimi 3 buçuk 4 milyon kişi için hazırlanmamış durumda. O daha bireysel 2-3-5 kişi için hazırlanmış durumda. 3.5-4 milyona bunu yapamazsınız mümkün değil dolayısıyla bu bir güvenlik sorunu”

şeklinde yanıtlamaktadır. Bu perspektiften bakıldığında liderler toplumsal alanda oluşan karşıtlığı doldurmak isterlerken; Bekir Berat Özipek bu olumsuzluğu şu şekilde yorumlamaktadır:

“Aslında muhalefetin bu konuda yaptığı Türkiye’de sonuçları uzun yıllar boyunca gerek mülteci meselesinde gerekse de diğer kırılğan gruplara karşı görülebilecek kötü bir süreci bile isteye başlatmaktı. Mesele bilmemek değildi, ortalama bir vatandaşın ülkeye gelen yabancından kaygılanması anlaşılabilir bir durumdur ama onların hangi şartlarda Türkiye’ye geldiğini ve bu konuda yapılması gerekeni çok iyi bilen Muhalefetin böyle yapmaması gerekirdi. Ne yapmaması gerekirdi? Muhalefet, Suriyelileri şeytanlaştıran -demonize eden- ondan önce de dehumanize eden yani gayri insanileştiren onları insan değil de başka bir tür varlık, işte ülkede sessiz istila filmlerine de yansıyan bir şekilde ülkeye zarar veren, iktidarın onları beslediği, ülke için ayrılması gereken kaynakları onlara ayırdığı asalak bir grup olarak resmetti. Ve bunu aslında Ana muhalefet yaptı öncelikle. Şimdilerde daha çok Ümit Özdağ ve diğerleri konuşuyor ancak dünyada da Türkiye’de de her zaman böyle olur; önce merkezde verilir olumsuzluğun işareti, sonra radikal uçlarda çok daha keskin bir şekilde ortaya çıkar. Yani Ümit Özdağ ve söylemleri bir günde ortaya çıkmadı, mesela kemal Kılıçdaroğlu’nun söylemleri, Ümit Özdağ’ın söylemlerinden daha yumuşak değildi başlangıçta. Onları bir bela olarak tanımladı, onları ülkeye sokmanın bir vatan hainliği olduğunu söyledi. Muhalefet şunu yapmış olsaydı: göç politikası kötüdür, hükümet yanlış yapmıştır demiş olsaydı bu anlaşılabilir bir durumdu, tartışılabilirdi acaba daha iyisi yapılabilir miydi diye. Ama sığınmacılar üzerinden iktidarı vurmak ahlaka aykırı bir şeydi ve bile isteye muhalefet bunu tercih etti.”

Bir taraf, halihazırda var olan karşıtlık doldurulmak isteniyor açıklamasıyla muhalif anlatıyı temellendirirken; diğer tarafta toplumun içine karşıtlığın muhalif anlatı tarafından tohumlandığı aktarılmaktadır.

Özipek mülakat sırasında HDP’ye de değinmektedir:

“HDP’nin aslında göç politikası konusunda bazı olumlu söylemleri var. Ama HDP’nin göç politikası konusunda iyi bir sınav verdiğini söylemek de mümkün değil; hiç değilse kolay değil. Çünkü HDP’nin de aslında bu konuda diğer partiler gibi yüzleşmesi gereken ciddi hataları oldu. Mesela göçün bir döneminde 20 bin kişilik bir kampın Kahramanmaraş’a kurulması sürecinde kurulacak yer civarında Alevi köyleri olmasından ya da kurulacak yerin bir Alevilerin yaşadığı

bir yer olmasından dolayı yapılan protestoları HDP de destekledi. HDP milletvekilleri de destek verdi. Oysa yapılması gereken şey sadece o insanlara bir geçici kampın olacağı yerde yaşayan insanlar gözüyle bakılmasıydı. Onları esas olarak mezhepsel kimlikleriyle görmek değildi. Etnik, dini, siyasi, kültürel ya da cinsel kimliğinden bağımsız olarak mülteci mültecidir böyle bakmak gerekiyor. Başka bir konu ise geçen seçimlerden önce Selahattin Demirtaş, mültecilerin vatandaşlıkla ilgili tartışmaları başladığı zaman referandum önerdi. Tıpkı diğer mülteci karşıtı siyasi partilerle beraber. Kürt sorununa referandum önermiyor ya da LGBT bireylerle ilgili referandum önermiyor ve önermemesi de doğru çünkü temel hakları başka insanların keyfine ya da takdirine bırakmak makul bir şey değil ama bu konuda önerdi. Eleştirmedi.”

Özipek’in işaret ettiği söylemde Demirtaş: “Suriyeliler vatandaş yapacağız diye bir şey attılar ortaya. Çok güveniyorsanız kendinize, referanduma götürün” cümlesine yer vermektedir (www.karar.com 2016).⁷ Kaya (2022: 12)’a göre Türkiye’de her siyasal parti özellikle 2015 yılından bu yana mülteci karşıtı söylem üretmekte ve hatta bunun üzerine siyasal partiler kurulabilmektedir. Nitekim bu siyasal partilere örnek olarak önce nispeten İYİ Parti ve daha sonrasında Zafer Partisi değerlendirilebilmektedir. Her iki parti de göç konusunda siyasal söylemde radikal çizgilerde durmuşlar ve muhalif anlatıya büyük katkı yapmışlardır. Bu, ilerleyen bölümlerde örnekleriyle aktarılacaktır. Özipek muhalif anlatının tehlikesine dikkat çekmektedir:

“Partiler iktidar mücadelesi içinde çok yanlış ve ülkeye de zarar verici bir şeyi yapıyorlar. Kendi tabanlarını bu konuda aydınlatmaları gerekirken, oradaki insani duruma ışık tutmaları gerekirken, oradaki insanları ayrımcı önyargının hedefi haline getiriyorlar. Bu çok kötü bir şey. İktidara istediği kadar kızsın, işte Erdoğan çok büyük yanlış yaptı, Türkiye’nin göç politikası çok kötüdür vb. söylemi tercih etsin bu meşru bir şey; yanlış bile olsa meşru bir şey, ama onu yapmıyorlar, onunla yetinmiyorlar aynı zamanda mültecileri de kendi tabanlarında daha da olumsuz bir imajla algılamalarını beraberinde getirebilecek bir şekilde resmediyorlar bu çok kötü. Hem Türkiye demokrasisi hem de masum insanlar için (...) Yeterli miktarda propaganda ile insanların içindeki önyargıyı ortaya çıkarırsanız şiddet gelir ve geliyor. Bunu gördükleri (muhalafet) halde bunu yapıyorlar. Bir demokratik partinin ödevi, tabanına dönüp onu insani bir doğrultuda yönlendirmek için çalışmaktır. Ama bu sonuçlar, bu rakamlar hiç şaşırtıcı değil zaten bu partiler ateşe odun taşıyorlar.”

Hakikat sonrası çağda sıkça görülen duygusal manipülasyon ve alternatif gerçekliğin inşası Türkiye’de bu anlamda muhalif anlatı tarafından kullanılmaktadır. Bu anlatı, duygusal manipülasyon ve alternatif gerçeklikler üzerine kurulu bir strateji izleyerek, toplumu etkilemekte ve bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde toplumun bakış açısını şekillendirmektedir. Bu nedenle, muhalif anlatının etkisi sadece göç konusunda değil, aynı zamanda hakikat sonrası dönemin siyasal ve iletişim dinamiklerini anlamak açısından da önemlidir. Muhalif anlatının hakikat sonrası çağın avantajlarını kullandığı söylem örnekleriyle, toplumsal kutuplaşmanın derinleştiği bir dönemde göç konusunun nasıl bir anahtar rol oynadığını değerlendirmekte fayda vardır.

3.1.1.1. İkinci Sınıf Vatandaş Söylemi

31 Mart seçimleri üzerine yapılan söylem analizi çalışmasında (Şen, Şen, Baskın 2019: 62-64), Kılıçdaroğlu göç anlatısını işsizlik üzerine kurmuş; Akşener ise çözülmesi gereken sorun olarak görmüştür. Muhalif anlatının söylem temalarına bakıldığında göçmenlerin birinci sınıf vatandaş konumuna geldiği sık tekrarlanan söylemlerden bir tanesi. Gerçeklik bağlantısının direkt kurulamayacağı bir yorum olarak değerlendirilebilecek söylem CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun ısrarla üzerinde durduğu konulardandır (www.chp.org.tr):

- “Ama bir şey var, hiçbir Suriyeli bunları ödemiştir, tamamını biz ödüyoruz, bizim insanlarımız ikinci sınıf, onlar birinci sınıf vatandaş. Ben bunu söyleyince vay sen

⁷ Selahattin Demirtaş bu açıklaması için daha sonrasında “Bu insanlara haksızlık ettim” açıklamasında bulunmuştur. <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2016/07/14/bu-insanlara-haksizlik-ettim>

Suriyelilere karşı mısın? Ben önce kendi ülkem insanının çıkarlarını savunmakla görevliyim, önce benim ülkem ve ben kendi insanımın çıkarlarını savunmak zorundayım” (2018)

- *“Bizim vatandaşımız Suriyeliler karşısında ikinci sınıf vatandaş. Önce doktor onları muayene eder, sonra sıra bizim vatandaşımıza gelir. Kilisliyle sesleniyorum Kilis! Seni ikinci sınıf, Suriyeliyi birinci sınıf adam yapana oy verme kardeşim, oy verme, uyan artık uyan!” (2018)*
- *“Vatandaş devlet dairesine gidince ikinci sınıf vatandaş, Suriyeli birinci sınıf vatandaş.” (2019)*
- *“Öyle yerler var ki, öyle ortamlar var ki bizim vatandaşımız ikinci sınıf, Suriyeli vatandaş birinci sınıf. Hastaneye gidersiniz Suriyeli vatandaş birinci sınıf, bizim vatandaş ikinci sınıf. Dükkân açar yanında esnafın, bizim esnaf vergi verir ikinci sınıf vatandaş, Suriyeli birinci sınıf vatandaş. Ben bütün bunların hepsini biliyorum, bütün ayrıntıları biliyorum.” (2018)*
- *“Onlar birinci sınıf vatandaş bizim vatandaşımız da ikinci sınıf vatandaş. Bizim esnafımız vergi öder, onlar vergi ödemez. Bizim vatandaşımız hastanede sıra bekler onlar sıra beklemeyiz. (2017)*

Nitekim daha sonrasında gelen “vergi vermiyorlar, üniversiteye sınavsız giriyorlar, vatandaşlık alıyorlar, hastanede sıra beklemiyor vb.” gibi söylemlerin temellendirilmesi bu söylem üzerinden yapılmaktadır. Özipek’in işaret ettiği Kılıçdaroğlu söylemlerine odaklanıldığında ise, karşıtlığı barındıran içeriklerin yanı sıra gerçek olmayan iddiaların sürekli tekrarlandığı dikkat çekmektedir. Bu kapsamda söylemlerin doğruluğu olmayan ifadelerin tekrar tekrar üretimi ise aslında hakikat sonrası teorik açıklamalarında bulunan yeni bir hakikatin üretimine işaret etmektedir. Söylem sadece siyasi liderlerin söyleminde değil partilerin çeşitli dinamiklerinde ortaya çıkabilmektedir.

27. Dönem Konya Milletvekiliği sırasında İYİ Partili Fahrettin Yokuş: “Ülkemiz göçmenler ülkesi olmuş. Suriyeliler birinci sınıf vatandaşlığa terfi ettirilmiş. Onların dokunulmazlığı var. Onlar yesin, biz seyrederim” açıklamasında bulunmuştur (www.tbmm.gov.tr 2018). Yine 31 Mart 2019 seçimlerinde Millet İttifakı Gaziantep Büyükşehir Belediye başkan adayı Ejder Demir katıldığı bir televizyon programında ikinci sınıf vatandaş olduk ifadelerine yer vermiştir (Şen, Şen, Baskın 2019: 75). Başkan Adayı aynı zamanda “hastane bedava, ilaç bedava, sosyal yardım alanlar var. Hepsi halkın cebinden çıkıyor. Biz zabıta önlemleri ile bu haksızlığı önleyeceğiz” vaadinde bulunmuştur (www.gazeteduvar.com.tr 2019). 31 Mart seçimlerinde Kilis’ten Millet ittifakı Başkan adayı olan Ahmet Nalçanoğlu ise “benim vatandaşım Suriyelilerden dolayı ikinci sınıf vatandaş durumuna düşürüldü” ifadelerine yer vermiştir (www.yeniçaggazetesi.com.tr 2019).

Türk vatandaşları için söz konusu ikinci sınıf vatandaşlık söyleminde, kamu hizmetlerine ulaşımında göçmenler lehine yaşanan kolaylık işaret edilmektedir. Devlet Göç İdaresi tarafından ise “hiçbir yabancıya Türk vatandaşlarından daha fazla hak ve imkân sağlanamaz. Kamu hizmetlerinin sunumunda Suriyelilere öncelik tanınmamaktadır” açıklamasını yapılmaktadır (www.twitter.com 2019). Söylem araştırıldığında çeşitli bağımsız teyit organları tarafından yanlışlanabilmektedir.⁸ Ancak odak noktamız hangi anlatının yalan söylediğini bulmaktan çok; alternatif gerçekliğin inşasını gözler önüne sermek. Söylemin sık bir biçimde tekrarlanarak toplumu duygusal olarak tetiklemek amacıyla sinir uçlarına dokunulması. Nitekim bu söylemde söz konusu hakikat sonrası değerlerin varlığı göze çarpıyor. Artık bu noktadan sonra ise toplumun hangi gerçekliği benimseyeceği sorusu ortaya çıkıyor o ise topluma değinilen bölümde aktarılacaktır.

⁸ www.teyit.org/analiz/turkiyede-yasayan-suriyelilerle-ilgili-internette-yayilan-22-yanlis-bilgi
www.malumatfurur.org/suriyeliler-oncelikli-hasta/

3.1.1.2. Suriyeliler Üniversiteye Sınavsız Giriyor Söylemi

Muhalef anlatının temasında öne çıkan ikinci nokta ise Suriyelilerin üniversiteye sınavsız girdiği iddiası. Muhalefet, dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun 22 Ekim 2014 yılında Al Jazeera Arapça'dan gazeteci Ahmed Mansur'un programında kullandığı *"Türkiye'de üniversiteye girmek çok zordur. Ama Suriyeliler başvurursa giriyorlar. Türkleri imtihan yapıyoruz, Suriyelileri yapmıyoruz"* cümlesini işaret ederek Suriyelilerin istedikleri üniversiteye sınavsız girdiği söylemini muhalif anlatıya yerleştirmiştir (www.aljazeera.com.tr 2014)

Örneğin dönemin CHP Milletvekili Refik Eryılmaz *"Suriyeli öğrencilerin herhangi bir ön koşul olmaksızın burslu ve yükseköğretime erişimini sağladığı iddia edilen hükümet politikasını çok eleştirirken, Türk vatandaşlarının giriş sınavlarına hazırlanmasının maliyetli olduğu belirtiliyor"* ifadelerini meclis oturumunda kullanmıştır (www.tbmm.gov.tr 2015). Kılıçdaroğlu ise 2017 referandumunda evet oyunun anlamını şu şekilde aktarmıştır (www.hurriyet.com.tr 2017):

"Evet oyunun anlamlarından biri de budur. Sandığa giderken elinizi vicdanınıza koyup öyle oy kullanın. Suriyeliler çok iyidir zaten biz ikinci sınıf vatandaş olmaya alıştık onlar varsın birinci sınıf vatandaş olsun, vergi vermesinler, hastanede kuyruk beklemesin sınavsız üniversiteye girsin diyorsanız tercih belli."

Bir diğer açıklamasında ise ırk vurgusu yaparak aynı açıklamayı dile getirmiştir (www.yeniçaggazetesi.com.tr 2017): *"Adı sanı olmayan bir millet mi olalım. Neden? Bizim evlatlarımız Arap çöllerinde şehit olurken, Suriyeliye sınavsız üniversite hakkı veriliyor. Neden?"*. Bu örneklerde popülist bir retorik, eşitsizlik ve kimlik siyasetini içine alan bir tavırla kullanıldığı yorumu yapılabilir. Nitekim söz konusu söylem, Türk vatandaşlarının zihin dünyasına eşit olmadığı duygusunun kodlanması olarak algılanabilir. Bu anlamda muhalefetin söylemi genel olarak Türk vatandaşları ile göçmenler arasındaki karşıtlığa yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda Kılıçdaroğlu Üniversiteye sınavsız göçmenlerin alındığını sürekli olarak tekrarlamıştır (www.chp.org.tr 2017):

"İşsiz yetmiyor bize 3,5 milyon Suriyeli kardeşimiz var. Onlar 1. Sınıf vatandaş, bizim vatandaşımız da 3. Sınıf vatandaş. Onlar hastaneye giderken sıra beklemesler, bizim vatandaşımız sıra bekler. Onlar üniversiteye sınavsız girerler, bizim çocuklarımız üniversite sınavlarına girerler, kazanır mı kazanmaz mı diye bakarlar. Onlar iş yeri açtığında vergi ödemezler, bizim esnaf vergi öder. Şimdi diyorlar ki, 'Evet' oyunu verin, Suriyelilere vatandaşlık vereceğiz. Diyorsanız ki doğrudur, 'Evet' oyu verelim Suriyelilere de vatandaşlık verelim, çocuklarımız işsiz olsun ne yapalım onlar da işsiz olsunlar, fakir olsun onlar da fakir olsunlar diyorsanız gidin 'Evet' oyu kullanın."

Dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun bahsettiği ve muhalefet tarafından uzun süredir kullanılan üniversiteye sınavsız Suriyelilerin girdiği söylemi aslında göçün başladığı ilk tarihlerde geçerliliği var olan bir konudur. 2012-2013 Eğitim yılında özel bir statü ile Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 7 Tane üniversitede Suriyelilere sınavsız eğitim hakkı 1 seneye mahsus tanınmıştır. Nitekim uygulama devam etmemiştir. Daha sonrasında Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen esaslar dahilinde geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler yabancı öğrenci sınavına girerek ya da yatay geçiş yapma şartıyla Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim görebilir olarak sınırlandırılmıştır.⁹ (www.goc.gov.tr 2023).

⁹Bu konu da çeşitli bağımsız teyit organları tarafından yanlışlanmıştır:

-www.teyit.org/suriyeliler-universiteye-kosulsuz-sinavsiz-girebiliyor-iddiasi.

-www.multeciler.org.tr/suriyeli-ogrencilere-verilen-burs-ne-kadar/

-www.dogrulukpayi.com/originals/videolar/suriyeli-siginmacilar-hakkinda-dogru-sanilan-yanlislar

3.1.1.3. Suriyeliler Vergi Vermiyor Söylemi

Muhalef anlatının bir başka yapı taşı ise Suriyeli göçmenlerin kamu hizmetlerinden yararlanıp vergi vermedikleri, işyeri açıp vergi ödemedikleri yönünde. Kılıçdaroğlu bu anlatıyı yine sık tekrarlayan muhalefet lideri (www.mynet.com 2017):

“Vatandaşlık vereceğiz' diyorlar. Rız mısınız? Ben rız değilim. Suriyeli bizim ülkemizde birinci sınıf vatandaş. Bizim vatandaşımız ikinci sınıf vatandaş. Suriyeli hastaneye gider para vermez, benim vatandaşım para öder. Suriyeli vergi vermez benim vatandaşım vergi verir. Bunun neresi Adalet? Niye vatandaşlık veriyoruz? Hangi gerekçeyle vatandaşlık veriyoruz? Bizim gencecik pırlanta gibi çocuklarımızı El-bab'a göndereceğiz. Suriye'nin gençleri Türkiye'de volta atacaklar. Vicdan var mı burada?”

Kılıçdaroğlu 2018 yılında bir meclis grup konuşmasında, “Sevgili Kardeşim, sen vergi verirsin, vergi levhası asarsın, dükkanın denetlenir, yeri gelir işçiye ücreti ödersin, bankadan kredi çekersin, her türlü zorluğa katlanırsın; Suriyeli kardeşlerimiz vergi vermez, vergi levhası asmaz, kayıt dışı çalışır, hastaneye gittiğinde para ödemez, herhangi bir derdi varsa da derde derhal hükümet koşar her türlü sorunu çözer seni ise açlığa ve yoksulluğa mahkum eder sen bunu bileceksin kardeşi” cümlelerine yer vererek Suriyeliler vergi vermiyor anlatısına katkı sağlıyor (www.facebook.com 2018).

2019 yılında bir televizyon programına katılan CHP Genel Başkan Yardımcısı Fethi Açıkel ise aynı söylemi tekrarlıyor: “Suriyeliler işletme açtıklarında stopaj ve vergi ücretleri ödememekte ve devletten yardım almaktalar”. Nitekim program sunucusu Fatih Altaylı ise bu görüşü “bir de işletmelerini Suriyeliler üzerine geçirip vergiden kaçırınlar da var” sözleriyle destekliyor (www.youtube.com 2019).

CHP lideri 2019 yılında da söylemi tekrar etmektedir (www.memurlar.net 2019): “Suriyeliler dükkân açıyor, vergi veriyor mu? Hayır. Ama siz veriyorsunuz, onlar bağ kur primi ödüyor mu? Hayır. Ama siz ödüyorsunuz. Nasıl bir adalettir bu, nasıl bir kalkınmadır bu? Buna itiraz etmeniz lazım. Sizin adınıza biz itiraz ediyoruz. Güzel, sizin adınıza biz itiraz edelim, o zaman bize destek vereceksiniz”.

Söz konusu iddiaya ilişkin İYİ Partili Dursun Müsavat Dervişoğlu 2019 yılında yaptığı bir meclis konuşmasında “Suriyeliler, sayıları 15 bini geçen açtıkları ticarethanelerde vergi ödemiyorlar. Türk esnafı vergi öderken Suriyeli esnaf hem vergi vermiyor hem de kaçak mal satıyor. Bu şartlarda Suriyeli esnafı rekabet edemeyen Türk esnafı, dükkanını Suriyelilere devrederek işi bırakıyor” açıklamasını yapmıştır (www.tbmm.gov.tr 2019). TEPAV’ın 2018 yılında yaptığı bir araştırmada Suriyeliler için Türkiye’de işyeri açtıklarında bunu Türk Ticaret Kanunu’na uygun şekilde yapmak zorunda olduğunu vurgulamaktadır. Kanun Türk şirketlerle eşit haklara ve yükümlülöklere sahip olduklarını vurgulamaktadır.

Muhalef anlatı bu anlamda yine eşitsizliğin üzerine kurduğu bir göç anlatısından yola çıkarken; iktidar devlet kurumlarıyla bilgilendirme yoluna gitmiştir. Nitekim Suriyeliler hakkında doğru bilinen yanlışlar olarak bir kitapçık Göç İdaresi ve IOM çalışmasıyla yayınlanmış, bu konuda TRT Haberde kısa yayınlar açılmış ve de Göç İdaresi Başkanlığı sosyal medya hesaplarından günlük paylaşımlar yapılmıştır. Nitekim toplumun bu iki anlatı hangisine riayet ettiği ise bir sonraki bölümdeki anket çalışmalarına yansımaktadır.

3.1.1.4. Doğum Oranı Söylemi

Muhalef anlatı bunların yanında Suriyeli göçmenlere yönelik bir doğurganlık oranı tartışmasını ortaya atmaktadır. 2018 yılında Tamer Akkal bilimsel olmayan nüfus hesabı ile bu artış oranı devam ederse 2040 yılına gelindiğinde her 13 kişiden 1’inin Suriyeli olacağını vurgulamıştır (www.tbmm.gov.tr 2018).

İYİ Parti Lideri Meral Akşener’in sıkça kullandığı argüman 2040-2050’li yıllara gelindiğinde Suriyeli nüfusta yaşanacak patlamaya ilişkin. 2018’de sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında Meral Akşener, “2040’ta Suriyelilerin sayısı 7,5 milyon olacak. Yani ülkemizde yaşayan 13 kişiden biri Suriyeli olacak. Bu etnik yapı ile Türkiye’de milli devleti nasıl koruyacaksınız? Bir jeopolitik sarsıntıda

sınır şehirlerimizin milli bütünlükten kopma tehdidini nasıl engelleyeceksiniz?” ifadelerine yer vermiştir (www.twitter.com 2018). Akşener, 2022 yılında yaptığı bir açıklamasında ise “Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalması halinde, bu doğum hızı ile 2053’te Türkiye nüfusunun 35 milyonu Suriye kökenlilerden oluşacak” iddiasında bulunmaktadır (www.sputniknews.com 2022).

Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Lütfü Savaş nüfus hesabı konusunda anlatıya katkı sağlayan başka bir siyasi figür. Savaş 2019 yılında sosyal medya hesabından Suriyeli göçmenlerin doğum oranlarıyla ilgili endişelerini dile getirmiştir: “Reyhanlı, Yayladağı, Altınözü ilçelerimizde bir Suriyeli çıkıp ben başkan adayımı dese şu an kazanabilecek durumda. 5 sene sonra Kırıkhan’ı kazanabilecek durumda olacak. 10 sene sonra Hatay’ı kazanabilecek durumda olabilecek.”. Başkan, 2022 yılındaki bir diğer açıklamasında ise buna benzer bir nüfus hesabı yapmaktadır (www.krttv.com.tr 2022):

“Hatay’ın nüfusu 1 milyon 670 bin. Resmi verilere göre 500 bin civarında Suriyeli var. Ama gayri resmi sayı 800 binin üzerinde. Yaklaşık her 2 kişiden biri Suriyeli. Hatay’daki doğumların yüzde 75’ini Suriyeli kadınlar yapıyor. Yeni doğan her 4 çocuktan 3’ü Suriyeli. Savaş psikolojisi hormonları bozmuş. 11 ayda doğum yapan, 6 yılda 6 çocuk yapan Suriyeli kadınlar var. Çoğunun 3-4 eşi var ve hepsi de çok çocuk yapıyor. Demografik yapı bizim aleyhimize gelişiyor. 12 yıl sonra belediye başkanının Suriyeli olması hiçbirimizin hoşuna gitmez.”

Söz konusu Belediye Başkanlığı seçimlerinin Suriyeliler tarafından kazanılmasına söylemine Kılıçdaroğlu da katkı sağlamıştır. 2019 tarihinde yaptığı bir grup konuşmasında Kılıçdaroğlu Suriyeli doğum oranları hakkında açıklamada bulunmuştur (www.chp.org.tr 2019):

“3,5 milyon Suriyeli var Türkiye’de, 3,5 milyon Suriyeli! 3 milyon 600 bini aştı, rakamı da vereyim 3 milyon 600 bini aşkın Suriyeli var. Her ay çoğalıyorlar. (...) Bazı vilayetlerimizde Suriyelilerin nüfusu, orada yaşayanlardan daha fazla, Kilis gibi; yani belediye başkanlığı seçimini yapsak, Suriyeli kardeşlerimiz belediye başkanlığını alacaklar. Türkiye’nin 81 ilinde de Suriyeliler var.”

Muhafif anlatı tarafından sahiplenilen Suriyeli göçmenlerin doğum oranı anlatısı da bir hakikat sonrası değer taşımaktadır. Nitekim uzmanlar bu alanda sabit ve sürekli yüksek seyreden bir doğum oranının gerçeklik dışı olduğuna işaret etmektedirler. Bu kapsamda bir sunum sırasında Mülkiye Göç Araştırmaları Merkezi Müdürü Murat Erdoğan’a yönelttiğimiz soruya cevabı bunu açıklar niteliktedir (Erdoğan 2022):

“Suriyelilerde ortalama doğurganlık oranı 5,2 Türk kadınlarında bu 2 ile 2,10 arasında bir yerde, Türkiye’de en doğurgan kent Şanlıurfa şu anda orada bile 3,5 civarında dolayısıyla Suriyelilerdeki doğum oranı çok yüksek en önemli sebebi genç yaşta evlilikler ve doğurganlığın yüksek olması, geleneksel olarak böyleler. Ama şu gerçeği unutmayalım Türkiye’de kentleşmeyle beraber Suriyelilerde de doğumlar azalıyor dolayısıyla bu konuda yapılan o senaryolar, bütün Türkiye’ye egemen olacaklar, her yeri işgal edecekler söylemi popülist damardan, insanları ürkütmeye yönelik senaryolar. Bunun ciddiye alınacak bir tarafı yok. Türkiye nüfusunun şu an %5’ine denk geliyorlar ciddiye alınmaları gerekiyor ancak demografiyi değiştirecek bir oran değil bu.”

Özipek ve Tanrıku (2021, 38) Türkiye’nin demografik yapısını değiştirebilir mi sorusuna; Almanya’da Türklere dair hesapları ve Türkiye’de 1980’lerde yapılan Kürt nüfusu hesaplarını örnek göstererek gerçekçilikten uzak sahte bilim hesapları olduğu şeklinde dikkat çekmektedirler. Nitekim belirli bir tarihsel veya sosyolojik andaki üreme oranlarının uzun vadeli düşünmenin mantıksızlığına işaret edilmektedir. Emre Erdoğan da mülakat sırasında bu nüfus hesabının konuyu güvenlik temelinde düşünmeye itmek amacıyla yapıldığına işaret etmektedir. Erdoğan bunun yanında hakikat sonrası dinamiklerin de varlığına değinmektedir:

“Yani yapılan şey manipülasyon. Post-truth’u şöyle bir açalım post-truthtan ziyade dezenformasyon ve bilgi düzensizliklerine kayalım. Bu yapılan dezenformasyon teknik olarak. Yani yanlış bilgiyi kasıtlı olarak yaymak. Biliyorsunuz bir de mezenformasyon var yanlış bilgiyi bilmeden yaymak. Suriyeliler vergi vermiyor çünkü iş kuramıyorlar bir Suriyelinin iş kurması mümkün değil. Dolayısıyla vergi veremiyor. Kaçak iş kurar o başka bir şey ancak şuandaki alt yapıyla mümkün değil kurması. Üniversiteye sınavsız giriyorlar evet sınavsız giriyorlar hakları

çünkü. Ama sınavsız girebilmek için lise mezuniyet belgelerini getirmek zorundalar ancak lise mezuniyet belgeleri nerede? Ülkelerinde. Suriyeliler vatandaş oluyor söylemi, 200 bin kişi vatandaş olmuş. 3,5 milyonda 200 bin. O zaman sorarlar size kaç tane alman türkünüz var diye (...) Bunlar aslında çok tehlikeli söylemler yani aslında gözümüzden kaçıyor ama Avrupa'daki sağ popülist partilerin söylemi bunlar. Teker teker bakın hepsi onlarda mevcut. AB karşıtlığının yanı sıra göçmen karşıtlığı ve göçmenlerin aşağılanması, ırkçılık. Burada bakıyorum Akşener'in söylemi biraz daha ırkçı mesela zafer partisi söylemine göre”

Özipek'e göre bu bilimsel bir öngörüsüzlük ya da metodolojik bir hata değil. Bu değerlendirmelere göre hakikat sonrası çağın bir dinamiğinin daha bu anlamda muhalif anlatının içinde barındığı görülebilmektedir. Sürekli yüksek seyreden göç hareketi ve söz konusu göçmenlerin doğum oranlarının yüksek olması, göç alan ülkenin sakinleri arasında istihdam, konut ve sosyal hizmetler gibi konularda rekabete ve nihayetinde yabancı düşmanlığına yol açmaktadır (Faist, 2003: 224). Partiler de göçmen anlatısında bu endişelerden yararlanabilmektedir. Muhalefet partilerinin temsilcileri, Suriyeli göçmenleri genellikle güvenlik, sosyal tehditler ve artan ekonomik yükler kapsamında değerlendirmiştir. Buna göre de politika geliştirmişlerdir. Muhalif anlatının en yoğun söylemlerinden biri de Suriyelilerin gönderilmeleri vurgusu.

3.1.1.5. Vatandaşlık Söylemi

Suriyeli göçmenlerin gönderilmeleri gerektiği üzerine kurulan muhalif anlatı, Suriyelilerin vatandaşlık almalarının da karşısında bir söylem geliştirmiştir. İktidar anlatısını yönlendiren AK Parti Lideri Erdoğan'ın “Suriye’den gelen kardeşlerime diyorum ki; biz sizi kardeşimiz olarak görüyoruz. Siz de bizi kardeşiniz olarak görüyorsanız vatanınızdan uzak değilsiniz; sadece evinizden, toprağınızdan uzaksınız. Türkiye sizin de vatanınızdır” sözleri Suriyelilerin geri gönderilmeyip vatandaşlık verileceği yönünde algılanmıştır (www.tr.euronews.com 2016). Bu da Türk siyasetinde artan Suriyeli göçmen söylemine neden olmuştur. Bu kapsamda da anlatıların rekabeti söz konusudur. Nitekim geri dönüşün sadece gönüllü olabileceğini vurgulayan iktidar anlatısının yanında zaman zaman zorunlu bir geri dönüş retoriği belirebilmektedir.

CHP Milletvekili Hilmi Yarayıcı, Suriyelilere vatandaşlık verileceği tartışmaları üzere, “Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık müjdesi açıklaması utanmazlığın, aymazlığın tarifinden başka bir şey değildir (...) şu an Suriyelilerin bizden beklediği barışı sağlamaktır yoksa vatandaşlığa geçmek onların bizden talep ettiği bir durum değildir” ifadelerini kullanmıştır (www.tbmm.gov.tr 2016). MHP Lideri Bahçeli de gönderilmeleri yerine vatandaşlık verilme tartışmalarında muhalif anlatı tarafındadır (www.hurriyet.com.tr 2016):

“Türkiye’nin yeterince vahim sorunları varken, sırf siyasi gayelerle Suriyelilere vatandaşlık hakkı tanımak hazmedilecek bir durum ve tercih değildir. Milletimizin alicenaplığına sığınan mağdur ve mazlumlara yardım elimizi uzatmak, insani destek vermek manevi bir görevdir. Ancak kendi ülkelerinden kopup gelenlere kucak açtığımız andan itibaren Ortadoğu’nun her türlü istikrarsızlık ve olumsuzlukları da yoğun şekilde ithal edilmiştir.”

Kılıçdaroğlu da gidecekleri yönünde anlatıya katkı sağlayanlar siyasetçilerden (www.sabah.com.tr 2015): “Sözüm söz, Ortadoğu’ya barışı getireceğiz. Hiçbir ülkenin iç işine karışmayacağız. Suriyeli kardeşlerimizi de geri göndereceğiz. 'Kusura bakma' diyeceğiz. Git kendi ülkeneye. Her insan doğduğu toprakta mutlu olur. Söz konusu söylem yıllar geçtikçe değişmemiş güçlenmiştir. Kılıçdaroğlu 2017’de katıldığı bir yayında, “Bakın daha garip bir şey söyleyeyim, ne diyorlar, “Geçsin bu ‘Evet’ Suriyelilere vatandaşlık vereceğiz” diyorlar. Şu anda Türkiye’de Suriyeliler birinci sınıf vatandaş, Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı da ikinci sınıf vatandaş” söylemine yer vermiştir (www.chp.org.tr 2017). Muhalif anlatının bu retoriğine karşın göndermek ve vatandaşlık konusunda iktidar anlatısı daha ılımlı boyutta olmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan Suriyeli göçmenler konusundaki açıklamalarında politikaların aynı şekilde devam edeceğini belirtmiş ve Ensar söyleminin arkasında durmuştur (www.tccb.gov.tr 2019):

“Her ne kadar Türkiye’nin ana muhalefetine başındaki ‘ben Suriyelileri tekrar ülkesine göndereceğim’ demişse, Bolu’daki seçilmiş olan bir belediye başkanı oradaki Suriyelilere ‘ben bunlara bir tas çorba vermem buradan gönderirim’ demişse de biz onları da onların eline bırakmadan hükümet olarak valiliklerimiz kanalıyla aynen yedirmeye, içirmeye, giydirmeye devam edeceğiz, çünkü biz ensar olmaya talibiz, muhacirleri asla yolun ortasında bırakmayız.”

Vatandaşlık konusunda ise anlatıyı destekler nitelikte söylem kullanmıştır (www.tccb.gov.tr 2019):

“Şimdi sevgili gençler, öncelikle şunu bir defa bilmeniz lazım: Şu an itibariyle 110 bin Suriyeliye biz vatandaşlık verdik ve 100 binin üzerinde olana da ikamet şu an itibariyle verdik. Ve bu şunu gösteriyor: Biz bu 110 bin vatandaşlığın dışında diğerleri için de bu vatandaşlık sürecini daha da arttırma konumundayız. Niye? Çünkü bu insanlar benim ülkemde kaçak-köçek yaşamasın, vatandaşlığını aldığı zaman herhangi bir kurumdan, kuruluştan rahatlıkla gitsin işini bulsun ve orada çalışsın. (...) Tabi buna Bay Kemal rahatsız olur, çünkü o biz iktidar olursak, olacağı yok ya, bunları diyor, Suriye’ye göndereceğiz diyor. Bombalardan kaçanları biz Suriye’ye göndermedik, öyle bir niyetimiz de yok. Ve vatandaşlık hakkını da aldıkları andan itibaren burada onlar da bunların içinde doktorlar var, bunların içerisinde mühendisler var, mimarlar var, bunların içinde hukukçular var, yani biz bu noktada kabiliyeti olan insanları niçin kalkıp da tekrar bombalara teslim edelim? Bunların önünü açalım ve biz bu konuda rahatız.”

İYİ Parti ise vatandaşlık tartışmasına radikal söylemle dahil olmuştur. Genel Başkan Yardımcısı Ümit Özdağ sosyal medya hesabından yaptığı bir açıklamada o tarihte devlet kaynakları tarafından açıklanan Suriyeli sayısının çok üzerinde bir sayıyı işaret ederek, “3.8 milyon kayıtlı, 1.5 milyon kayıtsız Suriyeliye vatandaşlık verilmesi Türklerin vatanlarını kaybetmesi anlamına gelecektir” açıklamasında bulunmuştur. Muhafız anlatıya katkı sağlayan söylemde, rakamların alternatif bir gerçekliğe işaret etmesi ve Türk vatandaşlarının duygularına hitap edecek söylemin tercih edildiği görülmektedir (www.twitter.com 2019).

Muhafız göçmen anlatı göndereceğiz söylemi Kılıçdaroğlu tarafından göçün başladığı tarihten itibaren desteklenmeye devam etmektedir (www.chp.org.tr 2022): “Bu güzel ülkede ana muhalefetin başındaki ve yanındakiler ne diyorlar? Biz seçimi kazandığımızda bu ülkedeki mültecileri ülkelerine göndereceğiz diyorlar. Biz göndermeyeceğiz” diyor. 3 milyon 800 bin Suriyeli, sayısını tam bilemediğimiz Afganistanlı, Irak’tan gelenlerin kim olduğunu, ne kadar olduğunu bilmiyoruz. “Bunları göndermeyeceğiz” diyor” Toplumda karşılık bulan ve anlatıların yarışını gösteren bu iki karşıt söylem odaklanıldığında iktidar söyleminin toplumdaki tepkilerden dolayı yön değiştirdiği görülebilmektedir. Erdoğan bir açıklamasında “muhalefet, seçimi kazanırsak Suriyelileri göndereceğiz diyor. Biz göndermeyeceğiz. Ensarın ne olduğunu biliyoruz” ifadelerini; bir ay sonraki açıklamasında “Suriyeli kardeşlerimizin geri dönüşleri için gayret gösteriyoruz” açıklamasında bulunmuştur kullanırken (www.yeniçaggazetesi.com.tr 2022).

Yarışan anlatılarda, muhafız anlatının Suriyeli göçmenlerin gitmeyecekleri ve vatandaşlık verileceği konularına yaptığı baskı zaman zaman iktidar anlatısının etkilemektedir. Bu anlamda muhafız anlatı göç politikalarına etki etmektedir. Geri dönüş söyleminin öncelikli bir söylem olarak kurulması Suriyeliler ile Türk toplumu arasındaki mesafeyi giderek açmaktadır. Geçiciliğe yapılan vurguyla göçmen karşıtlığı bu sayede tetiklenebilirken ülkeyi terk etmedikleri görülen Suriyelilere karşı milliyetçi, dışlayıcı ve arabofobik bir toplumsal tepki ortaya çıkabilmektedir (Kaya 2022 13, 16). Suriyelilerin gönderilme tartışmalarına farklı bir bakış açısından bakıldığında ise gittiklerinde insani bir yaşam ortamına sahip olamayacak olmaları ön plana çıkmaktadır. Uluslararası insan hakları örgütlerinin raporlarına göre; Lübnan ve Ürdün’den Suriye’ye dönen Suriyeli göçmenler, Suriye hükümeti ve ona bağlı silahlı gruplar tarafından ağır insan hakları ihlalleri ve zulümle karşı karşıyalar (HRW 2021: 1). Söz konusu kuruluşlar dönüşün gönüllü ve sürdürülebilir bir şekilde olması gerektiğine işaret etmekte (www.iom.int 2023; www.unhcr.org 2023). Bunun yanında UNHCR tarafından 2021 yılında yayınlanan bir raporda Suriye’ye dönüş için gerekli uygun ortamın oluşmadığına değinilmektedir (www.reporting.unhcr.org 2021). Uluslararası Af Örgütü de 2021 yılında “You’re going to your death”¹⁰ adında bir rapor ile Suriyelilerin ülkelerine geri dönüşünün bir ölüm olacağını vurgulamıştır (www.amnesty.org.tr 2021).

¹⁰ “Eceline gidiyorsun” anlamına gelmektedir.

Suriyeliler gönderilmek istenilse dahi hem Cenevre Konvansiyonu hem de Türkiye'deki Yabancılar ve Uluslararası Koruma kanunu can güvenliği olmayan insanları geri göndermenin yasak olduğuna değinmektedir. Bu açıdan bakıldığında, iktidar anlatısı Suriyeli göçmenleri aynı ümmetin bir parçası olan bir söylemi kullanmakta, muhalif anlatı ise kamu güvenliği, mali maliyetler, Suriyelilere ilişkin hakikat sonrası dönemde oluşan yanlış kamuoyunun başlatılması ya da körüklenmesi üzerinden gitmektedir. Ancak Suriyeliler yönelik harcama hesabında ise iktidar anlatısı alternatif gerçekliklere başvurmaktadır.

3.1.1.6. Harcama Hesabı Söylemi

2018 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyelilere yönelik Türkiye'nin harcamasını 35 milyar dolar olarak açıklamıştır (www.tccb.gov.tr 2018):

“3,5 milyon şu anda bizim topraklarımızda, onlara ev sahipliği yapıyoruz. Şu ana kadar 35 milyar dolar biz harcama yaptık ve bize değişik yerlerden, dünyadan gelen yardım yok.”

Muhalefet anlatısında ise harcama hesabının gerçekliği sorgulanmaktadır. Kılıçdaroğlu *“Kimseye karşı değilim, her insana da saygı duyarım. 35 milyar dolar para harcadık diyorlar Suriyelilere, o da yalan. 35 milyar dolar filan değil, onlar da sefalet içinde yaşıyorlar zaten”* açıklamalarında bulunmaktadır (www.chp.org.tr 2018). İYİ Partili Ümit Özdağ ise Göç İdaresi Tarafından paylaşılan *“Suriyelilere elden dağıtılan paralar başlıklı haber gerçeği yansıtmamaktadır”* adlı paylaşımına işaret ederek harcanan 35 milyar doların bu alanda kullanıldığını ve Göç İdaresi'nin bunu manipüle ettiğini iddia etmiştir (www.twitter.com 2018).

2019 yılında da bu rakam Erdoğan tarafından aynı aktarılmıştır (www.iletisim.gov.tr 2019; www.tcbb.gov.tr 2019). Aynı yılın Ekim ayında ise Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere ve onunla bağlantılı giderlere harcanan 40 milyar doların Türkiye ekonomisini kötü etkilediğini belirtmiştir (www.yenicaggazetesi.com.tr 2019). Küresel İnsani Destek 2019 raporuna göre ise Türkiye 8,399 dolarlık yardımla en çok uluslararası yardım yapan ülke. Ancak rapor, Türkiye'nin desteklerinin diğer doğrudan desteklerle karşılaştırılamayacağını altını çiziyor (DI 2019: 11).

Uzmanlar, Türkiye'nin harcama açıklamalarının temelde yanlış bir hesaptan ortaya çıktığına işaret etmektedirler. Murat Erdoğan (2022):

“Türkiye’de bu konuda kavram yanlış kullanılmakta. Devlet “Suriyelilere şu kadar para harcadık” derken işin maliyeti ile harcamaları aynı değerlendiriyor. Harcama dediğiniz anda devlet Suriyelilere bu parayı veriyor anlamına gelmekte ve Suriyelileri de hedef tahtasına koymaktadır. Türkiye’de devletin, hiçbir dönemde Suriyelilere yönelik düzenli, sürekli bir maaşı olmadı ya da kamptaki 50’bin kişi haricinde düzenli ve sürekli bir ev sağlamadı”

şeklinde değerlendirmektedir. Emre Erdoğan ise iktidar anlatısının nedenini yorumlamıştır:

“Tabi ki tam da bunun gibi bir söylem Brexit dönemindeki 350 milyar pound meselesi. Bu parayı İngiltere yolluyor hesabı yapıyordu. “60 Milyar dolar para verdik” ancak hükümet bunu kime söylüyor. Vatandaşa söylemiyor AB’ye söylüyor. Bu konu bizim için bakın maliyetli diyor. (...) Bu noktada hacimli bir ağırlama yapan Türkiye Cumhuriyeti. Ve bunu da ödüyor. Aslında kampları kapadık insanları piyasaya bıraktık. Barınma eskiden çoğunlukla kamplardaydı. Kampları kapadık insanlar kendilerine ev bulmak zorunda. Ev vermiyoruz, kira yardımı da yapmıyoruz. Kızılay karttaki rakam son derece düşük. Çok fazla rakam harcamıyoruz aslında ancak rakam büyük. Kızılay kartında aslında bir miktarı AB’den geliyor. Çok para harcanıyor az para değil ve bunun başka etkisi var Ak Parti hükümetinin tercih etmesinin sebebi; iyi bir para dağıtımı var orda. Ak Partiye yakın STK’lar Ak Partiye yakın tedarikçiler ak partiye yakın müteahhitler Ak Parti siyaset esnafı vs. onlara o para dağıtılıyor. Yani dediğim gibi anekdot olarak söyleyeyim. Urfa’ya ekonomik olarak katkı sağlıyorlar. Buradaki söylem daha çok Avrupa’ya”

Bekir Berat Özipek, harcama hesabında iktidar anlatısının yeterinde açık olmadığına işaret etmiştir ancak bunun muhalif anlatının tutarsızlığını Kılıçdaroğlu'nun açıklamaları üzerinden değerlendirmiştir:

“Sonuçta bilerek ve isteyerek böyle bir tercihte bulunduğunu söylemek mümkün bunu nerden anlıyoruz. Örneğin Erdoğan Birleşmiş Milletlerde Türkiye 30 milyar dolar harcadı dediğinde sığınmacılara kendisi o günlerde çok net bir şekilde bunun doğru olmadığını ‘vallahı de vermedin billahi de vermedin bu parayı versen bu insanlar çöplükten ekmek toplar mıydı?’ demişti. Yani açıkça buna inanmadığını ve bunun söz konusu olmadığını söylemişti. Ama bunun siyaseten kullanılabilir olduğunu fark etmesinden sonra her gittiği yerde ‘emekliler Tayyip size vermesi gereken 40 milyar doları Suriyelilere verdi vb.’ söylemi kullandı. Şimdi ‘ben yanlışmışım aslında o para gerçekten verilmiş yanlış biliyordum’ gibi bir şey söylemedi. Sanki bu iki söz hiç söylenmemiş gibi, ikisi arasındaki çelişkiyi gidermek gibi bir yükümlülüğü yokmuş gibi hareket ediyor. Tam bu noktada işte hakikatin ötesine geçilmekte. Bu noktada toplumsal karşılığı yüksek olan Ümit Özdağ değil, Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener gibi merkeze talip olduğunu söyleyen siyasetçilerin batıdaki aşırı sağcıların dilini kullanması. Onun sonuçları çok daha kritik ve bu gibi insanlar (Özdağ vb. kişiler kastedilmekte) da bu söylemlerden çıkıyorlar.”

Söz konusu gerçekliğin ortadan kalkmasını ise iktidarın anlatısındaki muğlaklığı işaret ederek belirtiyor:

“BM’de bunu kullanması anlaşılabilir bir durumdu. Orada uzun uzun hesap yapamayabilirdi. Çünkü aslında oradaki temel derdi dış dünyadan yardım talep etmektir. Yani siz de elinizi taşın altına koyun diye. Bu anlaşılabilir bir şey ancak bunun içeride nasıl kullanılacağını öngöremediler anladığım kadarıyla. Yani muhalefet tarafından nasıl sömürüleceğini. Sömürüldüğünü fark ettikten sonra açıklama yapmaları gerekiyordu onu da yapmadılar. Yani demediler ki hayır aslında öyle değil diye. Dolayısıyla kendi kitlesinde de yanlış bir bilincin ortaya çıkmasına neden oldu. (...) Mesela bir televizyon programında bakıyorum farklı siyasi partilerden kişiler var birisi ‘30-40 Milyar dolar harcadı’ deyince ‘verilmesi gerekir bu insani bir şeydir’ gibi bir şey söylemekte AK Parti temsilcisi yani kendisi dahi bu hesabın -paranın yalnızca bütçeden çıkmadığının- farkında değil. Sivil toplumun yardımlarının çok daha büyük bir kalemi oluşturduğunu, yarısından çok daha fazlasını oluşturduğunu, AB’den BM’den dünyadan gelen yardımlarla olduğunu. Mesela şu anda Suriye’de inşa edilen evlerin Katar fonuyla finanse edilmesi gibi bütün bunlarla ilgili bilgiye kendisi sahip değil ve televizyonda konuşuyor ve burada sizin için de epey bir veri çıkıyor tabi.”

Özipek, araştırmamız için hakikat sonrası dinamiklerin bu anlatıda da varlığına işaret etmektedir. Ölçülebilir olan doğrudan yardım ile dolaylı olanı ve gönüllü olanı bir arada değerlendiren bu hesap gerçek harcama hesabının doğruluğunu aşındırmaktadır. Nitekim gerçeklik aşınmış ve toplum, harcama miktarına ilişkin gerçek bilgiden giderek uzaklaşarak sık kullanılan bilgi ile kendini doldurmuştur. Toplumun bir kesimi, gönüllü desteklerin yanı sıra Suriyelilere yönelik devlet harcamalarını da göz önünde bulundurarak, sanki devlet bütçesine aniden büyük bir para akışı gerçekleştiğini düşünmektedir. Bu yanlış algı, ayrıntılara odaklanmaksızın önyargıların yerleşmesine neden olmaktadır.

3.1.1.7. Bir Aktör Olarak Medya

Siyasetteki kutuplaşma medyada göçmenlere yönelik karşıtlık ve nefret söylemlerinin oluşmasına katkı sağlamakta ve hatta algıyı yönetmesi ve uyum sürecini yavaşlatarak ötekiliklerin vurgulanmasında önemli rol oynamaktadır. King ve Wood (2002: 2) mültecilerin göç etikleri ülkelerde medya organlarının siyasi parti ve iktidar gruplarının söylemlerini kullanmasının mültecilere yönelik “öteki”, “suçlu”, “istenmeyen” algısının yayılmasına neden olabildiğine işaret ediyor. Bu nedenle medyanın mültecilerin seslerini duyurmalarında, kendilerini anlatmalarında önemli bir araç olduğu kadar uyum sürecini yavaşlatıp tersine çevirerek ırkçı davranışlara zemin hazırlayabileceğine de değiniyorlar.

Medya tarafsız olmadığı zaman tarafı olduğu görüşün eliti haline gelmektedir. Van Dijk (1993: 268)’e göre medya, politikacıların bazen soyut ve teknik dilini ve görüşlerini daha da geliştirmek ve popülerleştirmek için kendi zengin araç repertuarına sahiptir. Bu, göç eden kitle hakkında kara suç hikayelerin yayılması, istihdam kısıtlıklarının görünür kılınması ya da kültürel olarak bir tehdit olarak sunulmaları olabilmektedir. Medya ve siyasi temsillerde tehdit görülenleri işaretlemenin en yaygın olanı

kültürel, etnik ve dini ayrımlardır (Holmes ve Castaneda 2016: 18). Etnik meselelerin bir parçası olan birçok konu, örneğin göçmen işçilerin ırkçılık ve ayrımcılığa uğradığı haberleri ya da ekonomiye olumlu katkıları medyada çok az yer bulur (Dijk 2000: 38). Bu kapsamda bakıldığında 2015'ten itibaren Suriyeli göçmenler yanlış bilgilendirme, çarpıtma ve suçla ilişkilendirme temalı haberler ve köşe yazılarıyla hedef alınmaktadır. Araştırmacılar tarafından, tekil bazı vakaların ya da Suriyelilere ilişkin araştırmaların ve demeçlerin bağlamdan koparılıp, büyük bir tehlike anlatısının parçası olarak sunulduğu aktarılmaktadır (Özkan 2021: 114). Bu sebeple hakikat sonrası dönemin bir diğer aktörü de geleneksel medyadır.

Göç alan ülkelerde mülteci ve göçmenlere yönelik ayrımcılık ve nefret söylemleri yerli toplum ile sonradan gelenler arasında çatışmalara neden olabilmektedir. Bu tür söylemlerin topluma kolayca nüfuz etmesinin temel mecrası ise medyadır (Erdoğan, Kavukçuer, Çetinkaya 2017: 12). Medyada göçmenlere yönelik haberlerde olumsuz tema öne çıkmaktadır. Bu olumsuzluk zaman zaman göçmenler direkt işaret edilerek ya da politikacıların göçmen karşıtı söylemleri öne çıkarılarak yapılmaktadır. Siyasi partiler, gazeteler ve kamuoyunu etkileme gücüne sahip olan bazı kişiler hükümet eleştirilerini göçmen karşıtı bir zeminde kurabilmektedir. Fırat Kalkanı Harekâtı, üniversiteye sınavsız giriş, vatandaşlık hakkı, yapılan sosyal yardımlar gibi konular etrafında, siyasi bir kazanım elde etmek amacıyla Suriyelileri araçsallaştıran mülteci karşıtı söylemler referandum öncesinde sıklıkla tekrarlandı. Suriyelilerin Türk vatandaşlarından daha ayrıcalıklı bir konumda olduğu imasını taşıyan açıklamalar zaman zaman medya aracılığıyla da yeniden üretildi. Özkan (2021: 112-117)'a göre Suriyelilerin Türk vatandaşlarından daha ayrıcalıklı olduğu iması üzerine kurulan söylemin medya aracılığıyla onaylanarak dolaşıma girmesi ve yeniden üretilmesi söz konusu. Bu ise Suriyelilere yönelik ayrımcı dilin toplum genelinde önünü açmaktadır. İktidara yönelik bir eleştiri malzemesi olarak Suriyelileri araçsallaştıran söylemler kimi zaman da doğruluğu kanıtlanmamış iddialara, söylentilere, bağlamından koparılmış bilgilere ve önyargılı görüşlere dayanıyor.

Doğruluğunun sorgulanması gereken iddialar ve söylentiler, kamuya mâl olmuş kişiler ve medya tarafından gerçeklik gibi sunulduğunda haber alıcılarının olumsuz yargıları yaygınlaşıyor ve kabul görüyor. Bu kapsamda Suriyelileri hedef alan medyada nefret söyleminin incelendiği çalışma da Suriyeliler hakkında çıkan içeriklerin yüzde 95 oranında abartma/yükleme/çarpıtma kategorisinde yer alması ise medyadaki içeriklerin ne yönde olduğunu gösterir niteliktedir. Özipek bu durumu şu şekilde açıklamaktadır (2022):

“Mesut Özil söylemişti ya ‘iyi bir şey yaptığımda Alman kötü bir şey yaptığında göçmen oluyorum’ diye. Bu evrensel bir yanlışın Türkiye’de de tekrarlanması anlamına gelmekte. Ama medyanın suçlanması gereken burada sadece barış gazeteciliği ya da hak temelli gazetecilik yapmaması değil. Bilerek çarpıtmaya da medyanın önemli bir katkısı var. Yani ‘Suriyeli birisi sandalyeye oturmuş meydan okudu’ gibi başlıklarla haber sunuluyor ancak öncesinde satırla adama bir saldırı girişimi söz konusu. Ama görüntüler sadece Suriyeli kişinin sandalyede oturup ‘racon, ahkam kestiği’ şeklinde lanse ediliyor. Hakikatin bir kısmını ortadan kaldırdığınız zaman görüntü bambaşka oluyor ve medya bunu tercih ediyor.”

2017’de Murat Muratoğlu tarafından Sözcü Gazetesinde yayınlanan bir köşe yazısında geçen ifadeler muhalif anlatı tarafından sahiplenilen tüm içeriklerin medya kanalıyla yeniden üretildiğini göstermektedir:

“Suriyelilere Türk hükümetinden aylık maaş karşılığında kart veriliyor. Zavallı Türk gençlerimiz sağlık hizmeti için para ödemek zorundayken, Suriyeliler ücretsiz sağlık hizmeti alabiliyorlar. Hastaneler ve ilaçlar onlara bedava. Doğum yapmak Suriyeliler için ücretsizdir. Ücretsiz tüp bebek yaptırabilirler. Ücretsizdir. Baş ağrıları varsa Türkiye’deki herhangi bir özel hastaneden sağlık hizmeti alabilirler. Doğum masrafı 180 bin [Türk Lirası]. Bu sayı her yıl artarak devam etmektedir. Daha geçen yıl Suriyeliler 70 bin [Türk Lirası] ödüyordu. Emin olun Türkiye’de seviştikleri gibi Suriye’de de sevişseler nüfusları 50 milyon olur. Suriyeliler, Türkiye’nin görmezden geldiği yasadışı şirketler kuruyor. Suriyeliler vergisiz işçi çalıştırıyor. Türkiye onlardan lisans istemiyor. Türk esnafı bunlarla rekabet edemez. Suriyeliler marketlerin yanında sigarayı üçte bir fiyatına satıyorlar. Türkler Suriyelilerle nasıl rekabet edebilir?”

Gazeteci Fatih Altaylı da 10 Mayıs 2022'deki bir yazısında göçmen karşıtı anlatının hakikat sonrası dinamikleriyle yeniden üretilmesine katkı sağlamıştır (www.fatihaltayli.com.tr 2022):

“Yani yine siz hastane kapılarında randevu beklerken, sadece Suriyeliler değil, Afganlar, Pakiler gelip sizin önünüze geçerek doktora ulaşacaklar. Siz giderek artan oranda ilaç katılım payı öderken, onlar tüm ilaçlarını hiçbir katkı payı vermeden alacaklar. Siz vergilerle cebelleşirken, onlar sanki Monaco’da yaşamış gibi vergisiz hayatın tadına varacaklar. Size yasalarla yasaklanmış her şey onlara serbest olacak. Giderek düşen bir gelirle, milyonlarca Suriyeliyi, Afgan’ı, Pakistanlıyı beslemeye çalışan devlet elbette sizin payınızı da onlara verecek.”

Anlatı yarışında hakikatin değil, öne geçen söylemin taraftar bulduğu bu çağda söylemin yankısı önemlidir. Nitekim politikacılar veya halk tarafından duygusal ya da ideolojik olarak üretilen söylemler medya tarafından da kullanıldığında çok geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Yapılan çalışmalar bu anlamda geleneksel medyanın Suriyeliler hakkındaki algının şekillenmesinde etkili olduğunu göstermektedir (Eşigül vd. 2017: 12). Ancak, Emre Erdoğan (2022) bunun yönetilebilir bir şey olmadığını düşünmekte:

“Bunu yönetebilmek mümkün değil. Neden mümkün değil: çünkü anaakım medya dediğiniz bir şey var. Magazinleşmiş. Bu sadece Türkiye’de değil dünyanın her yerinde var. Bu anaakım medya suça şiddete odaklanıyor. Dolayısıyla siz istediğiniz kadar gerçeklerle -tırnak içinde kullanıyorum- mücadele için kanıt gösterin algıyı anaakım medya belirliyor. Biz de çok iyi biliyoruz ki artık anaakım medyanın Suriyeli temsili aslında hiçbir yabancıyla ilgili temsili iyi değil. Yani siz Suriyelileri ancak ve ancak suç işlerken görüyorsunuz, birilerini öldürürken ya da magandalık yaparken görüyorsunuz. Anaakımın yanında sosyal medya buna çarpan etkisi yapıyor. (...) Mesele medya temsilleri. İnsanlar medyadan haber alıyorlar. Hükümetin de genel olarak istatistiklerine güvenilmediği göz önünde tutulursa siz istediğiniz kadar CHP’liye yüz tane istatistik bin tane veriyi sunun reddedecektir. Biz onu da duyduk. Doğru söylenildiği zaman da reddediyorlar. Onun yanlış olduğunu söylüyorlar. Kimden duydun diyor hükümetten diyorsun gerçek değildir cevabını veriyor. Yani hükümete olan genel güvensizlik oraya yansıyor. Dolayısıyla hükümetin bu alanı çok kolay yönetmesi beklenemez.”

Medya kapsamında yönetilmesi zor olarak Erdoğan tarafından işaret edilen konu, toplumun hücrelerine yerleşmiş hakikat sonrası değerleri de göstermektedir. Nitekim medyada anlatının yönünün değişmesi zor iken; toplumda yer edinmiş anlatının ve algının değişimi de bir o kadar zordur. Politikacılar ve medya bu anlatı üzerinde durdukları sürece de anlatı toplum genelinde giderek kabul bulmaktadır. Önce İYİ Parti ve daha sonrasında Zafer Partisi’nde siyasete katılan Ümit Özdağ, hakikat sonrası ortamı keşfetmiş bir siyasetçi olarak öne çıkmaktadır. Özdağ hakikat sonrası ortamın dinamiklerinden yararlanmakta ve söylemini göçmenler özelinde bu ortama göre kurmaktadır.

3.1.1.8. Zafer Partisi’nin Muhalif Anlatıya Katkısı

Özdağ, İYİ Parti dönemi de dahil olmak üzere muhalif anlatının kurucularından. Burada Türk devletine ve milletine kurulan stratejik bir mühendislik anlatısı ittifak kurmadan önceki MHP anlatısından izler taşımaktadır.¹¹ Lakin MHP kökenli bir siyasi geçmişi olan Ümit Özdağ bu söylemi ileri taşımış ve anlatısına hâkim kılmıştır. Göçmen karşıtı anlatının zaman zaman sosyal medya yardımıyla taşıyıcısı konumunda olan ZP Lideri Özdağ, 2021 yılında kurduğu Zafer Partisi (ZP)’ni de direkt olarak göçmen karşıtı konumlandırmıştır. Suriyeliler konusunu parti siyasetinin merkezine taşımasıyla oy oranını arttırabilmiş ve hatta diğer muhalefet partilerini de bu anlamda hareket etmeye zorlayabilmiştir. Suriyelilerin geri gönderilmesi gerekliliği üzerinde duran ZP, bu konuyu muhalif anlatıdan güç aldığı ve geliştirdiği yeni söylemlerle tüm partilerin tartışma konusu haline getirebilmiştir.

Muhalif anlatıyı sahiplenen partiler toplumun göçmenler konusundaki endişelerinden yararlanmışlardır. ZP de toplumun göçmenler konusundaki endişelerden faydalanmaktadır. Nitekim Buzan (1991: 447)’a göre göç, nüfusun etnik, kültürel, dinsel ve dilsel bileşimini doğrudan değiştirerek toplumsal kimliği ve

¹¹ Suriyeliler dahil olmak üzere Türkiye’ye sığınan kişilerin eğer Türkiye’de kalırlarsa emperyalist güçler tarafından manipüle edilip iç savaşa yol açacak bir kaos ortamının oluşacağına işaret eden anlatı.

kültürü tehdit eder. Çok büyük bir yabancı akını, mevcut toplumun kendisini eski şekilde yeniden üretme yeteneğini tehdit edecektir bu da seçmen kitlesinin göç karşıtlığı konusunda radikal tutum izlemesiyle sonuçlanmaktadır. Bu on altıncı yüzyıldan itibaren Kuzey ve Güney Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Avrupa'ya yapılan göçlerde gözlemlenen bir konudur. Kurulduğu zamandan itibaren de ZP bu göç karşıtlığından faydalanmakta veya tetiklemektedir. Sakip ve Ishraque Osman (2020: 10) çalışmalarında, göçmenlere karşı korku tacirliği temalarına sahip sağ siyasetin yükselmesine işaret etmektedirler. Bunun yanında Suriyeli göçmenlerin akınından sonra yükselen sağ söylemin hiçbir bilimsel ve akılcı dayanağı olmayan söyleme yöneleceğine değinmişlerdir. Bu bulgular ZP'nin yükselişini açıklamak açısından önemlidir. Nitekim ZP, göçmen karşıtı söylemin arkasında yatan Türk Milleti vurgusu temelinde hakikat sonrası söylemini kurmaktadır.

Etki alanı yüksek muhalefet partilerinin söylemleri, Suriyelilerin karşılanması ve geçen sürede ağırlanmaları konularında etkili olmuştur. Bu konuda tepkiler ilk olarak merkez partilerden gelmiştir. Ancak zaman geçtikçe ZP'si gibi radikal partiler, anlatının taşıyıcı unsurları haline gelmiştir. 2022 yılında İlhan Ceylan tarafından yapılan bir çalışmada Twitter üzerinden yapılan paylaşımlar ele alınmış ve Türkiye'deki göçmenlere yönelik atıflar incelenmiştir. Göç akınının ana başlıkları olan; Suriyeli, göçmen, mülteci, Türkiye, Afgan vb. gibi kelimeler çıkarıldığında Zafer Partisi Lideri Ümit Özdağ'ın Twitter kullanıcılarının Suriyeli paylaşımlarında yüksek oranda kullanıldığını ortaya koymaktadır. Göçmenlere yönelik atıf yapan kelimeler çıkarıldığında ise "Ülkemde", "kaçak", "istemiyorum" sözcüklerinin yanında Ümit Özdağ'ın sosyal medya hesabı kullanıcı adı en çok kullanılan kelimeler arasına girmiştir Buna bağlı olarak siyasi parti liderlerinin göçmenlere yönelik söylemlerinin yoğunluğu incelendiğinde ise 2022 yılında 2021 yılına oranla büyük bir artış gösterdiği görülmüştür (www.atolyebia.org.tr 2022).

Murat Erdoğan (2022) bir röportajında göçmenler konusunda radikalleşmenin tesadüf olmadığını aktarmaktadır. Ona göre, güvenlik sorunu olarak algılanan göçmenler konusu popülist politikacılara alan açmaktadır;

"Bunu dünyanın her yerinde görüyoruz; Trump da yaptı, İngiltere'nin AB'den ayrılma sürecinde de yapıldı, burada da yapıldı, her yerde yapılıyor. Ama bu süreç sadece yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya da gerçekleşebilir. Yani sadece algı yaratmakla gerçekleşmez. Bazen doğrudan toplum kaygılarını siyasete taşır. Şu an Türkiye'de daha çok bu yaşanıyor. Danimarka geçenlerde bir açıklama yaptı ve 'Sıfır mülteci politikası izleyeceğiz çünkü planlayamıyoruz ve bizim sosyal yapımızı bozuyor' dediler. Bir cümle daha söylediler; 'Mülteciler huzurumuzu bozunca aşırı sağcılar, faşistler çıkıyor ve oy topluyorlar. Bunu engellemek için mülteci politikasında başka yöne gideceğiz' dediler. Seçimlerde hiç varlık gösteremeyecek küçük partilerin söylemleri, merkez partiler tarafından üstlenilmeye başlandı. O da ister istemez konunun daha çok gündemde kalmasına neden oluyor."

Ümit Özdağ söylem ve paylaşımları ile Suriyeli göçmenler konusunda muhalif anlatıyı yönlendirebilmektedir. Hakikat sonrası çağın toplumuna seslenen siyasetçi, gerçeklikle kurulan zayıf bağları aşındırmakta, alternatif gerçeklikler ortaya atmakta, abartılı söylem ve paylaşımlarda bulunmaktadır.

3 Nisan 2021 tarihli Twitter paylaşımında Özdağ, Suriyelilerin suç işlemediğine dair iktidar anlatısının büyük bir yalan olduğundan bahsetmekte ve "Suriye Mafyası"nın her geçen gün büyümekte olduğunu iddia etmektedir. Alternatif gerçeklik bu anlamda Özdağ söyleminde kurulabilmektedir. Kasım 2021 tarihli bir sosyal medya paylaşımında ise; *"Bugün 5 milyonu aşan Suriyeli sayısı, korkunç doğum oranlarıyla gelecekte Türk nüfusunu geçecek. Ülkemizin demografik yapısını bozarak toplum mühendisliğine soyunanlar bilmeli ki, Türkiye'nin Arap ülkesi olmasına asla izin vermeyeceğiz."* sözleriyle bir paylaşımında bulunmuştur. Nitekim o tarihlerde devlet ve uluslararası kaynaklar Suriyeli nüfusu Türkiye'de 3,5 milyon olarak göstermekteydi (www.twitter.com 2021).

Özdağ bir televizyon programındaki konuşmasında ise *"Türkiye'de toplam sekiz milyon hatta sekiz milyonu aşan sayıda geçici koruma altındaki sığınmacı dediğimiz hukuki statüye sahip Suriyeli bunun içinde aşağı yukarı 2 milyona yakın kaçak Suriyeli. Yani 5,3 milyon Suriyeli var bunun dışındakiler de*

dünyanın değişik ülkelerinden geliyorlar ama Afganistan, Irak, İran son dönemde Pakistan'dan gelenler büyük çoğunluğunu oluşturuyorlar." ifadelerine yer vermiştir. Programın ilerleyen kısımlarında aldığı bilgiye göre 6,5 milyon Suriyeli olduğunu dile getirmiştir (www.youtube.com 2022). Özdağ, Suriyelilere yönelik harcama hesabında da söylem üretmektedir. 20 Nisan 2022'de yaptığı bir açıklamasında Suriyeliler için 90 milyar doların harcandığını iddia etmektedir (www.twitter.com 2022).

Nisan ayında 90 Milyar dolar harcandığını ve 6,5 milyon Suriyelinin varlığını iddia eden Ümit Özdağ, Mayıs ayında kendi sosyal medya hesabından yayınladığı bir basın açıklamasında; Türkiye'de 10 milyonu aşan sığınmacı ve kaçak olduğunu belirtmekte ve 7,7 milyonunun Suriyeli göçmenler olduğunu aktarmaktadır. Bunun yanında harcanan parayı ise 100 milyar dolar olarak açıklamaktadır (www.youtube.com 2022). 22 Kasım tarihinde ise Bakan Yanık'ın "Türkiye, sığınmacılara öz kaynaklarından yaklaşık 45 milyar dolar harcamıştır." ifadelerini alıntılararak; "Toplam 144.8 Milyar dolar. Gerçek rakam bu. Bakan Yanık doğru söylemiyor" yanıtını vermiştir (www.twitter.com 2022).

12 Mayıs 2022 tarihinde bir sosyal medya fenomeninin programına katılan Özdağ, Türk Hükümeti'nin 500 Suriyeli öğrenciyi 5 yıldızlı otelde tatil yaptıracağına dair bir söylem üretmiştir (www.youtube.com 2022); "AK Parti 500 Suriyeli öğrenciyi 5 yıldızlı otelde tatil yaptıracaktı. Zafer Partisi, 500 başarılı/fakir Türk öğrenciyi tatil yaptırarak. Bizim paramız 5 yıldızla yetmez ancak siz sevgili Türk gençleri, tatili hak ediyorsunuz. Başvuru adres ve ölçütlerini bu hafta yayınlayacağız." Söz konusu haber, Cumhuriyet, TGRT Haber, Sözcü ve Aykırı gibi anaakım haber sitelerinde de yer bulmuştur.¹² İçerik incelendiğinde ise devlet bütçesinden finanse edilmeyen bir organizasyon olduğu ortaya çıkmaktadır. Program "Mesleki ve Teknik Eğitim Yoluyla Sosyal ve Ekonomik Uyum Projesi" kapsamında "Mülteciler için Maddi Yardım Programı Fonu" tarafından karşılanmaktadır (www.teyit.org 2022).

Medya okuryazarlığı olmayan ve sorgulama seviyesi düşük kitlelere hitap edildiğinde tehlikeli bir söylem gücüne sahip olacak dil, bu anlamda Özdağ tarafından kullanılmaktadır. Nitekim haber içeriğini tarafı olduğu ideolojik yapı ya da kanaat önderinden edinen kitle, duygusal olarak manipüle edilmiş olmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki; hakikat sonrasının alternatif doğruları arasında net çizgiler belirlemek her zaman mümkün olamamaktadır. Bu, devlet açıklamaları kadar bazen söz konusu siyasi karakterlerin de haklı çıkabileceğine dair açık kapının bırakılması gerektiğini vurgulamak noktasında önemlidir.

Özdağ, anlatısını güçlendirmek ve taraftar bulmak adına Suriyeli göçmenler konusunda toplumun sinir uçlarına dokunabilmekte ve hakikat sonrası çağın atmosferiyle toplumu yönlendirebilmektedir. Ancak Özdağ (www.youtube.com 2022)'a göre Zafer Partisi bir sebep değil sonuç olarak ortaya çıkmıştır; "Bu parti kurulmasa da bu insanların yaptığı yanlışlar olacaktı. Bir sonuç olarak çıktık ve bu millet bunun için oy veriyor". Bu konuda Özipek, mülakat sırasında Zafer Partisi olgusuna yorum getirmektedir (2022):

"Aslında her şey baştan itibaren hikayeleştirmeye bağlıydı. Mesela Bulgaristan'dan Türklerin gelişinin nasıl hikayeleştirildiğini hatırlıyorsunuz. Aysel üzerinden, Belene kampı, Todor Jivkov, din değiştirme, Türklerin zorla Bulgarlaştırılması, Naim Süleymanoğlu konuları gibi bütün bu hikayeler üzerinde aslında bir göç yönetişimi anlamına gelen bir anlatım söz konusuydu topluma. Bu söylemler üzerinde ayrımcı önyargının doğması çok küçük ihtimaldi. Ama Suriyelilerle ilgili hükümet bu göç yönetişimini gerçekleştiremedi, anlatımını yapamadı; muhalefet ise buradaki boşluğu nefretle doldurdu. En tehlikeli olan buydu. Bu yüzden her iki taraf aynı kefeye koyulamıyor. Birisi insani bir tutumla yönetim başarısını gerçekleştiremedi bu

¹² - www.sozcu.com.tr/2022/gundem/suriyeli-ogrenciler-5-yildizli-otelde-5-gun-agirlanacak-7127359/?ysclid=l3bkbjluan
- www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/suriyeli-ogrenciler-5-yildizli-otelde-5-gun-agirlanacak-1934778?ysclid=l3bkbgnknr
- www.aykiri.com.tr/meb-den-suriyeli-ogrenciler-icin-denize-sifir-5-yildizli-otelde-festival/22832/

kısımdan eleştirilebilir ama öbürü bile isteye yalanı ve dezenformasyonu tercih etti bunun sonuçlarının çok kötü olacağını bildiği halde (...)”

İşaret edilen; göçmen karşıtı anlatının, Ümit Özdağ gibi radikal söyleme sahip kişileri ortaya çıkardığı. Murat Erdoğan (2020: 76) ise konuya başka bir perspektiften bakmaktadır. Ona göre; toplumda güvenlik endişeleri oldukça yüksek ve aşağıdan yukarıya bu güvenikleştirme gücünü arttırmaktadır. Tabandan kaynaklanan endişeler siyaset üzerinde baskı yaratmaktadır ve bütün çabalara rağmen engellenememektedir. Her iki şartta da ortada engellenemez bir göçmen karşıtı anlatının varlığı söz konusu. Emre Erdoğan sosyal medya ve geleneksel medyaya diğer yandan toplumun kutuplaşmasına değinerek bunu mülakat sırasında şu şekilde yorumlamaktadır (2022):

“Şimdi şöyle iki ayrı olgu var. 1. Bizim medya ekosistemimizin kötü olması daha demin zaten onu sorguladık. Bilgi ekosistemimizi kötü kılan şey ne? Bizde bağımsız medyanın olmaması. Geleneksel medyanın taraflı olması, partizanlaşmış olması, kutuplaşmış olması hiç kimsenin diğerinin medyasına güvenmemesi. Bahsettiğin sorunu araştırma sorusu olarak bir adım daha ileri götürdük yüzde 60’ı yanlış haberle karşılaştığını düşünüyor. Ama nerede karşılaştığını soruyorsunuz ötekisinin medyasında kendisinin medyasında bu durum söz konusu değil. Kendi haberine son derece güven duyuyor. Dolayısıyla kutuplaşmış bir ortamda herkes kendi tarafını okuyor. Bu birinci sorun. Anaakım medya yok yani ortada herkese seslenebilecek bir yapı kalmadı Türkiye’de. Gazete tirajları çok kötü. Televizyon tartışma programları kutuplaşmış durumda. Anaakım medya ise tamamen magazinleşmiş ve siyaseti bırakmış durumda. Öteki tarafta sosyal medyamız kötü. Sosyal medyamız neden kötü? Sosyal medya genel olarak iyi bir şey değil zaten ancak bunun üzerine biz sosyal medya konusunda çok kırılmanız. Hani herkes eşit derecede kırılmanız değil ya toplum içerisinde. Sosyal medyayı daha yetkin kullanımda oradaki yanlış bilgiye karşı bir savunmasız durumdayız. Neden peki? Öncelikle birinci gereksinim medya okuryazarlığının olmaması. Yani bilmiyoruz nasıl kullanacağımızı. Eleştirel düşünce eğitim sistemimizin parçası değil yani şüphecilik parçası değil. Bu konularda bilgi verme yok. Bu da güvenlik sorunu olduğu için şu an da ki dezenformasyon yasası gibi yanlış bilgiyi kovmaya değil de piyasayı düzenlemeye yönelik bir adım var devlet lehine. Yani yapılan şeyler güvenlik sorunu olarak addediliyor. Daha birinci madde de yazıyor güvenlik tehdidi oluşturuyor diye. Güvenikleştirmiş bir sorundan bahsediyoruz. Dolayısıyla bu ortamda kötü bir medya ekosistemine sahibiz. Sosyal medyamız kötü, internetimiz kötü, anaakım medyamız kötü vs. ve buralarda da yanlış bilgi çok hızlı yayılıyor. Şimdi yanlış bilginin çok hızlı yayılması sağlayan bir hastalık gibi bu. Yani bağışıklık sistemi düşük olan insanlar bu konuda daha savunmasız durumda. Bizim genel olarak bağışıklık sistemimiz düşük. Öteki tarafta da virüsün bazı özellikleri var nedir bunlar? Mesela yanlış bilgiyi yayan şey duygusal tepkiler vermesi. Yani heyecanlandırması veya öfkelenilmesi. Güncel konulara karşı yapılması, duygusal bir konu mutlaka içermesi gibi birtakım özellikler var bu konu da tam onun üzerine geliyor. Türkiye’de insanlar zaten hassas, bağışıklık sistemleri düşük, zaten göçmen karşıtlığı, ırkçılığa varabilecek önyargıları var. Onlara da siz yanlış haberler yaparsanız -ki Zafer partisi bunu bilerek yapıyor- ve bunu yaptıklarında da insanlar bunu sorgulamadan üzerine atlıyor. (...) Zafer Partisi bunu manipüle ediyor. Yani mültecilere karşı olan mesele çok duygusal bir şey. Sosyal medyada duygusal etkisi olan şeyler çok fazla yayılıyor. Bunu da kullanıyorlar. Zafer Partisi’nin bir stratejisi var; o strateji de sosyal medyada yalan haber ve duygu tetiklemek. Hiç önemi yok çünkü karşıdaki kitle bu. Altta gerçek bilgi yazsa bile bunu okumayan bir kitle var. Onun farkındalar ve bunu kullanıyorlar.”

3.1.2 Toplumun Yarışan Anlatılarda Pozisyonu

Hakikat sonrası çağın bir başka aktörü olan toplumun göçmenler konusundaki tavrı ise onların Türkiye’deki akıbeti noktasında belirleyicidir. Toplumun anlatılara verdiği tepkiler, özellikle sosyal medya platformlarında çoğunluğun adalet sağlama biçimi olarak tercih edilmeye başlanmıştır. Nitekim bu verilere yapılan anket çalışmaları ve saha araştırmalarından ulaşabiliyoruz. Toplumda Suriyeli göçmenlere yönelik oluşan tepkilerde hangi argümanların kullanıldığı ve bu argümanların hangi ortamlarda yayılabildiğine bakıldığında anlatı yarışında topluma sirayet eden anlatı ortaya çıkacaktır.

Nitekim bu bölüm anlatılarının topluma yansımalarını aktaracaktır. Toplumun anlatılara yönelik pozisyonu ve daha sonrasında sosyal medya aracılığıyla anlatıya sağladığı destek işaret edilecektir.

Çoğunluk toplumunun pek çok üyesi, kültürel farklılığı, varsayılan kültürel homojenliğe ve ulusal kimliğe bir tehdit olarak görür (Castles ve Miller 2008: 360). Yabancı olanın bireyselliği bulunduğu kategori içinde erir ve ait olduğu kategoriye sürekli olarak sırtında taşır (Bauman 2003: 98). Bu anlamda o kategoriye ait bir kişi suç işlerse tüm grup o suçla itham edilmeye başlamaktadır (Girard 2005: 20). Bir grup yüksek doğum oranlarıyla, yaşam standartlarındaki düşüşle, vergi artışlarıyla, hastalık ve suçla ilişkilendirildiklerinde tehdit olarak algılanırlar (Allport 1988: 244). Suriyeliler ise Türkiye’de öteki olan kategori olarak ortaya çıkmıştır. Bir Suriyeli tarafından işlenen suç bütün bir grubu itham etmek için kullanılabilmekte, doğum oranlar ve vergi yükleriyle ilişkilendirilip karşıtlık canlandırılabilir. Nitekim

Türk toplumu, Suriyelileri iktidar anlatısının dini retorikleriyle kabul etmiştir. Yine bu ensar ve kardeşlik söylemleriyle tepkiler bastırılmıştır. Tepki ortaya çıktığında ise misafir anlatısı ile tekrar bir kabullenme görülmüştür. Nitekim toplum, bu anlatıyla, dışardan gelenin kendi kurallarına uyması ve kendi gibi olması noktasında misafirliğini işaret ederken; aynı zamanda asla bizim gibi biri olamazsın çünkü bizden biri değilsin ve gideceksin kabulündedir (Bernasconi 2015: 62). Ancak sürenin uzaması ve muhalif anlatının güç kazanmasıyla tahammül seviyesi düşmüş bu da tepkilerin yeniden ve sürekli bir biçimde artmasına neden olmuştur. Van Dijk (1993, 264), başkalarına karşı olumsuz değerlendirmeler ve retorik figürler içeren 'biz', 'onlar' dilinin kullanılmasının 'diğerleri hep böyledir' iddiasına yönelik genellemelere yol açtığını ileri sürmüştür. Muhalif anlatı bu anlamda toplumsal düzeni sağlama amacıyla yabancı olanı farklılaştırarak toplum düzeninin sağlanacağına işaret etmektedir (Kearney 2012: 61). Suriyelilere yönelik “gidecekler” söyleminin tercih edilmesi de bu sebeptendir. Nitekim anlatıda kullanılan bela, yük, güvenlik sorunu gibi söylemler toplumsal bir karşıtlığın oluşmasına da neden olmuştur.

Yeni gelenlerin sayısı kontrol edilebilir rakamları aştığında, ülkenin bu anlamda kapasitesi göz önüne alınarak, sürecin yönetilebileceği algısı zorlaşacaktır. Tipik olarak işini kaybetme endişesi, artan suç oranları, kamu hizmetlerinden yararlanmayla ilgili sorunlar ve kültürel bir tehdit toplumda kendini göstermeye başlayacaktır (Erdoğan 2020: 82). Tehditlere tepki olarak yaşanan duygular, olumlu sonuçlansa dahi neredeyse tamamen olumsuzdur. Endişe ve sınırlı hissetmek düşük yoğunluklu bir duygu iken; tehditler kişisel yaralanma, kişinin kendi kültüründen insanların refahına zarar verme şeklinde gerçekleştiğinde korku ve öfke gibi duygular uyandırabilmektedir (Stephan, Ybarra ve Rios 2016).

Türk toplumunda Suriyelilerin hırsızlık, fuhuş, gasp, kamu malına zarar verme vb suçlarla ilişkilendirilmesi oldukça yaygındır. Oysa yapılan bütün çalışmalarda Suriyelilerin suça karışma oranlarının yerel halkın suç oranlarından çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Erdoğan 2014: 19). Suriyeliler, sınır dışı edilme riski ve daha yüksek hapsedilme olasılığı nedeniyle suç işleme eğilimleri konusunda daha caydırıcı sebeplere sahiptir. Bu anlamda Sakib ve Osman (2020: 380) çalışmalarında Suriyelilerin ev sahibi ülkelerdeki suç oranlarında önemli bir artışa neden olmadıklarını göstermişlerdir. Göç İdaresi Başkanlığı da Suriyelilerin suç oranlarının artışı noktasında algının aksine çok düşük bir orana işaret etmektedir. 2022 yılında sosyal medya hesaplarından algının düzelmesi amacıyla yayınlanan videoda 2017’de Türkiye genel suç oranında Suriyelilerin 1,57 oranda suça karıştıklarına işaret edilmiştir. Bu oran 2018 yılında sadece 1,46 şeklinde aktarılmıştır. (www.youtube.com 2022).

İçişleri Bakanlığı’nın da yaptığı basın açıklamaları aynı yöndedir fakat Dora (2020: 515-516) 2014 yılından 2017’nin ilk altı aylık İçişleri Bakanlığı tarafından paylaşılan verilere işaret ederek, Nüfusun artmasıyla Suriyelilerin suça karışma oranının da arttığına değinmektedir. Bir diğer çalışmada ise Türkiye’deki Suriyeli nüfusunun artışıyla suç oranlarındaki yükselişin arasından anlamlı bir korelasyon olduğunu belirtmektedir (Akbulut-Yüksel vd 2022: 46). Hakikate ilişkin farklı açıklamalar vardır. Toplum, muhalif anlatının Suriyelilerle suçu ilişkilendirdiği söyleme yakın bir tavır sergilemektedir. Toplumdaki algı, Suriyelilerin Türkiye’yi daha güvensiz yaptığı şeklindedir. KONDA araştırma şirketi tarafından 2019 yılında yayınlanan bir çalışmada “Suriyeli sığınmacılar nedeniyle kentler artık daha güvensiz oldu” önermesine katılımcıların %75’i katılıyorum yanıtını vermiştir (2019: 105-107). Bu durum Suriyeliler kapsamında hemen her konuda yaşanmaktadır. Ankara kapsamında 400 kişiyle

yapılan bir çalışmada, “Suriyeliler geldikten sonra hırsızlık vakalarında artış oldu” diyenlerin oranı %62 olarak; “Suriyeliler geldikten sonra şiddet darp, öldürme ve yaralanma olaylarında artış oldu” diyenlerin oranı %60 şeklinde çıkmıştır (Taştan, Haklı ve Osmanoglu 2017: 23).

Bir çalışma, bilinmeyen bir dile maruz kalmanın algılanan göç tehditlerini ve göçe karşı muhalefeti arttırdığına değinmektedir (Newman, Hartman, Taber 2012: 654-655). Diğer bir çalışma, iletişimin sınırlı olduğu durumlarda, gruplar arasındaki tutumlar, detaylı bilgi eksikliği nedeniyle ön yargılar ve kalıp yargılarla yeniden üretilebilen basit işaretler ve sembollerle şekilleneceğine işaret etmektedir. Bu durumun ise gruplar arası hoşgörünün azalmasına yol açabileceğini belirtmektedir (Sniderman, Hagendoorn, Prior 2004: 41). Aslında Suriyelilerle dil, din ve etnik bir bağlantı bulanlar için kabulü daha rahat olan konular, bu değerlerde ortaklıklar bulamayanlar için daha zor olabilmektedir. Suriyelilerle ortak nokta bulamayanlar için söz konusu sosyal mesafenin uzaması da onlara karşı azalan hoşgörünün ve artan önyargının nedenidir. Nitekim sosyal mesafe artmaktadır.

Erişen (2018: 115-116)’e göre Türkiye bağlamında Suriyelilerle daha yakın olabilecek insanlar dini değerler kapsamında ortaklık bulabilen insanlar olacaktır. Hükümetin Suriyelilere yönelik söylemi ve kurduğu ideolojik yakınlık algılanan önyargıyı azaltırken; hükümetten uzaktakilerin bunu yapma olasılığı düşük olacaktır. Örneğin, 550 binin üzerinde Suriyeli göçmen nüfusu bulunan İstanbul’da yapılan bir çalışmada Suriyelilerin ekonomik yük olduğuna dair bir önerme ile din kardeşi olup olmadıklarına dair önerme arasında anlamlı bir bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır. Din kardeşiyiz söylemine destek veren katılımcılar ekonomik yük olduklarına dair söyleme daha az destek vermektedirler (Morgül, Savaşkan, Mutlu 2021: 76).

Muhafif anlatı, içinde bulunduğu göçmen karşıtı kimlikle ortak değerlere atıfta bulunmamaktadır. Göçmenlerle aralarında ortaklık bulunmayanlar için ise önyargılar artmakta ve tahammül seviyesi azalmaktadır. Nitekim Rönesans dönemindeki Yahudilerin ötekiliğine değinen Sennet (2014: 13) onların hayatlarının giderek daha gizemli hale geldiğinden ve bunun da Yahudiler hakkında çeşitli fantezi bilgileri arttırdığından bahsetmektedir. Toplumsal mesafenin arttığı durumlarda bu sorun günümüzde Türkiye’de de yaşanabilmektedir. Nitekim hemen hemen tüm Suriyeli göçmenler alışverişlerini Suriyeli esnaf ve firmalardan yapmaktadırlar. Bunun yerel mal ve hizmetleri bulamayacağından dolayı, Suriyeli dükkanların daha ucuz olduğundan dolayı ya da veresiye yoluyla alabileceğinden dolayı yapabilmektedir (Akay ve Yenisey 2019: 17). Ancak bu tutum toplumlar arası kaynaşmayı ertelemektedir. Bu da sosyal mesafenin kapanmamasıyla sonuçlanmaktadır.

Göçün başladığı ilk tarihlerden itibaren söylem ve duyuma dayalı bilgiler toplum tarafından talep görmüştür. Nitekim göç sürecinde devletin resmi olarak açıkladığı rakamlara itibar edilmemiştir. Erdoğan (2014: 21) tarafından yapılan çalışmada Suriyeli sayısının resmi olarak 30 bin açıklandığı şehirlerde toplum tarafından olağanüstü tahminlerin olduğu, 200-300 bin Suriyelinin varlığına işaret edildiği görülmüştür.

Toplumda sosyal mesafenin Suriyelilerle açılmasıyla gerçek olmayan bilgilerin yayılımı söylentilerle artmaktadır. Eşigül vd. (2017: 14-16) tarafından yapılan çalışma, etkileşimin olmadığı durumlarda, katılımcıların duyumlara ve söylentilere dayanarak Suriyeliler hakkında olumsuz ön yargı ve fikirleri desteklediğini ortaya çıkarmıştır. Çalışma çıktılarından birini duyum ve söylenti şeklinde kategorize eden araştırmacılar; katılımcıların Suriyeliler ve diğer göçmenler hakkındaki algılarını duyum ve söylentilerle şekillendirdiklerini ortaya çıkarmıştır:

“Bir de bizim elektrik faturasına ve suya yansıyormuş onların harcadıkları. Emeklilerden de 100 lira kesiliyormuş. Ne gerek var, adam çalışmış emekli olmuş, çabalamış sen benim 100 liramı niye kesiyorsun ki?” (Kadın, 33)

Söz konusu çalışmada, Suriyelilere Sağlandığı Varsayılan Haklar başlığı altında Suriyelilerin maaş aldıklarına, istediği okula sınavsız girebildiklerine, ücretsiz sağlık hizmeti aldıkları, vergi muafiyetine tabi oldukları ve TOKİ’den ücretsiz konut aldıklarına dair kanıların da genele yansıdığı görülmüştür (2017: 14). Çalışmamız özelinde değerlendirildiğinde ise önyargıların gruplar arası ilişkilerin yanı sıra siyasi elitler ve kamuoyundaki diğer aktörlerin anlatılarıyla şekilleneceğini ifade etmek mümkündür. Bu anlamda siyasi partilerin anlatılarının oluşturduğu hakikatler yine kendi taraftarları tarafından kabul edilmektedir. Emre Erdoğan bu konuda Türkiye’de yaşanan kutuplaşmaya değinerek; liderlerinin anlatılarını talep eden ve liderlerin de bunu gözettiği bir ortamı işaret etmektedir:

“Şimdi burada arz yönlü bir taraf var talep yönlü bir taraf var. Talep yönlü tarafı bireyler buna karşı nasıl konumlandırılabilir. Biz hat safhada kırılan bir yapıdayız. Bir sürü faktörden dolayı. Kutuplaşmış bir ortamda yaşıyoruz. Burada başlıyor. Kutuplaşmış ortamın işlemlendirilmiş hali şu: gelen bilgiyi kaynağına göre yargılamak. Gelen bilginin doğruluğuna bakmak kimsenin umurunda değil. Benim kampımdan biri söylüyorsa doğrudur diğerindense yanlıştır. Kutuplaşmanın bireysel düzeydeki tezahürü “kendi görüş kampımın görüşüne itibar ederim.” Yine kutuplaşmanın başka bir tezahürü yankı odaları ya da fanuslar. Benim liderimden ya da kendi tarafımdan aldığım bilgi kendi tarafımdan onaylanıyorsa çok da şüphe etmeye gerek yok. Medyamda doğruluyor bu noktada liderin söylediğine kör bir inanç söz konusu. Ötekisini dinlemiyorum çünkü karşılaşmıyorum. Öteki görüşe sahip olanlarla. Bu konuda çok zayıfız. Dolayısıyla ötekinin neye benzediğini de bilmiyoruz. Ötekinin düşüncesini de bilmiyoruz. Eleştirel düşünce sistemine sahip değiliz eğitim sistemimiz sağ olsun, medya okuryazarlığımız yok, sosyal medya ve interneti kullanmayı bilmiyoruz. Görüyorsunuz değil mi talep tarafını. Peki arz tarafına bakalım. Bu bilgiyi kim üretiyor? Siyasi liderler üretiyor siz de bahsettiniz her siyasi lider siyasi dezenformasyon yayıyor, hiç çekinmiyor. Bu dezenformasyon aşağıya doğru kendi medya kanalları aracılığıyla eko ediliyor çünkü sorgulayıcı medyamız yok. Kutuplaşmış sistemin en büyük sıkıntısı o. Liderin söylediğini sorgulayan bir medya yok. Ona amfi görevi gören, çoğaltan bir medyadan bahsediyoruz. Onun etrafında her grubun kendi entelijansiyası var o söylemi kendi aşağıya doğru iletecek. Tartışma programlarımız tartışma programı değil yalan üretim programı. Yalanı yayan programlar. Durum bu. Sosyal medya perişan durumda. Zaten tanım gereği sosyal medya kötü bir yer. Bizde bir de ekstra kötü. Kutuplaşmış bir ortamda sosyal medya ahlaki üstünlük sağlama amacıyla insanların birbirine girdiği çatıştığı bir yer. Teyit yok. Kimse teyitlemeyi bilmiyor”

Göçmenler konusunda kutuplaşmış siyaset yapısından ziyade muhalif anlatının argümanlarının toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından kabul edildiği görülmektedir. Nitekim bu noktada duygusal değerlendirmelerin varlığı bir hakikat sonrasını anımsatmaktadır.

Erdoğan ve Semerci (2018) tarafından 16 ilde 2004 kişinin katılımıyla yapılan çalışmada, Suriyelilerin Türklerin elinden işlerini aldıklarına inanç yüzde 71.4, Suriyeliler suç oranlarını arttırıyorlar önermesi yüzde 67.4, Suriyeliler yüzünden terör saldırıları arttı söylemi ise yüzde 58.1 oranında kabul görmekte. Bu söylemler göçmen karşıtı anlatının tezleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim sınır politikaları eleştirisi yerine “bunları aldınız başımıza bela olacaklar” şeklinde bir söylem hükümete değil Suriyeliler yönelik bir karşıtlığın toplum içinde yüklebilmesine olanak tanımaktadır. Bu anlatının yayılma hızını ve etkisini güçlendirirken ve avantajlı duruma sokarken; diğer yandan nefret tohumlarının ötekine karşı doğmasına neden olabilmektedir. Araştırmacılar çalışmalarına katılımcıların öne çıkan söylemlerini de eklemiştirler. Mülakatlarında kendini CHP’li olarak tanıtan vatandaşın, vergi vermiyorlar, maaş alıyorlar ve biz onlardan daha sonra geliyoruz yorumlarını aktarmaktadırlar. Yine aynı çalışmanın bir başka mülakatında kendini HDP’li olarak tanıtan vatandaşın biz ikinci sınıf vatandaş durumuna düştük kendi ülkemizde şeklinde yakınmasına şahit olmuşlardır. Bu aslında göstermektedir ki; göçmen karşıtı parti anlatıları partilerin kendi kitlelerini aşabilmektedir.

İnsani Gelişme Vakfı tarafından 2020 yılında yayınlanan bir raporda, Türk toplumunda, Suriyelilerin devletten maaş aldığına dair önerme yüzde 74 oranında kabul görmüştür. Suriyeli esnafın vergi vermediğine dair söylem ise katılımcılar arasında %61 oranında doğrulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin üniversiteye giden her Suriyeliye burs verdiği önermesini doğru görenlerin oranı ise yüzde 60’tır. Aynı oranda kabul, Suriyelilerin üniversiteye sınavsız girdiğine dair kanıda da mevcuttur. Suriyelilerin elektrik, su ve doğal gaz faturası ödemediklerine dair önerme ise yüzde 40 oranında onaylanmıştır. Katılımcıların yarısı ise Suriyelilerin sağlık hizmetlerinde öncelikli olduğuna inanmaktadır. Bazıları muhalif anlatı içinden çıkan bazılarıysa direkt toplum tarafından üretilen anlatıların göçmen karşıtı anlatıya sağladığı katkı ve toplumda kendine bulduğu yer burada görülmektedir.

Çatak (2020: 69) Suriyeli göçmenlere yönelik algıları incelediği çalışmada katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirdiği mülakatlarda “ikinci sınıf vatandaşız”, “yasalara uyma yok”, “vergi vermemeye çalışıyorlar” gibi söylemlerin öne çıktığından bahsetmektedir. İstanbul özelinde yapılan bir çalışmada ise “hükümetin Suriyelilere ve vatandaşlara karşı tutumu” sorulduğunda genel ortalamanın yüzde 78’i

“Suriyelilere daha iyi davranıyor” cevabını vermiştir. Bu oran AK Parti seçmeninde %74, MHP’de %76 oranıyla iktidar seçmeni tarafından da benimsenen bir cevap olmuştur. HDP seçmeni yüzde 60’la en düşük oranda kabülü sağlarken; CHP seçmeninde oran %82, İYİ Parti seçmenin de ise %99 olmuştur (Şar ve Kuru 2020: 35). Söz konusu ikinci sınıf vatandaş söylemi 2019 yılında KONDA tarafından Türkiye genelinde yapılan bir ankete de yansımıştır. “Türkiye’de kendimi 2. Sınıf vatandaş olarak hissediyorum” önermesine katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı toplam %45,2 olmuştur. Bireysel sosyal medya paylaşımlarında ise Suriyelilerin üniversiteye sınavsız girdiğine ve devletten maaş aldığına dair paylaşımlar binlerce kişi tarafından beğenilebilmekte ve paylaşılabilmektedir (KONDA 2019). Bu durumun temelinde muhalif anlatının yattığı iddia edilebilir.

Suriyeli göçmenlerin nerede yaşamaları gerektiğine dair sorularda, geri gönderilmeliler önerisi yüzde 86.2 oranıyla öne çıkmaktadır (Erdoğan ve Semerci 2018). Metropoll araştırmasına göre, Her dört kişiden birinin, savaş sürse dahi onların geri gönderilmeleri gerektiğini savunduğu ortaya çıkmıştır (www.medyascope.tv 2019).

SONUÇ

Türkiye'nin göç politikaları üzerinde rekabet eden iki farklı anlatının etkili olduğunu gözlemlemekteyiz. Birincisi, hükümetin Suriyeli sığınmacılara kapıları açma ve insani yardım vurgusu yapma anlatısıdır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin uluslararası arenada insani bir lider olarak tanınmasını hedeflemektedir. Diğer yandan, muhalefet partileri ve bazı yerel aktörler, daha fazla kontrole vurgu yaparak iç güvenliği savunmakta ve sığınmacıların Türkiye'ye olan etkilerini eleştirmektedirler. Bu rekabet eden iki anlatı, siyasi çatışmaların ve kamuoyu desteğinin kazanılması için kullanılmaktadır.

Hükümet, Suriyelilere yardım eli uzatma ve insani sorumluluklarını vurgulayarak uluslararası itibarını artırmaya çalışırken, muhalefet, göçmenlerin Türkiye'deki kaynaklara yük olduğunu ve iç güvenliği tehlikeye attığını iddia ederek seçmenleri ikna etmeye çalışmaktadır. Bu rekabet, göç politikalarının şekillendirilmesinde etkili olmaktadır. Hükümet, insani yardım projelerini ve göçmenlerin entegrasyonunu destekleyen politikaları benimseyebilirken, muhalefet, sığınmacılara karşı daha sıkı denetimler ve sınırlamalar getiren politikaları savunabilmektedir. Türkiye'deki göç politikaları, siyasi rekabetin etkisi altında şekillenir. Bu rekabet, farklı siyasi aktörlerin göçmenlere yaklaşımını belirlerken, ulusal ve uluslararası faktörleri de etkileyebilir. Sosyal medya platformları da bu iki anlatıyı daha da desteklemekte ve kutuplaşmayı derinleştirmektedir. Göçmen karşıtı bir kişi, sadece kendi düşüncelerine uygun içerikleri görme eğilimindedir ve bu, sosyal medya algoritmaları tarafından teşvik edilmektedir. Bu, kullanıcıların sadece kendi görüşlerini yansıtan içeriklere maruz kalarak alternatif perspektiflere kapalı kalmasına yol açmaktadır.

Göçmenler Türkiye'ye ilk geldiği dönemlerde iktidarın göç anlatısı toplum tarafından kabul görmüştür. Bu, Suriyeli göçmenlerle kültürel ve dini yakınlığın duygusal bir retorikle vurgulanmasıyla mümkün olmuştur. Bunun yanında geçici olduklarına dair misafir söyleminin de etkisi olmuştur. Ancak zamanla muhalif anlatının içeriği toplum geneline yayılmış ve alternatif gerçeklikler inşa edilmiştir. Muhalif anlatının söylemleri, güvenlik endişesi, doğum oranları, Türk vatandaşlarına karşı ayrımcılık, Suriyelilerin üniversiteye sınavsız girişi gibi konularda toplum içinde yaygın kabul görmüştür. Bu anlatılar, hakikat sonrası ortamın beslediği alternatif gerçekliklerden kaynaklanmaktadır.

Göçmen karşıtı anlatının daha fazla tüketilmesi, duygusal ve hızlı karar almaya açık olan çağın insanlarına hitap eden olumsuz içeriklerin etkisiyle açıklanabilir. Bu anlatılar, ötekileştirme üzerine kurulu ve duygusal manipülasyonu amaçlamaktadır. Ancak bu tür anlatıların tercih edilmesi, dezenformasyon ve yalan haberlere savunmasızlığın yaygın olduğu bir toplumda sorunlara yol açmaktadır. Sosyal medya, gerçek dışı iddiaların hızla yayılmasına hizmet etmektedir. Toplum, gerçek olmayan bilgilere karşı duyarsızlaşmıştır ve göçmenler konusundaki hakikat, genel olarak olumsuz bir şekilde şekillenmektedir. Örneğin dolaşıma sokulan Suriyelilerin sınavsız üniversiteye alınması sürekli bir biçimde yeniden üretilerek toplum genelinde kabülü sağlanan bir olgu haline gelmiştir. Sadece sosyal medyada söylenti şeklinde yayılan doğalgaz, elektrik, su gibi ödemelerin Suriyelilerin yapmadığı şeklinde çıkan söylentiler dahi toplumun büyük bir kesimi tarafından kabul edilen olgulara dönüşmüştür.

Bu olay özelinde de görüldüğü gibi hakikat sonrası çağda kanaatler bir hakikat olarak değer kazanabilmektedir

Partilerin söylemleri, kutuplaşmayı artırırken bireyler, kendi inandıkları anlatının yanında durma eğilimindedirler. Siyasi liderler, halkın kendi doğrularına bağlılığını teşvik ederek popülist bir yaklaşım benimsemektedirler. Nitekim basit yalanlar karmaşık gerçekleri anlatmaktan çok daha kolay gelmiş ve arz talep dengesiyle siyaset-toplum-medya üçgeninde hakikat sonrası ortam kurulmuştur. Suriyeli göçmenler konusundaki hakikatin önemsizleşmesi, siyasi aktörlerin politikaları, medyanın haberleştirme şekli ve toplumun tutumlarının birlikte çalışmasıyla gerçekleşebilir. Eğer politikacılar gerçekler yerine ideolojik ve popülist yaklaşımlarla hareket ederse; medya kuruluşları haberleri çarpıtarak veya önyargılı bir şekilde sunarsa toplumun bu konuda hakikati problemli olacaktır.

Son dönemlerde göçmen karşıtı anlatının hakikati önemsizleştirerek Türkiye'deki toplum geneline yayılan söylemler, toplumsal görüşler ve kamuoyu anketleri tarafından yansıtılmıştır. Bu söylemler, özellikle bazı medya ve siyasi aktörler tarafından teşvik edilmiş ve toplumun algısını şekillendirmiştir. Bu tür anlatılar, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki işsizlik sorunlarına, ekonomik baskılara ve güvenlik endişelerine katkıda bulunduğunu hizmetlerden öncelikli yararlandığını vurgulamaktadır. Bunun sonucunda, kamuoyu anketlerinde göçmen karşıtı görüşlerin arttığı ve sığınmacılara yönelik daha katı politikaların desteklendiği görülmüştür. Göç politikaları kapsamında iktidarın zaman zaman "Suriyeliler gidecekler" gibi söylemleri kullanması, toplum içindeki bir baskıyı veya kaygıyı yansıtır olabilir. Bu tür söylemler hem Suriyeli göçmenler hem de yerel halk arasında endişe yaratabilir ve toplumsal gerilimi artırabilir.

Türkiye'de göçmenler konusunda toplumsal desteğin hangi anlatıda olduğuna bakıldığında ise; siyasi kutuplaşmanın ötesinde yer edinen bir konu olduğu görülmektedir. Nitekim muhalif anlatının ürünleri her parti taraftarlarınca sahiplenilebilmektedir. Hakikat sonrasının simge isimlerinden Donald Trump'ın yaptığına benzer şekilde Türkiye'de göç anlatında bazı siyasi karakterler sıklıkla yanlış olanı tekrarlayarak alıcıların hakikatlere ilişkin şüphelerine oynamaktadırlar. Bu sayede anlatılarına taraftar toplayabilmektedirler. Bu siyasetçiler arasında muhalif anlatının ana karakterlerinden Kılıçdaroğlu ve Özdağ öne çıkmaktadır. Trump duygusal yüklü ideolojik Twitter siyaseti sayesinde önemli derecede taraftar toplayabilmiştir. Söz konusu liderler de aynı yolu izlemektedirler. Sosyal medya platformları üzerinden sürekli olarak alternatif gerçeklikler sunarak, siyasi tartışmalara ve kamusal bilince zarar verebilecek bir yaklaşım benimsemektedir. Bu yaklaşım, toplumu gerçeklikten uzaklaştırarak siyasi çatışmaların ve kutuplaşmanın artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, kamuoyunu yanıltan veya manipüle eden bilgilerin yayılması, demokratik süreçlere ve toplumsal bütünlüğe ciddi zararlar vermektedir. Bu tür siyasi liderlerin, toplumu aydınlatıcı, doğru ve şeffaf bilgilendirme görevini yerine getirme sorumluluğunu taşıdığını unutmamak önemlidir. Hakikati önemsizleştiren siyasi söylemler, uzun vadede toplumsal güveni erozyona uğratabilir ve siyasi istikrarsızlığa yol açabilir

Bunun yanında Türkiye'de hakikati önemsizleştirerek güçlenen göçmen karşıtı anlatının, Türkiye'nin göç politikalarına etkileri aşağıdaki gibi olabilir:

- Daha Sıkı Göç Politikaları: Göçmen karşıtı söylemler, siyasi liderleri daha sıkı göç politikaları benimsemeye yönlendirebilir. Bu, Suriyelilere yönelik daha katı kontrollerin uygulanmasını ve sınırların daha sıkı bir şekilde korunmasını teşvik edebilir.
- Uyum Programlarının Sınırlanması: Göçmen karşıtı anlatılar, yerel halkın mültecileri kabul etmeme eğilimini artırabilir. Bu da hükümetleri, uyum programlarını sınırlamaya veya finansmanı azaltmaya itebilir.
- Uluslararası İtibar Kaybı: Göçmen karşıtı söylemler, Türkiye'nin uluslararası arenada insan haklarına ve göçmenlere yaklaşımı konusunda eleştirilere neden olabilir. Bu, Türkiye'nin uluslararası itibarını zedeleme potansiyeline sahiptir.
- Toplumsal Kutuplaşma: Göçmen karşıtı söylemler, toplumsal kutuplaşmayı artırabilir ve farklı topluluklar arasında gerilimlere yol açabilir. Bu, sosyal uyumu olumsuz etkileyebilir.
- Uluslararası Yardım ve İş birliği: Göçmen karşıtı söylemler, uluslararası yardım ve işbirliği projelerini zorlayabilir. Dış yardım kuruluşları ve diğer ülkeler, bu tür bir retorikle ilişkilendirilen projeleri finanse etmekten kaçınabilirler.

Göç politikalarının adil ve insani olması, toplumsal uyumu desteklemesi ve uluslararası sorumlulukları yerine getirmesi önemlidir. Ancak muhalif anlatı göçmen karşıtlığı sebebiyle göç politikalarının bu yönde olmasını engelleyebilmek adına hakikati önemsizleştirebilmektedir. Türkiye’deki göçmen sayısında sürekli olarak devlet açıklamalarından farklı ve abartılı verilerin öne çıkarılması bu konuda örnek oluşturmaktadır. Söylemden etkilenen kişiler için normal rakamların çok ötesine işaret eden 10 milyonu aşan göçmen söylemi duygusal olarak çok daha etkileyici olmaktadır. Duygulara hitap eden bu söylemin bilinçli kurulduğu görülebilmektedir. Söz konusu siyaset, alternatif gerçeklerin sürekli tekrarını içermektedir. Ancak konunun diğer tarafında ise bir talep söz konusudur. Alpay (2021: 76)’ın işaret ettiği gibi kamuoyu, entelektüeller ve gazeteciler gibi hakikate saldırının farkında ancak kendi haklarını savunduklarını düşündüklerinde hakikatin önemsizleşmesini göz ardı edebiliyorlar. Göçmenler konusunda haklı gördükleri muhalif anlatının hakikati önemsizleştiren siyasetinin farkında olabilirler ancak bu haklarını savunduklarını düşündükleri bir konu olduğundan ses çıkarmamaktadırlar.

Türkiye’deki göç anlatıları, hakikat sonrası dönemin dinamiklerinden etkilenmektedir ve bu özellikle muhalif anlatıda görülmektedir. Siyasi figürler, alternatif gerçeklikleri sürekli olarak tekrarlayarak taraftar toplamakta ve kamuoyunu etkilemektedirler. Bu nedenle, göçmenler konusu, Türkiye’nin kutuplaşma ve alternatif gerçekliklerle dolu karmaşık bir siyasi manzarasının bir yansıması olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, hakikati önemsizleştiren dilin engellenmesi, karmaşık bir sorundur ve çok sayıda aktörü içerir. Ancak bu tür bir dilin yayılmasını ve etkisini azaltmak için atılacak bazı adımlar şunlar olabilir:

- Eğitim ve Bilinçlendirme: Kamuoyunun medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerileri konusunda eğitilmesi önemlidir. Bu, insanların yanıltıcı veya manipülatif bilgilere daha dirençli olmalarını sağlayabilir.
- Medya Etik Kurallarının Teşvik Edilmesi: Medya kuruluşları ve gazeteciler, objektiflik, doğruluk ve tarafsızlık gibi etik ilkeleri benimsemeli ve uygulamalıdır. Bu, hakikati önemsizleştiren dilin medyada yayılmasını azaltabilir.
- Sosyal Medya Denetimi: Sosyal medya platformları, yanıltıcı bilgilere karşı daha etkin bir denetim ve filtreleme sistemi geliştirmeli ve uygulamalıdır.
- Siyasi Sorumluluk: Siyasi liderler, gerçekleri önemsemeli ve topluma dürüst ve açık bilgi sunmalıdır. Siyasi kampanyalarda ve konuşmalarda yanlış bilgi yayma konusunda duyarlı olmalıdırlar.
- Sivil Toplum Katılımı: Sivil toplum kuruluşları, kamuoyunu bilgilendirmek, yanıltıcı bilgilere karşı mücadele etmek ve etik siyaseti teşvik etmek için önemli bir rol oynar.
- Uluslararası İş Birliği: Yanıltıcı bilgilerin uluslararası boyutta yayılması, uluslararası işbirliğini gerektirir. Ülkeler, yanıltıcı bilgilere karşı ortak bir strateji geliştirebilirler.
- Hukuki Yaptırımlar: Yanıltıcı bilgileri kasıtlı olarak yaymak, hukuki yaptırımlarla karşılanmalıdır. Bu, topluma zarar veren bu tür davranışların caydırıcı olabilir.

Hakikati önemsizleştiren dilin etkilerinin azaltılması için kamuoyunun bilinçli olması önemlidir ve engellenmesi uzun vadeli ve toplumsal bir çaba gerektirir. Ancak, bu çaba, daha açık, şeffaf ve dürüst bir siyasi ve medya ortamı oluşturarak toplumun genel refahı artırabilir. Medyanın Suriyeliler veya diğer göçmen grupları hakkında doğru, dengeli ve tarafsız bir yaklaşım benimsemesi önemlidir. Toplumun farklı perspektiflerini yansıtılması, daha iyi anlayış ve toplumsal uyumun desteklenmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, medyanın olumsuz içerikleri yerine olumlu örnekleri de vurgulaması, Suriyelilerin katkılarını ve başarılarını göstermesi toplumsal entegrasyonu kolaylaştırabilir. Diğer yandan hakikati önemsizleştiren bir siyaset dili, Suriyelileri Türk toplumuna entegre etmeyi imkânsız hale getirebilir. Bu durum, toplumsal uyumun ve sosyal barışın önündeki engelleri yükseltebilir ve hem Suriyelilerin hem de Türk toplumunun refahını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, açık, dürüst ve insan odaklı bir yaklaşım, krizi daha etkili bir şekilde yönetmenin anahtarıdır.

KAYNAKÇA

- Adamson, F., & Greenhill, K. (2021). 'People (The Power Atlas). *ECFR*.
- Ağır, O., & Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 95-124.
- AK PARTİ. (2019). <http://tbmm.akparti.org.tr/anasayfa-gundem/grup-toplantisi/>
- AK PARTİ. (2020). <https://tbmm.akparti.org.tr/anasayfa-gundem/grup-toplantisi/>
- Akbulut-Yuksel, M., Mocan, N. H., Tumen, S., & Turan, B. (2022). *The crime effect of refugees*. National Bureau of Economic Research.
- Akşener: Bu doğum hızı ile 2053'te Türkiye nüfusunun 35 milyonu Suriye kökenlilerden oluşacak—11.05.2022, *Sputnik Türkiye*. (t.y.). Geliş tarihi 06 Ağustos 2023, gönderen <https://sputniknews.com.tr/20220511/aksener-bu-dogum-hizi-ile-2053te-turkiye-nufusunun-35-milyonu-suriye-kokenlilerden-olusacak-1056269779.html>
- Alpay, Y. (2020). *Yalanın siyaseti*. Destek Yayınları.
- Altaylı, F. (2022, Mayıs 10). Rahatlayın, ne düşüneceğinizi artık biliyorsunuz. *Fatih Altaylı*. <https://fatihaltayli.com.tr/kose-yazilari/2022/05/10/rahatlayin-ne-dusuneceginizi-artik-biliyorsunuz>
- Arendt, H. (1973). *The origins of totalitarianism*. New York.
- Aydemir, N. (2022). Framing Syrian refugees in Turkish politics: A qualitative analysis on party group speeches. *Territory, Politics, Governance*, 1-19.
- Aydın, A. F. (2020). Post-truth dönemde sosyal medyada dezenformasyon: Covid-19 (yeni koronavirüs) pandemi süreci. *Asya Studies*, 4(12), 76-90.
- Bahçeli: Parti olarak ülkemizde misafir edilen Suriyelilerin aşama aşama ülkelerine dönmelerini milli beka ve demografik istikbalimiz açısından mecburiyet gördüğümüz de bir gerçektir. (2018). https://twitter.com/mhp_bilgi/status/1038037401896144896
- Bahçeli: Suriyeli sığınmacıları güvenli bir şekilde geldikleri gibi uğurlamak önceliğimiz. (t.y.). Geliş tarihi 07 Aralık 2022, gönderen <https://www.aa.com.tr/tr/politika/bahceli-suriyeli-siginmacilari-guvenli-bir-sekilde-geldikleri-gibi-ugurlamak-onceligimiz/2567328>
- Bahçeli: Suriyelilere vatandaşlık hakkı tanımak hazmedilecek bir durum değil. (2016, Temmuz 4). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bahceli-suriyelilere-vatandaslik-hakki-tanimak-hazmedilecek-bir-durum-degil-40130374>
- Bakan Albayrak: "Suriyelilere harcanan para ekonomiyi kötü etkiledi". (2019, Ekim 21). *Yeniçağ Gazetesi*. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/bakan-albayrak-suriyelilere-harcanan-para-ekonomiyi-kotu-etkiledi-253265h.htm>
- Basın Açıklaması: Suriyeliler Suç oranları. (t.y.). Geliş tarihi 26 Ağustos 2023, gönderen <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>
- Başbakan Erdoğan: Yargıya gerekeni söyledik. (t.y.). Geliş tarihi 03 Aralık 2022, gönderen <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/basbakan-erdogan-yargiya-gerekeni-soyledik-368660>
- Baudrillard, J., & Adanır, O. (2021). *Simülakrlar ve simülasyon*. Doğu Batı Yayınları.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*, çev. Ayrıntı Yayınları.
- Bélanger, D., & Saracoglu, C. (2019). Syrian refugees and Turkey: Whose "crisis". *The Oxford Handbook of Migration Crises*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190856908.013>, 67.
- Bernasconi, R. (2015). *İrk Kavramını Kim İcat Etti?*, çev. Metis Yayınları.
- "Birkaç ayda istenen noktaya geliriz". (2017, Mayıs 3). *Al Jazeera Turk - Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar, Türkiye ve çevresindeki bölgeden son dakika haberleri ve analizler*. <https://www.aljazeera.com.tr/haber/birkac-ayda-istenen-noktaya-geliriz>

- Bohn, R., & Short, J. E. (2012). Measuring Consumer Information. *International Journal of Communication*, 6, 21.
- Bonilla-Silva, E., Lewis, A., & Embrick, D. G. (2004). "I did not get that job because of a Black man...": The story lines and testimonies of color-blind racism. *Sociological Forum*, 19(4), 555-581.
- Bratram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar* (I. Ağabeyoğlu Tuncay, Çev.). Hece Yayınları.
- Buzan, B. (1991). New patterns of global security in the twenty-first century. *International affairs*, 67(3), 431-451.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *The age of migration: International population movements in the modern world*. New York. Guilford press.
- Chen, T. (t.y.). *Is Postmodernism to Blame for Post-Truth?* Philosophy Talk. Geliş tarihi 03 Ekim 2022, gönderen <https://www.philosophytalk.org/blog/postmodernism-blame-post-truth>
- Chernenko, J. (2017). Political storytelling in digital culture: A tool for post-truth politics? *Коммуникации. Медиа. Дизайн*, 2(1), 73-85.
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Burdur'da Muhtarlar Ve Stk'lar Buluşmasında Konuştu. (2017). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-burdurda-muhtarlar-ve-stklar-bulusmasinda-konustu?q=Suriyeliler>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Fox Tv'de "İsmail Küçükkaya İle Çalar Saat" Programına Katıldı. (2019). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-fox-tvde-ismail-kucukkaya-ile-calar-saat-programina-katildi-0ltr8e?q=Suriyeliler>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Fox Tv'de "İsmail Küçükkaya İle Çalar Saat" Programına Katıldı. (2019). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-fox-tvde-ismail-kucukkaya-ile-calar-saat-programina-katildi-0ltr8e?q=Suriyeliler>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep'te Muhtarlar Ve Stk Toplantısında Konuştu. (T.Y.). Geliş Tarihi 06 Ağustos 2023, Gönderen <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Gaziantep'te Muhtarlar Ve Stk Toplantısında Konuştu - Cumhuriyet Halk Partisi. (T.Y.). Geliş Tarihi 07 Ocak 2023, Gönderen <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-gaziantep-te-muhtarlar-ve-stk-toplantisinda-konustu?q=Suriyeliler>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kanal D Cnn Türk Ortak Yayınında Doğan Tv Ankara Temsilcisi Hakan Çelik'in Sorularını Yanıtladı, Gündeme İlişkin Değerlendirmelerde Bulundu. (T.Y.). Geliş Tarihi 12 Ağustos 2023, Gönderen <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-kanal-d-cnn-turk-ortak-yayininda-dogan-tv-ankara-temsilcisi-hakan-celikin-sorularini-yanitladi-gundeme-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu?q=Suriyeliler>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Mersin İl Başkanlığı Yeni Hizmet Binası Açılış Töreninde Konuştu (14 Mayıs 2018). (2018). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-mersin-il-baskanligi-yeni-hizmet-binası-acilis-torende-konustu-14-mayis-2018?q=burnumuzun%20dibinde>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Tbmm CHP Grup Toplantısında Konuştu (4 Şubat 2020). (2020). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-4-subat-2020?q=>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Tbmm CHP Grup Toplantısında Konuştu (10 Mart 2020)", 10 Mart 2020. (2020). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-10-mart-2020?q=>
- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Tbmm CHP Grup Toplantısında Konuştu (13 Kasım 2018). (2018a). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-13-kasim-2018>

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Tbm CHP Grup Toplantısında Konuştu (13 Kasım 2018). (2018b). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-13-kasim-2018>

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Tbm CHP Grup Toplantısında KONUŞTU (13 KASIM 2018)—Cumhuriyet Halk Partisi. (T.Y.). Geliş Tarihi 06 Aralık 2022, gönderen <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-13-kasim-2018?q=>

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Tbm CHP Grup Toplantısında KONUŞTU (13 Kasım 2018)—Cumhuriyet Halk Partisi. (2018). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-13-kasim-2018?q=>

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Tbm CHP Grup Toplantısında Konuştu (18 Haziran 2019). (2019). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-18-haziran-2019?q=Suriyeliler>

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Tbm CHP Grup Toplantısında KONUŞTU (19 Kasım 2019)—Cumhuriyet Halk Partisi. (2019). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-19-kasim-2019?q=>

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (19 Nisan 2022). (2022). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-19-nisan-2022>

CHP lideri Kılıçdaroğlu'ndan sert Kilis tepkisi. (t.y.). Milliyet. Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/chp-lideri-kilicdaroglundan-sert-kilis-tepkisi-2234227>

Collacott, H. (2019). *Global Humanitarian Assistance Report 2019* (s. 88). Development Initiatives.

Cumhurbaşkanı Erdoğan: “35 milyar dolar aktardık”. (t.y.). Geliş tarihi 13 Ağustos 2023, gönderen <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-turkiye-milli-gelire-oranla-dunyanin-en-fazla-yarim-yapan-ulkesidir/>

Cumhurbaşkanı Erdoğan, büyükelçilerle iftar programında buluştu. Erdoğan, ilk kez Suriyelileri gönderme gayreti içerisinde olduklarını açıkladı. (2022, Nisan 18). Yeniçağ Gazetesi. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-buyukelcilerle-iftar-programinda-bulustu-erdogan-ilk-kez-suriyelileri-gonderme-gayreti-icerisinde-olduklarini-acikladi-532817h.htm>

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: Muhalefet, seçimi kazanırsak Suriyelileri göndereceğiz diyor. Biz göndermeyeceğiz. (2022, Mart 15). Yeniçağ Gazetesi. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan-muhalefet-secimi-kazanirsak-suriyelileri-gonderecegiz-diyor-biz-gondermeyecegiz-520769h.htm>

Cumhuriyet Halk Partisi. (2016). <https://chp.org.tr/yayinlar/bilim-platformu-yayinlari>

Çakırer Özservet, Y. (2016). Uluslararası Göç, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Uyum. *TBB İller ve Belediyeler Dergisi*, 813, 48-55.

Daoudov, M. (2015). Göç Politikasında Söylem-Eylem Dönüşümü ve Belediyeler. *Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Kent ve Göç Konferansı Bildiriler Kitabı*, 13-15.

Davutoğlu Esed'a ömür biçti. (t.y.). Geliş tarihi 02 Aralık 2022, gönderen https://www.ntv.com.tr/turkiye/davutoglu-esada-omur-bicti,Nsez_e7zmEO7uz5O9Pv6hw

De Fina, A. (2003). *Identity in narrative: A study of immigrant discourse* (C. 3). John Benjamins Publishing.

Demirtaş, B. (2020). Syrian Refugees and Turkish Political Parties: Domestic Interests versus Universal Values. Cover: Goran Jović, Ph. D., Assistant Professor, Faculty of Fine Arts, The University of Fine Arts in Belgrade, "The Battle of Kosovo", 2000, Belgrade, Serbia., 150.

Demirtaş'tan bomba Suriye iddiası. (2015). <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/demirtastan-bomba-suriye-iddiasi-287027>

- Devlet Göç İdaresi Açıklaması.* (2019). https://twitter.com/gocidaresi/status/1179672060974567424?s=48&t=Mz_zSMwsbJ4jJ8PU7MLWcQ
- Dora, Z. K. (2020). International migrants as a matter of security: Open door policy and Syrians in Turkey. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 9(2), 501-524.
- Durnová, A. (2019). Unpacking emotional contexts of post-truth. *Critical policy studies*, 13(4), 447-450.
- Durnova, A., Fischer, F., & Zittoun, P. (2016). Discursive approaches to public policy: Politics, argumentation, and deliberation. İçinde *Contemporary approaches to public policy* (ss. 35-56). Springer.
- Duvar, G. (2016, Temmuz 14). *Demirtaş: Bu insanlara haksızlık ettim* [Text]. <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2016/07/14/bu-insanlara-haksizlik-ettim>; Gazete Duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2016/07/14/bu-insanlara-haksizlik-ettim>
- Duvar, G. (2018, Mart 4). *Erdoğan Toprak: Mehmetçik şehit olacak, Suriyeliler yan gelip yatacak* [Text]. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/03/04/erdogan-toprak-mehmetcik-sehit-olacak-suriyeliler-yan-gelip-yatacak>; Gazete Duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/03/04/erdogan-toprak-mehmetcik-sehit-olacak-suriyeliler-yan-gelip-yatacak>
- Duvar, G. (2019). *Gaziantep'te adayların gündemi göçmenler* [Text]. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/03/11/gaziantep-te-adaylarin-gundemi-gocmenler>; Gazete Duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/03/11/gaziantep-te-adaylarin-gundemi-gocmenler>
- Efe Aydal (Direktör). (2023, Mayıs 26). *Ümit Özdağ'la Soru—Cevap*. <https://www.youtube.com/watch?v=6akmA4B0fbU>
- Effron, D. A., & Helgason, B. A. (2022). The moral psychology of misinformation: Why we excuse dishonesty in a post-truth world. *Current Opinion in Psychology*, 47, 101375. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101375>
- 'Eli kanlı Esed er geç gidecek'—Son Dakika Haberler. (t.y.). Geliş tarihi 02 Aralık 2022, gönderen <https://www.sabah.com.tr/gundem/2012/07/15/katliamlar-eli-kanli-rejimin-gidisinin-ayak-sesleridir>
- Erdoğan, E., & Semerci, P. U. (2018a). Attitudes towards Syrians in Turkey-2017. *German Marshall Fund Discussion on Turkish Perceptions of Syrian Refugees*, Ankara, Turkey, March, 12.
- Erdoğan, E., & Semerci, P. U. (2018b). *Fanusta diyaloglar: Türkiye'de kutuplaşmanın boyutları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, E., & Uyan-Semerci, P. (2021). Hakikat sonrası tartışmalarının gerçek olmayan varsayımlarını ele almak: Akıl, bilim ve demokrasi karşılığı. *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 83-108.
- Erdoğan: Esed gidici olduğunu gösterdi.* (t.y.-a). T24. Geliş tarihi 02 Aralık 2022, gönderen <https://t24.com.tr/haber/erdogan-esed-gidici-oldugunu-gosterdi,205811>
- Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, Ankara, 26-28.
- Erdoğan, M., Kavukçuer, Y., & Çetinkaya, T. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik medya algısı. *Özgürlük Araştırmaları Derneği*, 5, 1-25.
- Erdoğan, M., & Kaya, A. (2015). *Türkiye'nin göç tarihi*. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2016). Türkiye'deki Suriyeliler ve Yerel Yönetimler. *Türkiye Belediyeler Birliği İller ve Belediyeler Dergisi*, 813, 28-35.
- Erdoğan, M. M. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2019). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler. *Konrad Adenauer Stiftung*, 1-25.

- Erdoğan, M. M. (2020). "Securitization from Society" and "Social Acceptance": Political Party-Based Approaches in Turkey to Syrian Refugees. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(68), 73-92.
- Erdoğan, M. M. (2022, Nisan 23). Huzur ve Güvenlik için Tek Çare Uyum Çalışması—M. Murat Erdoğan. *Perspektif*. <https://www.perspektif.online/huzur-ve-guvenlik-icin-tek-care-uyum-calismasi/>
- Erdoğan: Suriye Bizim İç Meselemizdir. (t.y.-b). Geliş tarihi 02 Aralık 2022, gönderen <https://www.trthaber.com/haber/gundem/erdogan-suriye-bizim-ic-meselemizdir-4907.html>
- Erişen, C. (2018). Causes and consequences of public attitudes toward Syrian refugees in Turkey. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 2(1), 111-139.
- Esen, O., & Oğuş Binatlı, A. (2017). The Impact of Syrian Refugees on the Turkish Economy: Regional Labour Market Effects. *Social Sciences*, 6(4), Article 4. <https://doi.org/10.3390/socsci6040129>
- Eşigül, A., Arslan, B. K., Gencer, A., Tosun, S., Korkmaz, S. S., & Yıldırım, Ş. B. (2017a). Bilgiden Algıya: Türkiye'deki Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Algısı Üzerine Bir Çalışma. *Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü-PS: EUROPE*.
- Eşigül, A., Arslan, B. K., Gencer, A., Tosun, S., Korkmaz, S. S., & Yıldırım, Ş. B. (2017b). Bilgiden Algıya: Türkiye'deki Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Algısı Üzerine Bir Çalışma. *Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü-PS: EUROPE*.
- Facebook- Kılıçdaroğlu: "Suriyeli hastaneye gider para vermez". (2018). <https://www.facebook.com/watch/?v=277534582902298>
- Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar*. Bağlam.
- Fake news: Topic areas in Germany. (2017). Statista. <https://www.statista.com/statistics/966223/topic-areas-of-fake-news-in-germany/>
- Feldman, S., & Stenner, K. (1997). Perceived threat and authoritarianism. *Political Psychology*, 18(4), 741-770.
- Fischer, F. (2007). Deliberative policy analysis as practical reason: Integrating empirical and normative arguments. *Public Administration And Public Policy-New YORK-*, 125, 223.
- Fish, W. (2016). "Post-Truth" Politics and Illusory Democracy. *Psychotherapy and Politics International*, 14(3), 211-213.
- Fuchs, C. (2018). *Digital demagogue: Authoritarian capitalism in the age of Trump and Twitter*. Pluto Press.
- Geri Dönüş Yapan Kişiler. (2017). UNHCR Türkiye. <https://www.unhcr.org/tr/11340-geri-donus-yapan-kisiler.html>
- GİB. (2014). *Türkiye Göç Raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
- GİB. (2020). *2018-2023 Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı*. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Giorgia Meloni Twitter'da. (t.y.). Twitter. Geliş tarihi 08 Kasım 2022, gönderen <https://twitter.com/GiorgiaMeloni/status/1251421980273922048>
- Girard, R. (2005). *Günah keçisi* (I. Ergüden, Çev.). Kanat Kitap.
- Gopnik. (2017). *Orwell's "1984" and Trump's America* | *The New Yorker*. <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/orwells-1984-and-trumps-america>
- Gottweis, H. (2007). Rhetoric in policy making: Between logos, ethos, and pathos. *İçinde Handbook of Public Policy Analysis* (ss. 237-250). Routledge.
- GÖÇ DOKTRİNİ VE STRATEJİK EYLEM PLANI. (t.y.). Geliş tarihi 30 Aralık 2022, gönderen <https://iyiparti.org/goc-doktrini-ve-stratejik-eylem-planı>

HABER, H. (t.y.). *Bakan Çavuşoğlu: “Türkiye’de Suriyeli mülteciler için 37 milyar dolar harcandı”*. Hukuki Haber. Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://www.hukukihaber.net/politika/bakan-cavusoglu-turkiyede-suriyeli-multeciler-icin-37-milyar-dolar-harcandi-h415876.html>

Haber7. (t.y.). *Muharrem İnce: Suriyelilere kapıyı kapatacağım*. Haber7. Geliş tarihi 06 Aralık 2022, gönderen <https://www.haber7.com/siyaset/haber/2633477-muharrem-ince-suriyelilere-kapiyi-kapatacagim>

Habertürk TV (Direktör). (2019, Mayıs 2). *Teke Tek—30 Nisan 2019 (Suriyeli göçmenler Türkiye ekonomisini nasıl etkiliyor?)*. <https://www.youtube.com/watch?v=WerkByjv968>

Hamaset ve Gerçeklik Arasında Türkiye’de Göç Meselesi. (2022). <https://research.sharqforum.org/tr/events/hamaset-ve-gerceklik-arasinda-turkiyede-goc-meselesi/>

Han, B.-C. (2020). *Yorgunluk toplumu* (H. Barışcan, Çev.). Metis Yayınları.

Han, B.-C. (2021). *Şiddetin Topolojisi* (D. Zaptçioğlu, Çev.). Metis Yayınları.

Harari, Y. N. (2018). *21. Yüzyıl için 21 ders*. Kolektif Kitap.

Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Lütfü Savaş 17 Ocak 2019 tarihinde Twitter hesabından yaptığı. (2019). https://twitter.com/docdrlutfusavas/status/1085827211482071040?s=48&t=Ac-DBTX5Z2vOiH4_-lplLg

Hatay’da Suriyeli nüfusu patladı... 12 yıl sonra belediye başkanı Suriyeli olabilir. (t.y.). KRT TV. Geliş tarihi 11 Ağustos 2023, gönderen <https://www.krttv.com.tr/hatayda-suriyeli-nufusu-patladi-12-yil-sonra-belediye-baskani-suriyeli-olabilir>

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak TRT World Forum’da konuştu. (t.y.). Sabah. Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://www.apara.com.tr/haberler/2019/10/21/hazine-ve-maliye-bakani-berat-albayrak-trt-world-forumda-konusuyor>

Hellwig, T., & Kweon, Y. (2016). Taking cues on multidimensional issues: The case of attitudes toward immigration. *West European Politics*, 39(4), 710-730.

Hogan, J., & Haltinner, K. (2018). Floods, invaders, and parasites: Immigration threat narratives and right-wing populism in the USA, UK and Australia. *İçinde National Identity in an Age of Migration* (ss. 18-41). Routledge.

Hoggett, P., & Thompson, S. (2012). *Politics and the emotions: The affective turn in contemporary political studies*. Bloomsbury Publishing USA.

İlgıt, A., & Memişoğlu, F. (2017). Contesting Refugees in Turkey: Political Parties & the Syrian Refugees. *Syrian Communities in Turkey: Today and Tomorrow*, Transnational Press London.

Isbell, L. M., & Wyer Jr, R. S. (1999). Correcting for mood-induced bias in the evaluation of political candidates: The roles of intrinsic and extrinsic motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(2), 237-249.

İçduygu, A., Aral, I., Ayar, B., & Ustubici, A. (2017). *Legitimising settlement of refugees: Unpacking humanitarianism from a comparative perspective*.

Hürriyet. S. 24 saatte ne oldu?-2daha fazla video. (2018). *Akşener’den 100 bin imza mesajı: Sözümlü tuttum*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/aksenerden-100-bin-imza-mesaji-sozumu-tuttum-40827788>

İGAMTV (Direktör). (2020, Ekim 26). *Göç Gündemi #24—Prof. Dr. Ahmet İçduygu—Türkiye’nin Göç Politikaları*. <https://www.youtube.com/watch?v=450qv3No9HU>

iha.com.tr. (t.y.). *Kılıçdaroğlu: “Suriyeli kardeşlerimizi geri göndereceğiz”*. İhlas Haber Ajansı. Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://www.iha.com.tr/haber-kilicdaroglu-suriyeli-kardeslerimizi-geri-gonderecegiz-457405/>

İNGEV’den Suriyeli Algi Araştırması – İNGEV. (t.y.). Geliş tarihi 08 Kasım 2022, gönderen <https://ingev.org/bulten/ingevden-suriyeli-algi-arastirmasi/>

İrdem, İ., Zengin, Ü. N., Gören, K. B. B., & Uzun, M. (2020). *Türkiye'deki Suriyeliler ve Sınır Ötesi Güvenli Bölge* (40). Polis Akademisi Başkanlığı.

İYİ Parti Program. (t.y.). Geliş tarihi 16 Aralık 2022, gönderen <https://iyiparti.org.tr/kurumsal>

İYİ Parti Twitter'da. (2018). Twitter. <https://twitter.com/iyiparti/status/1072394655696863232>

İYİ Parti Ümit Özdağ. (2018). Twitter. <https://twitter.com/iyiparti/status/1072394655696863232>

İYİ Parti Ümit Özdağ Açıklaması. (t.y.). Twitter. Geliş tarihi 17 Aralık 2022, gönderen <https://twitter.com/iyiparti/status/1072798252007874560>

İYİ Parti'den "Suriyeli Sığınmacıların Ülkelerine Dönüş Çalıştayı": Hiç kimse bizi ırkçılıkla suçlayamaz—16.12.2019, Sputnik Türkiye. (t.y.). Geliş tarihi 17 Aralık 2022, gönderen <https://sputniknews.com.tr/20191216/iyi-partiden-suriyeli-siginmacilarin-ulkelerine-donus-calistayi-hic-kimse-bizi-irkcilikla-1040848271.html>

İYİ Partili Türkkan: Ülkemiz silahsız bir istilayla karşı karşıya. (t.y.). T24. Geliş tarihi 17 Aralık 2022, gönderen <https://t24.com.tr/haber/iyi-partili-turkkan-ulkemiz-silahsiz-bir-istilayla-karsi-karsiya,965810>

İYİ Partili Ümit Özdağ: "3.8 milyon kayıtlı, 1.5 milyon kayıtsız Suriyeliye vatandaşlık verilmesi Türklerin vatanlarını kaybetmesi anlamına gelecektir". (2019). https://twitter.com/umitozdog/status/1096678781157285889?s=48&t=Ac-DBTX5Z2vOiH4_-IplLg

Jolly, S., Bakker, R., Hooghe, L., Marks, G., Polk, J., Rovny, J., Steenbergen, M., & Vachudova, M. A. (2022). Chapel Hill expert survey trend file, 1999–2019. *Electoral studies*, 75, 102420.

Kahneman, D. (2003a). A perspective on judgment and choice: Mapping bounded rationality. *The American Psychologist*, 58(9), 697-720. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.9.697>

Kahneman, D. (2003b). Mapping bounded rationality: A perspective on judgment and choice. *American Psychologist*, 58(9), 697-720.

Kalpokas, I. (2019). *A political theory of post-truth*. Springer.

Karadut, İ. C. (2021). *Hakikat-ötesi çağda hakikati söylemek: İki parrhesia vakası*.

Karakadılar, B. (t.y.). *Hakikat-sonrası hakikat araştırmaları*.

Karakaş, M., & Çak, D. (Ed.). (2021). *Göç ve Etkileri Güvenlik, Toplum, Kadın, Çocuk, Ekonomi, Dış Politika*. Pegem Akademi.

Kaya, A. (2022). *AB-Türkiye Mülteci Mutabakatı: Tampon Ülke?* (2; TÜSİAD Küresel Siyaset Forumu Makale Dizisi). TÜSİAD.

Kaya, A., Çimen, B., Levent-Erdal, H. B., Kılıç, A., Kırmacı, K., Küçükıktılı, M. S., Ölkü, R. F., Sezen, E., & Sezgin, M. (2020). *Türkiye'de Suriyeli Göçü Ve Belediye Deneyimleri: Birlikte Yaşam Ve Sosyal Uyum*.

Kaya, A., Rottmann, S. B., Aras, N. G., & Mencütek, Z. Ş. (2021). *Koruma, Kabul ve Entegrasyon*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kearney, R. (2012). *Yabancılar, tanrılar ve canavarlar: Ötekiliği yorumlamak*. Metis yayınları.

Keyes, R. (2017). *Hakikat Sonrası Çağ* (D. Özçetin, Çev.). Deli Dolu Yayıncılık.

Kılıçdaroğlu: Biz Avrupa'ya 6 milyar euro verelim, sığınmacıları kendileri alsın. (t.y.). Al Jazeera Türk - Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar, Türkiye ve çevresindeki bölgeden son dakika haberleri ve analizler. Geliş tarihi 06 Aralık 2022, gönderen <https://www.aljazeera.com.tr/haber/kilicdaroglu-biz-avrupaya-6-milyar-euro-verelim-siginmacilari-kendileri-alsin>

Kılıçdaroğlu: Evet çıkarsa Suriyelilere vatandaşlık verecekler. (2017, Nisan 5). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-evet-cikarsa-suriyelilere-vatandaslik-verecekler-40417852>

- Kılıçdaroğlu, “Neden dedim, izah yerine hakaret işittim”. (2017). <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/kilicdaroglu-neden-dedim-izah-yerine-hakaret-isittim-161372h.htm?ysclid=lky2r9vxgg197829319>
- Kılıçdaroğlu, Suriyelilere vatandaşlık konusunda konuştu—Son Dakika Haberler. (2017). <https://www.mynet.com/kilicdaroglu-suriyelilere-vatandaslik-konusunda-konustu-110102979602?ysclid=lky42hsa3b611150245>
- Kılıçdaroğlu’ndan Suriyeliler Vergi Vermiyor İddiası. (t.y.). Geliş tarihi 06 Ağustos 2023, gönderen <https://www.memurlar.net/haber/814669/kilicdaroglu-ndan-suriyeliler-vergi-vermiyor-iddiasi.html>
- Kılıçdaroğlu’ndan Suriyelileri gönderme vaadi. (t.y.). Sabah. Geliş tarihi 12 Ağustos 2023, gönderen <https://www.sabah.com.tr/gundem/2015/04/23/kilicdaroglundan-suriyelileri-gonderme-vaadi>
- Kılınç, U. (2019). *İnsan Hakları ve Mülteci Hukuku Işığında Göç ve Yerel Yönetimler*.
- Kimya, F. (2022). *Türk Parti Siyasetinde Suriyeli Göçü*. Al Sharq Forum.
- King, R., & Wood, N. (2013). *Media and migration: Constructions of mobility and difference* (C. 8). Routledge.
- Kirişçi, K. (2013). Syrian Refugees in Turkey: The Limits of an Open Door Policy. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2013/06/27/syrian-refugees-in-turkey-the-limits-of-an-open-door-policy/>
- Kirişçi, K. (2000). Disaggregating Turkish citizenship and immigration practices. *Middle Eastern Studies*, 36(3), 1-22.
- Kirişçi, K. (2014a). Misafirliğin ötesine geçerken Türkiye’nin “Suriyeli mülteciler” sınavı. *USAK* (çev: S. Karaca).
- Kirişçi, K. (2014b). *Syrian Refugees and Turkey’s Challenges* (Washington, DC: The Brookings Institution).
- Koçer, S. (2019, Nisan 2). *Türkiye’de sosyal medya ve yalan haber: Sahadan notlar*. NewsLabTurkey. <https://www.newslabturkey.org/2019/04/02/turkiyede-sosyal-medya-ve-yalan-haber-sahadan-notlar/>
- Konda Research & Consultancy. (t.y.). Geliş tarihi 27 Ağustos 2023, gönderen <https://konda.com.tr/rapor/13/turkiyede-kutuplasma?l=en>
- Laybats, C., & Tredinnick, L. (2016). Post truth, information, and emotion. *İçinde Business Information Review* (C. 33, Sayı 4, ss. 204-206). SAGE Publications Sage UK: London, England.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Loveless, M. (2021). Fake news as an emotional weapon. *İçinde Democracy and Fake News: Information Manipulation and Post-Truth Politics*. Routledge.
- Majone, G. (1989). *Evidence, argument, and persuasion in the policy process*. Yale University Press.
- Marcus, G. E. (2000). Emotions in politics. *Annual review of political science*, 3(1), 221-250.
- Marwick, A. E. (2018). Why do people share fake news? A sociotechnical model of media effects. *Georgetown law technology review*, 2(2), 474-512.
- Matthews, D. (2017, Haziran 1). *Donald Trump has tweeted climate change skepticism 115 times. Here’s all of it*. Vox. <https://www.vox.com/policy-and-politics/2017/6/1/15726472/trump-tweets-global-warming-paris-climate-agreement>
- McDermott, R. (2019). Psychological underpinnings of post-truth in political beliefs. *PS: Political Science & Politics*, 52(2), 218-222.
- McIntyre, L. (2018). *Post-truth*. MIT Press.

MEB'in beş yıldızlı otelde Suriyeli öğrencilere özel festival düzenlediği iddiası—Teyit. (t.y.). Geliş tarihi 21 Ağustos 2023, gönderen <https://teyit.org/analiz/mebin-bes-yildizli-otelde-suriyeli-ogrencilere-ozel-festival-duzenledigi-iddiasi>

Meral Akşener. (2018). Twitter. https://twitter.com/meral_aksener/status/967382350542835712

Meral Akşener Twitter'da. (t.y.). Twitter. Geliş tarihi 17 Aralık 2022, gönderen https://twitter.com/meral_aksener/status/1189908223345737728

MHP: Türkiye daha fazla para verip göndermeli! - Son Dakika Haberler. (2016). <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/mhp-turkiye-daha-fazla-para-verip-gondermeli-2207978>

Michel, M. (1994). *Rhetoric, Language, and Reason*.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAĞÇELİ'nin "İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda Düzenlenen Canlı Bomba Saldırısı" hakkında yaptıkları yazılı basın açıklaması. 12 Ocak 2016. (t.y.). Geliş tarihi 07 Aralık 2022, gönderen https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4006/index.html

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAĞÇELİ'nin "Seçim Beyannamesinin açıklanması münasebetiyle" yapmış oldukları konuşma. 3 Mayıs 2015. (2015). https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/3809/mhp/Milliyetci_Hareket_Partisi_Genel_Baskani_Sayin_Devlet_BAHCELI_nin_Secim_Beyannamesinin_aciklanmasi_munasebetiyle_yapmis.html

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAĞÇELİ'nin, Siyaset ve Liderlik Okulu'nun 13. Dönem Sertifika Töreninde yapmış oldukları konuşma. 24 Aralık 2016. (2016). https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4190/mhp/Milliyetci_Hareket_Partisi_Genel_Baskani_Sayin_Devlet_BAHCELI_nin_Siyaset_ve_Liderlik_Okulu_nun_13_Donem_Sertifika_Toreniinde_y.html

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAĞÇELİ'nin, TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma. 10 Mart 2020. (2020). <https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4653/mhp/index.html>

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) (Direktör). (2018, Eylül 8). *Bağçeli: Türkiye Türk milletininindir. Anadolu Türk vatanıdır*. <https://www.youtube.com/watch?v=rA3Gkk8sCEI>

Montgomery, M. (2017). Post-truth politics?: Authenticity, populism and the electoral discourses of Donald Trump. *Journal of Language and Politics*, 16(4), 619-639.

Muhalefetten "Suriyelilere vatandaşlık" tepkisi: Referanduma gidelim—Son dakika haberleri. (t.y.). Geliş tarihi 06 Ağustos 2023, gönderen <https://www.karar.com/muhalefetten-suriyelilere-vatandaslik-tepkisi-referanduma-gidelim-son-184759>

Müller, J.-W. (2017). *What is populism?* Penguin UK.

Mülteciler için onurlu ve güvenli bir yaşamı savunuyoruz. (t.y.). Geliş tarihi 08 Aralık 2022, gönderen <https://hdp.org.tr/tr/multeciler-icin-onurlu-ve-guvenli-bir-yasami-savunuyoruz/16510>

Mültecilerin çalışma yaşamı ve örgütlenme alanına ilişkin yasal mevzuatta ciddi değişiklikler ve eklemeler yapılmalıdır | Halkların Demokratik Partisi. (2018). <https://hdp.org.tr/tr/multecilerin-calisma-yasami-ve-orgutlenme-alanina-iliskin-yasal-mevzuatta-ciddi-degisiklikler-ve-eklemeler-yapilmalidir/11706/index.html>

Njaim, M. (2018). Migration Dilemma: Security versus Humanitarian Nexus. *Granite Journal*, 2, 25-32.

Nyhan, B., & Reifler, J. (2010). When Corrections Fail: The Persistence of Political Misperceptions. *Political Behavior*, 32(2), 303-330. <https://doi.org/10.1007/s11109-010-9112-2>

Oksijen, G. (2022, Nisan 8). *Şirketlerin verimli ve çevik olmasının yolu buluttan geçiyor* [Text]. <https://gazeteoksijen.com/yazarlar/elif-ergu-demiral/sirketlerin-verimli-ve-cevik-olmasinin-yolu-buluttan-geciyor-152193>; Gazete Oksijen. <https://gazeteoksijen.com/yazarlar/elif-ergu-demiral/sirketlerin-verimli-ve-cevik-olmasinin-yolu-buluttan-geciyor-152193>

Olay yaratan pankartı astıran İYİ Partili İlay Aksoy: "Asıl beka sorunu Suriyeliler". (t.y.). Geliş tarihi 17 Aralık 2022, gönderen <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/olay-yaratan-pankarti-astiran-iyi-partili-ilay-aksoy-asil-beka-sorunu-suriyeliler-3924115/>

Olejárová, B. (2018). The Great Wall of Turkey: From „The Open-Door Policy” to Building Fortress? *Border and Regional Studies*, 6(2), 117-133.

Oreskes, N., & Conway, E. M. (2010). Defeating the merchants of doubt. *Nature*, 465(7299), 686-687.

Oruç, M. S. (t.y.). Siyasal iletişimde doğruluğun ilgası: Hakikat sonrası durum ve Richard Rorty felsefesi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 4(8), 50-60.

Ott, B. L. (2017). The age of Twitter: Donald J. Trump and the politics of debasement. *Critical studies in media communication*, 34(1), 59-68.

"Our Lives Are Like Death" Syrian Refugee Returns from Lebanon and Jordan. (2021). <https://www.hrw.org/tr/news/2021/10/20/380145>

Özçelik, B., Akaydın Aydın, A., Dündar, B. İ., Özçetin, B., Ulusoy, C., Balanuye, Ç., Gürsoy, D., Çiftçi, D. B., Keloğlu-İşler, E. İ., Zablı, F., Çavuş, G., Sakal, H. B., Kuran, H., Köse, H., Kaplıca, K., Özdemir, M., Çokluk, N., Bulut, Ö., Dönmez, R. Ö., ... Yakaruç, U. (2021). *Hakikat Sonrası- Siyaset, Felsefe, Medya, Uluslararası İlişkiler*. Nika Yayınevi.

Özden, Ö. (2018). *Yalan, yemin ve siyaset: "Hakikat-sonrası" siyasete ilişkin bir soruşturma*.

Özipek, B. B. (2022, Mayıs 31). *Türkiye'deki Siyasi Partiler ve Suriyeli Göçmenler Hakkında Mülakat* (M. Yeni) [İstanbul].

Özipek, B. B., & Tanrıku, F. (2021). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar*. 2. Nobel Bilimsel Eserler.

Özkan, Ö. (2019). Hakikat Sonrası Çağda Medyada Gerçekler: Maya Takvimi Söylentisinin Medyada Sunumu. *Selçuk İletişim*, 12(1), 64-91.

Özkan, Ş. (2021). Türkiye yazılı basınında nefret söylemi: On yılın verileri. İçinde *Medya ve Nefret Söylemi II - Değişmeyen Sorular, Güncel Tartışmalar*.

Papacharissi, Z., & de Fatima Oliveira, M. (2012). Affective news and networked publics: The rhythms of news storytelling on# Egypt. *Journal of communication*, 62(2), 266-282.

Partisi, H. D. (2016). *Mülteciler, hakları, sorunları ve çözüm önerileri*.

Pennycook, G., & Rand, D. (t.y.). *Opinion | Why Do People Fall for Fake News? - The New York Times*. Geliş tarihi 03 Ekim 2022, gönderen <https://www.nytimes.com/2019/01/19/opinion/sunday/fake-news.html?action=click&module=Opinion&pgtype=Homepage>

Phillip, A., & DeBonis, M. (2021, Kasım 26). Without evidence, Trump tells lawmakers 3 million to 5 million illegal ballots cost him the popular vote. *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2017/01/23/at-white-house-trump-tells-congressional-leaders-3-5-million-illegal-ballots-cost-him-the-popular-vote/>

Pina, C. (2017, Mart 27). True friends: Legal limits of fake news | UNO Magazine. *Revista UNO*. <https://www.uno-magazine.com/number-27/true-friends-legal-limits-fake-news/>

Pirimedya (Direktör). (2022, Ocak 3). Kemal Kılıçdaroğlu: Suriyelileri davulla zurnayla göndereceğiz. İçinde *Yeni Şafak*. Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/video-galeri/gundem/kemal-kilicdaroglu-suriyelileri-davulla-zurnayla-gonderecegiz-2228929>

Polat, R. K. (2018). Religious solidarity, historical mission and moral superiority: Construction of external and internal 'others' in AKP's discourses on Syrian refugees in Turkey. *Critical Discourse Studies*, 15(5), 500-516.

PolitiFact | Donald Trump. (t.y.). Geliş tarihi 03 Kasım 2022, gönderen <https://www.politifact.com/personalities/donald-trump/>

- Polletta, F., & Callahan, J. (2017). Deep stories, nostalgia narratives, and fake news: Storytelling in the Trump era. *American Journal of Cultural Sociology*. <https://doi.org/10.1057/s41290-017-0037-7>
- President Obama's Farewell Address: Full Video and Text. (2017, Ocak 11). *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2017/01/10/us/politics/obama-farewell-address-speech.html>
- Quinn, E. (2016). The Refugee and Migrant Crisis: Europe's Challenge. *Studies: An Irish Quarterly Review*, 105(419), 275-285.
- Refugees & Migrants Sea Arrivals in Europe—Monthly Data Update: December*. (2016). UNHCR.
- Return and Reintegration*. (t.y.). International Organization for Migration. Geliş tarihi 13 Ağustos 2023, gönderen <https://www.iom.int/return-and-reintegration>
- Returnees | Going back home*. (t.y.). UNHCR Central Europe. Geliş tarihi 13 Ağustos 2023, gönderen <https://www.unhcr.org/ceu/82-enwho-we-helpreturnees-html.html>
- Sakib, N., & Ishraque Osman, S. M. (2020a). Syrian refugee influx and the rise of far-right rhetoric: A quasi-experimental investigation. *European Politics and Society*, 21(4), 371-383.
- Sakib, N., & Ishraque Osman, S. M. (2020b). Syrian refugee influx and the rise of far-right rhetoric: A quasi-experimental investigation. *European Politics and Society*, 21(4), 371-383.
- Sancar: Sınır farkı gözetmeksizin Ortadoğu'da güçlü bir barış hareketi kuralım | Halkların Demokratik Partisi*. (t.y.). Geliş tarihi 07 Aralık 2022, gönderen <https://hdp.org.tr/tr/sancar-sinir-farki-gozetmeksizin-ortadogu-da-guclu-bir-baris-hareketi-kuralim/14016/>
- Schwarz, N., & Newman, E. J. (2017). How does the gut know truth? The psychology of "truthiness." [APA Science Brief]. *Psychological Science Agenda*, 31(8).
- Sennett, R. (2014). Yabancı: Sürgün üzerine iki deneme. *T. Birkan (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları*.
- Serbestiyet. (2022, Mart 23). Akşener: "Sığınmacılara karşı kullanılan ayrıştırıcı ve düşmanca dilin karşısındayız". *Serbestiyet*. <https://serbestiyet.com/featured/aksener-siginmacilara-karsi-kullanilan-ayristirici-ve-dusmanca-dilin-karsisindayiz-87852/>
- Serrano-Puche, J. (2015). *Emotions and digital technologies: Mapping the field of research in media studies*.
- Shearer, E., & Gottfried, J. (2017). *News use across social media platforms 2017*.
- Siyasi Liderler Mülteci Meselesine Ne Kadar Değiniyor? - Atölye BİA*. (2022, Temmuz 25). <https://atolyebia.org/haber-odasi/siyasi-liderler-multeci-meselesine-ne-kadar-deginiyor/>
- Sniderman, P. M., Hagendoorn, L., & Prior, M. (2004). Predisposing factors and situational triggers: Exclusionary reactions to immigrant minorities. *American political science review*, 98(1), 35-49.
- Snyder, T. (t.y.). "Post-truth is pre-fascism": A Holocaust historian on the Trump era—Vox. Geliş tarihi 06 Kasım 2022, gönderen <https://www.vox.com/conversations/2017/3/9/14838088/donald-trump-fascism-europe-history-totalitarianism-post-truth>
- Stephan, W. G., Ybarra, O., & Rios, K. (t.y.). Intergroup threat theory. İçinde *Handbook of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination* (ss. 43-60). Psychology Press.
- Suriye'den ülkemize sığınan mültecilere yönelik düşmanca politikalara son verin*. (t.y.). Geliş tarihi 07 Aralık 2022, gönderen <https://hdp.org.tr/tr/suriye-den-ulkemize-siginan-multecilere-yonelik-dusmanca-politikalara-son-verin/11690>
- "Suriyeliler banka kuyruğunda bacılarımız İŞKUR kuyruğunda". (2019). Yeniçağ Gazetesi. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/suriyeliler-banka-kuyrugunda-bacilarimiz-iskur-kuyrugunda-227856h.htm>
- Suriyelilere vatandaşlık yolda*. (2016, Temmuz 4). euronews. <https://tr.euronews.com/2016/07/04/suriyelilere-vatandaslik-yolda>

Şafak, Y. (2021, Ağustos 8). *İYİ Partili Sungurlu Belediye Başkanı Abdülkadir Şahiner'den mültecilere hakaret: İşe yaramaz asalak adamlar* [Text]. Yeni Şafak; Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/gundem/iyi-partili-sungurlu-belediye-baskani-abdulkadir-sahinerden-multecilere-hakaret-ise-yaramaz-asalak-adamlar-3676482>

Şam'da namaz kılmanın faturası. (2017). <https://www.sozcu.com.tr/2017/yazarlar/murat-muratoglu/samda-namaz-kilmanin-faturasi-1675414/>

Şar, E., & Kuru, N. O. (2020). İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar Raporu. *İstanbul: İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü.*

Şentürk, C. (2020). *Türkiye Şehirlerinde Suriyeli Göçmenler.* ZfTI-PolicyPaper.

Taştan, Ç., Haklı, S. Z., & Osmanoglu, E. (2017). Suriyeli sığınmacılara dair tehdit algısı: Önyargılar ve gerçekler. *Polis Akademisi Yayınları*, 29(9).

TBMM Tutanak Müdürlüğü. (2015). <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanak/donem24/yil5/ham/b08001h.htm>

TBMM Tutanak Müdürlüğü. (t.y.). Geliş tarihi 07 Aralık 2022, gönderen <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanak/donem24/yil5/ham/b06401h.htm>

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2018). *Hatay için Sürdürülebilir bir Gelecek Projesi- Suriye'deki İklim Değişikliğinin ve Susuzluğun Türkiye'ye Olan Suriyeli Göçüne Etkisinin Hatay Özelinde Araştırılması.* T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. http://www.iklimin.org/wp-content/uploads/2018/01/HatayBB_026_Suriyeli-G%C3%B6ç%C3%BCn-Etkisi.pdf

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Kabul Töreni'nde Yaptığı Konuşma. (2019). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/112354/29-ekim-cumhuriyet-bayrami-kabul-toreni-nde-yaptigi-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Genişletilmiş İl Başkanları Toplantısında Yaptıkları Konuşma. (2019). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/107147/genisletilmis-il-baskanlari-toplantisinda-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: 'Her İnsan Bir Dünya' Temalı Programda Yaptıkları Konuşma. (t.y.). Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/113897/-her-insan-bir-dunya-temali-programda-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: 'Her İnsan Bir Dünya' Temalı Programda Yaptıkları Konuşma. (2019). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/113897/-her-insan-bir-dunya-temali-programda-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Kayseri Toplu Açılış Töreni'nde Yaptıkları Konuşma. (t.y.). Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/112212/kayseri-toplu-acilis-toreni-nde-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Mevlid-İ Nebi Haftası Açılış Programında Yaptıkları Konuşma. (2019). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/112499/mevlid-i-nebi-haftasi-acilis-programinda-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Milli İstihbarat Teşkilatı Yeni Hizmet Binası'nın Açılış Töreni'nde Yaptığı Konuşma. (2020). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/115196/milli-istihbarat-teskilati-yeni-hizmet-binasini-acilis-toreni-nde-yaptigi-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: TURKEN Vakfı Gala Yemeğinde Yaptıkları Konuşma. (2018). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/98790/turken-vakfi-gala-yemeginde-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: "Türk şirketleri Malta'ya önemli katkılarda bulunabilir". (2019). <https://tccb.gov.tr/haberler/410/101703/-turk-sirketleri-malta-ya-onemli-katkilarda-bulunabilir>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Türk-Amerikan Ulusal Yönlendirme Komitesi (TASC) Tarafından Düzenlenen Etkinlikte Yaptıkları Konuşma. (2019). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/109735/turk-amerikan-ulusal-yonlendirme-komitesi-tasc-tarafindan-duzenlenen-etkinlikte-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Uluslararası “İşin Geleceği: Tehditler Ve Fırsatlar” Konferansında Yaptıkları Konuşma. (2019). <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/105046/uluslararasi-isin-gelecegi-tehditler-ve-firsatlar-konferansinda-yaptiklari-konusma>

T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI: Yabancı Medya Temsilcilerini Kabulünde Yaptıkları Konuşma. (t.y.). R. T. Erdoğan, “Yabancı Medya Temsilcilerini Kabulünde Yaptıkları Konuşma”, 18 Ekim 2019,. Geliş tarihi 02 Aralık 2022, gönderen <https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/111183/yabanci-medya-temsilcilerini-kabulunde-yaptiklari-konusma>

Tivibu Spor (Direktör). (2018, Kasım 2). *Aslında, Suriyelilerin Suç Oranları Sanılanın Aksine Çok Düşüktür.* https://www.youtube.com/watch?v=_Fv-_BBQpwQ

Tolay, J. (2016). Mass Migration and Images of State Power: Turkey’s Claim to the Status of a Responsible Rising Power. *Rising Powers Quarterly*, 1(2), 135-149.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (t.y.). Geliş tarihi 06 Aralık 2022, gönderen https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=23230&P5=H&page1=37&page2=37&web_user_id=20069124

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (t.y.). Geliş tarihi 16 Aralık 2022, gönderen <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=23284&BaslangicSayfa=20&BitisSayfa=20&Tur=H>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (t.y.). Geliş tarihi 17 Aralık 2022, gönderen <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=23388&BaslangicSayfa=55&BitisSayfa=55&Tur=H>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (t.y.). Geliş tarihi 11 Ağustos 2023, gönderen <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak/23214>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2015a). <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=22447&BaslangicSayfa=9&BitisSayfa=9&Tur=H>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2015b). <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=22447&BaslangicSayfa=9&BitisSayfa=9&Tur=H>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2016a). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=22681&P5=H&PAGE1=22&PAGE2=&web_user_id=20069044

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2016b). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=22571&P5=H&page1=21&page2=21&web_user_id=20023809

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2016). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=22695&P5=H&page1=18&page2=18&web_user_id=20069143

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2016c). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=22681&P5=H&page1=68&page2=68&web_user_id=20069155

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2016d, Haziran 27). Fikri Işık, TBMM Genel Kurul Tutanağı,. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=22675&P5=H&page1=35&page2=35&web_user_id=20011154

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2017). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=22908&P5=H&page1=14&page2=14&web_user_id=20026783

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2018).
<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=23209&BaslangicSayfa=78&BitisSayfa=78&Tur=H>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2018).
<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=23210&BaslangicSayfa=19&BitisSayfa=19&Tur=H>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2018).
<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?Id=4d90e314-ffa8-4dcf-896c-0185ceac64cf>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2019).
https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=23349&P5=H&PAGE1=96&PAGE2=&web_user_id=20069166

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2019).
https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=23358&P5=H&PAGE1=7&PAGE2=&web_user_id=20069204

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2019).
https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=23368&P5=H&PAGE1=17&PAGE2=&web_user_id=20069263

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2019).
<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?Id=c332bf66-9e53-41e7-b06a-0185ceac6387>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ. (2020).
<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanak?BirlesimSiraNo=23413&BaslangicSayfa=23&BitisSayfa=23&Tur=H>

Twitter Kullanıcıları Mülteciler Hakkında Ne Düşünüyor? - Atölye BİA. (2022, Temmuz 19).
<https://atolyebia.org/haber-odasi/twitter-kullanicilari-multeciler-hakkinda-ne-dusunuyor/>

Twitter Ümit Özdağ: “harcanan 35 milyar dolar ...” (2018).
<https://twitter.com/umitozdog/status/1070648464051179522?s=20&t=zvo0ZmjH53A2JFTDGdyhxA>

Twitter—Meral Akşener Açıklama: “2040’ta Suriyelilerin Sayısı ...” (2018).
https://twitter.com/meral_aksener/status/1047103906071887873?s=20&t=zvo0ZmjH53A2JFTDGdyhxA

UNHCR. (2001). *Evaluation of the implementation of UNHCR’s policy on refugees in urban areas.*

UNHCR. (2017). 10.

UNHCR - Syria situation. (t.y.). Global Focus. Geliş tarihi 13 Ağustos 2023, gönderen
<https://reporting.unhcr.org/operational/situations/syria-situation>

UNHCR Türkiye’de Geçici Koruma. (t.y.). UNHCR Türkiye. Geliş tarihi 30 Kasım 2022, gönderen
<https://help.unhcr.org/turkiye/tr/information-for-syrians/temporary-protection-in-turkey/>

Usta, S., & Ergün, G. (2020). Göç ve Mülteci Olgusu: Kavramsal Çerçeve. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences*, 6(24), 1063-1074.

Uzman, N. (2016). Türkiye’nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(15), 135-158.

“Ülkemizde 5 milyon 506 bin 304 yabancı bulunmakta”. (t.y.). DHA | Demirören Haber Ajansı. Geliş tarihi 30 Kasım 2022, gönderen <https://www.dha.com.tr/gundem/ulkemizde-5-milyon-506-bin-304-yabanci-bulunmakta-2070950>

Ülkemizde Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Hakkında Doğru Bilinen Yanlıklar. (2023).
<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Brosurler/2023/03DogruBilinenYanlislar.pdf>

Ümit Özdağ - Zafer Partisi Genel Başkanı (Direktör). (2022a, Mart 28). *TV 100'de Gürkan Hacır'ın Sunduğu Taksim Meydanı Programında Gündemi Değerlendiriyorum*. <https://www.youtube.com/watch?v=dWNY7giPtG4>

Ümit Özdağ - Zafer Partisi Genel Başkanı (Direktör). (2022b, Mayıs 18). *Bana İstihbaratçı Diyen Erdoğan'a Cevabım! | Prof. Dr. Ümit Özdağ | Zafer Partisi*. <https://www.youtube.com/watch?v=fInyMiMr6VI>

ÜMIT ÖZDAĞ "BOMBALANDIKLARI İÇİN GELMEDİLER, GELSİNLER DİYE BOMBALANDILAR! (2022, Nisan 16). <https://www.youtube.com/watch?v=yYnDjBInHz8>

Ümit Özdağ [@umitozdog]. (2021a, Nisan 3). *Suriyeliler suç işlemiyor büyük bir yalan. Suriye mafyası her geçen gün büyüyor* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/umitozdog/status/1378362181062959106>

Ümit Özdağ [@umitozdog]. (2021b, Kasım 7). *Bugün 5 milyonu aşan Suriyeli sayısı, korkunç doğum oranlarıyla gelecekte Türk nüfusunu geçecek. Ülkemizin demografik yapısını bozarak toplum mühendisliğine soyunanlar bilmeli ki, Türkiye'nin Arap ülkesi olmasına asla izin vermeyeceğiz*. <https://t.co/assHrMe9rE> [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/umitozdog/status/1457401218922385409>

Ümit Özdağ [@umitozdog]. (2021c, Kasım 22). *Toplam 144.8 Milyar Dolar. Gerçek rakam bu. Bakan Yanık doğru söylemiyor* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/umitozdog/status/1378362181062959106>

Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & society*, 4(2), 249-283.

Van Dijk, T. A. (2000). New (s) racism: A discourse analytical approach. *Ethnic minorities and the media*, 37, 33-49.

Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *science*, 359(6380), 1146-1151.

Weissman, I. (2017). Truth, Transparency And Storytelling Versus Truth. *Devolving Ideas*, 27, 46-47. *World Health Organization (WHO) Twitter'da*. (t.y.). Twitter. Geliş tarihi 05 Kasım 2022, gönderen <https://twitter.com/WHO/status/1228683949796470784>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 6458 (2013).

Yanasmayan, Z., Üstübcü, A., & Kasli, Z. (2019). Under the shadow of civilizationist populist discourses. *New Diversities*, 21(2), 37-51.

Yanatma, S. (2018). *Reuters Institute digital news report 2018–Turkey supplementary report*.

Yayan, İ. (2019, Eylül 11). *Metropoll araştırdı: Her dört kişiden üçü iktidarın Suriyeli politikasını onaylamıyor, üç kişiden biri "Savaş sürse bile geri gönderilsinler" diyor*. Medyascope. <https://medyascope.tv/2019/09/11/metropoll-arastirdi-her-dort-kisiden-ucu-iktidarin-suriyeli-politikasini-onaylamiyor-uc-kisiden-biri-savas-surse-bile-geri-gonderilsinler-diyor/>

Yeniden göç tartışması... Hangi ilde kaç Suriyeli var? Prof. Dr. Murat Erdoğan yanıtladı. (2022, Nisan 12). *İçinde Habertürk Manşet*. <https://www.youtube.com/watch?v=668N8JatNp4>

YouTube—Kılıçdaroğlu: *Suriye'ye gönderecek olan parti Cumhuriyet Halk Partisi'dir*. (2018). <https://www.youtube.com/embed/watch?v=B0df8RrA8sk>

Zafer Partisi Genel Başkanı @umitozdog: "Türkiye'de insanlar kirada oturacak ama sonra Türklerin ödediği vergilerle Suriye'de bahçeli evler, parklar, fabrikalar, hastaneler yapılacak! 90 Milyar dolar ödediğimiz yetmedi mi?" İzlemek için <http://youtu.be/zlsRnydxSb4> @zaferpartisi <https://t.co/9uZpF8zHtA>. (2022, Nisan 19). [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/SedefKabas/status/1516526669997162499>

Zaller, J. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge university press.

3 Ekim 2017 tarihli TBMM Grup Konuşması. (t.y.). Geliş tarihi 05 Aralık 2022, gönderen <https://chp.org.tr/haberler/3-ekim-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi??q=>

5 Ocak 2016 tarihli TBMM Grup Konuşması. (Kılıçdaroğlu: Mezhep endeksli dış politika olmaz.). <https://chp.org.tr/haberler/5-ocak-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi??q=>

8 Mayıs 2018 tarihli TBMM Grup Konuşması. (2018). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-08-mayis-2018??q=Suriyeliler>

8 Mayıs 2018 tarihli TBMM Grup Konuşması. (2018). <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinda-konustu-08-mayis-2018??q=Suriyeliler>

11 Nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı münasebetiyle. (2016). https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=46308

12 Temmuz 2016 tarihli TBMM Grup Konuşması. (2016). <https://chp.org.tr/haberler/12-temmuz-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi??q=Suriyeliler>

22 Mart 2016 tarihli TBMM Grup Konuşması. (2016). <https://chp.org.tr/haberler/22-mart-2016-tarihli-tbmm-grup-konusmasi??q=>

28 Şubat 2017 tarihli TBMM Grup Konuşması—Cumhuriyet Halk Partisi. (2017). <https://chp.org.tr/haberler/28-subat-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi?q=>

